

Bijlage C Bronnen uit verkiezingsprogramma's

Kwesties voor het kiezen 2021

Analyse van vijf urgente maatschappelijke vraagstukken voor de komende kabinetsperiode

Redactie:

Lonneke van Noije

Debbie Verbeek-Oudijk

Jos de Haan

Inhoud

Bronnen bij hoofdstuk 2 Ongelijke kansen in het onderwijs	5
50PLUS	5
CDA	5
CU	6
D66	7
DENK	9
FvD.....	10
GL.....	10
PvdA	11
PvdD	13
PVV	14
SGP	14
SP.....	16
VVD.....	16
Bronnen bij hoofdstuk 3 Arm en onzeker	18
50PLUS	18
CDA.....	18
CU	23
D66.....	30
DENK	34
FvD.....	36
GL.....	38
PvdA	41
PvdD	48
PVV	50
SGP	51
SP.....	56
VVD.....	58
Bronnen bij hoofdstuk 4 De arbeidsmarktpositie van mensen met een migratieachtergrond	64
50PLUS	64
CDA.....	64
CU	66
D66.....	72

DENK	78
FvD.....	83
GL.....	85
PvdA	88
PvdD.....	95
PVV	97
SGP	98
SP.....	100
VVD.....	102
Bronnen bij hoofdstuk 5 Langer thuis wonen van ouderen met een zorgbehoefte.....	107
50PLUS	107
CDA.....	108
CU	109
D66.....	112
DENK	115
FvD.....	116
GL.....	117
PvdA	119
PvdD.....	121
PVV	122
SGP	122
SP.....	125
VVD.....	125
Bronnen bij hoofdstuk 6 Meedoen aan woningverduurzaming.....	128
50PLUS	128
CDA.....	128
CU	129
D66.....	130
DENK	131
FvD.....	131
GroenLinks	132
PvdA	133
PvdD.....	134
PVV	135
SGP	135

SP.....	137
VVD.....	137
Literatuur.....	139

Bronnen bij hoofdstuk 2 Ongelijke kansen in het onderwijs

50PLUS

'50PLUS wil terugkeer van de basisbeurs. Studeren is voor iedereen.' (50PLUS: p. 4)

'Gratis kinderopvang om iedereen aan het arbeidsproces te laten deelnemen.' (50PLUS: p. 7)

'Terugkeer van de basisbeurs.' (50PLUS: p. 18)

'Onderwijs wordt aangeboden in de Nederlandse taal.' (50PLUS: p. 18)

'De toegankelijkheid van het hoger onderwijs moet gewaarborgd blijven.' (50PLUS: p. 18)

CDA

'Met de nieuwe basisbeurs kunnen jongeren doorleren zonder grote schulden te maken.' (CDA: p. 12)

'In een nieuwe regeling voor de kinderopvang wordt de opvang rechtstreeks betaald door de overheid met een beperkte inkomensafhankelijke bijdrage voor de ouders. De nieuwe regeling is bedoeld voor werkende ouders, voor chronisch zieken die niet of beperkt voor hun kinderen kunnen zorgen, maar ook voor kinderen die anders met een achterstand aan het basisonderwijs beginnen.' (CDA: p. 13)

'Wij willen een nieuwe basisbeurs in de plaats van het huidige leenstelsel. Zo zorgen we dat alle jongeren weer de kans krijgen om zonder aarzelingen of belemmeringen door te leren in een vak of een studie. Daarnaast willen wij bij invoering van de nieuwe basisbeurs compensatie voor de 'leenstelselgeneratie'.' (CDA: p. 16)

'Goed onderwijs dat iedereen gelijke kansen biedt.' (CDA: p. 29)

'De nieuwe regeling voor de kinderopvang biedt nieuwe mogelijkheden om achterstanden in taal en ontwikkeling terug te dringen voordat de kinderen naar de basisschool gaan. Wij bieden basisscholen de ruimte voor een 'groep nul', waarbij kinderen vanaf hun derde jaar al een paar dagen per week naar school gaan.' (CDA: p. 31)

'In de eerste jaren van een mensenleven wordt de basis gelegd voor de kansen in het verdere leven. Daarom onderschrijven wij het belang van voorschoolse educatie voor kinderen met een taal- en/of ontwikkelingsachterstand. Voorschoolse educatie biedt deze kinderen een goede start op de basisschool.' (CDA: p. 31)

'Om te voorkomen dat laatbloeiers door een verkeerde keuze onvoldoende tot hun recht komen, willen wij in het middelbaar onderwijs meer ruimte voor gecombineerde schooladviezen en verlengde brugklassen. Drempels om tussentijds over te stappen naar een andere opleiding worden weggenomen.' (CDA: p. 31-32)

‘Wij voeren een basisbeurs voor studenten in zodat alle jongeren weer kunnen doorleren zonder grote schulden te maken. De basisbeurs geldt voor de nominale duur van de bachelor- en masterfase en maakt een onderscheid tussen thuis- en uitwonende studenten. De invoering gaat niet ten koste van de extra onderwijsmiddelen voor het hoger onderwijs en de OV-studentenkaart blijft behouden.’ (CDA: p. 33)

‘Wij steunen de Zeeuws-Vlaanderen-wet waarmee kleinere scholen meer ruimte krijgen om financieringsstromen voor onderwijs en kinderopvang samen te voegen.’ (CDA: p. 34)

‘Onderwijs in het Engels mag er niet toe leiden dat specifieke Nederlandse vraagstukken niet meer worden bestudeerd of gedoceerd. Een opleiding in de bachelorfase is in principe in het Nederlands, met ruimte voor anderstalige opleidingen waar dat logisch is. De masteropleiding kan altijd aansluiten bij de gangbare taal in het vakgebied. Studenten uit het buitenland prikkelen we om langer hier te blijven zodat we hun talenten langer in kunnen zetten voor Nederland.’ (CDA: p. 34)

CU

‘Tegelijk kampt het onderwijs met een aantal hardnekkige en groeiende problemen. Zo staan de leerresultaten onder druk, worden de verschillen tussen scholen groter, neemt de segregatie toe en de kansgelijkheid af.’ (CU: p. 63)

‘Het onderwijs moet eerlijke kansen bieden voor ieders talenten. De ChristenUnie legt zich er niet bij neer dat kinderen die bij de start op achterstand staan, minder onderwijskansen hebben dan leeftijdgenoten.’ (CU: p. 64)

‘Vroeg opgelopen taal- en ontwikkelachterstanden blijken in de rest van de schoolcarrière niet of nauwelijks meer in te lopen. Voor de bevordering van gelijke kansen is de voor- en vroegschoolse educatie (VVE) van groot belang. Nog niet alle kinderen voor wie deze educatie van belang is, weten er de weg naar toe te vinden. Hier valt nog winst te behalen.’ (CU: p. 64)

‘Via de doorstroomtoets krijgen leerlingen in het basisonderwijs meervoudige schooladviezen. Samen met de beschikbaarheid van brede brugklassen in het voortgezet onderwijs levert dat een positieve bijdrage aan gelijke kansen voor kinderen. De keuze voor een type brugklas is aan de scholen.’ (CU: p. 64-65)

‘Het sociaal leenstelsel wordt afgeschaft. Uitwonende studenten ontvangen een basisbeurs van € 550 per maand. De investeringen in het hoger onderwijs die voortkwamen uit de introductie van het leenstelsel blijven overeind. Er komt compensatie voor studenten in het huidige leenstelsel.’ (CU: p. 65)

‘Met het initiatief van de ChristenUnie voor Coalitie-Y willen we ongezonde prestatiedruk en schulden weghalen bij jongeren. Geen leenstelsel, maar rust en ruimte om talenten van jongeren tot bloei te laten komen.’ (CU: p. 69)

‘Universiteiten moeten voldoende ruimte en passende instrumenten hebben om te sturen op het aantal (internationale) studenten.’ (CU: p. 70)

‘Tegelijkertijd willen we het voor ouders niet onaantrekkelijk maken om (in deeltijd) te blijven werken. Daarom zijn wij voor een ruim ouderschapsverlof en goede, passende en betaalbare kinderopvang. We schaffen de kinderopvangtoeslag af. In plaats daarvan komt er een hoge vaste korting op de prijs van kinderopvang en buitenschoolse opvang voor alle gebruikers. Deze korting wordt rechtstreeks verrekend met de kinderopvanginstelling of gastouder. De korting is zodanig dat ouders met een laag inkomen niet meer betalen voor kinderopvang dan nu. Dat betekent dat de kosten van kinderopvang voor niemand een drempel hoeven zijn om te gaan werken.’ (CU: p. 85)

D66

‘De coronacrisis heeft al bestaande scheidslijnen nadrukkelijk en pijnlijk blootgelegd. Lang niet iedereen in Nederland heeft dezelfde kansen. De ongelijkheid neemt toe. Tussen kinderen op scholen in goede en minder goede wijken, tussen werkenden met en zonder vast contract, tussen mensen met hun wortels hier of wortels elders.’ (D66: p. 6).

‘Wij geloven in een samenleving waarin gelijke gevallen gelijk behandeld worden, maar dat mensen die op achterstand staan extra kansen krijgen. Niet omdat iedereen per se gelijk moet zijn, maar zodat we samen vrij kunnen zijn. Dat begint bij de start: we geven ieder kind een rijke schooldag, met goed onderwijs, kunst, sport en muziek. Kinderopvang wordt gratis vanaf nul jaar, zodat geen kind start met een achterstand, ongeacht afkomst. Leraren worden beter toegerust en betaald. We houden mbo, hbo en universiteit toegankelijk met een nieuwe studiebeurs en beperken toelatingscriteria en selectieprocedures voor onderwijs.’ (D66: p. 8)

‘Nog zorgelijker is dat de ongelijkheid in het Nederlandse onderwijssysteem toeneemt, zelfs sterker dan in de landen om ons heen. De emancipatiemotor hapert: we slagen er steeds minder goed in gelijke kansen te geven aan kinderen met kansrijke of kansarme ouders, uit sterke of zwakke wijken, met een verleden in Nederland of ergens anders.’ (D66: p. 13)

‘De kinderopvang wordt een plek waar kinderen zich spelend kunnen ontwikkelen. Zo werken we aan een kansrijke start en voorkomen we achterstanden.’ (D66: p. 15)

‘Elk kind krijgt recht op vier dagen per week gratis kinderopvang, aansluitend op het ouderschapsverlof. Dat geeft ouders de vrijheid om naast het opvoeden ook te werken. De gratis kinderopvang betalen we deels uit het laten vervallen van de kinderopvangtoeslag. Zo hoeft geld niet ingewikkeld te worden rondgepompt.’ (D66: p. 15)

‘De huidige opvang, voorschoolse educatie en peuterspeelzaal worden samengevoegd tot een kinderopvang van hoge kwaliteit, waarbij gespecialiseerd personeel al in een heel vroeg stadium ontwikkelingsachterstanden en -voorsprongen herkent. We werken toe naar gedeelde locaties van de kinderopvang en de basisschool. Zo worden alle kinderen bereikt, groeien ze samen op en leren ze van elkaar.’ (D66: p. 15)

‘Bij de kinderopvang staat de ontwikkeling van het kind centraal. Elk kind krijgt spelenderwijs voorschoolse educatie. Dat betekent dus geen kleutertoetsen maar een stimulerende, taalrijke omgeving.’ (D66: p. 15)

‘We zorgen voor extra financiering voor kinderen met risico op leerachterstanden, bijvoorbeeld met extra taalonderwijs, en voor talentvolle kinderen die juist behoefte hebben aan meer uitdaging.’ (D66: p. 15)

‘Er komt een gezamenlijke inspectie voor onderwijs en opvang, zodat deze aansluit bij de doorlopende leerlijn van het kind.’ (D66: p. 15)

‘Leerlingen krijgen nu na groep 8 een stempel opgedrukt. Ze worden in een van de acht schoolniveaus ingedeeld. Terwijl jongeren op dit moment vaak nog volop in ontwikkeling zijn. Daarbij verschilt ieder kind en liggen de talenten en kansen van kinderen in verschillende vakgebieden. We richten het onderwijs niet meer op niveaus, maar op de optimale ontwikkeling van het kind.’ (D66: p. 17)

‘We stappen af van het selectiemoment op 12 jaar. Toetsen in groep 8 mag alleen als ‘thermometer.’ Het is geen leidraad tot een schooladvies. Door uitstel van selectie krijgt het onderwijs meer tijd om eventuele achterstanden van leerlingen te compenseren en laatbloeiers (de ‘stapelaars’) tot hun recht te laten komen.’ (D66: p. 17)

‘We stimuleren brede meerjarige brugklassen en 10-14-scholen. Brede brugklassen voorkomen te vroege selectie. Categorale scholen voorzien in een behoefte, maar moeten altijd intensief samenwerken met brede scholen om maatwerk mogelijk te maken.’ (D66: p. 17)

‘We werken toe naar een maatwerkdiploma. Dat is een portfolio van behaalde resultaten in mogelijk meerdere richtingen. De vakken waar een leerling het minst goed in is, bepaalt niet meer het niveau van het diploma. Ook hoeven leerlingen niet een heel jaar over te doen als ze bij een bepaald vak nog niet op het gewenste niveau zitten.’ (D66: p. 17-18)

‘Sluipenderwijs is echter de selectie aan en na de poort toegenomen. Doorstroming wordt geblokkeerd. Studenten hebben te maken met een stapeling aan selectieprocedures en moeten zo snel mogelijk hun studie afmaken. Dit pakt met name slecht uit voor studenten die als eerste uit hun gezin gaan studeren en/of een biculturele achtergrond hebben.’ (D66: p. 24).

‘We stellen paal en perk aan de wildgroei van toelatingscriteria en selectieprocedures. Bacheloropleidingen, schakelprogramma's, pre-masters en masteropleidingen mogen alleen studenten selecteren als er te veel aanmeldingen voor de beschikbare plekken zijn. Bijvoorbeeld als studentenaantallen onverwacht harder groeien dan de capaciteit toelaat. De selectiemethoden moeten wetenschappelijk onderbouwd zijn.’ (D66: p. 24)

‘D66 kiest voor een nieuwe studiebeurs. Uit de evaluatie blijkt dat het leenstelsel niet voor alle studenten even goed werkt.’ (D66: p. 25).

‘Ouders met een middeninkomen kunnen niet altijd bijdragen wat van hen verwacht wordt. Daarom maken we de studiebeurs voor meer studenten beschikbaar. Voortaan hebben alle studenten van wie de ouders tot € 70.000 per jaar verdienen recht op een studiebeurs van maximaal € 400 euro. Hierdoor zou ongeveer zes van de tien studenten de nieuwe studiebeurs gaan ontvangen.’ (D66: p. 25)

‘Trapsgewijs zullen we de studiefinanciering, bijstand en AOW door een verzilverbare heffingskorting vervangen. De eerste stap hierin is een verzilverbare heffingskorting in voor alle studenten, die voor 2030 zal worden ingevoerd. Studenten ontvangen dan, net als andere volwassenen, de verzilverbare heffingskorting in plaats van toeslagen. Voor de meeste studenten betekent dat een beurs van € 300 per maand. Deze compenseert minimaal de aanvullende beurs en de weggevallen toeslagen. In plaats van allerlei verschillende beurzen kredieten, toeslagen en aftrekposten met ingewikkelde voorwaarden krijgt de student een bedrag op z’n rekening gestort.’ (D66: p. 25-26)

‘Engels mag de voertaal van een opleiding in Nederland zijn. We stellen als voorwaarde dat Engelstalig onderwijs van meerwaarde is. Financiële prikkels om op Engelstalig onderwijs over te stappen worden zo veel mogelijk uit de bekostiging van het onderwijs gehaald.’ (D66: p. 27)

‘Onderwijsinstellingen stellen samen met de gemeente een streefgetal voor het maximum aantal internationale studenten vast, gebaseerd op de capaciteit aan huisvesting en voorzieningen.’ (D66: p. 27)

DENK

‘DENK staat voor toegankelijk onderwijs waarin er gelijke kansen zijn, zodat iedereen in staat is om het volle potentieel uit zijn of haar leven te halen.’ (DENK: p. 33)

‘DENK wil dat er in het onderwijs radicaal wordt ingezet op gelijke kansen voor alle kinderen en jongeren. Het onderwijs moet een emancipatiemotor zijn waarin het inkomen van iemands ouders, iemands afkomst of het opleidingsniveau van iemands ouders nooit mag bepalen hoe ver iemand binnen het onderwijs komt. Helaas blijkt uit onderzoek dat dit wel het geval is. Kansengelijkheid tussen inkomensgroepen en lagere adviezen voor leerlingen met een migratieachtergrond vormen de glazen plafonds binnen het onderwijssysteem, waardoor ongelijkheid in de samenleving in stand wordt gehouden. Deze ongelijkheid wordt generationeel overgedragen, waardoor groepen Nederlanders verstoken blijven van ontwikkeling. Dit is voor DENK een groot onrecht en moet dan ook daadkrachtig worden weggenomen. DENK wil daarom het onderwijssysteem zodanig aanpassen dat er gelijke kansen zijn voor alle Nederlanders. Hiervoor is extra geld nodig, maar is ook nodig dat we de barrières binnen het stelsel die ongelijkheid in stand houden wegnemen.’ (DENK: p. 33).

‘Kinderen met lager opgeleide ouders, ouders met een kleine portemonnee of ouders met een migratieachtergrond, hebben minder kansen in het onderwijs. DENK staat ervoor dat elke leerling zo veel mogelijk kansen heeft. DENK wil daarom:

- Meer geld voor het onderwijsachterstandenbeleid
- Het leenstelsel afschaffen en de oude basisbeurs herinvoeren, waarbij studenten die onder het leenstelsel geld hebben moeten lenen worden gecompenseerd
- Dezelfde eindtoets voor iedereen
- Aan het einde van de onderbouw opnieuw objectief toetsen of een leerling op het goede niveau zit
- Iedere leerling een brede brugklas bieden, waardoor het selectiemoment wordt uitgesteld en leerlingen van elkaar leren.
- Voor iedereen de mogelijkheid om vakken op verschillende niveaus kunnen volgen

- Een loting bij studies met een numerus fixus, zodat er een eerlijke afspiegeling komt van toegelaten studenten
- Onder advisering van leerlingen met een migratieachtergrond tegengaan' (DENK: p. 34)

'Een pilot met brede onderwijslocaties die kinderopvang, dagbesteding en onderwijs aanbieden.' (DENK: p.35)

'Zorg en opvoeding combineren met werk.' (DENK: p. 47)

'Gratis kinderopvang voor lagere inkomens en middeninkomens.' (DENK: p. 47)

FvD

'Behoud van differentiatie op niveau. Géén socialistische middenschoolexperimenten. Bescherming categorale gymnasia.' (FvD: p. 90)

'Herinvoering basisbeurs; gepaste compensatie voor generatie die hiervoor niet in aanmerking is gekomen.' (FvD: p. 90)

'De OV-kaart voor studenten wordt zowel in het weekend als doordeweeks geldig en blijft geldig zolang de student ingeschreven staat.' (FvD: p. 90)

'De voertaal in het onderwijs blijft het Nederlands.' (FvD: p. 90)

'Ook kinderen uit kansarme milieus moeten via goed, algemeen toegankelijk onderwijs de mogelijkheid krijgen het beste uit zichzelf te halen.' (FvD: p. 91)

'Op de universiteiten maken toelatingseisen een einde aan de massaliteit doordat alleen écht gemotiveerde studenten een plek krijgen.' (FvD: p. 91)

'Meer inzetten op Nederlands onderwijs.' (FvD: p. 96)

'Terughoudendheid bij het werven van internationale studenten naar Nederland.' (FvD: p. 96)

'Strengere toelatingseisen voor studenten.' (FvD: p. 96)

'De extreme internationalisering van de universiteiten, waardoor een mix van Nederlandse en Duitse studenten psychologie les krijgen in matig Engels, gedreven door niets dan financiële overwegingen - onder het mom van ideële - heeft het niveau van de studenten, de docenten en de papers en scripties sterk doen dalen. Daarbij leren Nederlandse studenten zichzelf niet meer te verwoorden in het Nederlands op een hoog niveau. Gevolg: een Nederlands dat beneden de maat is én een Engels dat dat ook is. Daarbij: de Nederlandse cultuur raakt zo steeds meer vergeten.' (FvD: p. 96)

GL

'En de kansenongelijkheid tussen kinderen is alleen maar groter geworden.' (GL: p. 2)

‘Kansen van jongeren die steeds meer worden bepaald door de portemonnee van hun ouders.’ (GL: p. 2)

‘Gelijke kansen voor iedereen in onze samenleving staat of valt bij goed onderwijs dat ons helpt om onze talenten te benutten.’ (GL: p. 39)

‘Die gelijke kansen zijn er nu niet. Te vaak bepalen het inkomen en de opleiding van je ouders en de buurt waar je woont de kansen die je krijgt. Dat is het pijnlijke gevolg van politieke keuzes. Door bezuinigingen en doorgeslagen marktdenken is de kansengelijkheid afgenomen.’ (GL: p. 39)

‘Studenten krijgen weer financiële zekerheid en de mogelijkheid om zich vrij te ontwikkelen.’ (GL: p. 39)

‘Kinderopvang en buitenschoolse opvang zijn te belangrijk om aan de markt over te laten. Kinderopvang wordt een publieke voorziening waar kinderen vier dagen per week gratis terecht kunnen. De buitenschoolse opvang wordt helemaal gratis. Het basisonderwijs en de buitenschoolse opvang brengen we zoveel mogelijk samen in brede scholen en integrale kindcentra. Hier kunnen kinderen de hele dag terecht om te leren en te spelen en krijgen zij onderwijs en activiteiten die op hun persoonlijke behoeften zijn afgestemd.’ (GL: p. 40)

‘Pubers krijgen de tijd en ruimte om zich te ontwikkelen. Alle leerlingen gaan naar een tienerschool of een meerjarige brede brugklas waarbij ze pas in het derde jaar van de middelbare school een niveau kiezen. Zo hebben ze minder last van een hoge prestatiedruk. Om beter aan te sluiten op de ontwikkeling van leerlingen mogen ze vakken waar ze goed in zijn op een hoger niveau volgen en een vak waar ze minder goed in zijn op een lager niveau.’ (GL: p. 41)

‘Vanaf achttien jaar krijgen alle jongeren recht op een startkapitaal van 10.000 euro. Studenten die onder de ‘leenstelselgeneratie’ vallen krijgen als compensatie met terugwerkende kracht recht op dit startkapitaal. Studenten ontvangen een studiebeurs van maximaal vierhonderd euro per maand. Deze komt beschikbaar voor studenten uit gezinnen met een inkomen tot 100.000 euro per jaar. Jongeren die tegen hoge kosten een studentenkamer of onzelfstandige woning huren krijgen daarnaast recht op huurtoeslag. Het studentenreisproduct geldt de hele week, ook tijdens de zomer. De kosten van het reisproduct worden ook kwijtgescholden als een student de studie niet haalt.’ (GL: p. 43)

‘Selectie aan de poort mag alleen bij uitzonderlijke studies, zoals het conservatorium.’ (GL: p. 43)

PvdA

‘Alle mensen zijn gelijkwaardig. Bestaanszekerheid is er daarom voor iedereen. Dat betekent dat iedereen dezelfde kansen heeft op een goed werk, een fijn huis, liefdevolle zorg en het beste onderwijs.’ (PvdA: p. 4)

‘De wijk waarin je woont, je achtergrond of wie je ouders zijn mogen nooit bepalend zijn voor wie je later wordt.’ (PvdA: p. 4)

‘Goed onderwijs maakt het verschil in het leven van mensen. Daarom vindt de PvdA investeringen in goed onderwijs en gelijke kansen essentieel. Goed onderwijs is voor iedereen beschikbaar. De wijk waarin je woont, je achtergrond of wie je ouders zijn mogen nooit bepalend zijn voor wie je later wordt.’ (PvdA: p. 32)

‘Daarnaast zijn verschillen in het onderwijs toegenomen, hardnekkiger geworden. Hoeveel kansen kinderen krijgen verschilt onacceptabel veel van school tot school. Juist de scholen met kinderen die het onderwijs het hardst nodig hebben, hebben de grootste moeite om leraren voor de klas te krijgen. Het zijn scholen waar kinderen vaak zonder ontbijt naar schoolgaan. Wijk, afkomst, inkomen en opleiding van je ouders worden steeds meer bepalend voor je kansen in het leven terwijl dat niets mag uit maken.’ (PvdA: p. 32)

‘We deinzen er niet voor terug om waar nodig het systeem te veranderen voor meer kansengelijkheid. We gaan voor een gratis voorschool voor iedereen en een uitgesteld selectiemoment voor de middelbare school.’ (PvdA: p. 32)

‘Iedereen moet de kans krijgen iets van zijn of haar leven te maken. De wijk waarin je woont, je religie of wie je ouders zijn mogen nooit bepalend zijn voor wie je later wordt. Gelijke kansen zijn essentieel voor een samenleving waarin we om kijken naar elkaar, waarin we kunnen omgaan met verschillen en waarin we weerbaar zijn in een wereld die steeds sneller verandert.’ (PvdA: p. 33)

‘Voordat kinderen naar de basisschool gaan, zetten zij al hele belangrijke stappen in hun ontwikkeling. De start op school is voor een groot deel afhankelijk van de wijze waar op kinderen zich tot hun vierde levensjaar hebben ontwikkeld. Een achterstand op jonge leeftijd wordt vaak een heel leven niet meer in gehaald. Door alle verschillende en versnipperde vormen van onderwijs voor de allerjongsten nemen de verschillen nu toe. Niet langer mag het wel of niet hebben van een werkende ouder bepalen met welke voorsprong of achterstand je begint aan de basisschool.’ (PvdA: p. 35)

‘Alle jonge kinderen (nul tot vier jaar) krijgen gratis toegang tot publiek gefinancierde kinderopvang met goed opgeleide pedagogische medewerkers. Hier kunnen ze de hele dag terecht, ongeacht wat hun ouders doen.’ (PvdA: p. 35)

‘Kinderopvang wordt net als basisscholen een publieke voorziening zonder winstoogmerk. Het geld dat erin gaat is bestemd voor de ontwikkeling van kinderen. Er mag geen winst in de zakken belanden van aandeelhouders van commerciële kinderopvangorganisaties.’ (PvdA p. 35)

‘Scholen mogen zelf kinderopvang aanbieden of werken samen met publiek gefinancierde kinderopvangorganisaties. School, kinderopvang, buitenschoolse activiteiten en brede talentontwikkeling vormen samen brede scholen. Door naast onderwijs en kinderopvang ook vrijetijdsbesteding, ontspanning, sport en cultuur te bieden, krijgen alle kinderen de mogelijkheid zich optimaal te ontwikkelen. Bij deze brede scholen kan op termijn ook de onderbouw van het voortgezet onderwijs komen, zodat er ook later wordt geselecteerd.’ (PvdA: p. 35)

‘Kinderen ontwikkelen zich op verschillende manieren en in verschillende tempo's en beginnen niet allemaal meteen gelijke start. Dat hoeft geen probleem te zijn als je kinderen genoeg tijd en ruimte biedt om zich te ontwikkelen. In Nederland wordt echter heel vroeg geselecteerd voor het type

voortgezet onderwijs, in maar liefst zeven verschillende richtingen (van praktijkonderwijs tot vwo). Al op 11-jarige leeftijd kom je zo in een hokje terecht waar ze niet makkelijk meer uitkomen. Daarmee doen we kinderen tekort. Bovendien zorgt het voor heel veel stress bij zowel kinderen als ouders. Kinderen worden op steeds jongere leeftijd naar bijles en toetstraining gestuurd uit angst dat het schooladvies te laag uitpakt.’ (PvdA: p. 37)

‘Pas na de tweede klas van de middelbare school krijgt een leerling een definitief schooladvies. Het uitstellen van het selectiemoment zorgt er voor dat kinderen meer tijd krijgen zich te ontwikkelen en langer bij elkaar in de klas zitten. Het vraagt wel van leraren dat ze elk kind het onderwijs bieden op het niveau dat het beste bij hem of haar past.’ (PvdA: p. 37)

‘Het onderwijs kijkt straks meer naar wat kinderen wel kunnen in plaats van wat ze niet kunnen. Via een maatwerk diploma leggen kinderen voor vakken waarin ze goed zijn examens op hoger niveau af. Daarmee komt ook een hogere vervolgopleiding dichterbij. Vervolgopleidingen maken vooraf duidelijk welk vakkenpakket op welk niveau toegang verschaffen verbinden daar geen aanvullende voorwaarden aan.’ (PvdA: p. 37)

‘Iedere jongere verdient het om met voldoende vaardigheden aan het werkende leven te kunnen beginnen. Nu zien we dat jongeren het zwaar hebben door hoge schulden, door enorme prestatiedruk of door een gebrek aan stageplekken.’ (PvdA: p. 38)

‘Jongeren hebben nu te maken met veel prestatiedruk en onzekerheid. Velen hebben onzeker werken ook minder kans op een betaalbaar huis. Wij willen voorkomen dat jongeren al aan het begin van hun werkzame leven worden opgezaald met een hoge schuld. Daarom voeren we de basisbeurs weer in.’ (PvdA: p. 38)

‘Voor de generatie die geen basisbeurs heeft gekregen, komt er compensatie. De extra investeringen in het onderwijs ende uitbreiding van de aanvullende beurs blijven overeind. We willen dat ook kinderen van ouders met een middeninkomen van de aanvullen de beurs gebruik kunnen maken, door het afbouwpercentage te verlagen.’ (PvdA: p. 38)

‘De bekostiging van het hoger- en wetenschappelijk onderwijs is doordrenkt van rendementsdenken. We halen de perverse volume prikkels eruit.’ (PvdA: p. 39)

‘Ook in de financiering van het onderwijs bestaan nu nog te veel prikkels om zoveel mogelijk internationale studenten in de collegebanken te proppen, hetgeen weer ten koste gaat van de kwaliteit van hoger onderwijs.’ (PvdA: p. 39)

PvdD

‘Doorstroom van leerlingen naar hoger onderwijs stagneert. Studenten worden via het “sociaal leenstelsel” opgezaald met torenhoge schulden, terwijl hun werkzame leven nog moet beginnen.’ (PvdD: p. 79)

‘De leer- en andere achterstanden die zijn opgelopen vergen een extra investering, de coronacrisis mag de ongelijkheden niet vergroten.’ (PvdD: p. 80)

‘Gratis kinderopvang tot 4 jaar voor vier dagen in de week wordt onderdeel van het door de overheid aangeboden basisonderwijs.’ (PvdD: p. 81)

‘Basisscholen krijgen de vrijheid af te zien van de eindtoets als zij op een andere manier kunnen aantonen dat aan de eisen is voldaan.’ (PvdD: p. 82)

‘De Partij voor de Dieren wil dat de studietijd gaat om de tijd nemen voor ontwikkeling en ontplooiing. Maar nu staan studenten steeds meer onder te grote druk. Zij moeten sneller studeren, meer lenen en tijdens de studie al nuttige (werk)ervaring opdoen om hun cv op te bouwen.’ (PvdD: p. 82)

‘De Partij voor de Dieren heeft zich altijd verzet tegen het ‘sociaal leenstelsel’, dat mede met hulp van ‘progressieve’ partijen is ingevoerd. Steeds meer jongeren krijgen zo een torenhoge schuld, nog vóór hun werkzame leven aanvangt. Goed onderwijs is goed voor de samenleving als geheel en niet een individuele investeringsplicht in jezelf. De Partij voor de Dieren vindt het belangrijk om studenten die slachtoffer zijn geworden van het leenstelsel, afdoende te compenseren. Denk bijvoorbeeld aan een korting op de studieschuld.’ (PvdD: p. 82)

‘Het ‘sociaal leenstelsel’ wordt afgeschaft en de basisbeurs keert terug, het collegegeld wordt fors verlaagd. Er komt een royale compensatieregeling voor de generatie ‘leenstelsel-studenten’.’ (PvdD: p. 82)

‘Toegankelijkheid van het onderwijs voor iedereen is een kernwaarde. Die staat nu onder druk. Alleen toegankelijk onderwijs kan de bestaande ongelijkheid verkleinen. Dat geldt voor elk schooltype, maar in het bijzonder voor de doorstroom naar andere onderwijsvormen.’ (PvdD: p. 83)

‘De OV-kaart voor studenten wordt omgezet in een gift en blijft geldig zolang de student studiefinanciering ontvangt.’ (PvdD: p. 83)

PVV

‘De PVV is altijd tegen het leenstelsel geweest. Het is onaanvaardbaar om studenten voor een groot deel van hun leven op te zadelen met schulden. Wij willen daarom het leenstelsel afschaffen en de basisbeurs herintroduceren.’ (PVV: p. 43)

‘Stoppen met het leenstelsel, terug naar de basisbeurs.’ (PVV: p. 45)

‘Door alle zogenaamde vernieuwingen is er steeds minder aandacht voor de kernvakken taal en rekenen, de basis van emancipatie en verheffing, en wordt kostbare onderwijstijd verspild aan allerlei modieuze bijkomende zaken. Wij willen terug naar de kern van onderwijs.’ (PVV: p. 43)

SGP

‘De meest unieke relatie hebben kinderen met hun eigen ouders.’ (SGP: p. 13)

‘Het is een slecht signaal als de overheid alleen maar oog heeft voor betaald werk en ouders met drang ertoe beweegt om de zorg voor hun kinderen uit te besteden aan anderen.’ (SGP: p. 13)

‘De leeftijdsgrens van de leerplicht moet ongewijzigd blijven. De ontwikkelingsfase van kleuters vraagt inhoudelijk een minder schoolse benadering in opvang en onderwijs. Juridische obstakels voor samenwerking tussen scholen en peuterspeelzalen moeten verdwijnen. De nauwe verwantschap in benadering van peuters en kleuters maakt het wenselijk om de afstemming te vergemakkelijken. Kinderen die naar de peuterspeelzaal gaan moeten bijvoorbeeld als leerlingen van een school kunnen worden ingeschreven en bekostigd.’ (SGP: p. 13)

‘Ouders die samen op vrijwillige basis opvang willen organiseren, verdienen daarvoor volop de ruimte. Deze ouders mogen zeker niet in het keurslijf van de bekostigde opvang geperst worden.’ (SGP: p. 13)

‘Ook ouders die geen betaald werk doen, dienen op gelijke voet financiële steun te krijgen als zij hun kind naar de peuterspeelzaal willen sturen, juist vanwege de pedagogische functie van de peuterspeelzaal.’ (SGP: p. 14)

‘Het eerste jaar is voor de hechting van een kind aan de ouders van enorm belang. Daarom moet voor kinderen tot de leeftijd van één jaar in beginsel geen recht bestaan op kinderopvangtoeslag. De financiële ondersteuning van ouders in het eerste jaar wordt in verband daarmee versterkt.’ (SGP: p. 15)

‘Ook kinderen van ouders met een middeninkomen moeten kunnen gaan studeren. Voor hen dient de aanvullende beurs daarom royaal te worden uitgebreid, zodat deze studenten in feite weer allemaal een basisbeurs als gift krijgen.’ (SGP: p. 15)

‘Het onderwijs moet ook recht doen aan de verschillende gaven van verschillende typen leerlingen. Gelijke kansen voor iedereen is een illusie, maar eerlijke kansen bieden is onze plicht. Ieder kind verdient een gelijkwaardige behandeling.’ (SGP: p. 20)

‘De eindtoets is vooral nuttig voor het bepalen van een goede plek in het voortgezet onderwijs, meer gewicht dient deze toets niet te krijgen.’ (SGP: p. 20)

‘Het huidige leenstelsel schiet overduidelijk tekort en legt met name een zware druk op de studenten van wie de ouders een middeninkomen hebben. Ook voor middeninkomens moet er door royale uitbreiding van de aanvullende beurs weer een basisbeurs als gift komen, zodat studenten minder financiële stress ondervinden.’ (SGP: p. 23)

‘Engels dient in het hoger onderwijs alleen dán de voertaal te zijn als studenten daarmee méér gebaat zijn dan met het Nederlands en dient niet louter ingezet te worden als concurrentiemiddel in de slag om studenten. De (schriftelijke) taalvaardigheid in het Nederlands mag niet lijden onder het gebruik van het Engels.’ (SGP: p. 23)

‘Hogescholen en universiteiten zijn geen uitvoeringsloketten van de overheid. Zo moeten universiteiten of hogescholen in beginsel de vrijheid hebben om op verantwoorde wijze te bepalen of een numerus fixus noodzakelijk is om de kwaliteit van het onderwijs te kunnen garanderen.’ (SGP: p. 24)

SP

‘De kinderopvang wordt vier dagen in de week gratis, zo kunnen meer mensen aan het werk.’ (SP: p. 16)

‘Goed onderwijs is een motor van de emancipatie. De groeiende tweedeling in het onderwijs is desastreus voor de toekomst van ons land. Ieder kind verdient een eerlijke kans om zichzelf te kunnen ontwikkelen en een bijdrage te leveren aan de samenleving.’ (SP: p. 17)

‘Studeren mag geen luxe meer zijn, maar is een goed recht voor iedereen. Studenten moeten zonder schulden kunnen studeren, daarom komt er een studiebeurs.’ (SP: p. 17)

‘Studenten moeten zonder schulden kunnen studeren. Alle studenten krijgen voortaan een studiebeurs. Jongeren uit gezinnen met een lager inkomen krijgen daar bovenop een aanvullende beurs. Omdat studeren nooit een privilege mag worden voor de meer welvarenden. Er komt een compensatieregeling voor (oud-)studenten die de afgelopen jaren het slachtoffer zijn geworden van het schuldenstelsel.’ (SP: p. 17)

VVD

‘Een hogere overheidsbijdrage in de kinderopvang voor mensen met een middeninkomen. Zo ontlasten we werkende ouders verlagen we de lasten en stimuleren we fulltime werken.’ (VVD: p. 11)

‘Om kinderen een goede start te laten maken en om onderwijsachterstanden te voorkomen, gaan kinderen eerder naar school, bezoeken zij vaker de opvang en beginnen zij eerder met leren.’ (VVD: p. 27)

‘Maatwerk waarbij leerlingen vakken op een hoger niveau kunnen volgen en afronden. De maatwerkdiploma's geven toegang tot vervolgonderwijs op een hoger niveau. Ook wordt het mogelijk voor (hoogbegaafde) leerlingen om vakken te volgen in het hoger onderwijs.’ (VVD: p. 29)

‘Verlaging van de leerplicht naar vier jaar om leerachterstand bij jonge kinderen te voorkomen.’ (VVD: p. 29)

‘Een hogere overheidsbijdrage in de kosten van kinderopvang. Hierdoor wordt de opvang goedkoper en aantrekkelijker. De kinderopvang krijgt vanaf het tweede jaar een meer educatief karakter.’ (VVD: p. 29)

‘Behoud van het sociaal leenstelsel. Zo blijft het hoger onderwijs laagdrempelig, rechtvaardig en toegankelijk voor iedereen. Voor studenten uit gezinnen met een lager inkomen blijft de aanvullende beurs beschikbaar, zodat iedereen kan studeren. Het uitgangspunt is dat als een opleiding tot een hoger inkomen leidt, je een eerlijk aandeel van de kosten terugbetaalt. Daarom lost een oud-student de lening af naar draagkracht en blijven de rentepercentages laag.’ (VVD: p. 30)

‘Een goede match tussen student en opleiding, door behoud van de vrijheid voor instellingen om selectie aan de poort en het bindend studieadvies toe te passen. Bij sommige vwo-leerlingen past een hoger beroepsopleiding beter dan een universitaire studie.’ (VVD: p. 30)

‘Een strategie om internationaal talent te trekken naar, te binden aan, en zo te behouden voor Nederland. Internationale alumni leveren een netto bijdrage aan onze maatschappij en kenniseconomie. De strategie wordt vastgesteld samen met onderwijsinstellingen, waarbij regionaal maatwerk het uitgangspunt is. Doel is om kansrijke internationalisering te versterken en uitwassen tegen te gaan. Bijvoorbeeld door het kunnen maximeren van het aantal buitenlandse studenten per opleiding.’ (VVD: p. 30)

‘De opvang van jonge kinderen kan tegelijkertijd een meer educatief karakter krijgen, waarbij kinderen vanaf het tweede levensjaar voorzichtig beginnen met leren. Dit helpt kinderen om een goede start te maken, waardoor basisscholen meer tijd hebben om bijvoorbeeld het taal- en rekenniveau van kinderen te verhogen. Om in de toekomst de knapste koppen van de wereld af te leveren, moeten we al vroeg beginnen.’ (VVD: p. 32)

Bronnen bij hoofdstuk 3 Arm en onzeker

50PLUS

'50PLUS wil een volledige AOW-uitkering op 65-jarige leeftijd.' (50PLUS: p. 4)

'De schuldhulpverlening moet worden verbeterd. Gemeenten moeten worden gestimuleerd om te kijken naar de samenhang van werkloosheid, schulden, de (geestelijke) gezondheid en gezinssituatie. Inzet moet gericht zijn op de grootste positieve impact. Ervaringsdeskundigen worden ingezet om het beleid zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de doelgroep.' (50PLUS: p. 7)

'Mensen onder de armoedegrens worden extra gesteund.' (50PLUS: p. 7)

'Er komt een structurele verhoging van het minimumloon.' (50PLUS: p. 7)

'De koppeling tussen uitkeringen en lonen blijft gehandhaafd.' (50PLUS: p. 7)

'De kostendelersnorm zoals deze nu wordt gehanteerd wordt afgeschaft zodat deze geen belemmeringen meer oplevert voor het delen van een woning met (mantelzorg behoevende) ouders of dak- en thuisloze familieleden of vrienden.' (50PLUS: p. 7)

'Het belastingstelsel wordt drastisch vereenvoudigd.' (50PLUS: p. 7)

'Gratis kinderopvang om iedereen aan het arbeidsproces te laten deelnemen.' (50PLUS: p. 7)

'Het beroepsonderwijs moet zich meer gaan richten op het onderwijs aan volwassenen. Samenwerking tussen beroepsonderwijs en het bedrijfsleven moet geïntensiveerd worden.' (50PLUS: p. 18)

'De maximale leeftijdsgrens in het volwassenenonderwijs wordt losgelaten. Voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo) moet overdag en 's avonds beschikbaar zijn. Voor iedereen die werkloos wordt en recht heeft op een WW-uitkering is vavo direct en kosteloos beschikbaar. Het UWV heeft hierbij een stimulerende rol. Het beschikbare bedrag voor volwassenenonderwijs moet flink omhoog. Ingezet moet worden op levenslang leren en ontwikkelen.' (50PLUS: p. 18)

CDA

'Daarom is dit het moment om stil te staan bij de vraag waar we heen willen. Een beslissend moment om lessen te trekken en vooruit te kijken. Want de verandering die we willen, begint bij keuzes die we zelf maken. Voor een samenleving die zekerheid en bescherming biedt. Waar een eigen woning, een vaste baan en een fatsoenlijk inkomen voor iedereen bereikbaar zijn. Waar omzien naar elkaar, respect en fatsoen vanzelfsprekend zijn en vrijheid en solidariteit geen tegenstellingen.' (CDA: p. 6)

'Ook de kosten voor levensonderhoud zijn steeds hoger geworden. Eén gewoon inkomen van een leraar of verpleegkundige is al lang niet meer genoeg om jezelf en je gezin te onderhouden, een betaalbaar huis te vinden en de studie van je kinderen te betalen. Een op de negen kinderen groeit

op in armoede en gezinnen met middeninkomens merken steeds vaker dat ze buiten alle regelingen vallen en voor alles de volle mep moeten betalen.

Dat moet anders. Wij kiezen voor een gezinsvriendelijke samenleving, waar het belang van onze kinderen en gezinnen steeds voorop staat en waar we daar samen voor verantwoordelijk zijn. Omdat sterke gezinnen en hechte families de basis zijn waar je altijd op kan terugvallen. De hoeksteen van onze samenleving.’ (CDA: p. 12)

‘Veel gezinnen zijn een steeds groter deel van hun inkomen kwijt aan vaste lasten. Dat raakt vooral de middeninkomens die buiten de aanvullende regelingen vallen. Daarom willen wij hen voorrang geven bij lastenverlichting. (...)

De landen om ons heen kennen veel ruimere regelingen die de zorg van gezinnen verlicht. Wij verruimen de kindregelingen en bieden jonge ouders extra ondersteuning in de vorm van meer betaald verlof na de bevalling voor één van de ouders, meer kinderopvang en betere (financiële) faciliteiten om de combinatie van werk, zorg voor het gezin en maatschappelijke betrokkenheid vol te houden.’ (CDA: p. 12)

‘Wij komen met een concreet plan om het aantal kinderen dat in armoede opgroeit in vier jaar tijd te halveren. Gezinnen worden geholpen met werk, gemeenten krijgen meer ruimte (en de daarbij behorende financiële middelen) voor maatwerk.’ (CDA: p. 13)

‘Gezinnen worden geholpen met werk, gemeenten krijgen meer ruimte (en de daarbij behorende financiële middelen) voor maatwerk en de regels voor schuldeisers worden aangescherpt. Zo wordt het toepassen van risico-opslag bij leningen aangepakt, komt er een maximum aan de incassokosten en wordt de maximale termijn voor schuldhulpverlening teruggebracht van drie naar anderhalf jaar. Om te zorgen dat minder mensen in de schulden komen worden flitskredieten geregistreerd.’ (CDA: p. 13)

‘We houden het eigen risico gelijk en zorgen ervoor dat je niet bij de eerste, dure behandeling in één klap je hele eigen risico kwijt bent. We gaan onderzoek doen naar de effecten van het eigen risico voor de werkende armen en de wijze waarop dat risico verminderd kan worden. Wij willen een strenge aanpak van onnodig dure medicijnen. Dure behandelingen die niet beter werken dan goedkopere alternatieven verdwijnen uit het basispakket.’ (CDA: p. 25)

‘Het coronavirus heeft de economie diep geraakt. Veel signalen staan op rood. De stabiele groei van de afgelopen jaren is omgeslagen in een ongekende krimp. De werkloosheid loopt op en investeringen lopen terug. Op de staatsbalans zijn de overschotten als sneeuw voor de zon verdwenen.

Toch geloven wij dat we alles in huis hebben om sterker uit deze crisis te komen, als we nu de juiste lessen trekken, ondernemers de ruimte geven en het economisch herstel gebruiken als aanjager van noodzakelijke veranderingen. De crisis heeft fundamentele tekortkomingen blootgelegd die om een oplossing vragen. Sommige bedrijven bleken kwetsbaar door hoge schulden en lage buffers. Flexwerkers betaalden een hoge prijs voor hun vrijheid op de arbeidsmarkt. En een deel van de productie en de export viel weg omdat internationale productieketens stilvielen. Maar de crisis laat ook de veerkracht zien van ondernemers die niet bij de pakken neer gaan zitten en nieuwe wegen inslaan om hun winkel of bedrijf door de crisis te loodsen.’ (CDA: p. 40)

‘Er moet duidelijkheid komen over de rechtspositie van ZZP’ers. Duidelijke wetgeving, waarbij de zwakkere in de samenleving beschermd wordt en waarbij de ondernemer wordt gefaciliteerd.’ (CDA: p. 43)

‘Retail en MKB zijn de grootste werkgevers in ons land en in veel gemeenten de motor van een vitale lokale economie. Daarom zetten wij alles op alles om gezonde MKB-ondernemingen door de crisis te helpen. (...)

Wij willen een versoepeling van Europese aanbestedingsregels, zodat investeringen met belastinggeld bij voorkeur ten goede komen aan bedrijven in Nederland of Europa. Wij vergroten de kennis van inkopers bij de overheid om bij aanbestedingen meer oog te hebben voor de belangen en de kansen van het eigen MKB. De investeringsfondsen InvestNL en InvestInternational worden opengesteld voor het midden- en kleinbedrijf en kansrijke start ups en scale ups.’ (CDA: p. 43)

‘Grote bedrijven en multinationals zijn onmisbaar voor onze welvaart en werkgelegenheid. Zij versterken de internationale uitstraling van onze economie en fungeren als aanjager in een hele keten van MKB-bedrijven en innovatieve start ups. Daarom willen wij de nationale binding en de netwerkfunctie van deze bedrijven versterken en een goed vestigingsklimaat voor deze bedrijven behouden.’ (CDA: p. 44)

‘Wij willen een forse vereenvoudiging van het fiscaal toeslagenstelsel om het zinloos rondpompen van belastinggeld te beperken. In de wetenschap dat een vereenvoudiging van belastingen vaak heel ingewikkeld is kiezen we voor een zorgvuldige aanpak. Wanneer vereenvoudigingen de fiscale maatregelen ongericht maken, weegt voor ons het belang dat de overheid regelingen opstelt die zij ook kan waarmaken zwaarder. Complexe regels hebben in de afgelopen jaren geleid tot te veel problemen in de uitvoering.

Wij willen goede kinderopvang om voor werkende ouders de combinatie van werken en een rijk gezinsleven te vergemakkelijken. In de nieuwe regeling worden de kinderopvanginstellingen rechtstreeks door de overheid gefinancierd en gecontroleerd. Ouders betalen alleen nog een beperkte, inkomensafhankelijke bijdrage voor kinderopvang.’ (CDA: p. 45)

‘Belastingen worden naar draagkracht geheven en minder als prikkel. Bij gelijke inkomens hoort in principe een gelijke belastingdruk. Van de sterkste schouders vragen we na de coronacrisis ook meer, in de vorm van een tijdelijk extra toptarief in de inkomstenbelasting voor de hoogste inkomens.’ (CDA: p. 45-46)

‘We vereenvoudigen het toeslagenstelsel en willen dat minder mensen afhankelijk zijn van toeslagen. Ook baseren we de toeslagen zoveel mogelijk op een vastgesteld inkomen zodat het aantal terugvorderingen drastisch afneemt. Voor mensen van wie het inkomen scherp daalt door bijvoorbeeld het verlies van een baan, komt er een aparte oplossing zodat zij recht hebben op toeslagen op basis van het huidige inkomen.’ (CDA: p. 46)

‘Verstandig arbeidsmarktbeleid vraagt om het beperken van de fiscale voordelen van het zzp’erschap. De onbedoelde negatieve gevolgen hiervan, voor onder meer het micro- en kleinbedrijf, moet een minister voor ondernemerschap goed begeleiden.’ (CDA: p. 46)

‘Wij maken werken weer lonend. Op dit moment is de prikkel om meer te verdienen door meer te werken niet groot genoeg omdat de totale belastingdruk op extra inkomsten te hoog is. Dit komt

vooral door het stelsel van kortingen en toeslagen bovenop je normale inkomstenbelasting. Daarom willen wij de marginale belastingdruk nergens hoger hebben dan het toptarief van 49,5%. We streven ernaar om de extreme situaties op korte termijn aan te pakken en aan het eind van de kabinetsperiode alle marginale druk van meer dan 60% te hebben aangepakt. Zo houd je meer over aan je eigen extra arbeid.’ (CDA: p. 46)

‘Het is dus hoog tijd voor groot onderhoud aan de arbeidsmarkt. We moeten voorbij de gevestigde belangen kijken naar eerlijke en stabiele arbeidsverhoudingen voor de toekomst. We verkleinen ongerechtvaardigde verschillen tussen contractvormen en investeren in de flexibiliteit en weerbaarheid van alle werkenden.’ (CDA: p. 50)

‘De coronacrisis laat zien dat de arbeidsmarkt voor steeds minder mensen de zekerheid biedt die we zoeken in het werk. Onze arbeidsmarkt is zo ingericht dat werkgevers spaarzaam zijn met het geven van een vast contract. Daar ervaren we steeds meer de grote nadelen van, want juist de zekerheid van een baan is de basis voor een sterke middenklasse. We hebben ook gezien dat tienduizenden zelfstandigen en werkenden met een flexibel contract fungeerden als een stootkussen dat de klappen van de crisis moest opvangen. Zij verloren van de ene op de andere dag hun opdrachten en hun inkomsten.

Door de crisis loopt de werkloosheid snel op. Lage- en middeninkomens hebben de afgelopen decennia nauwelijks geprofiteerd van de toegenomen welvaart en zeker voor een gezin met kinderen is een gewoon salaris al lang niet meer genoeg om je gezin te onderhouden. Ook missen veel mensen de voldoening in hun werk in de waardering die ze krijgen voor hun vakmanschap of de ruimte om zichzelf te ontwikkelen.

Aan de onderkant van de arbeidsmarkt zien we ook nog schrijnende voorbeelden van uitbuiting, werkende armen en een te grote groep mensen, die om uiteenlopende redenen helemaal niet meer aan de slag komt. Deze ongelijkheid leidt tot onzekerheid en ondergraaft de solidariteit in onze samenleving.’ (CDA: p. 50)

‘Die weerbaarheid vraagt ook om investeringen in kennis, vakmanschap en vaardigheden in het werk dat we doen. Wie voldoende is toegerust, vindt makkelijker een baan en loopt minder risico bij het wisselen van baan. Die weerbaarheid is belangrijk nu bijna niemand meer veertig jaar voor dezelfde baas werkt of zijn hele loopbaan genoeg heeft aan de kennis die je ooit op school hebt opgedaan. In een nieuw stelsel voor leerrechten krijgt iedere werknemer de mogelijkheid om zichzelf steeds weer te blijven ontwikkelen.’ (CDA: p. 50)

‘Met een nieuw sociaal akkoord tussen werknemers, werkgevers en het nieuwe kabinet leggen we een solide basis voor een eerlijke arbeidsmarkt, een nieuw stelsel van leerrechten en een gezamenlijke visie op het herstel- en innovatiepakket om de economie weer op gang te brengen. (...) Overheid, sociale partners en onderwijsinstellingen komen gezamenlijk tot een ambitieuze aanpak voor een stelsel van leerrechten voor de beroepsbevolking. Hiermee kun je zelf de benodigde kennis en vaardigheden op peil houden en omscholen als dat nodig is. Afspraken over scholing en de opbouw van leerrechten worden een vast onderdeel van arbeidscontracten en cao-onderhandelingen.

Als onderdeel van de leerrechtenaanpak kan iedere werkende op elk moment met behulp van een kennis APK online een persoonlijk advies aanvragen over scholing en de kansen om je verder te ontwikkelen.

De inzet van leerrechten als instrument om ook na je schooltijd te blijven leren en je te blijven ontwikkelen, biedt instellingen in het MBO, HBO en WO de kans om naast het reguliere onderwijs een aparte bovenbouw voor volwassenenonderwijs te starten. Digitale cursussen en leren op de werkplek bieden ook de ruimte voor nieuwe aanbieders en nieuwe leermethoden.’ (CDA: p. 51)

‘Wij gaan snel aan de slag met de aanbevelingen van de Commissie-Borstlap over de toekomst van de arbeidsmarkt. Dat begint met een herwaardering van het vaste contract als norm voor een duurzame arbeidsrelatie tussen werkgevers en werknemers en de aanpak van constructies rond schijnzelfstandigheid.

De voorkeur voor een vast contract betekent dat we meer zekerheden en minder financiële en fiscale voordelen gaan verbinden aan de keuze om een werknemer flexibel in te huren via een uitzendcontract of als zelfstandig ondernemer.’ (CDA: p. 51)

‘Voor alle werkenden komt er een basisvoorziening voor arbeidsongeschiktheid en voor zelfstandigen wordt het eenvoudiger en vooral vanzelfsprekender om een pensioen op te bouwen.’ (CDA: p. 51)

‘Veel mensen die op het minimumloon werken kunnen nauwelijks rondkomen van het inkomen dat ze verdienen. Dit zijn vooral jongeren, die net beginnen in een eerste baan of een bijbaan. Zij moeten onder de streep erop vooruitgaan. Wie normaal werkt voor de kost mag niet in armoede vervallen. We kunnen dat bereiken door gerichte lastenverlichting, een verhoging van het minimumloon of een combinatie van ingrepen. Ook gaan we elke twee jaar het sociaal minimum herijken om te kijken of de hoogte nog toereikend is om van te leven.’ (CDA: p. 52)

‘Een grotere wendbaarheid maakt dat werkenden met meer zekerheid op de arbeidsmarkt staan. Het is makkelijker om te wisselen van baan of een tijdje als ondernemer te werken. Voor werkgevers verlaagt een grotere wendbaarheid de drempel om mensen in vaste dienst te nemen. Daarom beperken wij voor werkgevers de loondoorbetalingsplicht bij ziekte tot één jaar, te beginnen bij de werkgevers in het MKB, en maken wij een eenvoudiger regeling voor ontslagvergoedingen.’ (CDA: p. 52)

‘Gemeenten worden gestimuleerd om meer gebruik te maken van maatwerk rond de kostendelersnorm.’ (CDA: p. 52)

‘Wij willen een groot en breed onderzoek naar de vraag of het huidige stelsel van sociale zekerheid nog voldoende bestaanszekerheid en perspectief biedt voor mensen die langdurig zijn aangewezen op een uitkering. Bij verbetering van het stelsel zien wij in de basisbaan een nieuwe kans voor mensen die langdurig in de bijstand zitten en zelf geen werk vinden. In een samenleving waar iedereen meedoet, mag een uitkering nooit een eindstation zijn.

Wij willen een terugkeer van de sociale werkvoorziening in de vorm van een landelijk netwerk van Sociaal Ontwikkelbedrijven voor mensen die meer begeleiding nodig hebben bij eenvoudig werk. Net als iedere werknemer hebben zij het recht om mee te doen op de arbeidsmarkt, hun talenten te ontwikkelen en binnen de Sociaal Ontwikkelbedrijven of met dezelfde ondersteuning bij een gewoon bedrijf aan de slag te kunnen.

Wij belonen en ondersteunen ondernemers die mensen met een beperking in dienst nemen. Wij vergroten de zekerheid voor arbeidsgehandicapten, omdat deze groep bij een economische crisis vaak als eerste hun baan kwijtraakt. Ook voor hen is werken een recht.

Een inclusieve samenleving kan alleen inclusief zijn als iedereen gelijke kansen krijgt. Daarom zetten wij ons in voor inclusieve wetgeving om de toegankelijkheid voor mensen met een beperking te borgen, zoals voortvloeit uit de European Accessibility Act.

Wij stimuleren de samenwerking van gemeenten, UWV, uitzendbureaus en onderwijsinstellingen voor een betere begeleiding van werkzoekenden op de regionale arbeidsmarkt. Een breed aanbod van stageplekken, regulier werk, tijdelijk werk, een basisbaan of scholing zorgt ervoor dat iedereen mee kan doen. De link met de gemeentelijke hulp voor armoede en schulden ligt voor de hand.

Als brede volkspartij hechten wij belang aan een inclusieve samenleving waarin ieder mens gekend en erkend wordt. Wij hechten dan ook belang aan een inclusieve arbeidsmarkt die vraagt om vrouwen en mannen die samen bewust afspraken maken over de verdeling van zorg en arbeid, waarbij ook de economische zelfstandigheid van vrouwen wordt gestimuleerd.

De overheid schept voorwaarden en stelt beleid bij wanneer blijkt dat de gelijkwaardigheid op het terrein van economische en politieke besluitvorming onvoldoende gerealiseerd wordt. Dit geldt bijvoorbeeld voor het instellen van een quotum. Ook willen wij dat er meer aandacht is voor gelijke behandeling op basis van etniciteit. Een van de dingen waar wij op inzetten is anoniem solliciteren om bewuste en onbewuste discriminatie tegen te gaan en iedereen gelijke kansen te bieden, ongeacht afkomst en achternaam.’ (CDA: p. 52-53)

‘In de crisis is de overheid bedrijven en zelfstandigen te hulp geschoten met omvangrijke noodsteunpakketten. Wij werken de deeltijd-WW uit tot een volwaardig instrument, waarmee bij een volgende economische tegenslag bedrijven geholpen kunnen worden om zoveel mogelijk banen te behouden.’ (CDA: p. 53-54)

‘Wij willen een betere bescherming van klanten en werknemers in de platformeconomie. Dit vraagt om meer transparantie en toezicht op de gestelde gebruikersvoorwaarden, maar ook om betere arbeidsvoorwaarden voor de aanbieders van diensten, zoals Uber-chauffeurs en fietsbezorgers. (...) In de platformeconomie zien we nog te veel wegwerpbanen, slechte werkomstandigheden en andere misstanden. De ontwikkelaars en marketeers verdienen het geld, terwijl de fietskoeriers en magazijnmedewerkers onderbetaald het zware werk doen. Extra handhaving en regulering zijn nodig om van deze sector een gezonde bedrijfstak te maken. Nieuwe coöperatieve platforms kunnen zorgen voor een beter alternatief voor de consument én de mensen die daar werken.’ (CDA: p. 56-57)

CU

‘Nog steeds groeien veel te veel kinderen op in armoede en problematische schulden. Voor jongeren is het ondanks alle welvaart in ons land steeds moeilijker geworden om hun studie te bekostigen, een woning te vinden, een vaste baan te krijgen of een gezin te starten. Op de arbeidsmarkt is voor steeds meer mensen de enige zekerheid de “flexibiliteit” van hun baan.’ (CU: p. 9)

‘We willen armoede in ons land bestrijden. Met een hoger minimumloon, hogere bijstand, zo snel mogelijk een woning bij dakloosheid en een offensief tegen de schuldenindustrie.’ (CU: p. 11)

‘Schaf de toeslagen af. Het toeslagenstelsel faalt. Daarom maken we een einde aan de toeslagen, zodat er nooit meer zoiets als de kinderopvangtoeslagenaffaire kan ontstaan. Het gaat niet meer gebeuren dat vele ouderen en gezinnen vergeten toeslagen aan te vragen, terwijl ze er wel recht op hebben. We maken een eind aan de vele terugvorderingen door de Belastingdienst, één of enkele jaren later, waardoor mensen in de problemen kunnen komen.’ (CU: p. 76)

‘Voer een verzilverbare basiskorting in. In plaats van toeslagen komt er een maandelijks uitkeerbare belastingkorting van maximaal € 550 voor een alleenstaande. Deze belastingkorting, een vorm van negatieve inkomstenbelasting, houdt rekening met de huishoudensamenstelling (equivalentiebenadering) en bestaat uit een inkomensonafhankelijk en een inkomensafhankelijk deel. Voor een alleenstaande bestaat de basiskorting uit een inkomensonafhankelijk deel van € 300 per maand en een inkomensafhankelijke kop van maximaal € 250 per maand; in totaal maximaal € 550 per maand. De inkomensafhankelijke kop is maximaal tot een bruto-huishoudinkomen van € 20.000 en loopt geleidelijk af tot € 0 bij een bruto-huishoudinkomen van € 70.000. Voor meerpersoonshuishoudens komt er voor elk extra lid van het huishouden de helft van de bedragen bij die een alleenstaande krijgt: € 150 per maand onafhankelijk van het inkomen en maximaal € 125 per maand aan inkomensafhankelijke kop. Voorbeeld: een gezin met drie kinderen met een bruto jaarinkomen tot € 20.000 krijgt een korting van € 1.650 per maand ($1 \times € 550 + 4 \times € 275$). Dit bouwt af tot een korting van € 900 per maand bij een jaarinkomen van € 70.000 en hoger ($1 \times € 300 + 4 \times € 150$). Deze basiskorting, gecombineerd met een hoger minimumloon en hogere uitkeringen, vervangt de algemene heffingskorting, de huurtoeslag, de zorgtoeslag, het kindgebonden budget en de kinderbijslag.’ (CU: p. 76)

‘Naar één werkendenkorting. De afgelopen jaren is de arbeidskorting extreem opgepompt. We integreren deze arbeidskorting en de ondernemersregelingen in de inkomstenbelasting geleidelijk tot één werkendenkorting. De mkb-winstvrijstelling houden we deels overeind.’ (CU: p. 77)

‘Minder verschil tussen oud en jong. Op dit moment zijn er grote verschillen in de belastingtarieven en heffingskortingen voor gepensioneerden en voor werkenden. Daar willen we van af. Wij willen dat ouderen ook profiteren van de voorgestelde basiskorting. De AOW wordt met ten minste 10% verhoogd, maar tegelijkertijd geleidelijk verder gefiscaliseerd. Daarnaast wordt de huidige ouderenkorting omgevormd tot een op het huishouden gebaseerde korting met een meer geleidelijke afbouw dan de huidige heffingskorting. We houden naast de basiskorting een ouderenkorting overeind om te voorkomen dat mensen er door de verdere fiscalisering van de AOW op achteruit zouden gaan. Ook ouderen gaan er bij de belastingplannen van de ChristenUnie kortom op vooruit.’ (CU p. 77)

‘Lagere belasting op arbeidsinkomen. De belasting op inkomen uit arbeid wordt met miljarden verlaagd. Niet alleen door de invoering van de basiskorting, maar ook door de verlaging van het basistarief: van ruim 37% naar 35% tot een inkomen van € 70.000. Daarboven gaat een toptarief gelden van 50%.’ (CU: p. 77)

‘Armoede willen we sowieso bestrijden, maar “werken” en “armoede” mag al helemaal niet in combinatie voorkomen. Een arbeider is immers zijn loon waardig en verdient het mee te delen in de welvaartsstijging die mede door zijn werk wordt gerealiseerd. Dat is de afgelopen decennia onvoldoende gebeurd: de winsten van grote bedrijven stegen, de arbeidsinkomensquote daalde. Het is tijd om die verhoudingen te veranderen en bij te buigen in een voor ieder volhoudbare richting.’ (CU: p. 78)

‘Gelijk speelveld voor alle werkenden. We willen voor iedereen gelijke kansen, een gelijk sociaal vangnet en een vergelijkbare pensioenopbouw. Daarom komt er een verplichte, betaalbare publieke

basisverzekering voor arbeidsongeschiktheid voor alle werkenden – dus ook voor zzp'ers. Zij krijgen ook het recht pensioen op te bouwen bij een pensioenfonds.' (CU: p. 79)

'Vast contract aantrekkelijker, flex duurder. Alles wat flexibel is, is duurder dan vast, behalve op de arbeidsmarkt. We willen af van de situatie dat tijdelijke werknemers voor een werkgever goedkoper zijn dan werknemers die voor onbepaalde tijd in dienst zijn. In de afgelopen jaren is tijdelijk werk door premiedifferentiatie in de werknemersverzekeringen al wat duurder geworden. Deze premiedifferentiatie wordt verder vergroot ten faveure van contracten voor onbepaalde tijd. Daarnaast gaan werkgevers werknemers met een flexibel contract een flextoeslag betalen. Flexwerkers lopen immers meer risico op verlies van werk dan werknemers voor onbepaalde tijd. Dit risico wordt betaald door de werkgever.' (CU: p. 79)

'Vaste contract als norm, met ruimte voor flexibiliteit. De oneerlijke verdeling van lusten en lasten tussen werkgevers en werknemers en tussen werknemers onderling gaat op de schop. Daarbij willen we recht doen aan de behoefte van werknemers aan een vast contract en aan de behoefte van werkgevers aan een zekere flexibiliteit, maar zonder allerlei ongewenste flexcontracten en -constructies. In plaats van flexconstructies, krijgen werkgevers een zekere flexibiliteit op basis van bedrijfseconomische omstandigheden. Denk hierbij aan een jaaruren-contract of aan een 80-20 verhouding: 80% van een contract voor onbepaalde tijd is vast, 20% is flexibel. In slechte tijden biedt dat ruimte voor werktijdverkorting en dus lagere loonkosten, in goede tijden ruimte voor extra beloning, bijvoorbeeld in de vorm van winstdeling.' (CU: p. 79)

'Drie "rijbanen" voor werkenden. Er komt duidelijk onderscheid tussen zelfstandigen, werknemers met een contract en werknemers op uitzendbasis, door middel van heldere, begrijpelijke en handhaafbare scheidslijnen. Om misbruik en schijnzelfstandigheid tegen te gaan, kiezen we voor het uitgangspunt "werknemer, tenzij". Obstakels in Europese regelgeving moeten worden opgelost.' (CU: p. 79)

'Minimumtarieven zzp in cao's. We willen dat het mogelijk wordt om in cao's afspraken te maken over minimumtarieven voor zzp'ers, om oneigenlijke concurrentie te voorkomen.' (CU: p. 79)

'Beschermend en eenvoudig ontslagrecht. Werknemers houden recht op goede bescherming tegen ontslag. Als een werknemer niet goed functioneert en de werkgever wil hem ontslaan, dan bekrachtigt de rechter dat ontslag na toetsing. Als de rechter geen redelijke grond voor ontslag ziet, volgt een stevige financiële sanctie voor de werkgever. Ook oudere werknemers kunnen bij de voorgestelde veranderingen blijvend rekenen op goede bescherming.' (CU: p. 79)

'Lagere risico's en lasten voor werkgevers. De lasten voor werkgevers met werknemers in vaste dienst gaan omlaag. Zo brengen we de verplichte loondoorbetaling bij ziekte voor kleine en middelgrote werkgevers terug naar één jaar en verlagen we de WW-premie voor werknemers met een vast contract. Datzelfde geldt voor de premie voor het Arbeidsongeschikheidsfonds (Aof-premie).' (CU: p. 79)

'Lagere lasten op arbeid. Werkenden met gewone inkomens – van een minimumloon tot circa twee keer modaal – moeten netto meer overhouden van hun loon. Daarom gaat de loon- en inkomstenbelasting omlaag en worden winst, vermogen en vervuiling meer fiscaal belast.' (CU: p. 80)

‘Hoger minimumloon. Het minimumloon is te laag om van rond te komen. Als eerste voeren we een wettelijk minimumuurloon in, waarbij we uitgaan van een 36-urige werkweek. Dat betekent voor werknemers die nu op basis van een 40-urige werkweek werken al een verhoging met ruim 11%. De tweede stap is het verhogen van het minimumloon voor iedereen met 10% extra. Dat betekent dat de ChristenUnie voorstelt het minimumloon de komende kabinetsperiode te verhogen met ten minste 10% tot maximaal ruim 21%. Het minimumjeugdloon stijgt hierbij mee. Zo voorkomen we dat, geredeneerd vanuit het huidige belastingstelsel, er steeds hogere toeslagen en een hogere algemene heffingskorting nodig zijn om de koopkracht van mensen met een laag inkomen op peil te houden.’ (CU: p. 80)

‘Gelijke fiscale behandeling van alle werkenden. Fiscale voordelen voor zelfstandigen worden in een verstandig tempo afgebouwd. Die voordelen waren een belangrijke oorzaak voor de groei van het aantal zzp’ers in de afgelopen vijftien jaar. Wij gunnen ondernemers een goed inkomen, maar dan wel op grond van hun ondernemerskwaliteiten en niet op basis van grote fiscale voordelen. Bij de afbouw van fiscale voordelen moet het evenwicht in belastingdruk tussen de verschillende soorten ondernemers behouden blijven. Met het oog daarop blijft de mkb-winstvrijstelling deels overeind. Uitgangspunt is dat fiscale voordelen of lasten geen reden mogen zijn om mensen in te huren in plaats van in dienst te nemen.’ (CU: p. 82)

‘Uitzendwerk wordt weer uitzendwerk: oplossing bij piek en ziek. Uitzendwerk is alleen nog toegestaan bij tijdelijk werk. Dit wordt wettelijk vastgelegd. De wettelijke mogelijkheden om uitzonderingen te maken ten nadele van uitzendkrachten in vergelijking met de rechten van reguliere werknemers worden geschrapt. Dat geldt ook voor de ruimere wachttijd (26 weken) voor pensioenopbouw door uitzendkrachten. Vanaf de eerste dag hebben uitzendkrachten dezelfde arbeidsvoorwaarden als werknemers bij de inlener.’ (CU: p. 82)

‘Werkgelegenheid is de beste sociale zekerheid. Er moet meer werkgelegenheid worden gecreëerd voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Als het kan bij reguliere werkgevers en anders bij sociale ondernemingen. Deze laatste vervullen als inspiratiebron en aanjagers van een inclusieve arbeidsmarkt een belangrijke rol. Er is meer inzet van de overheid nodig om mensen die langdurig aan de kant staan duurzaam aan het werk te krijgen. Dit vraagt maatwerk en goede begeleiding. Wij onderstrepen het belang van jobcoaching op de werkvloer: iemand die naast de werknemer staat, de dagelijkse vraagbaak is en ondersteuning biedt.’ (CU: p. 83)

‘Begeleidingsbonus voor hulp bij werk. Er komt een goede regeling die werkgevers ontzorgt bij het in dienst nemen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Met deze begeleidingsbonus kunnen intensieve begeleiding en eventueel productieverlies worden gecompenseerd.’ (CU: p. 83)

‘Sociale basisvoorziening voor werk. We bouwen weer een stevige publieke sociale infrastructuur om mensen aan de basis van de arbeidsmarkt te ondersteunen en te helpen ontwikkelen. Elke regio krijgt een voorziening waar vraag en aanbod samenkomen, waar kennis en expertise is om mensen te begeleiden en waar werkgevers terecht kunnen met vragen. In of vanuit deze voorziening moeten voldoende werkplekken worden aangeboden voor mensen die duurzaam of tijdelijk afhankelijk zijn van een beschermde werkomgeving: als vangnet én springplank.’ (CU: p. 83)

‘Van bijstand naar basisbaan. De basisbaan wordt het nieuwe sluitstuk van de sociale zekerheid. Mensen met een uitkering en weinig kansen op de arbeidsmarkt krijgen een basisbaan aangeboden passend bij hun talenten en mogelijkheden. Werken is immers beter dan thuis zitten en belangrijk voor het welzijn, zelfrespect en sociale verbinding. In steden als Amsterdam, Den Haag en Groningen wordt in de vorm van basisbanen al veel waardevol werk gedaan op scholen, sportvelden en in de zorg, dat anders bleef liggen. Begeleiding en maatwerk worden goed geregeld. Bij het toewijzen van een basisbaan wordt rekening gehouden met ieders persoonlijke situatie, zoals de situatie van een alleenstaande ouder. Bestaand vrijwilligerswerk kan eveneens als basisbaan gelden.’ (CU: p. 83)

‘Recht doen aan arbeidsbeperking. Als mensen met een arbeidsbeperking (deels) afhankelijk zijn van een uitkering, geldt voor hen geen vermogenstoets. Er komt een royale vrijlatingsregeling, zodat werken echt loont en de afhankelijkheid van de uitkering minder wordt.’ (CU: p. 83)

‘Bijtscholen aantrekkelijker maken. Met name voor werkenden met een beroepsopleiding moet bijtscholen aantrekkelijker worden. Hun scholingskansen worden gelijkgetrokken met die van hogeropgeleiden. Dat zorgt voor een betere positie op de arbeidsmarkt, zeker ook voor 50-plussers. Er komt een publiek-privaat bekostigde infrastructuur voor loopbaanbegeleiding en scholingsadvies, waar iedereen een beroep op kan doen tijdens de zoektocht naar nieuw werk en ook terecht kan met vragen over de loopbaan, scholingsmogelijkheden en werk-naar-werk-trajecten.’ (CU: p. 84)

‘Iedere werknemer een leerrekening. We willen er naartoe dat iedereen vanaf geboorte een persoonlijk ontwikkelbudget krijgt. Een werkgever vergroot deze leerrekening door daar iedere maand aan bij te dragen. De leerrekening is van de werknemer en gaat mee naar een eventuele volgende werkgever.’ (CU: p. 84)

‘Meer leer-werktrajecten. We promoten leer-werktrajecten door het voor ondernemers aantrekkelijk te maken deze aan te bieden, om daarmee kwetsbare groepen met een afstand tot de arbeidsmarkt een kans op een echte baan te geven. We willen dat ondernemers met een hart van goud voor jongeren en jongeren met gouden handen elkaar vinden. Dit vraagt voldoende budget voor goede begeleiding op de werkvloer.’ (CU: p. 84)

‘Kinderopvang, betaalbaar zonder toeslag. In ons voorstel voor een nieuw belastingstelsel wordt het verschil in belastingdruk tussen één- en tweeverdieners fors kleiner en de keuzevrijheid rond arbeid en zorg groter. Dat geeft ademruimte voor gezinnen om zelf een goede balans te vinden. Tegelijkertijd willen we het voor ouders niet onaantrekkelijk maken om (in deeltijd) te blijven werken. Daarom zijn wij voor een ruim ouderschapsverlof en goede, passende en betaalbare kinderopvang. We schaffen de kinderopvangtoeslag af. In plaats daarvan komt er een hoge vaste korting op de prijs van kinderopvang en buitenschoolse opvang voor alle gebruikers. Deze korting wordt rechtstreeks verrekend met de kinderopvanginstelling of gastouder. De korting is zodanig dat ouders met een laag inkomen niet meer betalen voor kinderopvang dan nu. Dat betekent dat de kosten van kinderopvang voor niemand een drempel hoeven zijn om te gaan werken. Het ingewikkelde gedoe met de kinderopvangtoeslagen verdwijnt. Aangezien de kinderopvangsector dan bijna geheel uit publieke middelen wordt bekostigd, worden winstuitkeringen in deze sector niet langer toegestaan.’ (CU: p. 84-85)

‘Er blijkt niet veel voor nodig om een armoedeval te maken. De coronacrisis heeft dat nog eens scherp laten zien. Er is een dunne scheidslijn tussen financieel gezond zijn en armoede. Voor veel

Nederlanders geldt dat ze “maar één kapotte wasmachine verwijderd zijn van financiële problemen”. Armoede en schulden hebben grote impact op de ontwikkeling van kinderen, op werk en gezondheid. In 2017 groeide meer dan 8% van de kinderen op in armoede, tegenover ongeveer 3% van de 65-plussers. Dat was midden in de hoogconjunctuur. Nu de coronacrisis heeft toegeslagen, zal dit percentage absoluut hoger zijn.’ (CU: p. 93)

‘Ook levensomstandigheden kunnen ervoor zorgen dat mensen in armoede raken en schulden opbouwen. We willen met een ambitieus schuldenbeleid blijven werken aan hulp voor deze mensen. Het aantal problematische schulden moet radicaal omlaag, met meer maatregelen om schulden te voorkomen en de schuldenindustrie aan te pakken.’ (CU: p. 93-94)

‘Geen consumentenproducten op afbetaling. De gulden regel in het leven is: de kost gaat voor de baat uit. Het op afbetaling kopen van consumptiegoederen wordt verboden voor aankopen tot € 1000. Zo blijft het wel mogelijk om grote aankopen, zoals een auto, gespreid te betalen, maar wordt voorkomen dat kleine aankopen tot grote schulden kunnen leiden.’ (CU: p. 94)

‘Maximale kredietrente omlaag. Juist degenen die krediet nodig hebben, komen vanwege hoge rentepercentages in problemen. Gemeentelijke en commerciële kredietverleners mogen niet bovenmatig verdienen aan het verstrekken van kredieten. Daarom mogen kredietpercentages voortaan maximaal 5% meer dan de kapitaalmarktrente bedragen.’ (CU: p. 94)

‘Verplichte check kredietwaardigheid. Er komt een verplichte check op kredietwaardigheid om het dichtn van financiële gaten met nieuwe leningen te voorkomen. Hierbij wordt gecorrigeerd voor de redelijke schulden, zoals studie- en hypotheekschulden.’ (CU: p. 94)

‘Duidelijker waarschuwingcampagnes. “Geld lenen kost geld” is voor velen te cryptisch, er komt daarom een betere waarschuwingcampagne om te waarschuwen voor de gevolgen van lenen van geld.’ (CU: p. 94)

‘Financiële educatie op middelbare scholen. In het onderwijs curriculum wordt aandacht besteed aan financiële educatie.’ (CU: p. 94)

‘Afschaffen van provisies. Adviesvergoedingen die worden betaald aan zorgverzekeraars, telecombedrijven, energieleveranciers en andere dienstverleners worden afgeschaft. Doordat deze vergoeding wordt uitgekeerd bij een overstap, is het rendement het hoogst bij kwetsbare klantgroepen. Zij stappen het vaakst over.’ (CU: p. 94)

‘Overheid veroorzaakt zelf minder schulden. In het beleid wordt meer rekening gehouden met de rol die de overheid vaak zelf speelt bij het ontstaan van schulden. Onze plannen om het schuldenveroorzakende toeslagenstelsel af te schaffen zijn daarvan een goed voorbeeld.’ (CU: p. 94)

‘Alle overheidscommunicatie in begrijpelijke taal. We willen dat de overheid in begrijpelijke taal met burgers communiceert en dat de overheid goed toegankelijk is voor vragen over brieven, financiën en regelingen.’ (CU: p. 94)

‘Recht op briefpost. Wie wil kan alle belangrijke berichten, aanslagen en brieven van de overheid en bedrijven per post blijven ontvangen.’ (CU: p. 94)

‘Beperken doorverkoop schulden. Het doorverkopen van schulden wordt aan banden gelegd. Vorderingen mogen maximaal één keer worden uitbested. De schuldenaar moet hierover geïnformeerd worden, zodat die op de hoogte is wie zijn schuld beheert. Vorderingen mogen niet worden doorverkocht aan buitenlandse ondernemingen.’ (CU: p. 94)

‘Dak- en thuislozen niet meer bestuurlijk beboeten. Van een kale kip kan je niet plukken. Door bestuurlijke boetes worden mogelijk aanwezige schulden vrijwel onoverkomelijk.’ (CU: p. 94)

‘Recht op betalen in termijnen. Bij overheidsincasso’s wordt altijd de mogelijkheid aangeboden tot een termijnbetaling. Bij boetes kunnen verhogingen vanwege te laat betalen maximaal oplopen tot 1,5 keer de oorspronkelijke hoogte.’ (CU: p. 94)

‘Inzicht en overzicht van alle openstaande schulden. Goed inzicht in je schulden en in de mogelijkheden voor hulp is essentieel. Daarom willen we de Nederlandse Schuldhulproute en MijnSchuldenwijzer.nl uitbreiden en breder bekend maken. Eerst moeten alle overheidsincasso’s inzichtelijk zijn, en op termijn ook alle overige schulden. Zo kunnen incassokosten geclusterd worden en betalingsregelingen worden vereenvoudigd. Schuldeisers worden op termijn verplicht om schulden vanaf een bepaald moment aan te melden.’ (CU: p. 94)

‘Afkoop van schulden. Er komt een waarborgfonds waarmee veel meer problematische schulden dan nu kunnen worden afgekocht. Door collectieve afspraken met schuldeisers, afkoop tegen een laag percentage en goede financiële begeleiding, krijgen mensen weer perspectief op een schone lei. Het waarborgfonds wordt breed toegankelijk, ook voor jongeren en mensen die niet onder de reguliere schuldhulp vallen.’ (CU: p. 94-95)

‘Steun voor schuldhulpmaatjes. Schuldhulpmaatjes en trajectbegeleiders worden vaker ingezet om, naar Rotterdams voorbeeld, naast iemand met schulden te gaan staan en deze persoon gedurende het hele traject te begeleiden. De Rijksoverheid stimuleert de inzet van deze programma’s.’ (CU: p. 95)

‘Centraal kenniscentrum voor schuldhulpverlening. Het is goed dat gemeenten beleidsvrijheid hebben om in de aanpak van schulden aan te sluiten bij de lokale situatie. Tegelijkertijd zorgt dit voor een wirwar aan manieren waarop regelingen bereikbaar zijn. Soms via fysieke loketten, soms via formulieren, dan weer via DigiD. Het is van groot belang dat goede aanpakken breed worden gedeeld en gemeenten van elkaar leren. Via SchuldenLabNL financieren we projecten en pilots die dat stimuleren.’ (CU: p. 95)

‘Standaard adempauze van 6 maanden. Bij de start van schuldhulpverleningstrajecten is het van belang rust te creëren en te werken vanuit de methodiek van mobility mentoring. Deze adempauze wordt standaard onderdeel van geregistreerde schuldhulpverleningstrajecten.’ (CU: p. 95)

‘Deadline voor schuldeisers. Er komt een uiterlijke reactietermijn voor schuldeisers bij een voorstel voor een minnelijk traject. Het afsluiten van een minnelijk traject zelf wordt ook aan een maximumtermijn verbonden.’ (CU: p. 95)

‘Sneller naar een schone lei. We willen dat er sneller gebruik wordt gemaakt van de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp). Daarom pleiten we voor snellere doorstroming van het minnelijk naar het wettelijk traject. We maken het indienen van een verzoekschrift toelating Wsnp en het aanvragen van een second opinion door een Wsnp-bewindvoerder op basis van toevoeging mogelijk. Daarnaast wordt het Wsnp-traject verkort van 36 maanden naar 18 maanden.’ (CU: p. 95)

‘Strengere kwaliteitseisen aan bewindvoerders. Om de belangen van mensen met schulden te beschermen, komt er een streng keurmerk voor beschermingsbewindvoerders en een maximale caseload.’ (CU: p. 95)

‘Meer dan 600.000 mensen in Nederland leven in langdurige armoede. Een derde van deze mensen zijn werkende mensen, maar ze verdienen onvoldoende om uit de armoede te komen. Zij vormen de categorie “werkende armen”. Onder hen is veel verborgen armoede. Zij werken met een nulurencontract, als flexwerker of als zzp’er. Voor hen is, naast verbeteringen in het arbeidsrecht en een hoger loon, een goed functionerend armoedebeleid van belang. Als er schulden zijn, is het belangrijk om snel naar een schuldenvrije situatie toe te werken. Het aantal kinderen dat in langdurige armoede opgroeit, moet stevig omlaag.’ (CU: p. 95)

‘Geen werkende armen meer. We leggen flexwerk aan banden en verhogen het wettelijk minimumloon om te voorkomen dat mensen die werken niet rond kunnen komen. De bijstand, de Wajong en de AOW stijgen met deze verhoging mee. Mensen met een bijstandsuitkering die parttime werken mogen een percentage van hun loon uit werk houden, zodanig dat ook parttime werken voor hen lonend is en zij geen armoedeval ervaren als zij de uitkering verlaten.’ (CU: p. 95)

‘Bewaak het bestaansminimum. De beslagvrije voet vormt het absolute bestaansminimum voor mensen. Deze mag dus niet worden aangetast.’ (CU: p. 96)

‘Geen huisuitzetting bij kinderen onder de twaalf. Huisuitzettingen bij gezinnen met kinderen onder de twaalf jaar worden verboden. Dit geldt ook voor afsluiting van water, gas, elektra en wifi.’ (CU: p. 96)

‘Hulp voor zelfstandige ondernemers. We helpen zelfstandigen hun onderneming voort te zetten door het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (Bbz) aan te passen, zodat gemeenten ook ondernemers met een werkende partner kunnen helpen met een krediet. We willen de rente op Bbz-kredieten verlagen van 8% naar 3%. Dit zou ook het maximale rentepercentage moeten zijn dat gemeentelijke kredietbanken hanteren. Die hanteren soms woekerrentes tot wel 14%.’ (CU: p. 96)

‘Vervang huurtoeslag door op inkomen gebaseerde eigendomsneutrale ondersteuning.’ (CU: p. 99)

D66

‘Trapsgewijs zullen we de studiefinanciering, bijstand en AOW door een verzilverbare heffingskorting vervangen. De eerste stap hierin is een verzilverbare heffingskorting in voor alle studenten, die vóór 2030 zal worden ingevoerd. Studenten ontvangen dan, net als andere volwassenen, de verzilverbare heffingskorting in plaats van toeslagen. Voor de meeste studenten betekent dat een beurs van € 300 per maand.’ (D66: p. 25-26)

‘Ook de veranderende leeftijdsopbouw van de beroepsbevolking, de toenemende flexibilisering van loopbanen en arbeidsvraag vragen om betere mogelijkheden voor en verdere stimulering van loopbaanontwikkeling en om- en bijscholing, zodat duurzame inzet van (ook oudere) werknemers mogelijk wordt. We hebben daar de afgelopen jaren stappen in gezet, maar er is nog veel te doen. Vooral mensen met een praktische opleiding hebben te weinig financiële middelen, mogelijkheden en tijd om bij te leren tijdens hun werkzame leven. Ook de coronacrisis draagt bij aan de noodzaak tot snelle omscholing. Dit moet aantrekkelijker en toegankelijker worden.’ (D66: p. 32)

Tijdens de vorige (economische) crisis hebben werkgevers te weinig geïnvesteerd in hun mensen, waardoor er aanzienlijke arbeidstekorten waren na de crisis. Van werkgevers mogen we verwachten dat zij investeren in duurzame inzetbaarheid en begeleiding naar ander werk.’ (D66: p. 34)

‘We breiden de tegemoetkoming van deeltijdonderwijs, het levenlangleren-krediet en de mogelijkheden voor ontwikkeladviezen uit.’ (D66: p. 34)

‘Toch werd aan het begin van de huidige economische crisis snel duidelijk waar experts al geruime tijd voor waarschuwden: mensen met een flexibel arbeidscontract en een deel van de zelfstandigen zijn erg kwetsbaar als het slechter gaat met de economie of hun gezondheid. Onder meer uit de scherpe analyse van de commissie-Borstlap blijkt dat er te grote verschillen zijn gegroeid tussen verschillende contractvormen. Verschillen in juridische bescherming, sociale zekerheid en fiscaliteit. Voor de één is werk een bron van stabiliteit en kansen, voor de ander geeft het geen uitzicht op een vrijheid en zekerheid. Die ongelijkheid willen we bestrijden.’ (D66: p. 41)

‘Wij willen extra kansen en ondersteuning voor mensen die op achterstand staan. Onze stelsels voor arbeidsmarkt, belastingen en sociale zekerheid moeten hiervoor grondig op de schop. We willen een forse vereenvoudiging van het belasting- en toeslagenstelsel. Daarmee stoppen we het complexe rondpompen van geld. In plaats van toeslagen, krijgt ieder Nederlands huishouden een korting op de belasting. De laagste inkomens, die geen belasting betalen, krijgen dit bedrag uitgekeerd. Zonder formulieren, zonder voorschotten en dus zonder terugbetalingen en schulden. We gaan aan de slag met een arbeidsmarkt die werkt voor iedereen. De verschillen tussen werkenden maken we kleiner, zodat iedere werkende voldoende zekerheid heeft. Voor werkgevers maken we het aantrekkelijker om mensen een vast contract te bieden. We zorgen dat werken meer gaat lonen. Het minimumloon gaat omhoog en bijverdienen naast een uitkering wordt aantrekkelijker. Mensen met een uitkering krijgen meer persoonlijke begeleiding en we investeren in scholing, zodat mensen ook in de toekomst aan de slag kunnen blijven.’ (D66: p. 41)

‘We verhogen het minimumloon met tenminste 10 procent. Zo gaat werken meer lonen. De aan het minimumloon gerelateerde uitkeringen, zoals de bijstand en de AOW, laten we deels meestijgen en zullen we niet laten verlagen. Zo kunnen mensen met een laag inkomen gemakkelijker hun rekeningen betalen en wordt het tegelijkertijd aantrekkelijker om te gaan werken vanuit een uitkering. Als het effect op de werkgelegenheid het toelaat, verhogen we het minimumloon met 20 procent. Verder verhogen we het wettelijk minimumjeugdloon, zodat iedereen vanaf 18 jaar recht heeft op het volledige minimumloon.’ (D66: p. 42)

‘We geloven in een sociaal stelsel dat alle werkenden de bescherming biedt die ze nodig hebben. Arbeidsongeschiktheid is een risico dat iedereen kan overkomen. We voeren een betaalbare collectieve arbeidsongeschiktheidszekerheid in waaraan alle werkenden deelnemen.’ (D66: p. 42)

‘Zoals in het hoofdstuk “Het einde van het toeslagenstelsel, naar een nieuwe start” staat, streven we ernaar om op termijn ook de bijstand te vervangen door een verzilverbare heffingskorting die het sociaal minimum garandeert. Zo maken we het systeem eenvoudiger, stoppen we met het complexe rondpompen van geld en zorgen we voor meer inkomenszekerheid voor iedereen.’ (D66: p. 42)

‘Wij vinden dat mensen zelf moeten bepalen hoe zij hun werkende leven inrichten; als werknemer, als zelfstandige of als werkgever. In de praktijk zien wij echter grote verschillen tussen de verschillende arbeidsrelaties. Dat leidt tot problemen als schijnzelfstandigheid of oneerlijke concurrentie. We verkleinen daarom de verschillen in de fiscaliteit en de sociale zekerheid tussen verschillende vormen van werk. Hierdoor wordt de aard van het werk bepalend voor de vorm van de arbeidsrelatie, in plaats van de kosten. Ook zorgt dit voor minder druk op de juridische kwalificatie van de arbeidsrelatie, waardoor de keuze van de werkende in welke arbeidsrelatie hij wil werken meer centraal kan staan.’ (D66: p. 42)

‘Bij meer flexibiliteit van de werknemer hoort een hogere beloning. Voor flexwerkers voeren we een opslag in op het minimumloon, zodat zij per uur meer gaan verdienen dan mensen met een vast contract. We zorgen dat uitzendkrachten en arbeidsmigranten zo veel mogelijk onder dezelfde voorwaarden werken als werknemers die in (vaste) dienst zijn.’ (D66: p. 42-43)

‘We willen dat er meer aandacht komt voor de scholing van werkenden. Aan het begin van deze eeuw besteedden we ongeveer 1,4 procent van het bbp aan ondersteuning en omscholing, nu 0,6 procent bbp. Hiervoor kijken we naar de mogelijkheid voor een individueel ontwikkelbudget. Ook willen we dat sectorale opleidingsfondsen nog meer worden ingezet om ook omscholing naar andere sectoren mogelijk te maken.’ (D66: p. 43)

‘We investeren in scholing en begeleiding voor mensen in de WW. Daarnaast verhogen we de WW-uitkering in de eerste maanden na ontslag, zodat het inkomensverlies in die periode wordt beperkt. Dit doen we budgetneutraal, door de WW-uitkering later in stapjes te verlagen. Zo stimuleren we mensen snel een nieuwe baan te zoeken.’ (D66: p. 43)

‘We verkorten de termijn van loondoorbetaling bij ziekte voor kleine en middelgrote werkgevers naar één jaar. Het tweede jaar verzekeren we collectief. We verminderen hiermee de risico’s voor de werkgever. De re-integratieverplichtingen laten we beter aansluiten bij de mogelijkheden die werknemers daartoe hebben.’ (D66: p. 43)

We verlagen de werkgeverspremies voor de laagste inkomens zodat het aantrekkelijker wordt voor werkgevers om mensen die moeilijk aan het werk komen in dienst te nemen.’ (D66: p. 43)

‘D66 wil de Participatiewet aanpassen zodat gemeenten de ruimte krijgen maatwerk te bieden bij de begeleiding van mensen in een uitkeringssituatie. Een gemeente moet de mogelijkheid hebben om de helpende hand te bieden. Tegelijkertijd blijft de mogelijkheid om verplichtingen op te leggen ook bestaan.’ (D66: p. 44)

‘We verruimen voor iedere bijstandsgerechtigde de mogelijkheid om tijdelijk tot minimumloon bij te verdienen naast de uitkering, om via deeltijdwerk de stap naar een reguliere baan te zetten. Ook

moet het gemakkelijker worden om een opleiding te volgen of vrijwilligerswerk te doen in de Participatiewet, als daarmee de kans op een duurzame baan groter wordt.’ (D66: p. 44)

‘Niet iedereen kan in een reguliere baan aan de slag. Ook voor deze mensen kan werk wel een belangrijke bijdrage leveren aan sociale contacten, ontwikkeling en het feit dat je zelf je inkomen verdient. Daarom werken we toe naar een recht op werk. We zorgen voor basisbanen voor mensen die niet in een reguliere baan aan de slag kunnen. Wij zetten in op meer beschutte werkplekken, goede structurele beschikbaarheid van detachingsfaciliteiten, een no-riskpolis, loonkostensubsidie en jobcoaching. Ook ondersteunen we de versterking van de sociale werkvoorziening als zelfstandige werkplaats voor de specifieke groep mensen die niet binnen de geboden structuur aan een andere werkplek geholpen kan worden.’ (D66: p. 44)

‘Met de invoering van deze verzilverbare heffingskorting schaffen we de toeslagen af. Zo maken we het stelsel eenvoudiger en verminderen we het rondpompen van geld.’ (D66: p. 45)

‘We voeren een inkomensonafhankelijke “negatieve inkomstenbelasting” in. Ieder huishouden krijgt een belastingkorting die in geld wordt uitgekeerd bij geen of te lage inkomsten. De hoogte van het bedrag is afhankelijk van hoe groot het huishouden is. Dit is de “verzilverbare heffingskorting”.’ (D66: p. 45)

‘We streven ernaar de negatieve inkomstenbelasting op termijn verder te verhogen en zo een steeds belangrijkere rol te geven in onze sociale zekerheid. Zo maken we het systeem eenvoudiger, stoppen we met het complexe rondpompen van geld en zorgen we voor meer inkomenszekerheid voor iedereen. We kijken, zodra de effecten op overheidsfinanciën en economie dit toelaten en er geen grote negatieve effecten op werkgelegenheid zijn, hoe de verzilverbare heffingskorting kan worden verhoogd tot uiteindelijk het bestaansminimum, zodat bijvoorbeeld de studiefinanciering, de bijstand en de AOW er toenemend in kunnen opgaan.’ (D66: p. 45)

‘We maken kinderopvang gratis toegankelijk. Dit maakt het niet alleen voor ouders veel eenvoudiger om werk en gezin te combineren, maar het zorgt ook voor betere kansen voor kinderen. Het voorkomt dat kinderen met een achterstand aan de basisschool beginnen. De kinderopvangtoeslag komt hiermee te vervallen.’ (D66: p. 46)

Bijna een miljoen mensen in Nederland leeft in armoede. Een op de vijf huishoudens heeft problematische schulden. Dit geldgebrek zorgt voor onzekerheid en stress. Schulden leiden er vaak toe dat mensen met genoeg inkomen toch niet rond kunnen komen. D66 wil de onvrijheid die armoede en schulden veroorzaken hard bestrijden. We willen het aantal mensen in armoede de komende kabinetsperiode met ten minste de helft verminderen. We streven verder naar een fundamentele herziening van de manier waarop we met schulden omgaan. Niet gebaseerd op nodeloos wantrouwen, maar op het menswaardig en zo efficiënt mogelijk helpen van mensen in financiële nood.’ (D66: p. 48)

‘We verhogen het minimumloon en uitkeringen in combinatie met de invoering van de verzilverbare heffingskorting. We toetsen de hoogte van uitkeringen periodiek om te bepalen of mensen er daadwerkelijk van rond kunnen komen.’ (D66: p. 48)

‘We zetten de “Brede schuldenaanpak”, die zich richt op preventie van schulden en het ondersteunen en ontzorgen van mensen met schulden, onverkort door. We zetten in op het tegengaan van laaggeletterdheid, als een belangrijk instrument om schulden tegen te gaan. Mensen met schulden krijgen elk jaar het wettelijk recht op een aflossingspauze van twee maanden.’ (D66: p. 48)

‘We richten een centraal geleid incassobureau in voor schulden bij de overheid én semioverheid. Dit moet geen nieuwe incassogigant worden, maar een sociale instelling die nauw verbonden is met de schuldhulpverlening en als hoofddoelstelling een duurzame financiële toekomst nastreeft.’ (D66: p. 48)

‘We onderzoeken een samenvoeging van het minnelijke- en wettelijke traject. We streven naar een regeling die geldt voor alle schulden, bindend is voor schuldeisers en wordt uitgevoerd door de gemeente. Er wordt alleen getoetst door de rechter indien strikt noodzakelijk. De mens achter de schulden staat centraal. Mensen met schulden kunnen zich melden bij één loket bij de gemeente. Zij moeten binnen drie maanden weten waar ze aan toe zijn. De duur van deze schuldenregeling is in principe 18 maanden tot maximaal 36 maanden, van aanmelding bij het gemeentelijke loket tot schone lei.’ (D66: p. 48)

‘Wij voeren een keurmerk in voor bewindvoerders, zodat malafide bewindvoerders worden geweerd.’ (D66: p. 49)

‘We verhogen de beslagvrije voet, zodat deze boven de armoedegrens van het Sociaal en Cultureel Planbureau (“niet-veel-maar-toereikendbudget”) ligt.’ (D66: p. 49)

‘We ontmoedigen doorlopende leningen voor luxegoederen. De maximale wettelijk toegestane rente op kredieten, zoals creditcards en postorderkredieten, wordt structureel verlaagd.’ (D66: p. 49)

‘We willen dat armoederegelingen voor mensen toegankelijk en begrijpelijk zijn en zo min mogelijk papierwerk vragen. We hebben speciale aandacht voor kinderarmoede en de kansengelijkheid van kinderen uit arme gezinnen.’ (D66: p. 49)

DENK

‘De mate waarin een samenleving omkijkt naar de meest kwetsbare mensen, is een graadmeter voor onze beschaving. DENK staat daarom pal voor het behoud en de versterking van onze verzorgingsstaat. DENK wil een toegankelijk vangnet voor iedereen, waarbij misbruik en fraude worden aangepakt. Grote prioriteit legt DENK bij het bestrijden van kinderarmoede.’ (DENK: p. 45)

‘DENK ziet voor de overheid ook een kerntaak in het bewerkstelligen van een eerlijke verdeling van de welvaart in onze samenleving. Het doel hiervan is om concrete koopkrachtverbetering voor lagere inkomens en middeninkomens te bewerkstelligen.’ (DENK: p. 45)

‘Een groot gedeelte van de Nederlandse bevolking heeft nu onvoldoende zekerheid door flexcontracten en nul uren contracten. Groepen Nederlanders worden ingezet als de klapstoeltjes van de economie. Vaak zijn dit Nederlanders met een migratieachtergrond en dit draagt bij aan een

opeenstapeling van institutionele ongelijkheid. DENK wil daarom meer zekerheid op de arbeidsmarkt waarbij meer mensen de zekerheid krijgen van een vast contract.’ (DENK: p. 45)

‘Het sociaal minimum en het wettelijk minimumloon verhogen.’ (DENK: p. 46)

‘DENK wil dat de zekerheid van een vast contract bereikbaar wordt voor iedereen en wil omkijken naar kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt. DENK wil daarom:

- De ontslagbescherming versterken, door de ontslagversoepeling uit de Wet Arbeidsmarkt in Balans terug te draaien
- Het stapelen van tijdelijke contracten (de ketenbepaling) aan banden leggen, zodat mensen eerder een vast contract krijgen
- De financiële stimulans voor vaste contracten via het premiesysteem versterken
- Een betaalbare en verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor ZZP’ers.’ (DENK: p. 46)

‘Meer middelen voor het armoede- en schuldenbeleid, specifiek om kinderarmoede tegen te gaan. Binnen het armoede- en schuldenbeleid wordt sociaal incasseren de norm en vroegsignalering een kernpunt. Malafide incassobureaus worden aangepakt.’ (DENK: p. 46)

‘DENK vindt dat de bijstand een vangnet is waar mensen altijd op terug moeten kunnen vallen. DENK wil daarom:

- Een bijstandsuitkering op niveau met meer mogelijkheden om bij te verdienen en te sparen
- De tegenprestatie afschaffen
- De kostendelersnorm afschaffen
- De zoekperiode voor jongeren tot 23 jaar afschaffen.’ (DENK: p. 47)

‘Gratis kinderopvang voor lagere inkomens en middeninkomens.’ (DENK: p. 47)

‘DENK wil het ingewikkelde toeslagenstelsel, dat in de praktijk neerkomt op een ondoorzichtige machine die geld rondpompt, hervormen. Dat draagt er tevens aan bij dat pestcontroles die gevoelig zijn voor discriminatie niet meer kunnen plaatsvinden. DENK wil daarom:

- Een basisbehoefte toeslag introduceren, waarin de drie inkomensondersteunende toeslagen samengevoegd worden tot één basisbehoefte toeslag met één gezamenlijk afbouwtraject. Dit maakt het overzichtelijker voor huishoudens en het is makkelijker uitvoerbaar voor de Belastingdienst.’ (DENK: p. 47)

‘DENK wil alles in het werk stellen om het MKB de onbetwiste groeiende banenmotor van Nederland te laten blijven. DENK wil daarom:

- Belastingverlaging voor het MKB
- Een Nationale Ondernemers Kredietbank, om de kredietverlening aan het midden- en kleinbedrijf te stimuleren
- Snijden in de regeldruk voor ondernemers én een MBK-regeldrukcheck bij alle nieuwe wet- en regelgeving
- De loondoorbetaling bij ziekte voor met name het kleinbedrijf collectiviseren, zodat personeel aannemen minder risico’s heeft voor kleine ondernemers
- Landelijk geld voor bedrijven met nadruk toekennen aan het MKB.’ (DENK: p. 72)

‘De ongelijkheid die zichtbaar is geworden door corona moet worden verkleind. Daar wil DENK fiks in investeren: met armoedemiddelen, verbetering van leefomstandigheden, scholing en werk.’ (DENK: p. 83)

FvD

‘Als we dit doen – als we stoppen met de massale, en alsmaar voortgaande immigratie, met het klimaatbeleid en de Europese eenmaking – dan houden we jaarlijks vele tientallen miljarden over. Dan kunnen we de belastingen verlagen en tegelijkertijd stevig investeren in de kwaliteit van ons land en onze samenleving.’ (FvD: p. 3)

‘Asielzoekers krijgen geen voorrang meer op sociale huurwoningen. De toegang tot sociale voorzieningen, zoals een uitkering, stopt.’ (FvD: p. 21)

‘Grondige vereenvoudiging belastingen-, toeslagen- en premiestelsel.’ (FvD: p. 48)

‘Rechtvaardiger belastingstelsel: (meer) werken moet altijd lonen.’ (FvD: p. 48)

‘Hogere belastingvrije voet van € 20.000, in combinatie met lage vlaktaks.’ (FvD: p. 48)

‘Een hoge belastingvrije voet is een stimulans om te gaan werken vanuit een uitkeringssituatie en kost werkgevers geen extra geld. Naast de belastingvrije voet willen we een vlaktaks met één of maximaal twee generieke en zo laag mogelijke belastingtarieven. Lagere belastingen zijn alleen mogelijk door de alsmaar stijgende overheidsuitgaven te verlagen. Door te stoppen met peperduur klimaatbeleid, de massale immigratie van kansarmen en te snijden in overheidssubsidies, komen vele miljarden vrij.’ (FvD: p. 49)

‘Versoepelen ontslagrecht MKB, zodat ondernemers weer meer mensen aannemen. Vereenvoudigen en versimpelen van de reïntegratieverplichting voor werkgevers. Doorbetalingsverplichting bij ziekte van werknemers verkorten van twee naar één jaar. Minder bureaucratie MKB: voor iedere nieuwe wet of regel, minstens vijf anderen afschaffen. (...) Staatssecretaris voor het MKB die werkt aan minder regeldruk, oplossingen en verbeteringen. (...) Verhoging limiet MKB-borgstellingskrediet van € 250.000.’ (FvD: p. 50)

‘Terwijl deze sector het hart vormt van onze economie: het MKB zorgt voor innovatie en creëert 70% van de werkgelegenheid. Dikwijls gaat het hierbij om familiebedrijven. Fiscale maatregelen zijn daarom geboden om hun stabiliteit te verzekeren – zoals het afschaffen van de erf- en schenkbelastingen en het handhaven van de bedrijfsopvolgingsregeling (BOR).’ (FvD: p. 51)

‘Ook pakt te starre ontslagbescherming ongunstig uit voor het MKB. MKB-ondernemingen beschikken dikwijls niet over een HR-afdeling. Om een gelijk speelveld te creëren met multinationals is het van belang dat de overheid MKB-bedrijven niet overlaadt met regels en administratieve lasten.’ (FvD: p. 51)

‘We willen dat het MKB weer mensen durft aan te nemen. Regels omtrent ziekte en ontslag moeten daarom worden versoepeld. Natuurlijk moeten mensen die toch ontslagen worden een fatsoenlijke uitkering krijgen en snel weer elders aan de slag kunnen. Dat lukt echter alleen als andere bedrijven

óók mensen durven aan te nemen. Hoe paradoxaal het ook klinkt: een soepeler ontslagrecht voor het MKB is de meest effectieve oplossing om de werkloosheid snel terug te dringen. Denemarken geeft wat ons betreft het goede voorbeeld. Het resultaat is een grote arbeidsmobiliteit en hoge werkgelegenheid. Juist voor de toekomst van het midden- en kleinbedrijf is ook van groot belang aandacht te blijven geven aan het vakonderwijs en het MBO (zie paragraaf onderwijs).’ (FvD: p. 51)

‘Behouden heffingskorting voor ZZP’ers

Vereenvoudigen fiscale regelgeving ZZP’ers door een hogere belastingvrije voet.

ZZP’ers niet dwingen om aan verplichte (pensioen)verzekeringen deel te nemen.’ (FvD: p. 52)

‘Nederland telt ruim 1 miljoen ZZP’ers. Deze groep is essentieel voor onze economie en samenleving. Maar het werken wordt hen niet makkelijk gemaakt. De Wet DBA heeft ervoor gezorgd dat veel ZZP’ers zonder werk zitten. De dreiging van boetes en naheffingen heeft opdrachtgevers massaal afgeschrikt om met ZZP’ers in zee te gaan.

FvD is voor flexibilisering van de arbeidsmarkt. De wetgeving moet zodanig worden aangepast dat ZZP’ers met vertrouwen kunnen doen waar ze goed in zijn.’ (FvD: p. 53)

‘Tot slot willen we harder optreden tegen oneerlijke concurrentie op de arbeidsmarkt. Door het vrij verkeer en de open grenzen binnen de EU is er sprake van “social dumping”. Goedkope arbeid die door mensen uit met name Oost-Europa in Nederland wordt uitgevoerd. Een voorbeeld is de bouw en de transportsector. Al het werk in Nederland moet worden uitgevoerd onder dezelfde voorwaarden en dezelfde condities; en onder hetzelfde belastingregime.’ (FvD: p. 53)

‘Omzetting kinderbijslag in forse kindgebonden aftrekpost van de inkomstenbelasting, die pas in werking treedt boven de belastingvrije voet.’ (FvD: p. 58)

‘Voorkomen van problematische schuldenlasten bij mensen in armoede.’ (FvD: p. 58)

‘De beste remedie tegen armoede is werk. Een inkomen zorgt voor zelfredzaamheid, de mogelijkheid een toekomst op te bouwen en het stelt mensen in staat eigen keuzes te maken. Daar waar mensen niet in staat zijn om zélf voor een duurzaam en betrouwbaar inkomen te zorgen, wil Forum voor Democratie voorkómen dat mensen buiten de boot vallen. Wij zijn solidair met Nederlanders die het écht nodig hebben; maar streng voor hen die misbruik maken van onze solidariteit.

De bijstandsuitkering moet een vangnet zijn – geen hangmat. Sommige uitkeringen zijn nu te royaal. Door alle toeslagen en uitkeringen is het inkomen van mensen die niet werken soms hoger dan het inkomen van mensen die wel werken. Bovendien kan het in ons huidige belasting- en toeslagenstelsel nadelig zijn om te gaan werken. Deze armoedeval houdt mensen in uitkeringen. Forum voor Democratie vindt dat (meer) werken altijd moet lonen. De beste manier om dat te bereiken is de belasting op arbeid te verlagen, bijvoorbeeld met een hoge belastingvrije voet (zie paragraaf economie).’ (FvD: p. 59)

‘Door alle toeslagen en uitkeringen is het inkomen van mensen die niet werken soms hoger dan het inkomen van mensen die wel werken. Bovendien kan het in ons huidige belasting- en toeslagenstelsel nadelig zijn om te gaan werken. Deze armoedeval houdt mensen in uitkeringen. Forum voor Democratie vindt dat (meer) werken altijd moet lonen. De beste manier om dat te

bereiken is de belasting op arbeid te verlagen, bijvoorbeeld met een hoge belastingvrije voet (zie paragraaf economie).’ (FvD: p. 59)

‘Wij zijn voor zelfredzaamheid, maar ook voor het voorkómen van een problematische schuldenlast bij mensen in armoede of een (zeer) beperkt inkomen. Wanneer mensen in de bijstand niet zelfredzaam zijn, is broninhouding van woninglasten, nutsvoorzieningen en de zorgverzekering een optie. Er moet een betere koppeling zijn tussen inkomsten, kredietwaardigheid en schuld om te zorgen dat schulden niet eeuwig kunnen oplopen door woekerrentes of boetebedingen.’ (FvD: p. 59)

GL

‘We richten een Klimaatfonds op van 60 miljard euro. Daarmee investeren we in een groene en eerlijke samenleving. In meer betaalbare en duurzame woningen, in groene energie, in het oplossen van de schulden en dakloosheids crisis, in scholing, onderzoek en innovatie, in landbouw, natuur, fietsen en openbaar vervoer. Met het Klimaatfonds bestrijden we klimaatverandering, maken we Nederland mooier, bouwen we de groene economie van morgen vandaag.’ (GL: p. 11)

‘Het midden- en kleinbedrijf is de banenkampioen van Nederland. Deze honderdduizenden ondernemers spelen met hun lokale en regionale betrokkenheid een onmisbare economische en sociale rol in de samenleving. Met steun- en stimuleringsmaatregelen voor groen en sociaal ondernemerschap, hulp bij digitalisering, mkb-vriendelijke aanbestedingen door de overheid en het gemakkelijker maken van Europese samenwerking in grensregio’s zorgen we ervoor dat het midden- en kleinbedrijf ook na de coronacrisis deze rol kan blijven spelen. We zorgen voor een eerlijk speelveld voor het midden- en kleinbedrijf ten opzichte van grote bedrijven.’ (GL: p. 16)

‘We schaffen het eigen risico af voor de lage- en middeninkomens en verlagen de zorgpremie naar tien euro per maand. Hiermee maken we de zorgtoeslag overbodig.’ (GL: p. 33)

‘Vanaf achttien jaar krijgen alle jongeren recht op een startkapitaal van 10.000 euro. Studenten die onder de “leenstelselgeneratie” vallen krijgen als compensatie met terugwerkende kracht recht op dit startkapitaal. Studenten ontvangen een studiebeurs van maximaal vierhonderd euro per maand. Deze komt beschikbaar voor studenten uit gezinnen met een inkomen tot 100.000 euro per jaar. Jongeren die tegen hoge kosten een studentenkamer of onzelfstandige woning huren krijgen daarnaast recht op huurtoeslag. Het studentenreisproduct geldt de hele week, ook tijdens de zomer. De kosten van het reisproduct worden ook kwijtgescholden als een student de studie niet haalt.’ (GL: p. 43)

‘Ruim een miljoen alleenstaanden en gezinnen hadden voor de crisis al te weinig inkomen om hun boodschappen, huur en zorgkosten te betalen. Precies die mensen zijn nu het hardst geraakt door de crisis. Het zijn de mensen die werken tegen het minimumloon, met een nulurencontract of in schijnzelfstandigheid. Het zijn de kleine ondernemers die geen buffer konden opbouwen en nu de zwaarste klappen krijgen. Dat kan en moet anders. GroenLinks kiest voor een samenleving waarin de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Waarin de rekening wordt betaald door de grote bedrijven en de mensen met de hoogste inkomens en vermogens. Een samenleving waarin werken eerlijk wordt beloond en waarin we iedereen helpen om mee te doen. Een samenleving waarin je kunt rekenen op hulp als je schulden hebt, je werk verliest of op straat komt te staan. We kiezen voor

een samenleving waarin vertrouwen de basis is in plaats van wantrouwen. Voor een samenleving waarin geen kind in armoede opgroeit. Voor die samenleving knokken we.’ (GL: p. 50)

‘Na de vorige crisis hebben grote bedrijven en hun aandeelhouders jarenlang hoge winsten gemaakt. Maar de samenleving heeft hier veel te weinig van teruggezien. Terwijl bedrijven belastingkortingen kregen, bleven de investeringen in de zorg en het onderwijs achter. Waar de belasting voor hoge inkomens werd verlaagd en de vermogensongelijkheid verder groeide, komen steeds meer mensen met een laag inkomen niet meer rond. Eén op de twaalf kinderen groeit inmiddels op in armoede. We maken een einde aan deze groeiende armoede en ongelijkheid. We verlagen de belasting op werk en zorgen dat mensen met een laag en middeninkomen er fors op vooruit gaan. Zo garanderen we dat iedereen met een baan van 32 uur per week genoeg verdient om volwaardig mee te doen aan de samenleving.’ (GL: p. 51)

‘We verhogen het minimumloon en werken toe naar 14 euro per uur. Iedereen vanaf achttien jaar krijgt recht op het minimumloon. De hoogte van het minimumloon wordt gekoppeld aan het gemiddelde loon in Nederland. Het einddoel is dat het minimumloon standaard 60 procent van het gemiddelde loon gaat bedragen.’ (GL: p. 52)

‘We maken het stelsel van toeslagen en belastingen veel eenvoudiger zodat niemand meer verstrikt raakt in het systeem. We schaffen de kinderopvangtoeslag af en geven iedereen recht op vier dagen gratis kinderopvang en gratis buitenschoolse opvang. Doordat we de zorgpremie en het eigen risico verlagen, kunnen we ook de zorgtoeslag afschaffen. Het kindgebonden budget en de kinderbijslag voegen we samen tot één stevige inkomensafhankelijke kinderbijdrage zodat geen kind in armoede hoeft op te groeien. De huurtoeslag houden we in stand. Deze moet wel eenvoudiger, meer zekerheid bieden en de toegankelijkheid verbeteren van gebieden waar een gebrek is aan goedkopere woningen.’ (GL: p. 52)

‘We verlagen de inkomstenbelasting voor werkenden met lage en middeninkomens.’ (GL: p. 52)

‘Vrijwel direct na de eerste coronamaatregelen verloren honderdduizenden flexwerkers en zzp’ers hun werk. Mensen die jarenlang hard hadden gewerkt, stonden in één klap op straat. Grote bedrijven die dankzij hen recordwinsten boeken, weigeren op te draaien voor de risico’s. De coronacrisis toont de grote kloof tussen mensen met zekerheid en een goed inkomen en de mensen zonder zekerheid die bij tegenslag in grote (financiële) problemen komen. Die kloof is fundamenteel onrechtvaardig.’ (GL: p. 55)

‘We stoppen de doorgeslagen flexibilisering, investeren in scholing, breiden de mogelijkheden voor (zorg)verlof uit en leggen bedrijfsrisico’s weer bij aandeelhouders in plaats van werknemers.’ (GL: p. 55)

‘Kleine ondernemers worden ondersteund in de doorbetaling van langdurig zieke werknemers en we geven ondernemers meer ruimte om vaste contracten aan te bieden door de looptijd van aanbestedingen en subsidies vanuit de overheid te verlengen.’ (GL: p. 56)

‘Zelfstandigen krijgen recht op een fatsoenlijk minimumtarief.’ (GL: p. 56)

‘Voor werknemers wordt het vaste contract de norm. Dat doen we door tijdelijke contracten duurder te maken voor werkgevers. We maken schijnzelfstandigheid onmogelijk: we verhogen de premie voor werkgevers op tijdelijke contracten, behandelen alle werkenden gelijk voor de belasting en vormen de arbeidskorting en de zelfstandigenaftrek om tot één korting die voor alle werkenden gelijk is. (...) we geven ondernemers meer ruimte om vaste contracten aan te bieden door de looptijd van aanbestedingen en subsidies vanuit de overheid te verlengen. We maken een einde aan uitbuiting via zonderlinge contractvormen. Payrolling, contracting en nulurencontracten worden afgeschaft. Er blijven drie contractvormen over: het vaste en het tijdelijke contract voor het reguliere werk, het uitzendcontract voor ziek en piek en het zelfstandigencontract voor zzp’ers. Deze contractvormen worden duidelijk van elkaar gescheiden en er wordt gehandhaafd op het gebruik. Uitzendkrachten krijgen recht op dezelfde arbeidsvoorwaarden als andere werknemers.’ (GL: p. 56)

‘Het roer moet om. Van onzekerheid naar zekerheid, van worden afgedankt naar meedoen. We omarmen het ideaal van een basisinkomen: dat er een bodem is waar niemand doorheen zakt. Het betekent dat mensen met een laag inkomen een inkomensaanvulling krijgen, dat mensen in de bijstand in hun waarde worden gelaten en niet in armoede hoeven te leven, dat iedereen is verzekerd bij arbeidsongeschiktheid, dat ouderen met alleen AOW gewoon kunnen rondkomen en dat je ook met een arbeidsbeperking een fatsoenlijk inkomen hebt. We laten niemand vallen.’ (GL: p. 59)

‘GroenLinks voert stapsgewijs – binnen acht jaar – het basisinkomen in voor iedereen. Het fiscale stelsel wordt zo aangepast dat mensen met inkomens rond het minimuminkomen er flink op vooruitgaan, de middeninkomens erop vooruitgaan, en mensen met inkomens hoger dan twee keer modaal erop achteruitgaan. Onvoorwaardelijke inkomenszekerheid is de noodzakelijke basis voor een goed en effectief klimaatbeleid. Alleen vanuit economische bestaanszekerheid heeft iedereen ruimte om duurzaam te denken, leven en handelen.’ (GL: p. 60)

‘We voeren een voetinkomen in voor werkenden, mensen met een uitkering en gepensioneerden. Met deze inkomensaanvulling bestrijden we armoede onder werkenden en niet-werkenden, zorgen we dat ook mensen met een lager inkomen in deeltijd kunnen werken en creëren we een ontspannen samenleving waarin iedereen volwaardig mee kan doen.

We verhogen de bijstand en de Wajong. (...)

We hervormen de Participatiewet. We schaffen de kostendelersnorm af en nemen een kleine spaarpot en het eigen huis niet meer mee bij het bepalen of je recht hebt op een uitkering. Bij mensen met een levenslange en levensbrede beperking wordt ook het inkomen van de partner niet meer meegeteld. Hiermee voorkomen we dat gezinnen uit elkaar worden gerukt en maken we een einde aan de mensonterende opsporingspraktijken.’ (GL: p. 60)

‘Er komt een collectieve basisvoorziening tegen arbeidsongeschiktheid voor alle werkenden. Zelfstandigen kunnen zich daar bovenop vrijwillig bijverzekeren bij dezelfde publieke instantie die de basisvoorziening verstrekt. Werknemers houden dezelfde rechten en plichten als ze nu hebben, zoals loondoorbetaling tijdens de wachttijd en eventuele via een cao vastgelegde bovenminimale verzekeringen.’ (GL: p. 61)

‘Iedereen zonder werk krijgt persoonlijke begeleiding als dat nodig is. Vanuit vertrouwen, zonder schaamte en zonder de algemene verplichting van de tegenprestatie. We verruimen de mogelijkheden voor mensen in de bijstand om zich te laten omscholen voor sectoren met

(toekomstige) personeelstekorten. Waar nodig verbinden we werkbegeleiding aan zorg of hulp bij schulden. Binnen een begeleidingstraject mogen mensen met een bijstandsuitkering tot 90 procent van het minimumloon bijverdienen om toe te werken naar een volledige baan.

Iedereen die in de bijstand of de Wajong zit en ondanks begeleiding geen werk kan vinden, krijgt recht op een (basis-)baan. Werk is belangrijk voor ons welzijn en er is genoeg zinvol werk te doen in de ouderenzorg, het onderwijs of in de wijken. Het gaat om een baan met fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden en tenminste het minimumloon. Gemeenten krijgen de middelen om deze banen te creëren in samenwerking met (sociale) ondernemingen, lokale maatschappelijke organisaties, sociale coöperaties en sociaal ontwikkelbedrijven.

Er komt één werkloket waar iedereen terecht kan met vragen over werk, loopbaan, scholing en begeleiding naar werk en het ontwikkelingsbudget. De dienstverlening staat los van een eventuele uitkering, zodat iedereen onafhankelijk wordt behandeld. Werkgevers kunnen terecht bij het loket voor gratis advies over goed werkgeverschap, duurzame inzetbaarheid en het begeleiden van mensen met een beperking. De loketten worden georganiseerd door gemeenten, het UWV en werkgevers- en werknemersorganisaties.' (GL: p. 61)

'We stoppen de afbouw van de sociale werkvoorzieningen en vormen ze om tot sociaal ontwikkelbedrijven. Hiermee zorgen we dat er altijd een werkplaats is voor mensen met een arbeidsbeperking. In overleg met werkzoekenden wordt gekeken of ze een functie krijgen bij het ontwikkelbedrijf zelf, worden gedetacheerd of worden geholpen om volledig aan de slag gaan bij een reguliere werkgever.

Inclusief werkgeverschap voor mensen met een beperking wordt de norm. We voeren een bindend quotum in voor de overheid en grote bedrijven. We vervangen loondispensatie door één duidelijke loonkostensubsidieregeling, zodat alle werkenden met een beperking op zijn minst het minimumloon verdienen. Werkgevers worden goed ondersteund met regelingen als de no-riskpolis en jobcoaching.

We helpen oudere werknemers om gezond te kunnen werken. We bestrijden leeftijdsdiscriminatie, steunen het sluiten van generatiepacten en helpen werkgevers via het Werkloket met gratis advies over het organiseren van goed werk voor oudere werknemers.' (GL: p. 62)

'Voor mensen met problematische schulden richten we een Nationaal Schuldenfonds op dat hun schulden renteloos overneemt. Zo hebben ze met één schuldeiser te maken en krijgen ze de hulp die nodig is. De toegang tot de schuldsanering wordt versoepeld en we verkorten de maximale termijn. Waar nodig worden schulden kwijtgescholden.

Menselijke ellende is geen handelswaar. De marktwerking voor deurwaarders wordt afgeschaft en de handel in schulden wordt aan banden gelegd. Deurwaarders voeren een maatschappelijke taak uit en komen daarom in dienst van de overheid. Er komt één Rijksincassodienst, die ook verantwoordelijk is voor alle incassotrajecten van overheidsorganisaties. Schulden mogen nooit verder worden verhoogd dan 100 procent van het oorspronkelijke bedrag. Gemeenten krijgen de mogelijkheid om bewindvoering zelf te organiseren in plaats van dit verplicht te moeten uitbesteden aan private partijen.' (GL: p. 62-63)

PvdA

'Voor veel Nederlanders voelt het alsof ze minder zijn dan een ander. Omdat er voor hen geen betaalbare woningen zijn terwijl deze door beleggers worden weggekocht. Anderen wordt het geloof in vooruitgang wel heel lastig gemaakt doordat ze nooit een vaste baan aangeboden krijgen.

Doordat ze niet serieus genomen worden omdat ze vrouw zijn. Of omdat ze machteloos in een hoek worden gedrukt door een overheid die zich tegen hen keert.’ (PvdA: p. 1)

‘We moeten op een overheid kunnen rekenen die steun geeft aan mensen die hun baan verliezen, die onze gezondheid beschermt en onze bedrijven overeind houdt.’ (PvdA: p. 1)

‘Juist daar waar de behoefte aan zekerheid en bescherming het grootste is, lijkt dit het snelste te verdwijnen. Flexwerkers, werknemers met een nulurencontract en vele zelfstandigen hebben weinig bescherming. Grote groepen werkenden hebben geen bescherming tegen tegenslag (zoals ziekte of arbeidsongeschiktheid) en zijn niet in de onderhandelingspositie om bescherming af te dwingen. Het inkomen van veel jongeren, zelfstandigen en platformwerkers ligt beneden het sociaal minimum: de muzikant die avond aan avond moet werken en omgerekend niet meer overhoudt dan het minimummaandloon; freelancejournalisten die blij zijn als ze 30 cent per woord krijgen.’ (PvdA: p. 9)

‘We investeren in banen. We leggen ons niet neer bij een oplopende werkloosheid. Sectorspecifieke steun gaat zorgen dat er zo min banen verloren gaan in sectoren die te belangrijk zijn voor onze samenleving, zoals bijvoorbeeld de bouw en de cultuur. Met crisisbanen willen we zorgen dat mensen die onverhoopt hun werk verliezen aan de slag kunnen in sectoren waar een tekort is, zoals bij GGD’en, in het onderwijs, bij politie en bij gemeenten. Met nieuw industriebeleid geven we richting aan de economie en samenleving. Daarbij krijgen de positie van mens en planeet voorrang boven private winsten (zie paragraaf 1.3).’ (PvdA: p. 9)

‘Met de werkgarantie worden mensen van baan naar baan begeleid. Iedereen die zijn of haar baan dreigt te verliezen wordt naar een andere baan begeleid in plaats van naar een uitkering. Op straat komen te staan zonder perspectief is een enorme klap. Dat willen we voorkomen met de werkgarantie. Als je je baan onverhoopt dreigt te verliezen zijn werkgevers verantwoordelijk om mensen zoveel mogelijk te laten toewerken naar een nieuwe baan, met steun van sociale partners en het UWV. Bedrijven die nu steun ontvangen krijgen een boete als zij niet meewerken aan de werkgarantie. Wij willen deze aanpak breder toepassen. Werkloosheid is niet langer een individueel risico. Het wordt een gedeelde verantwoordelijkheid om werkloosheid te voorkomen. Daarom nemen wij de volgende maatregelen:

1. De werkgever wordt verplicht te zorgen dat werknemers actief brede en waardevolle scholing krijgen die zoveel mogelijk gekwalificeerd is;
2. Om de twee jaar krijgt iedere werkende een loopbaangesprek over ontwikkeling en toekomst. Dit gesprek wordt lokaal en onafhankelijk aangeboden via bijvoorbeeld vakbonden en het UWV. Scholing en ontwikkeltrajecten worden zo vormgegeven dat zij tijdens en naast het werk kunnen worden gevolgd en relevant zijn voor jouw verdere ontwikkeling. Alle werkenden krijgen daarnaast 2 vouchers om zich bij of om te scholen.
3. Als je werk onverhoopt wegvalt, dan krijg je de kans om met een goed inkomen weer ergens anders aan de slag te gaan. Naast de werkgarantie komen er zogeheten tweede kans beroepsbegeleidende leerweg (BBL)-trajecten. Met een combinatie van opleiding, uitkering, aanvulling van de oude werkgever en inkomen bij de nieuwe werkgever krijgen mensen de kans om omgeschoold te worden zonder dat zij ineens (een groot deel van) hun inkomen kwijt zijn. Ook komt er geoormerkt budget voor scholing in de WW, met name gericht op langdurig werklozen.
Beloon zekerheid. Stop onzeker werk. Er komt een werknemersvoordeel zodat het aantrekkelijker wordt om mensen in vaste dienst te nemen. Bedrijven die dat niet doen,

belasten wij. De verschillen tussen werknemers en zelfstandigen nemen af. Het wordt veel aantrekkelijker om mensen in dienst te nemen. Opdrachtgevers van zelfstandigen gaan betalen voor de zekerheid van alle werkenden.’ (PvdA: p. 9-10)

‘Er komt een minimumuurloon dat we stapsgewijs verhogen naar 14 euro per uur. In Nederland moet je van je werk kunnen leven. Alle werkenden verdienen een fatsoenlijk loon. Toch zijn er steeds meer werkende armen en mensen die een baan hebben, soms zelfs banen combineren, maar niet rondkomen aan het einde van de maand. We introduceren daarom het minimumuurloon. Een minimumuurloon van 14 euro is duidelijk, transparant en minder complex voor toezichthouders, werkgevers en werknemers. We verhogen het minimumloon met behoud van de koppeling aan de sociale zekerheid, waaronder de AOW en de bijstand.’ (PvdA: p. 10)

‘Iedereen die werkt krijgt steun bij pech en een fatsoenlijk pensioen. Iedereen betaalt naar vermogen mee. Alle werkenden bouwen verplicht pensioen en bescherming tegen arbeidsongeschiktheid op, vanaf de eerste werkdag. Opdrachtgevers van zelfstandigen betalen daaraan mee zodat ook zzp’ers op sociale bescherming kunnen rekenen bij tegenslag en voor de oude dag.’ (PvdA: p. 10)

‘Er komt een einde aan onderbetaling van zzp’ers. Dat een zzp’er onderbetaald krijgt, is het gevolg van de onevenredige concurrentiedruk. Daarom passen we de mededingingswet aan zodat zelfstandigen collectief kunnen onderhandelen over hun tarieven. Ook worden er (sectorale) minimumtarieven afgesproken, die minimaal gelijk zijn aan de volledige kosten voor een werknemer. Zo versterken we de positie van zzp’ers.’ (PvdA: p. 10)

‘Platforms zijn werkgevers, tenzij ze het tegendeel kunnen bewijzen. Apps maken ons leven makkelijker en digitale platforms zorgen voor meer gemak en innovaties. Toch zijn te veel werkenden in de platformeconomie de fietsbezorgers, de chauffeurs, de schoonmakers onvoldoende beschermd. Daarom keren we de bewijslast om: een platform is per definitie de werkgever, tenzij het kan bewijzen slechts als bemiddelaar te werken.’ (PvdA: p. 10)

‘Een hoger sociaal minimum en een einde aan de toeslagenjungle. Het toeslagenstelsel is te ingewikkeld, maakt mensen onzeker over hun inkomen, en zorgt voor grote schulden. Je hoeft niet langer je hand op te houden en stapels formulieren in te vullen voor een toeslag; je wilt zeker zijn van een stabiel inkomen. Daarom verhogen we het minimumloon, uitkeringen als de AOW en de bijstand. De zorgpremie gaat omlaag (zie hoofdstuk 2). Kinderopvang wordt gratis (zie hoofdstuk 3). Huren maken we betaalbaar met een nieuwe huursubsidie (zie hoofdstuk 4). Daarmee maken we de toeslagen overbodig. Onder de streep gaan mensen erop vooruit. Voor mensen die door het oude stelsel onterecht in de problemen zijn gekomen willen we zo snel mogelijk compenseren.’ (PvdA: p. 10-11)

‘We stoppen de wildgroei aan contractvormen We staan in de toekomst nog drie contracten toe:

1. Uitgangspunt is dat je als werknemer gewoon in dienst bent bij je werkgever voor wie je het werk doet (een werkgever is altijd de werkgever, tenzij...)
2. Alleen voor tijdelijk werk dat niet of moeilijk te voorspellen is kan het zijn dat je als werknemer tijdelijk via een uitzendbureau werkt.
3. Een werkgever kan je als zzp’er inhuren voor werk dat geen onderdeel van de organisatie is, dat niet behoort tot de gewone werkzaamheden van de werkgever en waarvoor bijzondere kennis nodig is.

Tal van contractvormen die alleen voordelen geven aan bedrijven maar ten koste gaan van werkenden worden hiermee niet meer mogelijk, zoals payrollconstructies.

Aan de bescherming van het ontslagrecht wordt niet getornd. Rechters kunnen een hogere, niet wettelijk beperkte ontslagvergoeding toekennen, wanneer ze het arbeidscontract ontbinden op basis van wettelijke ontslaggronden. (...)

De kortdurende WW gaat naar 6 maanden. De mensen met de meeste onzekere banen hebben de minste rechten als zij werkloos worden. Zij kregen ook de zwaarste klappen in de coronacrisis. Voor hen geldt nu vaak niet meer dan de kortdurende WW van drie maanden. Wij willen mensen die hun baan verliezen langer de tijd geven om iets nieuws te vinden en verhogen dus de kortdurende WW naar 6 maanden. De kosten van deze verhoging worden doorberekend via premieverhogingen aan bedrijven die veel werken met flexwerkers. De langdurende WW wordt niet verkort. (...)

Bedrijven mogen niet concurreren op arbeidskosten of zekerheden. In de wet regelen we gelijke beloning en loonkosten voor alle arbeidsrelaties. Dit kan onder andere via een uitbreiding van de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs (WAADI). Afwijking van deze bepalingen via de cao zijn niet meer toegestaan.' (PvdA: p. 11)

'De hoogte en de duur van de uitkering van werknemersverzekeringen gaat niet omlaag. Sociale zekerheid gaat over inkomensbescherming, voorkomen van armoede en verbinding in solidariteit. Werknemersverzekeringen beschermen mensen die buiten hun schuld niet in hun inkomen kunnen voorzien. Daarom beschermen wij de werknemersverzekeringen.' (PvdA: p. 11)

'Geen verplichte tegenprestatie meer. Gemeenten krijgen meer vrijheid hoe zij bijstandsgerechtigden begeleiden naar werk. Voortaan kunnen ze mensen vrijstellen van de sollicitatieplicht en re-integratieverplichtingen. De tegenprestatie wordt geschrapt. In plaats daarvan mogen gemeenten de hulp bieden die mensen nodig hebben. Meedoen en mee kunnen doen aan de maatschappij zijn het belangrijkste doel van de bijstand. Dat kan met werk, mantelzorg of een extra opleiding. Het wordt makkelijker om deels aan het werk te gaan vanuit de bijstand. Gemeenten kunnen experimenteren met vormen van het basisinkomen. De financiële tekorten bij gemeenten worden aangevuld.' (PvdA: p. 13)

'100.000 nieuwe basisbanen in de publieke sector. De basisbaan is een volwaardige baan met een fatsoenlijk salaris, waarmee mensen die nu nog ongewild langs de kant staan aan de slag kunnen. Als wijkhulp, beveiliging of speeltuinmedewerker.' (PvdA: p. 13)

'De overheid geeft het goede voorbeeld. Zij gaat voorop in de strijd voor zeker werk. De beveiligers van overheidsgebouwen, de chauffeurs van dienstwagens, de schoonmakers in ziekenhuizen en schoolgebouwen: zij verdienen een vaste baan. Niet alleen het leven van veel flexwerkers zal erop vooruitgaan. Ook de kwaliteit van hun werk en daarmee de kwaliteit van ons bestaan.' (PvdA: p. 13)

'Een einde aan de cultuur van wantrouwen in de bijstand. De bijstand is geen moeras van sancties, formulieren en verplichtingen, maar een springplank naar meedoen in de samenleving. Daarvoor is vaste grond onder de voeten nodig. Wie werkt kan erop vertrouwen dat dit niet meteen ten koste gaat van de uitkering. Dat vergroot de kans dat mensen op den duur niet langer van een uitkering afhankelijk zijn. In de hele sociale zekerheid introduceren we daarom een terugvaloptie. Wie de sprong waagt vanuit een uitkering, verdient geen straf. Mensen die vanuit een uitkering deels aan het werk gaan, gaan er financieel op vooruit. Ze krijgen daarbij recht op goede begeleiding, inclusief financiële coaching.' (PvdA: p. 13)

‘De sociaal werkbedrijven blijven open en worden ontwikkelbedrijven. Mensen met een vastgestelde arbeidsbeperking hebben recht op werk. Daarbij hebben zij extra hulp nodig. Daarom blijven de sociaal werkbedrijven bestaan, als ontwikkelbedrijven. Werkzoekenden met een beperking komen in dienst bij dit bedrijf dat verantwoordelijk is voor begeleiding en ontwikkeling. Bij deze werkgever wordt beschut werk geboden, maar mensen kunnen ook via de sociaal ontwikkelbedrijven doorstromen naar reguliere werkgevers. Iedere arbeidsmarktregio telt minstens één sociaal ontwikkelbedrijf. De financiering hiervan wordt centraal geregeld, het budget is geoormerkt. Ook hier geldt: bij goed werk hoort een goede cao. Dankzij de cao is iedereen zeker van fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden, minstens het minimumloon en een goed pensioen, onafhankelijk tot welke groep je toevallig behoort.’ (PvdA: p. 14)

‘Verbetering van de Wajong. Mensen met een beperking of die arbeidsongeschikt zijn voordat ze deelnemen aan de arbeidsmarkt moeten zeker zijn van een fatsoenlijk inkomen. Ze ontvangen een eerlijke uitkering vanaf 18 jaar en krijgen recht op begeleiding naar aangepast werk, al dan niet aangevuld met een uitkering.

Meer ruimte in de WIA. Wie gedeeltelijk arbeidsongeschikt raakt, verdient goede ondersteuning en een fatsoenlijk inkomen. We zorgen dat meer mensen in aanmerking komen voor een WIA-uitkering.’ (PvdA: p. 14)

‘De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten De belastingdruk verschuiven we van arbeid naar kapitaal. Voor lagere inkomens gaan het minimumloon, de uitkeringen en de AOW omhoog. Middeninkomens profiteren van een lagere zorgpremie en gratis kinderopvang (zie hoofdstukken 2 en 3). We leggen in de wet vast dat lonen meestijgen met de groei van de economie. De vlaktaks draaien we terug. We gaan belastingontwijking en belastingontduiking in al haar vormen tegen. We introduceren een nieuw toptarief van 60 procent voor mensen die meer dan 150.000 euro per jaar verdienen.’ (PvdA: p. 15,16)

‘Tegemoetkoming voor goede werkgevers en ondernemers. Het midden- en kleinbedrijf (mkb) is de banenmachine en innovatiemotor van de Nederlandse economie. Toch betalen deze bedrijven meer belasting dan multinationals. Wij willen echte ondernemers in het mkb ondersteunen. Het tweede jaar loondoorbetaling bij ziekte verzekeren we collectief voor bedrijven tot 25 werknemers zonder aantasting van de rechten van werknemers. Ook komen er gedurende de coronacrisis meer kredietmogelijkheden inclusief rentevrije leningen voor het mkb bijvoorbeeld door regelingen als Qredits, de BMKB en de GO uit te breiden.’ (PvdA: p. 17)

‘Verhoging minimumloon en sociaal minimum. Dit is nodig om armoede en schulden zoveel mogelijk te voorkomen. De kostendelersnorm in de bijstand verdwijnt.’ (PvdA: p. 19)

‘Coronaschulden oplossen. Door de coronacrisis komen mensen die onze hulp het meest nodig hebben, in nog grotere problemen. We willen coronaschulden versneld saneren, en verruimen het kwijtscheldingsbeleid voor schulden aan de overheid.’ (PvdA: p. 19)

‘Vroeg signaleren en schuldenrust. Instanties als woningbouwcorporaties, zorgverzekeraars en belastingdienst zien snel wanneer betaalachterstanden ontstaan. Door deze signalen door te geven aan schuldhulpverlening, kan voorkomen worden dat problemen ontstaan. We stellen hulpverlening

centraal, niet sanctioneren. Mensen die zich melden krijgen schuldenrust: er wordt een pauze ingelast op boetes, aanmaningen en rente totdat een oplossing is gevonden.’ (PvdA: p. 19)

‘Sociaal incassobeleid met één Rijks-incassodienst. De overheid is de grootste nationale schuldeiser. En een van de gemeenste. Ze stapelt boete op boete richting mensen die toch al weinig hebben. Doordat mensen een veelheid aan overheidsinstanties op zich af zien komen, zien mensen met schulden vaak door de bomen het bos niet meer. De overheid moet naast mensen staan en niet tegenover hen. Er komt één Rijks-incassodienst die in samenhang betalingen int voor de belastingdienst, het UWV, het CAK, CJIB, waterschappen en gemeenten. De nieuwe dienst hanteert een sociaal incassobeleid. Uitkeringen, toeslagen en andere voorzieningen worden op een vast moment uitbetaald. Zo is er overzicht, signaleren we problemen eerder en komt er zo nodig hulp.’ (PvdA: p. 19)

‘De overheid verliest haar vanzelfsprekende voorrangrecht bij schuldinning boven bijvoorbeeld mkb’ers die met onbetaalde rekeningen zitten. De rechter bepaalt welke betalingen het meest urgent zijn.’ (PvdA: p. 19)

‘Verruimen aanspraak op betalingsregeling. Mensen die in financiële problemen zitten, hebben recht op perspectief. Wie onder het bestaansminimum dreigt te komen, krijgt automatisch recht op een betalingsregeling. We verhogen de beslagvrije voet.’ (PvdA: p. 19)

‘Verbod op verkoop van schulden. De schuldenindustrie maakt miljarden winst op de ellende van normale mensen. Dat perken we in. Het wordt verboden om schulden door te verkopen als dat met winstoogmerk gebeurt. Mensen kunnen aanspraak maken op rechtsbijstand bij incassozaken. Een gezin met schulden heeft voortaan nog maar te maken met één deurwaarder, in plaats van tien verschillende. Deze werkt regiogebonden en met een vaste vergoeding. Perverse prikkels die stimuleren tot meer ambtshandelingen en dus stress voor gezinnen bannen we uit.’ (PvdA: p. 19-20)

‘Bewindvoerders dichter naar de gemeente. Gemeenten krijgen de regie over de bewindvoering. Daarvoor krijgen ze genoeg geld. Er komen strenge wettelijke eisen voor wie zich als bewindvoerder wil vestigen. Bij problematische schulden dragen bewindvoerders bij aan de oplossing in samenwerking met gemeentelijke schuldhulpverlening.’ (PvdA: p. 20)

‘Woekerrentes worden aan banden gelegd. Mensen raken in de problemen door “online bijpinnen” of kopen op afbetaling bij websites. We verlagen de maximale rente die bedrijven kunnen vragen. Bedrijven worden verantwoordelijk voor de schulden die dan ontstaan. Als bedrijven niet aantoonbaar hebben gecontroleerd of mensen de aankopen wel kunnen betalen, vervalt de schuld.’ (PvdA: p. 20)

‘Nationaal schuldenfonds. Met een nationaal fonds dat helpt bij het saneren van problematische schulden komt er rust, overzicht en perspectief voor mensen met schulden.’ (PvdA: p. 20)

‘Snellere schuldhulptrajecten. Schuldhulpverlening en schuldsanering moeten sneller kunnen plaatsvinden, meer mensen moeten ervoor in aanmerking komen. De traagste schuldeiser moet gedwongen kunnen worden mee te werken binnen een redelijke termijn; anders is het saneringsvoorstel bindend. Ook zo pakken we het verdienmodel van kredietverstrekkers aan. De duur van schuldtrajecten verkorten we. Mensen krijgen recht op een aflospauze van twee maanden

per jaar. Jongeren met problematische schulden krijgen de kans om in ruil voor werk en scholing kwijtschelding te krijgen.’ (PvdA: p. 20)

‘Bevriezen incasso- en rentekosten. Zodra een gemeente een burger opneemt in een schuldsaneringsprogramma dan worden de incasso- en rentekosten bevroren. Zodra een burger is opgenomen in een schuldsaneringsprogramma dienen schuldeisers en incassobureaus schulden af te handelen via een schuldenloket. Het bevroren van de incasso- en rentekosten stelt de uitvoerder van de schuldsanering in staat om een overzicht te maken van de schulden en de schulden te regelen zonder dat de schulden oplopen. Dat is een onderdeel van de zorgplicht van de schuldeiser.’ (PvdA: p. 20)

‘Verbod op huisuitzettingen. Zeker nu we zo veel thuis zitten is het belangrijk dat mensen altijd zeker zijn van een dak boven hun hoofd. Daarom verbieden we huisuitzettingen als mensen schuldhulpverlening accepteren tenzij de verhuurder kan bewijzen dat er voor de huurder een passende nieuwe woning is. Er geldt een uitzondering voor huurders die extreme overlast veroorzaken, crimineel gedrag vertonen of agressief zijn.’ (PvdA: p. 20-21)

‘Taboe doorbreken. Gemiddeld duurt het langer dan vijf jaar voordat mensen zich melden met problematische schulden, omdat in Nederland nog steeds een groot taboe zit op het hebben van schulden. Dat betekent vijf jaar veel stress en veel ellende. Mensen moeten zich sneller melden als ze er zelf niet uitkomen. Een grote campagne moet het taboe op zoeken naar hulp doorbreken.’ (PvdA: p. 21)

‘Recht op financiële educatie en verhoging kredietleeftijd. Jongeren verdienen extra aandacht bij de schuldenaanpak. Een schuld die je op jonge leeftijd opbouwt, kan de rest van je leven verpesten. Er komt goede financiële educatie voor alle jongeren. De leeftijd waarop je krediet mag aangaan gaat van 18 naar 21.’ (PvdA: p. 21)

‘Volledige implementatie VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. We gaan dit verdrag nadrukkelijk implementeren door het versterken van de positie van mensen met een beperking op alle leefgebieden, zoals wonen, werken, zorg, sociale participatie, proactief een rol te geven. Wij willen een inclusieve samenleving. Personen met een beperking moeten in staat gesteld worden om van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden te kunnen genieten. Dat betekent toegang tot wonen, spelen, onderwijs, werken, zorg, informatie, communicatie, reizen en bereikbaarheid van openbare gelegenheden. Het voeren van eigen regie en het maken van eigen keuzes worden hierbij gewaarborgd. We ratificeren het Facultatief Protocol zodat gedupeerden een klacht kunnen indienen bij het VN-comité.’ (PvdA: p. 30)

‘Gratis kinderopvang. Alle jonge kinderen (nul tot vier jaar) krijgen gratis toegang tot publiek gefinancierde kinderopvang met goed opgeleide pedagogische medewerkers. Hier kunnen ze de hele dag terecht, ongeacht wat hun ouders doen.’ (PvdA: p. 35)

‘Zekerheid over huursubsidie. Veel mensen kunnen de huur niet of nauwelijks betalen. Bijna de helft van de huurders in de vrije sector is veertig procent van het maandelijkse inkomen kwijt aan de huur. Een vijfde is zelfs ruim de helft van het inkomen kwijt aan woonlasten. Dit leidt tot armoede, schuldenproblemen en een sober leven. Hieraan maken we een einde net als aan de onzekerheid over het terugbetalen van de huurtoeslag. Zoals bij de voormalige huursubsidie baseren we de

ondersteuning op basis van het inkomen van het jaar ervoor, zodat er zekerheid is over de huursubsidie.’ (PvdA: p. 44)

PvdD

‘Een samenleving waarin de zorg voor elkaar centraal staat. Waar eerlijk delen en gelijk behandelen in alle opzichten waar worden. Waar goed onderwijs en zinvol werk is voor iedereen.’ (PvdD: p. 4)

‘Belasting op arbeid wordt sterk verminderd, gebruik van schaarse grondstoffen wordt duurder. Er komen meer banen, omdat arbeid goedkoper wordt en we investeren in de groene economie.’ (PvdD: p. 5)

‘Veel mensen hebben moeite om het hoofd boven water te houden, terwijl anderen steeds rijker worden. In Nederland leven ruim een miljoen mensen onder de armoedegrens, terwijl één procent van de Nederlanders bijna een kwart van al het vermogen in handen heeft. Het is de taak van de overheid om voor alle inwoners een sociaal minimum te garanderen en er tegelijkertijd voor te zorgen dat we de grenzen van de draagkracht van onze planeet niet overschrijden.’ (PvdD: p. 42)

‘De crisis heeft (bovendien) velen doen inzien dat immateriële waarden als vriendschap, liefde, zorg voor naasten, een goede gezondheid en tijd voor elkaar veel waardevoller zijn dan het hebben van steeds meer spullen.

De Partij voor de Dieren heeft een samenleving voor ogen die onthaast en ontspult, waarbij de waarde van het werk dat gedaan wordt ook tot uitdrukking komt in echte bestaanszekerheid.’ (PvdD: p. 42)

‘(...) en de positie van de werknemers op de arbeidsmarkt wordt versterkt.’ (PvdD: p. 42)

‘(Daarvoor) moet het belasting- en beloningsstelsel radicaal op de schop.’ (PvdD: p. 42)

‘Werken wordt daarentegen aanzienlijk minder belast. Het laagste tarief voor de inkomstenbelasting wordt verlaagd.’ (PvdD: p. 42)

‘Door een verlaging van de werkgeverslasten voor kleine bedrijven, wordt het aantrekkelijker gemaakt om mensen in dienst te nemen.’ (PvdD: p. 42-43)

‘Er komt een breed om- en herscholingsprogramma voor beroepen waar in de toekomst (veel) minder behoefte aan is, bijvoorbeeld in de luchtvaartindustrie, de fossiele industrie en de vleessector.’ (PvdD: p. 42-43)

‘Een basisinkomen kan onder de juiste randvoorwaarden inkomenszekerheid bieden en de positie van werknemers richting werkgevers versterken. Er komt een grote pilot naar het basisinkomen.’ (PvdD: p. 43)

‘Iedereen in Nederland zou een inkomen moeten hebben dat hoog genoeg is om van rond te komen. Maar bij veel mensen is de portemonnee al voor het einde van de maand leeg. Huur, gas, water, elektriciteit, zorgpremie, kinderopvang, abonnementen, belastingen en vervoer maken het leven duur. Onverwachte rekeningen, zoals een reparatie, zijn dan net te veel. De toeslagen van de

Belastingdienst leveren soms juist stress op, omdat die in de toekomst misschien terugbetaald moeten worden.

De afgelopen jaren zijn de oneerlijkheden in de Nederlandse samenleving alleen maar groter geworden. Zinvol werk wordt vaak laag betaald, en werk waarvan het twijfelachtig is wat de toegevoegde waarde is, wordt vaak goed betaald.

De Partij voor de Dieren wil de bestaanszekerheid verhogen en beroepen die nu laag betaald worden meer gaan waarderen, niet alleen in geld, maar ook in hoe we als maatschappij naar hun werk kijken.’ (PvdD: p. 43-44)

‘Het minimumloon gaat omhoog naar 14 euro per uur. De AOW, de Wajong en de bijstandsuitkering stijgen mee.’ (PvdD: p. 44)

‘In een samenleving waar iedereen mee kan, zijn toeslagen van de overheid niet nodig. Voor het toeslagenstelsel moet op termijn een alternatief komen, waarbij het uitgangspunt is dat iedereen voldoende inkomen heeft om goed van te kunnen leven.’ (PvdD: p. 44)

‘Mensen in hetzelfde huishouden hebben recht op een bijstandsuitkering. Dat betekent dat de kostendelersnorm komt te vervallen.’ (PvdD: p. 44)

‘De Partij voor de Dieren maakt een einde aan uitbuitbanen en doorgedraaide flexcontracten. Door een kortere werkweek en een betere verdeling van het beschikbare werk is er meer tijd voor elkaar. De machtspositie van werkgevers is in sommige sectoren veel te sterk.’ (PvdD: p. 44)

‘Er komt een einde aan de wildgroei van verschillende arbeidscontracten. Alleen het vaste en het tijdelijke contract voor het reguliere werk, het uitzendcontract om ziekte of grote drukte op te vangen, en het zelfstandigencontract voor zzp’ers, blijven over als arbeidscontracten. Uitzendkrachten krijgen recht op dezelfde arbeidsvoorwaarden als andere werknemers. Schijnzelfstandigheid wordt tegengegaan en medewerkers worden niet gedwongen zzp’ers te worden.’ (PvdD: p. 44-45)

‘Het wordt voor zzp’ers eenvoudiger om vrijwillig te sparen voor pensioen of zich te verzekeren. Zzp’ers krijgen toegang tot een (collectieve) arbeidsongeschiktheids- en pensioenverzekering.’ (PvdD: p. 45)

‘Er komt een landelijk fonds voor de flexwerkers van platformbedrijven. Uit dit fonds worden de premies van arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en pensioenen van flexwerkers betaald. Het fonds wordt grotendeels door platformbedrijven gevuld en aangevuld door het Rijk. (Inter)nationale platformbedrijven die deze voorwaarden niet accepteren, wordt de toegang tot de Nederlandse markt geweigerd. Relevante wet- en regelgeving wordt aangepast, of indien nodig gemaakt.’ (PvdD: p. 45)

‘De versoering van het vangnet voor jongeren met een beperking (de Wajong) wordt teruggedraaid.’ (PvdD: p. 45)

‘Zo lang er nog geen alternatief is voor de toeslagen, wordt de kinderbijslag afhankelijk gemaakt van het inkomen van de ouders.

Kinderopvang wordt gratis voor vier dagen in de week.’ (PvdD: p. 45)

'(...) jongeren met een beperking (...) krijgen kansen op een zinvolle en nuttige dagbesteding met doorgroeimogelijkheden naar een passende betaalde baan.' (PvdD: p. 45)

'Er komt een nieuw type sociale werkvoorziening. Daarmee kunnen alle mensen met een arbeidsbeperking dicht bij huis betekenisvol werk doen, met voldoende begeleiding en voor een fatsoenlijk loon.' (PvdD: p. 45)

'Werkzoekenden kunnen makkelijker vrijwilligerswerk en stages doen, ook als dat werk niet direct op terugkeer naar de arbeidsmarkt is gericht. Deze activiteiten tellen voortaan mee als zinvolle voorbereiding op terugkeer naar de arbeidsmarkt.

Onderzocht wordt hoe mensen door het verrichten van maatschappelijk zinvol geachte activiteiten een "sociaal kapitaal" kunnen opbouwen, dat ingezet kan worden voor het bekostigen van basisbehoeften als eten en woonruimte.' (PvdD: p. 45)

'De Partij voor de Dieren wil de zekerheid en autonomie van mensen en de onderhandelingsmacht van werknemers vergroten door te kijken naar het invoeren van een onvoorwaardelijk basisinkomen. Dat kan op verschillende manieren. Zo is bijvoorbeeld een negatieve inkomensbelasting een vorm van een basisinkomen. Voorwaarde is dat iedereen voldoende inkomenszekerheid heeft.

Er wordt onderzocht in welke vorm een basisinkomen voldoende inkomenszekerheid voor iedereen biedt en in welke vorm het de positie van werknemers ten opzichte van werkgevers versterkt. Vormen van een basisinkomen zijn een maandelijks bedrag voor iedereen, of een negatieve inkomstenbelasting waarbij alleen mensen met een laag inkomen daadwerkelijk een basisinkomen ontvangen. Er wordt haast gemaakt met een grote pilot om het basisinkomen in de praktijk te testen.' (PvdD: p. 47)

'Huisuitzetting en uithuisplaatsing worden voorkomen door voldoende en tijdige schuldhulpverlening. Directe uithuisplaatsing bij betalingsachterstand wordt verboden.' (PvdD: p. 75)

PVV

'Behoud zorgtoeslag voor lagere inkomens.' (PVV: p. 17)

'De coronacrisis heeft een enorme impact op miljoenen Nederlanders en op de economie. Werknemers moeten vrezen voor hun baan of zijn die al kwijtgeraakt. Zelfstandigen worden in de steek gelaten. Hardwerkende ondernemers moeten hun winkel of restaurant van de ene op de andere dag sluiten. Een directe oorzaak van zwalkend kabinetsbeleid, en de gevolgen zullen nog jarenlang voelbaar zijn.' (PVV: p. 23)

'Ook voordat de coronacrisis toesloeg, hadden veel Nederlanders moeite om het hoofd boven water te houden door de almaar oplopende vaste lasten.' (PVV: p. 23)

'Verhogen minimumloon.' (PVV: p. 25)

'Zzp'ers betaalbaar vrijwillig verzekeren arbeidsongeschiktheid en pensioen.' (PVV: p. 25)

‘Tegengaan doorgesloten flexibilisering arbeidsmarkt.’ (PVV: p. 25)

‘Geen aantasting WW en ontslagvergoeding.’ (PVV: p. 25)

‘Sociaal en beschut werk voor mensen met een arbeidsbeperking beschermen.’ (PVV: p. 25)

‘De PVV wil economisch uit de schulden groeien met lagere lasten.’ (PVV: p. 51)

SGP

‘De miljarden belastinggeld die nu bestemd zijn voor de kinderopvangtoeslag, moeten gebruikt worden om álle gezinnen te ondersteunen. Dat kan eenvoudig en efficiënt door het kindgebonden budget en de kinderbijslag te verhogen.

Financiële ondersteuning van kinderopvang voor grootverdieners en mensen met een groot vermogen is niet nodig.

Bij de geboorte van het vierde kind krijgen ouders een tegemoetkoming in de extra kosten die dan vaak gemaakt moeten worden, bijvoorbeeld voor de aanschaf van een andere auto.’ (SGP: p. 15)

‘De overheid moet voorzien in een persoonlijk scholingsbudget waarmee leerlingen zich na het afronden van hun opleiding gemakkelijker kunnen bijscholen.’ (SGP: p. 22)

‘Het creëren van banen behoort volgens de SGP niet tot de kerntaak van de overheid. Daarvoor moeten we allereerst denken aan onze ondernemers en private organisaties. Zij vormen de basis van een gezonde economie en arbeidsmarkt en maken het mogelijk dat er goede sociale voorzieningen zijn voor iedereen. De overheid zal zich wel moeten inspannen om goede randvoorwaarden voor werkgelegenheid te scheppen.’ (SGP: p. 77)

‘Het is belangrijk dat de arbeidsmarkt flexibel kan inspelen op de vragen en behoeftes die in de markt leven, zowel bij werkgevers als bij werknemers en zzp’ers. De overheid moet gezond zelfstandig ondernemerschap stimuleren. Toch verdient de waarde van een vaste, duurzame baan meer aandacht. Flexibiliteit kan vaker dan voorheen de praktijk zijn, maar het moet niet “het nieuwe normaal” worden. Een vaste baan blijft voor het welzijn van veel Nederlanders van belang. Het blijkt ook bepalend voor het moment waarop burgers bijvoorbeeld een huis kopen en wanneer zij kinderen krijgen. Vaste contracten moeten de komende periode aantrekkelijker gemaakt worden, onder andere door meer ruimte voor tussenvormen te bieden dan nu het geval is en bij (naderend) ontslag een goede begeleiding naar een nieuwe baan.’ (SGP: p. 78-79)

‘Arbeidscontracten voor onbepaalde tijd moeten meer mogelijkheden bieden voor aanpassing aan de behoeften en omstandigheden van de werkgever inzake inhoud, tijd en plaats, rekening houdend met redelijke verwachtingen en wensen van de werknemer.

Binnen een contract voor onbepaalde tijd dient minimaal per kwartaal een vast aantal arbeidsuren overeengekomen te worden. Dat biedt de werknemer voor een langere termijn inkomenszekerheid, terwijl de werkgever flexibiliteit moet houden om de inzet van de uren te bepalen.

Bij de beoordeling van de contractvorm en de toepasselijke arbeidsvoorwaarden moet de feitelijke situatie waarin het werk wordt verricht meer gewicht in de schaal leggen. Alleen zo kunnen werkenden voor gelijk werk zoveel mogelijk gelijk worden behandeld. Uiteraard houdt de werkgever

de ruimte voor het voeren van goed werkgeverschap, maar wordt hiermee ongewenste ongelijkheid tegengegaan.’ (SGP: p. 79)

‘Het is belangrijk dat er een duidelijke afbakening komt tussen zzp’ers die echte ondernemers zijn, en zzp’ers die feitelijk gezien werknemers zijn. Als iemand op vrijdag het kantoor of de werkplaats verlaat als werknemer en op maandag als zelfstandige terugkomt om hetzelfde werk te doen, is er meestal geen sprake van gezond zzp-schap. Daarom: “echte” zzp’ers moeten de ruimte krijgen, schijnzelfstandigheid moet tegengegaan worden. Dit onderscheid is echter wel lastig aan te brengen. Dit kan bijvoorbeeld door een heldere definitie vast te stellen of door het stellen van criteria. Ook zou de fiscale behandeling tussen werknemers en zzp’ers beter op elkaar afgestemd kunnen worden, met inachtneming van de extra risico’s die zelfstandigen hebben.

Daarnaast moeten (potentiële) zelfstandigen zonder personeel bewust gemaakt worden van de lusten én de lasten van het zzp-schap. Een zzp’er krijgt niet alleen ruimte om te ondernemen, hij of zij krijgt ook te maken met het risico op arbeidsongeschiktheid of inkomensterugval. Als (potentiële) zzp’ers meer oog hebben voor bijvoorbeeld de risico’s van het zzp-schap, kan voorkomen worden dat werknemers onbewust het zzp-schap inrollen. Zo kan uiteindelijk schijnzelfstandigheid voorkomen worden.

Zzp’ers dienen niet verplicht te worden tot het afsluiten van een arbeidsongeschiktheidsverzekering als zij gegarandeerd de verantwoordelijkheid nemen om zelf andere, passende maatregelen voor dit risico te treffen. Dit kan het opbouwen van een eigen vermogen zijn, het aanhouden van kapitaal in de eigen onderneming of door gebruik te maken van een voorziening zoals een broodfonds. Zzp’ers die wél een arbeidsongeschiktheidsverzekering willen afsluiten, moeten daar de ruimte voor hebben.

Varianten die overwogen kunnen worden, zijn een verzekeringsplicht voor volledige en blijvende arbeidsongeschiktheid, of een basisverzekering voor alle werkenden. In alle gevallen geldt dat gemoedsbezwaarden de mogelijkheid moeten hebben om niet deel te nemen aan een regeling met een verzekeringskarakter.’ (SGP: p. 80)

‘Gemeenten krijgen een bonus voor iedere nieuwe werkgever die door gemeentelijke bemiddeling mensen met een beperking of oudere werknemers in vaste dienst neemt.

Werkgevers moeten erop kunnen rekenen dat eenvoudige ondersteuning beschikbaar is wanneer zij werknemers met een beperking in dienst nemen. Zo moet de no-riskpolis breed beschikbaar zijn.

Jongeren uit het praktijkonderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs moeten automatisch in het doelgroepenregister komen, zodat werkgevers kunnen rekenen op de nodige ondersteuning en voordelen. Betrokkene moet de mogelijkheid hebben zichzelf uit dat register te laten verwijderen.

Het loonkostenvoordeel moet ook beschikbaar zijn als jongeren al een vakantiebaantje bij de werkgever hebben gehad of een stagevergoeding hebben ontvangen.

Werkgevers krijgen, zoals afgesproken bij de uitvoering van het sociaal akkoord, het wettelijk recht om mensen met een beperking in dienst te nemen tegen betaling van het minimumloon.

Werkgevers kunnen oudere werknemers gedurende het eerste jaar zonder werkgeverslasten in dienst nemen tegen betaling van het minimumloon, mits zij na een jaar een vast dienstverband tegen cao-loon garanderen.

Overheden maken bij aanbestedingen actief gebruik van de mogelijkheden om voorwaarden te hanteren om de inzet van werknemers met een beperking te garanderen.’ (SGP: p. 81)

‘De regeling van de bijstandsuitkering moet voldoende stimulerend zijn om meer te werken en daarmee meer te verdienen. Alleen mensen die zelf echt niet kunnen rondkomen hebben recht op

een uitkering. Bij onvoldoende bereidheid om te werken, terwijl men hiertoe wel in staat is, vervalt het recht op bijstand.

Gemeenten dienen meer ruimte te hebben om keuzes te maken die volgens hen het beste resultaat voor re-integratie opleveren, bijvoorbeeld door het volgen van scholing te faciliteren.’ (SGP: p. 82)

‘De verplichte loondoorbetaling bij ziekte door de werkgever duurt in Nederland buitensporig lang. Er wordt een begin gemaakt met verkorting door de termijn te beperken van twee jaar tot een periode van anderhalf jaar.’ (SGP: p. 82)

‘Het UWV krijgt meer budget voor persoonlijke begeleiding van uitkeringsgerechtigden.’ (SGP: p. 83)

‘Ook in Nederland wordt een minimumuurloon ingevoerd, zodat werknemers in elke sector op hetzelfde minimumloon kunnen rekenen. Zo wordt uitbuiting of armoede tegengegaan.

De hoogte van de bijstandsuitkering volgt de ontwikkeling van de inflatie en bedraagt ten hoogste de contractloonstijging.

De werkloosheidsuitkering wordt korter, bij aanvang hoger en wordt vervolgens trapsgewijs afgebouwd. De duur van de WW gaat naar één jaar, waarbij de opbouw van rechten over een langere periode verloopt. In de WW moet niet automatisch een basisuitkering van drie maanden beschikbaar zijn bij herhaalwerkloosheid, maar geldt altijd het opgebouwde aantal dienstjaren.’ (SGP: p. 83)

‘Nederland is een welvarend land. Voor groepen die sociaaleconomisch kwetsbaar zijn, zijn in ons land uitgebreide mogelijkheden voor (financiële) ondersteuning beschikbaar. Desondanks zijn er in de praktijk toch nog veel schrijnende situaties. Denk aan kinderen in armoede of de gezinnen met eenverdieners. Door de coronacrisis worden steeds meer mensen de dupe van financiële problemen. Armoede leidt onder meer tot eenzaamheid. In bepaalde gevallen verergeren de regels het probleem en komen burgers nog dieper in de schulden. Dat kan anders, bijvoorbeeld door een actieve opstelling van gemeenten, zonder de verantwoordelijkheid van burgers te miskennen om hun schulden weg te werken. Experimenten op dit terrein, zoals het bieden van inzicht in en regie op schulden, moeten ruim baan krijgen. De regering moet op haar beurt zorgen voor eerlijke koopkrachtverdeling. Het is zorgelijk dat juist sociale minima en eenverdieners de enige groepen zijn die in de afgelopen tien jaar achteruitgegaan zijn in koopkracht. Die groepen hebben meer steun nodig.’ (SGP: p. 83-84)

‘Uitgangspunt bij de koopkracht moet zijn dat de koopkracht ook voor sociale minima en eenverdieners ten minste gelijk blijft. Voor deze groepen moet een “inhaaloperatie” uitgevoerd worden omdat ze de laatste jaren als het gaat om hun besteedbaar inkomen er relatief op achteruit zijn gegaan.

Gemeenten moeten voldoende ruimte hebben om gezinnen in armoede te helpen vanuit de bijzondere bijstand. Financiële ondersteuning vanuit kerken en maatschappelijke organisaties mag niet direct en volledig verrekend worden met de uitkering.

In alle gemeenten zouden erkende vrijwilligersorganisaties, zoals schuldhulpmaatje, voor schuldhulpverlening moeten zijn die zorgen voor coördinatie en deskundigheidsbevordering. Bij het vroegtijdig signaleren van schulden moet, waar nodig, ook een landelijk “schakelpunt” bestaan. Daarmee kan voorkomen worden dat het schuldprobleem zich verplaatst en verergert.

Boetes zijn bij schulden niet altijd de meest voor de hand liggende oplossing. Ze kunnen de situatie verslechteren in plaats van oplossen. Ook de overheid moet zich hierin bewust zijn van haar rol en

terughoudend omgaan met boetes bij te laat betalen van bijvoorbeeld verkeersboetes of inkomstenbelasting. Bij het niet betalen van de autoverzekering kan het (tijdelijk) ontzeggen van de rijbevoegdheid voor alle betrokkenen een effectievere oplossing zijn. Gekeken moet worden wat per geval de meest effectieve manier is om de schulden zo goed mogelijk af te lossen.

Indien verzekerden weer langer dan zes maanden in staat blijken zelfstandig hun zorgverzekering te betalen, mag de zorgverzekeraar de verzekerde niet opnieuw op grond van de resterende schuld aanmelden voor vervangende premiebetaling en boetes bij het CAK, maar dient daarvoor een aflossingsregeling getroffen te worden.

Rentes voor kredieten moeten aan redelijke grenzen gebonden zijn, maar mogen niet zo laag zijn dat ze onbedoeld het lenen stimuleren. Schuldenaars die te goeder trouw zijn, moeten al na twee in plaats van vijf jaar toegang kunnen krijgen tot de wettelijke schuldsanering. De rechter moet ook meer maatwerk kunnen leveren indien andere vormen van hulp aantoonbaar niet hebben gewerkt of zullen gaan werken.

Incassobureaus moeten geregistreerd zijn en misstanden in deze branche moeten actiever worden aangepakt. De boetebedragen die incassobureaus hanteren moeten in een redelijke verhouding staan tot de schuld en de geleverde inspanning om het bedrag te vorderen.' (SGP: p. 84)

'Voor werkenden met een zwaar beroep is het niet altijd haalbaar om dat werk tot aan de pensioengerechtigde leeftijd vol te houden. Voor deze werkenden moeten passende regelingen komen. Zo kan de tijdelijke versoepeling van de RVU-heffing verlengd worden, waardoor het makkelijker wordt om eerder te stoppen met werken. Ook is vroegtijdige omscholing een optie.' (SGP: p. 85-86)

'De ODE-heffing voor MKB-bedrijven in de 2e en 3e schijf moet omlaag. Investerings in elektrificatie moeten niet afgestraft worden.' (SGP: p. 103)

'Voor het mkb is het vaak lastig om (nieuwe) leningen af te sluiten bij gewone banken. Het is belangrijk dat banken hun kerntaak goed vervullen, ook voor het mkb. Daarnaast zou het goed zijn als er meer gebruik kan worden gemaakt van non-bancaire financiering, bijvoorbeeld door crowdfundingplatforms. Daartoe zouden die platforms beter toegang moeten krijgen tot garantstellingen van de overheid.' (SGP: p. 137)

'Subsidieregelingen zijn soms erg ondoorzichtig, waardoor ondernemers zich genoodzaakt voelen dure adviseurs in de arm te nemen. Er moet een mkb-toets komen bij nieuwe subsidieregelingen voor het bedrijfsleven.' (SGP: p. 137)

'Kleine bedrijven tot tien man personeel zijn relatief kwetsbaar voor de regels voor ontslagbescherming, uitstroom van personeel, ziekteverzuim en privacybescherming. Denk aan de situatie dat een van de weinige werknemers uitvalt door ziekte, terwijl wel het loon doorbetaald moet worden. Dergelijke regeldruk en onduidelijkheid hierover houdt zzp'ers en kleine bedrijven tegen om mensen in dienst te nemen. Er moet gekeken worden naar vereenvoudiging en verduidelijking, en zo nodig naar een apart, soepeler regime voor kleine ondernemingen. Subsidieregelingen zijn soms erg ondoorzichtig, waardoor ondernemers zich genoodzaakt voelen dure adviseurs in de arm te nemen. Er moet een mkb-toets komen bij nieuwe subsidieregelingen voor het bedrijfsleven.' (SGP: p. 138)

‘De subsidie voor de regeling MKB-innovatiestimulering Regio en Topsectoren moet omhoog. Het is een aanjager voor samenwerking tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven en kennisinstellingen. Ook moet er meer geld komen voor praktijkgericht onderzoek door hogescholen in samenwerking met het regionale mkb.’ (SGP: p. 138-139)

‘Gezinsdraagkracht moet weer het uitgangspunt worden van het belastingstelsel. Daarom moet het splitsingsstelsel ingevoerd worden: het totale gezinsinkomen wordt gedeeld door twee en daarna worden de fiscale partners ieder apart belast. De heffingskortingen worden binnen het splitsingsstelsel aangepast ten gunste van eenoudergezinnen. Op die manier maakt het voor hoogte van de belasting niet uit of het gezinsinkomen door een of door twee buitenshuis werkenden verdiend wordt. Dat is wel zo eerlijk!

Er moeten maatregelen worden genomen die een gezinsvriendelijk fiscaal beleid bevorderen. Te denken is aan een draagkrachtkorting, een verhoging van de kinderbijslag en het kindgebonden budget en een beperking van de inkomensafhankelijke combinatiekorting. Daarnaast komt er een eenmalige, extra uitkering van 1000 euro voor de geboorte van het vierde kind, die bijvoorbeeld gebruikt kan worden voor de aanschaf van een grotere gezinsauto.’ (SGP: p. 144-145)

‘De lasten op arbeid moeten worden verlaagd. Het stelsel blijft ingericht met één laag, uniform basistarief en een toptarief voor hogere inkomens: de zogenoemde sociale vlaktaks. Tegelijk kunnen de belastingen op consumptie worden verhoogd, zodat het gebruik van grondstoffen wordt afgeremd.

Het toeslagenstelsel moet op de schop. Het huidige stelsel leidt tot (forse) terugbetalingen, draagt bij aan het nodeloos rondpompen van geld en kan ervoor zorgen dat extra werken nauwelijks meer loont (hoge marginale druk, armoedeval). Maar liefst 60% van de huishoudens komt in aanmerking voor één of meerdere toeslagen. Het stelsel is dus compleet uit de hand gelopen. De SGP pleit daarom voor een drastische inperking van de toeslagen. Huishoudens die erop achteruitgaan kunnen gecompenseerd worden door lagere belastingen, of door middel van andere maatregelen. Daarnaast moet bij het bepalen van toeslagen het netto besteedbaar inkomen van het huishouden het uitgangspunt worden. Op die manier kunnen verschillen in belastingdruk worden meegenomen en kan er eerlijker worden bepaald hoe hoog de toeslag dient te zijn. Doordat sommige huishoudens nu relatief veel belasting betalen, past de hoogte van de toeslag eigenlijk niet bij het netto-inkomen. Dat moet eerlijker.

Ook de kindregelingen moeten herzien worden. Te beginnen met een verlaging van de kinderopvangtoeslag voor hoge inkomens. Daarnaast moeten de kindregelingen gebundeld worden. Geen aparte toeslag gericht op de kinderopvang, maar een vaste bijdrage per kind. Zo kunnen gezinnen zelf kiezen waaraan de financiële ondersteuning voor hun kinderen wordt uitgegeven.’ (SGP: p. 145)

‘De lasten voor het bedrijfsleven moeten omlaag. Deze lastenverlichting moet vooral gericht zijn op het MKB. Vaak zijn dit familiebedrijven, ondernemingen in de maakindustrie en andere bedrijven die zorgen voor veel werkgelegenheid en ook de ruggengraat van de Nederlandse economie vormen.’ (SGP: p. 145)

‘Toeslagen voor huur en zorg moeten zoveel mogelijk direct uitgekeerd worden aan de dienstverlenende instellingen.’ (SGP: p. 146)

SP

‘Als de rijken nóg rijker worden, krijgt iedereen het dan beter? Die liberale gedachte is een valse belofte. Wij vechten al jaren tegen de macht van de markt. Tegen het marktdenken en de invloed van het grote geld. Tegen de private rijkdom en de publieke armoede. In de zorg, de huisvesting, de economie. Tegen de gedachte dat mensen vooral aan zichzelf moeten denken, in plaats van om te kijken naar elkaar. Het neoliberale denken heeft gefaald. Het is tijd voor verandering.’ (SP: p. 7)

‘De markt blijkt onze problemen niet te kunnen oplossen, alleen mensen zélf kunnen dat. Door niet het verdienmodel, maar de mens als vertrekpunt te nemen. Door elkaar niet langer als concurrenten te zien, maar samen te werken. We zijn immers één samenleving, waar iedereen de mogelijkheid moet krijgen om een bijdrage te leveren. We vormen met ons allen één gemeenschap, die is gebouwd op gedeelde waarden. Van menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Die zijn de basis voor een andere en eerlijke politiek.’ (SP: p. 7)

‘Er komt een wettelijk maximum voor de inhuur van externen bij overheden en alle andere bedrijven en organisaties die publieke diensten uitvoeren (de zgn. “Roemer-norm”).’ (SP: p. 10)

‘Gemeenten moeten voldoende geld krijgen om zélf beleid en keuzes te maken voor hun inwoners. Nu hebben gemeenten grote tekorten, op jeugdzorg, WMO, het onderhoud van de buurt, of de hulp voor mensen met schulden. Veel meer geld is nodig om de gemeenten deze taken te laten uitvoeren.’ (SP: p. 10)

‘Het idee dat de markt ons land beter kan organiseren dan de democratie, is een illusie gebleken. Lange tijd stonden wij in de politiek alleen in onze kritiek op het neoliberalisme, maar buiten het parlement groeide het verzet. Het is tijd voor andere keuzes.’ (SP: p. 11)

‘Het midden- en kleinbedrijf is ontzettend belangrijk voor onze economie. Lokale ondernemers krijgen hulp, onder meer door aanbestedingen voortaan “mkb-vriendelijk” te maken, betere huurbescherming van panden en ondersteuning bij ziekte van werknemers. Met een nationale investeringsbank voor het mkb kunnen kleine en startende bedrijven makkelijker lenen en bevorderen we duurzame vernieuwing.’ (SP: p. 11)

‘Om sociaal uit de coronacrisis te komen investeren wij in meer banen, zowel in de publieke sector (onderwijs, zorg, politie en OV) als in de private sector (gerichte ondersteuning van het mkb).’ (SP: p. 12)

‘We steunen het midden- en kleinbedrijf (mkb), bijvoorbeeld door de zgn. kleinschaligheidsinvesteringsaftrek te verhogen. (...) De lasten van het doorbetalen van ziek personeel worden eerlijker verdeeld, zonder dat dit ten koste gaat van de zieke werknemers.’ (SP: p. 15)

‘Wij verlagen de lasten op arbeid voor iedereen tot en met een modaal inkomen en verhogen in deze periode het minimumloon tot 14 euro per uur. De AOW-uitkering, de Wajong, de WIA en het sociaal minimum (bijstand) stijgen automatisch mee.’ (SP: p. 15)

‘Voor ZZP’ers verbeteren we de sociale zekerheid, onder meer door recht op een goed pensioen en een collectieve verzekering tegen arbeidsongeschiktheid.’ (SP: p. 15)

‘We voorkomen dat mensen gedwongen als zelfstandige aan de slag moeten, zoals in de bouw, de zorg of de platformeconomie (Uber, Deliveroo, etc.). (...) We stoppen met de uitbuiting van werknemers door een einde te maken aan onzekere arbeidscontracten.’ (SP: p. 15)

‘We verlagen de AOW-leeftijd naar 65 jaar, zodat iedereen voortaan vanaf 65 jaar kan stoppen met werken.’ (SP: p. 15)

‘Het stelsel van toeslagen maken we overbodig door de zorg, het wonen en de kinderopvang voortaan voor alle inkomens betaalbaar te maken. Daarmee stoppen we met het nutteloos rondpompen van geld en mensen ten onrechte beschuldigen van fraude. Ook de “kostendelersnorm”, een korting op de uitkering, schaffen we af. Mantelzorgers mogen geen boete krijgen voor de steun die zij verlenen.’ (SP: p. 15)

‘Er komt een landelijk aanvalsplan om armoede en schulden te bestrijden (en te voorkomen). Armoede onder kinderen moet zo snel mogelijk worden uitgebannen.’ (SP: p. 16)

‘Jonggehandicapten kunnen rekenen op een nieuwe en hogere Wajong-uitkering. De arbeidsongeschiktheidsverzekering (WIA) maken we beter.’ (SP: p. 16)

‘Het bestaande werk wordt eerlijker verdeeld, zodat mensen werken en zorg beter kunnen combineren. De kinderopvang wordt vier dagen in de week gratis, zo kunnen meer mensen aan het werk.’ (SP: p. 16)

‘Iedereen heeft recht op een baan. Mensen met een arbeidsbeperking krijgen het recht op (begeleiding naar) werk. Daarvoor maken we nieuwe sociale werkplaatsen (sociale ontwikkelbedrijven).’ (SP: p. 16)

‘Er komt een landelijk aanvalsplan om armoede en schulden te bestrijden (en te voorkomen). Armoede onder kinderen moet zo snel mogelijk worden uitgebannen. Mensen met schulden worden voortaan beter geholpen, door een goede en toegankelijke schuldhulpverlening met één herkenbaar verwijsloket. Incassobureaus die zich misdragen verliezen hun vergunning. Deurwaarders mogen niet commercieel zijn, dit wordt een publieke taak. De maximale rente op kredieten wordt verlaagd. Voedselbanken moeten overbodig worden.’ (SP: p. 16)

‘We maken het aantrekkelijk om een leven lang bijscholingen te volgen. Goed onderwijs moet geen luxe worden, het particuliere onderwijs leggen we aan banden.’ (SP: p. 17)

‘Studenten moeten zonder schulden kunnen studeren. Alle studenten krijgen voortaan een studiebeurs. (...) Er komt een compensatieregeling voor (oud-)studenten die de afgelopen jaren het slachtoffer zijn geworden van het schuldenstelsel.’ (SP: p. 17)

‘Na tien jaar neoliberal woonbeleid is in ons land het aantal daklozen verdubbeld. We stoppen met het op straat zetten van mensen met een huurschuld en helpen hen met schuldsanering.’ (SP: p. 20)

VVD

'Jarenlang hebben we gewerkt aan het inrichten van een verzorgingsstaat die gebouwd is om de zwaksten een vangnet te bieden. Aan de andere kant hebben de vrijemarkteconomie en globalisering het voor velen mogelijk gemaakt om veel rijkdom te vergaren. Maar middeninkomens en het midden- en kleinbedrijf zijn achtergebleven, terwijl veel veranderingen juist daar neerslaan. Waar de zwaksten en de laagste inkomens altijd een beroep kunnen doen op toeslagen, fondsen en een vangnet, en de sterksten zich ook altijd weten te redden omdat ze vermogend genoeg zijn om te overleven, blijven middeninkomens ploeteren. Zij komen in toenemende mate in de knel. Omdat er nauwelijks regelingen zijn waar ze een beroep op kunnen doen en ze tegelijkertijd geen vermogen hebben om in slechte tijden op in te teren. En de stijgende lasten juist bij hen neerslaan. Een stabiele samenleving kan niet zonder een sterke middengroep. En een overheid kan zich niet permitteren de brede middengroep te negeren, zeker niet wanneer deze het grootste slachtoffer van de veranderende samenleving dreigt te worden. Het kapitalisme heeft soms bijsturing nodig om te zorgen dat liberalisme werkt voor de mensen.' (VVD: p. 7-8)

'Een terugtrekkende overheid gold decennialang als het recept voor een goed ondernemingsklimaat, economische groei en stijgende welvaart van mensen. Die doelen zijn voor ons nog steeds leidend, maar het recept moeten we op een aantal punten kritisch tegen het licht houden, want de markt alleen is niet altijd in staat gebleken dit zelf goed te regelen. (...) Nederland kan niet zonder haar ondernemers, groot en klein, en bedrijven hebben behoefte aan een gezond ondernemingsklimaat. Dat kan alleen bestaan wanneer de overheid als marktmeester optreedt tegen uitwassen.' (VVD: p. 10)

'De meeste bedrijven zijn van goede wil, maar bij de ondernemingen die niet uit zichzelf aan de samenleving bijdragen, is het aan de overheid om wederkerigheid te garanderen. Daarom zorgt zij voor actieve bescherming van consumenten en kleine ondernemers en gaat de samenleving meer profiteren van economische groei via op het mkb en middeninkomens gerichte lastenverlagingen.' (VVD: p. 11)

'De komende jaren moeten we de positie van middeninkomens in de samenleving verder versterken. Om de daarvoor benodigde economische groei te halen is het ook van belang dat we meer gaan werken, dat we werken ook echt lonender maken, dat we mensen erop vooruit laten gaan en dat we door innovatie onze productiviteit verhogen. De komende jaren zetten we in op: Middeninkomens, werkenden en ondernemers erop vooruit laten gaan door verlagen van de belastingen met een middeninkomenskorting. We verhogen de arbeidskorting en breiden deze uit, gericht op werkende middeninkomens. We zetten ons in om de belastingen verder te verlagen en de belastingwetgeving te vereenvoudigen. Stimuleren van meer en voltijd werken door middel van een werkbonus. We verlagen de inkomstenbelasting om mensen te stimuleren meer te gaan werken. Een hogere overheidsbijdrage in de kinderopvang voor mensen met een middeninkomen. Zo ontlasten we werkende ouders, verlagen we de lasten en stimuleren we fulltime werken. Tegengaan van stijgende lasten door de belasting op de energierekening te verlagen, de stijging van de woonlasten te maximeren en stijging van de zorgkosten te beperken. En wanneer de overheid geld overhoudt, gaat dit voortaan voornamelijk naar lastenverlichting voor middeninkomens en het mkb.' (VVD: p. 11)

‘Vereenvoudiging van het belasting- en toeslagenstelsel, waarbij toeslagen zoveel mogelijk worden omgezet in lagere lasten. We onderzoeken zo snel mogelijk manieren om dit vorm te geven, waarbij het principe voorop staat dat middeninkomens niet te veel nadeel ondervinden in hun inkomen en dat werken lonend blijft.’ (VVD: p. 11-12)

‘Lagere lasten voor het mkb via een middenstandskorting waarmee we de werkgeverslasten specifiek voor kleine bedrijven verlagen en de premie voor het arbeidsongeschiktheidsfonds mede te laten afhangen van de bedrijfsgrootte.

Vereenvoudigen en verruimen van de werkkostenregeling zodat mkb’ers meer in hun personeel kunnen investeren, bijvoorbeeld via scholing of door het vergoeden of verstrekken van een betere thuiswerkplek.’ (VVD: p. 12)

‘Extra investeringen door bedrijven. De investeringskorting voor het bedrijfsleven (BIK) houden we in stand tot en met 2022. Daarna blijft dit budget beschikbaar om het investerings- en vestigingsklimaat te verbeteren. Investerings door kleine bedrijven stimuleren we door de Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (KIA) uit te breiden.’ (VVD: p. 14)

‘Onderscheid in de omvang van bedrijven, zodat kleinere ondernemers minder risico lopen als een van hun werknemers iets overkomt. Mensen met een arbeidsbeperking worden gestimuleerd en geholpen om toch naar vermogen deel te nemen aan het arbeidsproces. Hierbij hebben ondernemers en overheid samen de verantwoordelijkheid om te zorgen voor voldoende passend werk. Dit moet zowel voor de ondernemer als de werknemer voordelig zijn. Betere toegankelijkheid van de arbeidsmarkt voor senioren. Dit arbeidspotentieel kan mede helpen bij het terugdringen van personeelstekorten.’ (VVD: p. 19)

‘Om effectieve sociale zekerheid te garanderen die voor iedereen werkt, zijn hervormingen nodig. Een groot deel van de samenleving in de middengroepen kan hier namelijk vaak geen gebruik van maken, terwijl juist zij een fors deel van de premies en belastingen betalen. Het gaat dan bijvoorbeeld om gezinnen met kinderen, maar ook gepensioneerden en kleine ondernemers. Het is tijd de wederkerigheid te versterken door deze groepen meer te laten profiteren. Veel toeslagen en belastingkortingen zijn bijvoorbeeld gericht op lagere inkomens, waardoor mensen nauwelijks profiteren als zij wat meer uren gaan werken of een salarisverhoging krijgen. Zo staat er een straf op het nemen van verantwoordelijkheid. Zeker voor een gezin met kinderen is het leven al snel erg duur. Om daar wat aan te doen zijn extra belastingkortingen en kinderopvangtoeslag voor werkenden in de middengroepen nodig.’ (VVD: p. 19)

‘De uitgangspunten achter onze sociale zekerheid staan nog steeds overeind, maar de uitwerking past niet meer bij de huidige tijd. Wij gaan uit van het principe dat iedereen die naar vermogen bijdraagt aan de samenleving, kan rekenen op steun als het tegenzit, en dan zelf probeert om zo snel mogelijk weer op eigen benen te staan. Iedere werkende, ongeacht contractvorm, verdient een goed vangnet tegen werkloosheid of arbeidsongeschiktheid. Om effectieve sociale zekerheid te garanderen die voor iedereen werkt, zijn hervormingen nodig. Een groot deel van de samenleving in de middengroepen kan hier namelijk vaak geen gebruik van maken, terwijl juist zij een fors deel van de premies en belastingen betalen. Het gaat dan bijvoorbeeld om gezinnen met kinderen, maar ook gepensioneerden en kleine ondernemers. Het is tijd de wederkerigheid te versterken door deze groepen meer te laten profiteren. Veel toeslagen en belastingkortingen zijn bijvoorbeeld gericht op lagere inkomens, waardoor mensen

nauwelijks profiteren als zij wat meer uren gaan werken of een salarisverhoging krijgen. Zo staat er een straf op het nemen van verantwoordelijkheid. Zeker voor een gezin met kinderen is het leven al snel erg duur. Om daar wat aan te doen zijn extra belastingkortingen en kinderopvangtoeslag voor werkenden in de middengroepen nodig.' (VVD: p. 19)

'De afgelopen jaren is er veel aandacht geweest voor mensen die eigenlijk niet echt ondernemer zijn, maar tegen hun zin in de positie van "zelfstandige" terechtkomen. Maar het helpen van zzp'ers vraagt ook dat we een duidelijk onderscheid maken en oog hebben voor de zelfstandigen die best zelf willen ondernemen en een aardig uurtarief rekenen, maar telkens ervaren dat onze arbeidswetgeving en sociale zekerheid gebaseerd zijn op werknemers met een arbeidscontract. Als mensen dan voor zichzelf beginnen, bestraffen we hun ondernemingszin. Een arbeidsongeschiktheidsverzekering waar iedereen terecht kan, biedt dan echte keuzevrijheid tussen een dienstverband en zelfstandig ondernemerschap.' (VVD: p. 19)

'De analyse van de Commissie-Borstlap bevestigt onze overtuiging dat hervormingen op de arbeidsmarkt nodig zijn, om de arbeidsmarkt beter te laten werken voor gewone mensen en het mkb. Bij een arbeidsmarkt die blijft veranderen hoort bovendien een flexibele zekerheid voor werknemers. Een flexicurity naar Deens model, met een hogere uitkering direct na baanverlies en gericht op het vinden van nieuw werk met extra mogelijkheden voor scholing. Dat is ook goed voor bedrijven. Als we de financiële risico's voor het mkb verminderen als zij mensen in dienst nemen, dan zorgt dat voor meer banen en economische groei. (...)

Een sterke overheid die zorgt voor een goedwerkend en meeverend vangnet bij inkomensverlies of arbeidsongeschiktheid voor alle werkenden, inclusief zzp'ers.

Wederkerigheid waarbij iedereen die naar vermogen bijdraagt aan de Nederlandse samenleving wordt beloond, en mensen die minder bijdragen, ook minder een beroep kunnen doen op de samenleving.' (VVD: p. 19)

'Lagere lasten voor het mkb, via een middenstandskorting waarmee we de werkgeverslasten specifiek voor kleine bedrijven verlagen en door de premie voor het arbeidsongeschiktheidsfonds mede te laten afhangen van de bedrijfsgrootte. We maken bij het onderscheid tussen grotere en kleine bedrijven geen onderscheid naar rechtsvorm van het bedrijf.

Minder risico's voor kleine bedrijven die mensen in dienst nemen. We zonderen kleine werkgevers uit van bovenwettelijke afspraken over loondoorbetaling bij ziekte in een sectorale cao. Zij mogen wel zelf kiezen om meer te doen dan hun wettelijke plicht.

Verlagen van de loondoorbetaling bij ziekte voor kleine werkgevers met minder dan 25 werknemers naar één jaar. De overheid compenseert het tweede jaar, zodat kleine werkgevers sneller mensen in dienst zullen nemen.' (VVD: p. 20)

'Een beter vangnet voor ondernemers en zelfstandigen (zzp'ers). We stellen ondernemers en zelfstandigen die in de bijstand terechtkomen het eerste jaar vrij van de vermogenstoets. Dit voorkomt dat ondernemers die bereid waren risico's te nemen, direct hun eigen woning moeten verkopen of hun pensioenvermogen moeten opeten. (...)

Een betaalbare, verplichte basisverzekering voor arbeidsongeschiktheid voor zelfstandigen. Dit maakt een betaalbare verzekering tegen arbeidsongeschiktheid voor alle werkenden bereikbaar, waarbij we zoveel mogelijk keuzevrijheid behouden. Door deze verzekering op basisniveau in te richten en collectief te organiseren, blijft de premie laag. Ook komt er een acceptatieplicht, zodat mensen die een ziekte gehad hebben, zich kunnen verzekeren wanneer ze hun leven weer oppakken.

Een uitzondering op de verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen die een private arbeidsongeschiktheidsverzekering hebben en voor de agrarische sector. De agrarische sector kent zelf goede regelingen, waardoor de verplichting niet nodig is. Ook zonderen we mensen uit die een klein inkomen (bij)verdienen, bijvoorbeeld door naast hun baan een kleine webwinkel te runnen. Brede uitzonderingen worden toegestaan voor zover die niet leiden tot anti-selectie.’ (VVD: p. 20)

‘Betere begeleiding naar werk. We maken het aantrekkelijk om met een bijstandsuitkering te starten met werken in deeltijd door ruimere bijverdiengrenzen. Wie een bijstandsuitkering aanvraagt krijgt een intakegesprek waarbij een concreet plan wordt opgesteld richting werk. Daarbij verbeteren we ook de baankansen voor mensen met een arbeidsbeperking, door begeleiding en ondersteuning op de werkvloer en door ervoor te zorgen dat werken altijd loont. We kijken steeds naar wat mensen wel kunnen en zorgen dat mensen minder snel worden afgeschreven. Voor groepen waarvoor de stap naar regulier werk nog te groot is zorgen we dat hulp, zoals beschut werk en leerwerkplekken, beter beschikbaar is en zorgen we dat bestaande budgetten binnen het sociaal domein meer ingezet kunnen worden voor deze (publieke) leerwerkplekken. Een transparant beoordelingsstelsel (schattingsbesluit) voor arbeidsongeschiktheid, dat beter aansluit bij de praktijk. Daarbij kijken we naar wat mensen wel kunnen en schrijven we mensen minder snel af.’ (VVD: p. 21)

‘Scherper en duidelijker onderscheid tussen echte zelfstandigen en schijnzelfstandigen. Er komt voor zzp’ers een eigen rechtspositie in het Burgerlijk Wetboek, naast werknemers. Minimale eisen voor zzp-schap zijn dat iemand zelf beslist over het aannemen of weigeren van opdrachten en zijn eigen tarieven kan vaststellen. Hierdoor is de beoordeling of iemand een echte zzp’er is objectiever en voorspelbaarder en minder afhankelijk van interpretatie. Aanpakken van schijnconstructies. Werkgevers die mensen onterecht inhuren als zzp’er om premies te ontwijken, krijgen een boete van de belastingdienst. Door het wettelijke onderscheid tussen zzp’ers en werknemers te verhelderen, kan de belastingdienst weer actief handhaven. Ook zijn deze werkgevers verplicht om schijn-zzp’ers weer in dienst te nemen.’ (VVD: p. 21)

‘De overheid heeft de verantwoordelijkheid om voor iedere Nederlander een basisniveau aan sociale zekerheid te garanderen. Daarbij hoort een goed functionerend sociaal vangnet dat gericht is op inkomensbescherming en ondersteuning naar nieuw werk. Ons doel is dat zoveel mogelijk mensen aan het werk zijn, in plaats van langs de kant staan. Hierbij hanteren we de principes van flexicurity: een hogere werkloosheidsuitkering die omlaag gaat naarmate deze langer duurt, eenvoudiger ontslagrecht en sterke re-integratie naar nieuw werk. (...) Meer sociale bescherming door een hogere uitkering direct na baanverlies. De WW-uitkering gaat in de eerste maanden omhoog en wordt daarna stapsgewijs afgebouwd. De WW beperkt hierdoor het inkomensverlies bij ontslag en stimuleert om zo snel mogelijk nieuw werk te vinden. Minder risico’s voor werkgevers om mensen voor onbepaalde tijd in dienst te nemen. Werkgevers betalen voor mensen met een contract voor onbepaalde tijd minder premie, zodat het loont om mensen in vaste dienst te nemen. Ook stimuleren we werkgevers om meer voltijdscontracten aan te bieden. Moderne contractvormen zoals oproep-, payroll- en uitzendcontracten blijven wel mogelijk om onvoorspelbaar werk te organiseren en kleine werkgevers te ontlasten. Jongeren tot 21 jaar worden uitgezonderd van de hoge WW-premie voor flexibele en tijdelijke contracten.’ (VVD: p. 21)

‘Activeren van mensen in de bijstand door een tegenprestatie. We vragen van iedereen een maximale inspanning om het Nederlands voldoende (B1-niveau) te beheersen. We willen dat mensen meedoen in de samenleving en dat onze sociale zekerheid daarop is gericht. Laaggeletterdheid is voor veel mensen een belangrijke belemmering om aan de slag te gaan. Persoonlijke aandacht voor de begeleiding van een bijstandsgerechtigde vanuit de gemeente is daarbij essentieel. Ook komen er prestatieafspraken met gemeenten om te voorkomen dat door lokaal minimabeleid nieuwe armoedevallen worden gecreëerd.’ (VVD: p. 22)

‘Een hoger minimumloon, zodat werken ook voor de lagere inkomens meer loont. We zorgen ervoor dat werken meer gaat lonen en dat zoveel mogelijk mensen aan het werk komen. Daarbij maken we de bestaande loonkostenvoordelen gericht. Uitkeringen zoals de bijstand stijgen niet automatisch mee met het minimumloon, met uitzondering van AOW en arbeidsongeschiktheid.’ (VVD: p. 22)

‘Een persoonlijke leerrekening voor iedere werknemer om scholing mee te betalen. We laten de fiscale vrijstelling voor scholingskosten hier beter op aansluiten, zodat werkgevers de leerrekening kunnen vullen. Werkenden kunnen deze leerrekening ook meenemen naar een nieuwe baan. We ondersteunen hiermee dat mensen actief nadenken over hun carrière en scholing volgen die daar het beste bij past. Het staat mensen daarbij vrij om gebruik te maken van (nieuwe) opleidingsinstellingen, waaronder het digitale aanbod.

Vergroten van baankansen door het fiscaal aantrekkelijk te maken om een transitievergoeding te gebruiken voor omscholing. Een werkgever die binnen het eerste jaar een contract niet verlengt, hoeft geen transitievergoeding uit te keren. Dit stimuleert werkgevers om mensen in dienst te nemen. Ook helpt het kleine en startende ondernemers die niet zeker weten of ze voor langere tijd werk hebben.

Gerichte begeleiding naar werk door meer persoonlijke dienstverlening van het UWV en gemeenten, aangevuld met de kennis van gespecialiseerde private partijen. De kwaliteit van dienstverlening staat voorop. Van mensen die begeleiding krijgen verwachten we dat ze hun best doen om snel weer aan het werk te gaan.

Begeleiding van werkzoekenden naar sectoren met personeelstekorten. Daarom zetten we minstens de helft van de scholingssubsidie uit het nieuwe STAP-budget in voor omscholing naar beroepen met grote personeelstekorten.’ (VVD: p. 22)

‘Ademruimte voor mensen met problematische schulden om de problemen samen met een hulpverlener op een rij te zetten en verdere escalatie te voorkomen. Schuldhulpverleners krijgen hiervoor aanvullende, wettelijke mogelijkheden om de schuldensituatie twee maanden te bevriezen. Ook maken we het makkelijker om snel toeslagen stop te zetten en toeslagschulden te voorkomen. Mensen sneller uit schuldenproblematiek halen door een schuldregeling. We maken dit minnelijk traject mogelijk zonder voorafgaande goedkeuring van de rechter als twee derde van de schuldeisers akkoord gaat. Daarbij gelden wel beschermingsvoorwaarden voor mkb’ers onder de schuldeisers. Kleine schuldeisers krijgen compensatie als zij door zulke afspraken in de problemen komen. Meer mogelijkheden voor gemeenten om overheden die schuldeiser zijn mee te laten werken aan een schuldhulptraject. Overheidsschuldeisers dragen financieel bij aan de kosten van gemeentelijke schuldhulpverlening.

Meer mogelijkheden voor gemeenten om laaggeletterdheid aan te pakken, omdat dit vaak een onderliggend probleem is bij schulden.

Meer inzet op preventie, door een grotere verantwoordelijkheid bij financiers te leggen als ze op voorhand redelijkerwijs konden weten dat iemand niet in staat is de schuld te betalen.

Bescherming van kinderen bij verkeerde keuzes van hun ouders. Daarom krijgt de betaling van kinderalimentatie voorrang op de aflossing van schulden. Dit voorkomt dat kinderen de dupe worden.’ (VVD: p. 23)

‘Een persoonlijke leerrekening voor iedere werknemer om scholing mee te betalen. Deze leerrekening bestaat uit bijdragen van de overheid en werkgever. De overheid stelt meer Leven Lang Ontwikkelen-budgetten, zoals het levenlanglerenkrediet, open voor BBL-opleidingen en de derde leerweg. Ook voor ZZP’ers maken we scholing aantrekkelijker, bijvoorbeeld via het STAP-budget.’ (VVD: p. 31-32)

‘Eerlijke kansen op een woning en een baan. (...) Daarnaast leggen we wettelijk vast dat bedrijven mensen een eerlijke kans moeten geven bij sollicitaties, ongeacht hun achtergrond, leeftijd, seksuele geaardheid of handicap. Bedrijven die zich hier niet aan houden, krijgen een boete van de Inspectie SZW.’ (VVD: p. 71)

Bronnen bij hoofdstuk 4 De arbeidsmarktpositie van mensen met een migratieachtergrond

50PLUS

‘De opvang van asielzoekers wordt evenredig over het land verdeeld.’ (50PLUS: p. 14)

CDA

‘We treden streng op tegen scholen die via het onderwijs onverdraagzaamheid, antidemocratische ideeën of een afkeer van de Nederlandse samenleving doorgeven. ‘Burgerschap, democratie en rechtsstaat’ worden voor alle leerlingen in het voortgezet onderwijs een apart onderdeel van het eindexamen. Dat vraagt ook om extra aandacht voor dit thema in de opleiding en bijscholing van leraren. Daarbij is ook aandacht voor de geschiedenis en instituties van de Europese Unie.’ (CDA: p. 33-34)

‘Wij gaan snel aan de slag met de aanbevelingen van de Commissie-Borstlap over de toekomst van de arbeidsmarkt. Dat begint met een herwaardering van het vaste contract als norm voor een duurzame arbeidsrelatie tussen werkgevers en werknemers en de aanpak van constructies rond schijnzelfstandigheid.’ (CDA: p. 51)

‘Wij willen een groot en breed onderzoek naar de vraag of het huidige stelsel van sociale zekerheid nog voldoende bestaanszekerheid en perspectief biedt voor mensen die langdurig zijn aangewezen op een uitkering. Bij verbetering van het stelsel zien wij in de basisbaan een nieuwe kans voor mensen die langdurig in de bijstand zitten en zelf geen werk vinden. In een samenleving waar iedereen meedoet, mag een uitkering nooit een eindstation zijn.’ (CDA: p. 52)

‘Wij willen een terugkeer van de sociale werkvoorziening in de vorm van een landelijk netwerk van Sociaal Ontwikkelbedrijven voor mensen die meer begeleiding nodig hebben bij eenvoudig werk. Net als iedere werknemer hebben zij het recht om mee te doen op de arbeidsmarkt, hun talenten te ontwikkelen en binnen de Sociaal Ontwikkelbedrijven of met dezelfde ondersteuning bij een gewoon bedrijf aan de slag te kunnen.’ (CDA: p. 52-53)

‘Ook willen wij dat er meer aandacht is voor gelijke behandeling op basis van etniciteit. Een van de dingen waar wij op inzetten is anoniem solliciteren om bewuste en onbewuste discriminatie tegen te gaan en iedereen gelijke kansen te bieden, ongeacht afkomst en achternaam.’ (CDA: p. 53)

‘In ons land is de verhouding tussen de burger en de overheid stevig verankerd in de democratische rechtsstaat. Ieder mens telt en ieder van ons heeft gelijke rechten om mee te doen en tegelijk de verantwoordelijkheid om naar vermogen bij te dragen aan de samenleving. Die wederkerigheid is de basis van ons idee van de verantwoordelijke samenleving.’ (CDA: p. 79)

‘Toch hebben we de afgelopen jaren ook voorbeelden gezien waar de overheid ernstig te kort schoot. Bij de toeslagenaffaire van de Belastingdienst en rond de afhandeling van de aardbevingschade in Groningen liet de overheid flinke steken vallen in de betrouwbare en dienstbare rol die zij hoort te hebben. Dat heeft het vertrouwen van burgers geschokt en geschaad.’ (CDA: p. 79)

‘Om de rechten van burgers in de 21e eeuw opnieuw te waarborgen wordt de Grondwet gemoderniseerd, in het bijzonder ten aanzien van de grondrechten. Zo halen we het verbod op constitutionele toetsing uit de Grondwet en bereidt de regering verschillende opties voor grondwettelijke toetsing voor. Bij deze opties kiezen wij niet voor een uitgebreide toetsing maar hebben wij een voorkeur voor een geconcentreerde toetsing. Er komt geen rechterlijke toetsing op de sociale grondrechten.’ (CDA: p. 81)

‘Om te leren van gemaakte fouten en de professionele beroepsuitoefening te versterken willen wij net als in de zorg, het bankwezen en bij Defensie een tuchtrecht voor ambtenaren. Om de positie van verantwoordelijke ambtenaren te versterken voert de overheid een klokkenluidersregeling volgens de nieuwe richtlijnen van de Raad van Europa.’ (CDA: p. 81)

‘Wij willen een rijksbreed project om de informatiehuishouding van de overheid te verbeteren en de transparantie te vergroten. De erfgoedinspectie krijgt meer capaciteit en bevoegdheden om toe te zien op deze taak. Alle modellen die door overheden en planbureaus worden gebruikt, worden openbaar.’ (CDA: p. 81)

‘De rechtsbescherming voor burgers bij geautomatiseerde besluitvorming door de overheid wordt versterkt via een recht op inzicht in de gegevens en de algoritmes die de overheid gebruikt. Het beroep tegen dit soort besluiten en de toetsbaarheid van onderliggende algoritmes wordt vereenvoudigd.’ (CDA: p. 82)

‘Voor racisme en uitsluiting op welke grond dan ook, is geen plaats in onze samenleving. Haatzaaien en groepsbeledigingen worden sneller en strenger bestraft en ook het verheerlijken van geweld en terrorisme wordt strafbaar.’ (CDA: p. 88)

‘De toename van het aantal incidenten rond straatintimidatie, intolerantie en geweld wegens seksuele geaardheid, religie of afkomst, antisemitisme en andere vormen van onverdraagzaamheid leidt tot grote spanningen in die gemeenschappen. Wij willen de aangiftebereidheid vergroten en een strenge aanpak van alle vormen van intolerantie en geweld tegen bevolkingsgroepen.’ (CDA: p. 88-89)

‘In artikel 1 van de Grondwet over gelijke behandeling wordt expliciet gemaakt dat ook discriminatie op grond van “seksuele gerichtheid” en “handicap” niet is toegestaan. Wij willen dat deze gronden net zoals discriminatie van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras en geslacht expliciet genoemd zullen worden.’ (CDA: p. 89)

‘Het toelaten van mensen zonder hun echt een plaats te kunnen bieden in onze samenleving is niet barmhartig. Het leidt al snel tot uitbuiting en slechte werkomstandigheden voor arbeidsmigranten of tot achterstanden en integratieproblemen in opeenvolgende generaties. Daarom moeten we meer werk maken van integratie; als een wederzijdse opdracht voor de nieuwkomer en de samenleving. Integratie vraagt van nieuwkomers burgerschap, het leren van de taal, het vinden van werk en de erkenning van de waarden van onze samenleving. Daar moet tegenover staan dat wie voluit kiest voor ons land, ook moet ervaren dat hij hier een toekomst heeft als volwaardig burger in onze samenleving.’ (CDA: p. 99)

‘Slechte werkomstandigheden, misbruik en uitbuiting van arbeidsmigranten worden aangepakt met strengere eisen aan bemiddelaars en uitzendbureaus en meer controles in het grijze en zwarte circuit. We treden ook streng op tegen het misbruik van sociale voorzieningen en toeslagen.’ (CDA: p. 100)

‘Wij geven werkgevers met een grote behoefte aan arbeidsmigranten een eigen verantwoordelijkheid in de opvang, huisvesting en begeleiding. Fiscale prikkels die ervoor zorgen dat het aantrekkelijker is om arbeidsmigranten hierheen te halen dan Nederlandse werknemers in dienst te nemen, worden geschrapt.’ (CDA: p. 100)

‘Wij willen een nieuw integratiebeleid op basis van wederkerigheid. Deze aanpak is minder vrijblijvend, start vanaf de eerste dag met werk en het leren van de taal, en is meer dan nu gericht op wat een nieuwkomer nodig heeft om als volwaardig burger in onze samenleving mee te kunnen doen. Via vrijwilligersnetwerken en jongeren die hun nationale dienstdienst vervullen, koppelen we nieuwkomers aan een ‘maatje’ om hen kennis te laten maken met de Nederlandse samenleving.’ (CDA: p. 101)

‘Het integratiebeleid wordt uitgebreid naar tweede en derde generaties, voor zover die door achterstanden of taalproblemen nog onvoldoende meekomen in de samenleving. Ook voor hen is integratie en burgerschap essentieel om een toekomst op te bouwen in ons land.’ (CDA: p. 101)

‘Wij voeren een Nationaal Compliment in: iedere jongere die het middelbare schooldiploma haalt en iedereen die slaagt voor de inburgeringstoets ontvangt een vlag met wimpel en een digitaal pakket met informatie over onze Nederlandse historie, waarden en normen en democratie. De nieuwe Tweede Kamerfractie wordt gevraagd dit verder uit te werken.’ (CDA: p. 101)

‘Voor racisme en discriminatie is geen enkele plaats in onze samenleving. Uitsluiting en belediging op basis van welke grond dan ook is een gif dat verhoudingen tussen mensen en groepen verziekt en mensen uit elkaar drijft. Delicten met een discriminatieachtergrond moeten harder worden aangepakt.’ (CDA: p. 105)

‘Wij willen in de dagprogramming van de publieke omroep meer laagdrempelige programma’s voor de aanpak van laaggeletterdheid en de integratie van nieuwkomers.’ (CDA: p. 107)

CU

‘We willen een rechtvaardiger migratiebeleid, met meer grip. Waarin we ruimhartig kwetsbare vluchtelingen opvangen en een einde maken aan inhumane omstandigheden zoals op Lesbos. Strenger omgaan met arbeidsmigratie en het onrecht dat daarmee samenhangt. En betere integratie door kleinschalige lokale opvang, in plaats van grote asielzoekerscentra.’ (CU: p. 10)

‘Nederland is ons gezamenlijke huis waar we samen voor moeten zorgen. De ChristenUnie wil daarom met nieuwe politieke keuzes investeren in onze democratie en rechtsstaat. Door de waarden waarop onze samenleving is gebouwd te blijven benoemen en onderhouden, ook in onze wetten. Door de belangrijke instituties van onze samenleving te onderhouden en te stutten en te investeren in onze democratie, rechtsstaat, grondwettelijke traditie en in burgerschap. Door onze fundamentele vrijheden te blijven verdedigen, zoals de vrijheid van godsdienst, onderwijs, vereniging en

meningsuiting, en door een dictatuur van de meerderheid te voorkomen. Door onze gemeenschap te blijven openstellen voor mensen van buiten en ruimhartig gastvrij te zijn voor kwetsbare vluchtelingen. Door recht te doen aan ieder mens en vrede te zoeken voor ons allen.’ (CU: p. 12)

‘Racisme bannen we alleen samen uit. Er komt een coalitie tegen racisme, met vertegenwoordigers uit verschillende gemeenschappen, maatschappelijke organisaties en politieke partijen. Dat moet leiden tot een breed gedragen krachtige aanpak om racisme tegen te gaan op de arbeidsmarkt, rond wonen, onderwijs, zorg, sport of het optreden van de overheid. Met meer expertise binnen de politie, integere sollicitatieprocedures, uitbanning van discriminerende algoritmesystemen en strikte handhaving.’ (CU: p. 14)

‘Discriminatie door de overheid voorkomen. De overheid en haar uitvoeringsdiensten doen inspanningen om discriminatie op grond van afkomst en institutioneel racisme te voorkomen. Er komt een monitor, een protocol en tevens opleiding voor medewerkers. Bestaande wetgeving wordt onderzocht op discriminerende effecten en aangepast, nieuwe wetgeving wordt getoetst.’ (CU: p. 14)

Of je nu in een vluchtelingenkamp van de UNHCR in de ogen van een getraumatiseerde vluchteling kijkt, of van arbeidsmigranten hoort die in stapelbedden op een Nederlands industrieterrein wonen, of bij bewoners merkt dat ze zich in de steek gelaten voelen door de segregatie in hun kwetsbare wijk, of van artsen hoort hoe ze mensen uit de Middellandse Zee moesten redden. Met migratie hangt veel schrijnend onrecht samen en we doen er te weinig aan. ... Ondertussen laten we arbeidsmigratie bijna helemaal over aan bedrijven, terwijl dat in omvang en sociale gevolgen een veel grotere impact op onze samenleving heeft dan de komst van kwetsbare vluchtelingen. (CU: p. 19)

‘Migratiebeleid gaat ook over de ziel van onze natie, over wie we zijn als land. Over hoe we mensen gastvrij in onze samenleving én onze rechtsstaat kunnen opnemen. ... Over de reële zorgen van buurtbewoners die jarenlang in hun volkswijk de effecten van migratie en het falende integratiebeleid hebben moeten opvangen, zonder dat de politiek daarnaar omkeek. Over onze democratische rechtsstaat en de fundamenteën van onze samenleving. Als we ons van al deze dingen geen rekenschap geven, dan gaat het mis. Visieloze migratie kan gemeenschappen ontwrichten en de maatschappelijke vrede op de lange termijn onder druk zetten. Daarom willen we een ander migratiebeleid: rechtvaardig en gastvrij.’ (CU: p. 19)

‘Het is duidelijk dat we - welk beleid we ook voeren - arbeidsmigratie nodig hebben om de vergrijzing van onze samenleving op te vangen. Maar het lijkt inmiddels of we vooral bezig zijn met een race naar ‘diensten voor de laagste prijs met de slechtste arbeidsvoorwaarden’. Uitbuiting ligt op de loer en over de maatschappelijke impact van deze migratie, in het bijzonder van binnen de EU, is onvoldoende nagedacht. Niet het verdienmodel van bedrijven moet de maatstaf zijn voor arbeidsmigratie, maar de maatschappelijke behoefte. Er is meer afstemming nodig tussen vraag en aanbod, betere regulering van arbeidsmigratie vanuit het publieke belang en hardere afspraken binnen de Europese Unie. Dat is niet alleen in het belang van Nederland, maar ook in het belang van gemeenschappen in de landen waar arbeidskrachten massaal vandaan trekken. We willen voorkomen dat het uitgangspunt ‘private winsten en publieke zorgen’ wordt. We willen een beleid dat arbeidsmigratie beter reguleert, meer investeert in de mensen die hier komen werken en oog houdt voor het belang van onze samenleving.’ (CU: p. 23)

‘Europees pact voor arbeidsmigratie. De ChristenUnie wil dat het mogelijk wordt voor lidstaten om onderling afspraken te maken over arbeidsmigratie. Deze afspraken kunnen betrekking hebben op het aantal arbeidsmigranten of de duur van de arbeidsperiode. Ook valt te denken aan het gebruik van sociale voorzieningen, de export van WW, de terugkeer van arbeidsmigranten en het helpen terugdringen van werkloosheid in het land van herkomst.’ (CU: p. 23)

‘Vakbekwaamheidseisen uitzendbranche. Om misstanden met arbeidsmigranten te bestrijden voeren we een stelselwijziging door voor de uitzendmarkt. Er gaan vakbekwaamheidseisen gelden voor iedereen die een uitzendbureau wil starten. Wie een uitzendonderneming wil starten volgt een opleiding en doet aan bekwaamheidsonderhoud. Ook gelden vestigingseisen.’ (CU: p. 23)

‘Vergunningsplicht uitzendbureaus. Nederland is het enige land in de Europese Unie dat geen vergunningplicht kent voor uitzendbureaus. Het is in ons land eenvoudiger om een uitzendbureau te beginnen dan een snackbar, terwijl het om mensen gaat. Dat raakt met name arbeidsmigranten. Via een vergunningsplicht wordt beter toezicht gehouden op de activiteiten van uitzendbureaus en de voorwaarden waaronder inlening plaatsvindt. Malafide bedrijven worden gesloten en overtreders flink beboet.’ (CU: p. 23)

‘Aanpak van schijnconstructies. Er zijn Europese afspraken nodig over vestigingseisen voor ondernemingen, om brievenbusfirma’s te voorkomen. Dit voorkomt o.a. het misbruik van afdragen van sociale zekerheidspremies.’ (CU: p. 23)

‘Gelijk loon voor gelijk werk. Sommige werkgevers proberen door ‘contracting’ loonvoorwaarden uit cao’s te ontduiken. De cao van de inlenende onderneming wordt daarom leidend en is daardoor ook van toepassing. op gecontracteerde onderaannemers. Draaideurconstructies met arbeidsmigranten, waarbij soms misbruik wordt gemaakt van WW-regelingen, worden aangepakt. Het uitgangspunt is dat er een einde moet komen aan de ongelijkheid in loonkosten.’ (CU: p. 23-24)

‘Dwingende registratie. Een deel van de arbeidsmigratie blijft nu buiten het zicht van gemeenten, door de late registratieverplichting. We willen dat ook mensen die korter dan 4 maanden werken en verblijven in een gemeente de verplichting krijgen zich in te schrijven of te registreren bij de gemeente.’ (CU: p. 24)

‘Verbod op inhoudingen op het loon. Uitzendbureaus en werkgevers mogen niet langer loon inhouden voor bijvoorbeeld huisvesting. We willen een scheiding tussen bed en baan.’ (CU: p., 24)
‘Huisvesting voor arbeidsmigranten regionaal regelen. De onveilige huisvesting van arbeidsmigranten leidt in bepaalde gemeenten tot veel overlast en verkamering van woningen. In de woonvisie van gemeenten en provincies moet het huisvesten van arbeidsmigranten een betere plek krijgen. Er worden landelijke prestatieafspraken met woningcorporaties gemaakt en er komen betere afspraken over de voorwaarden waaraan huisvesting van tijdelijke werkers moet voldoen.’ (CU: p. 24)

‘Werkgevers dragen bij aan taallessen. Er komt een wettelijke verplichting voor werkgevers om bij te dragen aan toegang tot taallessen voor arbeidsmigranten. Daarnaast moeten arbeidsmigranten door gemeenten geholpen worden om aansluiting te vinden bij maatschappelijke voorzieningen, zoals bibliotheken, sportvoorzieningen, wijk- en dorpshuizen.’ (CU: p. 24)

‘Bij rechtvaardige gastvrijheid hoort een duidelijk integratiebeleid, dat van nieuwkomers medeburgers maakt. Daarvoor is een gezamenlijke inspanning nodig. Zowel van de inburgeraar als van de ontvangende gemeenschap. We geven samen vorm aan een gedeelde toekomst. Integratie vraagt van mensen dat ze niet alleen fysiek, maar ook mentaal verhuizen. Niet alleen onze taal leren, maar zich ook onze waarden toeëigenen. Daar moet ons integratiebeleid op gericht zijn, met begeleiding die is toegespitst op de gaven en talenten van iedere inburgeraar. Hierbij worden ook de later nareizende partner en gezinsleden op dezelfde manier onder regie van de gemeente begeleid bij hun inburgering.’ (CU: p. 25)

‘Doorgaan met nieuwe inburgeringswet. Het oude inburgeringsbeleid is niet effectief en te bestraffend. Dankzij de inzet van de ChristenUnie bij de vorige verkiezingen is afgelopen periode de basis gelegd voor een activerend en ontzorgend stelsel van inburgering, met begeleiding op maat van nieuwkomers. We zetten deze koers door, waarbij gemeenten de hoofdrol spelen.’ (CU: p. 25)

‘Ontzorgend en activerend stelsel van inburgering. In het nieuwe inburgeringsstelsel worden nieuwkomers de eerste zes maanden financieel ontzorgd door de gemeente. De ChristenUnie wil een langere periode van begeleide toegang tot onze verzorgingsstaat van twee jaar als uitgangspunt. Zo kunnen gemeenten via leefgeld en goede begeleiding nieuwkomers voor een langere periode stimuleren om zelf werk te maken van financiële onafhankelijkheid. Dit krijgt ook een plek in het inburgeringsplan.’ (CU: p. 25)

‘Taalles meteen vanaf het begin. Taalles meteen vanaf het begin. Mensen die hier naartoe komen moeten zoveel mogelijk vanaf de eerste dag taallessen gaan volgen. Dat geldt voor alle asielzoekers (met uitzondering van asielzoekers uit veilige landen die snel terug kunnen) en voor alle (arbeids)migranten. Arbeidsmigranten worden na zes maanden verblijf, of dat nu aaneengesloten is of niet, verplicht deze taallessen te volgen. In Europa worden afspraken gemaakt die hier ruimte voor bieden. Bij korter verblijf zijn de taallessen vrijwillig, maar worden werkgevers wel verplicht deze te vergoeden. Samen met asielzoekers met een reële kans op een verblijfsvergunning wordt vanaf de eerste dag gezocht naar een plek waar zij zich actief kunnen inzetten in onze samenleving (denk aan vrijwilligerswerk buiten het asielzoekerscentrum). Dit is bevorderlijk voor het geestelijk welzijn en de integratie van nieuwkomers, zoals het sneller leren van de Nederlandse taal en cultuur en het opbouwen van een netwerk. Ook krijgen vrijwilligersorganisaties ruim baan om activiteiten met nieuwkomers te ontplooiën.’ (CU: p. 25-26)

‘Meer mentale hulp. Veel vluchtelingen hebben traumatische gebeurtenissen meegemaakt. Vast onderdeel van de inburgering, en eerder van het verblijf in Nederland, wordt een stevig hulpaanbod om deze trauma’s en gebeurtenissen te helpen verwerken.’ (CU: p. 26)

‘Goed burgerschapsonderwijs bij inburgering. We helpen nieuwkomers om onderdeel te worden van onze democratische rechtsstaat en om haar kernwaarden te verinnerlijken. De eindtermen van het kennisonderdeel van de inburgering worden periodiek herzien.’ (CU: p. 26)

‘Sluiten asielzoekerscentra; naar lokale opvang. Asielzoekers worden nu van locatie naar locatie verplaatst, waardoor het heel moeilijk is om een netwerk op te bouwen. Efficiency en kostenbesparing leiden tot grote opvanglocaties op afgelegen terreinen. Er is een lokale aanpak nodig, met kleinschalige opvang op een duurzame plek, onder verantwoordelijkheid van gemeenten. Daardoor kunnen asielzoekers makkelijker een netwerk opbouwen via een plaatselijk kerk, sportvereniging of buurt. Het COA vangt in hun centrale locaties voortaan alleen nog asielzoekers op

uit veilige landen, die snel terug kunnen, en asielzoekers die overlast geven. De opvang van asielzoekers wordt verder naar gemeenten gedecentraliseerd, zodat lokaal kan worden gekeken hoe zij goed kunnen worden opgevangen in de gemeenschap of kunnen worden voorbereid op vertrek.’ (CU: p. 26)

‘Spreiding over gemeenten. Asielzoekers worden verdeeld over alle gemeenten. Deze gemeenten kunnen zelf of samen met andere gemeenten opvang verzorgen. Gemeenten blijven van begin tot eind verantwoordelijk voor de aan hen toegewezen asielzoekers, zowel bij eventuele uitzetting als bij toekenning van een verblijfsvergunning. Na verkrijgen van de verblijfsvergunning is iemand uiteraard vrij zich overal te vestigen. Nieuwkomers krijgen echter alleen recht op de toewijzing van een woning in de gemeente waarin ze zijn opgevangen. Zo wordt lokale binding en gezonde spreiding gestimuleerd. Kwetsbare wijken worden daarbij ontzien.’ (CU: p. 26)

‘Schone lei voor inburgeraars. Het inburgeringstraject heeft tussen 2013 en 2021 teveel gevraagd van de zelfredzaamheid van nieuwkomers. Een deel van de inburgeraars heeft bij DUO daardoor grote schulden opgebouwd om (taal-)onderwijs te kunnen volgen. Er komt een schuldenpardon voor bedragen boven de 2000,-, zodat deze groep de kans heeft om de schuld af te betalen en met een schone lei een doorstart te maken.’ (CU: p. 26)

‘Ieder mens is geschapen naar Gods beeld. Het is de roeping van de overheid om mensen recht te doen. Elke Nederlander heeft recht op een rechtvaardige behandeling en kan dat recht ook halen, onafhankelijk van inkomen, achtergrond of status. Onze rechtsstaat is echter geen vanzelfsprekendheid. Als we naar landen om ons heen kijken, beseffen we hoe kostbaar het is dat een overheid onafhankelijk en onbevooroordeeld is en daadwerkelijk recht brengt. Daarom willen we in de rechtsstaat investeren. Ook de overheid is gebonden aan het recht. Zij mag zich nooit schuldig maken aan onrecht, racisme of het achterstellen van minderheden.’ (CU: p. 26)

‘Zwaarder straffen hatecrimes. Misdrijven die een racistisch of discriminerend karakter hebben, worden zwaarder bestraft. Dit wordt als strafverzwaringgrond opgenomen in de wet.’ (CU: p. 29)

‘Onafhankelijk onderzoek naar risico’s van online differentiatie. Er komt onderzoek naar de effecten van differentiëren op basis van (big) data in verschillende publieke domeinen zoals de gezondheidszorg, onderwijs en verzekeringen, uit te voeren door een onafhankelijke instantie. Op basis van dit onderzoek kunnen er per domein richtlijnen komen over de toepassingen en daarbij behorende effecten van geautomatiseerde differentiatie op basis van data.’ (CU: p. 36)

‘Steeds meer mensen hebben een flexbaan, omdat in de logica van veel investeerders vast personeel een risico en kostenpost is. De overheid heeft dat denken in de hand gewerkt door vast personeel te duur te maken en flexibel werk te goedkoop. Van de weeromstuit besteden investeerders bedrijfsonderdelen met veel ‘menselijke hulpbronnen’, zoals distributiecentra, schoonmakers en bezorgdiensten, liever uit aan toeleveranciers en uitzendbureaus, die op hun beurt – met dank aan het arbeidsrecht, de fiscaliteit en open grenzen – opmerkelijk veel arbeidsmigranten te werk stellen.’ (CU: p. 72)

‘Drie ‘rijbanen’ voor werkenden. Er komt duidelijk onderscheid tussen zelfstandigen, werknemers met een contract en werknemers op uitzendbasis, door middel van heldere, begrijpelijke en handhaafbare scheidingslijnen. Om misbruik en schijnzelfstandigheid tegen te gaan, kiezen we voor het

uitgangspunt 'werknemer, tenzij'. Obstakels in Europese regelgeving moeten worden opgelost.' (CU: p. 79)

'Inkoop van eerlijke arbeid. Alle overheden richten hun inkoop- en aanbestedingsprocedures zo in dat goede arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden gegarandeerd zijn en de inzet van mensen met een arbeidsbeperking wordt bevorderd.' (CU: p. 79-80)

'Handhaving tegen uitbuiting en discriminatie. Handhavingsinspanningen om uitbuiting op te sporen en te voorkomen worden geïntensiveerd. De samenwerking tussen de Inspectie SZW, de Belastingdienst, UWV en brancheorganisaties moet beter. Zowel om het toezicht op veilig en gezond werken te verbeteren, als om schijnconstructies en arbeidsmarktfraude aan te pakken. Alle vormen van discriminatie op de arbeidsmarkt, van naam en postcode tot zwangerschap, zijn onacceptabel en worden bestreden. Sowieso is meer inzet nodig om de toegang van inburgeraars tot de arbeidsmarkt te verbeteren.' (CU: p. 80)

'Aanpakken stijgende (jeugd)werkloosheid. Er komt een omvattende aanpak van de stijgende (jeugd)werkloosheid als gevolg van de coronacrisis. Jongeren komen moeilijker aan een baan of staan met een tijdelijk contract als eersten op straat. Een verloren generatie willen we koste wat kost voorkomen. Naast de bepleite hervorming van de arbeidsmarkt, kan de overheid (jeugd)werkloosheid bestrijden door grootschalig in te zetten op leer-werktrajecten, het aanbieden van stageplaatsen en het aanwakkeren van de vraag naar arbeid, bijvoorbeeld door investeringen in innovatie, isolatie, infrastructuur en woningbouw. Tegelijkertijd dreigt er nog altijd structurele personeelskrapte, met name in de publieke sectoren, van veiligheid tot zorg. Dit is het uitgelezen moment om jongeren te enthousiasmeren voor deze vitale banen en hen hiervoor op te leiden.' (CU: p. 80)

'Gelijk loon voor gelijk werk. Gelijke loonkosten voor gelijk werk voorkomt een ongelijk speelveld en uitbuiting. Wij willen dat de oneerlijke concurrentie op loonkosten tussen Nederlandse medewerkers en arbeidsmigranten stopt, bijvoorbeeld door het onmogelijk maken van schimmige flex- en draaideurconstructies en van inhoudingen op het loon. Dat geldt ook voor het omzeilen van arbeidsvoorwaarden in de 'platformeconomie'.' (CU: p. 82)

'Uitzendwerk wordt weer uitzendwerk: oplossing bij piek en ziek. Uitzendwerk is alleen nog toegestaan bij tijdelijk werk. Dit wordt wettelijk vastgelegd. De wettelijke mogelijkheden om uitzonderingen te maken ten nadele van uitzendkrachten in vergelijking met de rechten van reguliere werknemers worden geschrapt. Dat geldt ook voor de ruimere wachttijd (26 weken) voor pensioenopbouw door uitzendkrachten. Vanaf de eerste dag hebben uitzendkrachten dezelfde arbeidsvoorwaarden als werknemers bij de inlener.' (CU: p. 82)

'Werkgelegenheid is de beste sociale zekerheid. Er moet meer werkgelegenheid worden gecreëerd voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Als het kan bij reguliere werkgevers en anders bij sociale ondernemingen. Deze laatste vervullen als inspiratiebron en aanjagers van een inclusieve arbeidsmarkt een belangrijke rol. Er is meer inzet van de overheid nodig om mensen die langdurig aan de kant staan duurzaam aan het werk te krijgen. Dit vraagt maatwerk en goede begeleiding. Wij onderstrepen het belang van jobcoaching op de werkvloer: iemand die naast de werknemer staat, de dagelijkse vraagbaak is en ondersteuning biedt.' (CU: p. 83)

‘Begeleidingsbonus voor hulp bij werk. Er komt een goede regeling die werkgevers ontzorgt bij het in dienst nemen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Met deze begeleidingsbonus kunnen intensieve begeleiding en eventueel productieverlies worden gecompenseerd.’ (CU: p. 82)

‘Sociale basisvoorziening voor werk. We bouwen weer een stevige publieke sociale infrastructuur om mensen aan de basis van de arbeidsmarkt te ondersteunen en te helpen ontwikkelen. Elke regio krijgt een voorziening waar vraag en aanbod samenkomen, waar kennis en expertise is om mensen te begeleiden en waar werkgevers terecht kunnen met vragen. In of vanuit deze voorziening moeten voldoende werkplekken worden aangeboden voor mensen die duurzaam of tijdelijk afhankelijk zijn van een beschermde werkomgeving: als vangnet én springplank.’ (CU: p. 83)

‘Ook kan het niet zo zijn dat de ene gemeente veel sociale huurwoningen bouwt, terwijl een buurgemeente het laat afweten. Provincies krijgen meer (aanwijzings)mogelijkheden om hierop te sturen en worden daarbij ondersteund door het Ministerie van Ruimtelijke Ordening. Denk aan het handhaven van een norm van 30% sociale nieuwbouw, woningen voor kwetsbare doelgroepen en ouderen en eventueel een aanwijzing voor huisvesting voor arbeidsmigranten.’ (CU: p. 97)

‘Bescherm huurders en particuliere kopers beter. De ChristenUnie wil dat het Rijk gemeenten aanmoedigt een verhuurvergunning in te voeren, zoals de gemeente Groningen heeft gedaan. Hiermee kunnen huisjesmelkers, malafide verhuurders en bemiddelingsbureaus effectief worden bestreden en vooral studenten en arbeidsmigranten beter worden beschermd tegen wanpraktijken.’ (CU: p. 98-99)

‘Ook zijn we kritisch op de Europese Unie op onderdelen waar het een neoliberaal project blijkt dat vooral grote bedrijven en de hogere middenklassen ten goede komt. Als de interne markt leidt tot uitbuiting van arbeidsmigranten tegen zo laag mogelijke kosten is dat niet in lijn met gerechtigheid.’ (CU: 131-132)

D66

‘Samen kunnen we ons grondgebied en onze belangen verdedigen. Kunnen we zorgen voor veilige routes om arbeidsmigranten een kans te geven en onze economie te versterken, terwijl we humane opvang bieden aan vluchtelingen.’ (D66: p. 10)

‘In het hele onderwijs leren kinderen over burgerschap, mensenrechten en het belang niet te discrimineren. Zodat ze, met kennis van ieders rechten en plichten, kunnen deelnemen aan de samenleving.’ (D66: p. 17)

‘Er moet een einde komen aan stagediscriminatie. Instellingen dragen zorg voor de eerste stageplaatsen. Hierdoor is er een positieve eerste kennismaking met de arbeidsmarkt, komen studenten buiten hun netwerk en ontstaan er nieuwe contacten.’ (D66: p. 33-34)

‘Bij meer flexibiliteit van de werknemer hoort een hogere beloning. Voor flexwerkers voeren we een opslag in op het minimumloon, zodat zij per uur meer gaan verdienen dan mensen met een vast contract. We zorgen dat uitzendkrachten en arbeidsmigranten zo veel mogelijk onder dezelfde voorwaarden werken als werknemers die in (vaste) dienst zijn.’ (D66: p. 42-43)

‘Waar gebruikt wordt gemaakt van ‘predictive policing’, een techniek om criminaliteit op te sporen waarbij voorspellende analyses voor de politie worden gemaakt met gebruik van zelflerende systemen, mag dit nooit leiden tot discriminatie of ongelijke kansen. Alleen wanneer het correct wordt toegepast, kan deze techniek bijdragen aan een veiligere samenleving.’ (D66: p. 121)

‘Overheden en verwante instellingen zijn transparant over apparatuur en technologie in de openbare ruimte en de wijze waarop ze omgaan met verkregen data. De toepassing van sensortechnologie moet verplicht worden gemeld bij de minister voor Rechtsbescherming. De Autoriteit Persoonsgegevens wordt uitgebreid met een algoritmewaakhond, die het gebruik van algoritmes kan controleren op discriminatie of uitsluiting en dit kan terugdraaien.’ (D66: p. 121)

‘Met de tragische dood van George Floyd laaide in 2020 wereldwijd de woede over alledaags racisme op. Ook in Nederland is er institutioneel racisme. Veel Nederlanders beginnen elke dag met een 0-1 achterstand, wanneer ze door hun achternaam of huidskleur niet worden uitgenodigd voor een sollicitatie, afgewezen worden voor een huis of weer door de politie staande worden gehouden. En het gaat ook om andere vormen van discriminatie. Vanwege gender, seksuele voorkeur, beperkingen, leeftijd of opleiding lopen velen tegen een muur. De open, vrije samenleving die wij nastreven, zit voor te veel mensen nog altijd op slot. D66 zet de strijd voor gelijkwaardigheid voort, in een hogere versnelling: we gaan racisme en discriminatie concreet bestrijden. We willen een krachtige nationale autoriteit voor discriminatiebestrijding en structureel meer aandacht in de Tweede Kamer. We moeten lessen trekken uit ons verleden. Daarom komt er een slavernij-instituut en houden we in 2023 een bijzonder gedenkjaar van 150 jaar formele afschaffing van de slavernij. We verbouwen de arbeidsmarkt tot deze geen kleur en gender meer ziet en open staat voor ieders talent. We doorbreken het glazen plafond met quota voor topfuncties bij overheden en in het bedrijfsleven – net zolang als nodig is. Met gratis kinderopvang en een langer partnersverlof stellen we alle ouders in staat om werk en zorgtaken te combineren. We verankeren de rechten van LHBTI+ personen in de wet. En we investeren in de integratie van nieuwe landgenoten, zodat zij zich vanaf dag een thuis voelen en mee doen aan onze samenleving. We accepteren daarbij geen ongewenste (buitenlandse) beïnvloeding, zoals intimidatie van nieuwkomers uit het land van oorsprong, culturele onderdrukking en eengerelateerd geweld. Dit vraagt ook om een andere overheid: een overheid die kritisch in de spiegel kijkt en bovenal zelf het goede voorbeeld geeft. Door een afspiegeling te zijn van de Nederlandse samenleving en discriminatie binnen de eigen gelederen uit te bannen. Een overheid waarop je kan bouwen en vertrouwen.’ (D66: p. 135)

‘Artikel 1 van de Grondwet garandeert iedereen die zich in Nederland bevindt het recht op gelijke behandeling. Maar hoe pijnlijk ook, voor te veel mensen is dit grondwettelijk recht in de praktijk een papieren werkelijkheid. Er is nog steeds racisme, het verwerpelijke idee dat mensen anders behandeld mogen worden op basis van ‘ras’. Er is nog steeds discriminatie, het anders behandelen van mensen op basis van kenmerken zoals afkomst, geslacht, geloof of handicap. Wij blijven strijd voeren om de muren die ons verdelen af te breken. Bij racisme en bewuste discriminatie vraagt dat onder andere om harde straffen. Bij onbewuste discriminatie om bewustwording, dialoog en zelfreflectie. Niet alleen bij de overheid, maar ook bij D66 als politieke vereniging. Wij doen recht aan dit belangrijke onderwerp door het nog actiever op te pakken. Want een ding is zeker: in het Nederland van de toekomst is geen plek voor racisme en discriminatie. In het Nederland van de toekomst is iedereen gelijk. Zoals artikel 1 van de Grondwet ons garandeert.’ (D66: p. 136)

‘Eerlijke instituties. De overheid heeft de verantwoordelijkheid om racisme en discriminatie tegen te gaan. Zowel bij overheidsorganisaties als binnen het onderwijs en het bedrijfsleven sijn pelen vooroordelen en stereotypen door in hoe mensen worden behandeld en de kansen die zij krijgen. D66 wil dat de overheid zelf het goede voorbeeld gaat geven.’ (D66: p. 136)

‘D66 wil in de strijd tegen racisme en discriminatie een Nationaal Coördinator Discriminatiebestrijding aanstellen met mandaat en voldoende middelen.’ (D66: p. 136)

‘Om racisme en discriminatie hoog op de agenda te zetten moet de overheid in haar communicatie duidelijk en expliciet verwijzen naar het College voor de rechten van de mens (CvdRvdM), antidiscriminatiebureaus, discriminatie meldpunten en de relevante ombudsman. Deze organisaties moeten meer geld en middelen ter beschikking hebben om effectief op te treden. De meldingen bij antidiscriminatiebureaus worden structureel voorgelegd aan het CvdRvdM.’ (D66: p. 136)

‘D66 wil dat antidiscriminatiebureaus, toezichthouders en andere relevante partijen met regelmaat in de Tweede Kamer worden uitgenodigd om volksvertegenwoordigers bij te praten.’ (D66: p. 136)

‘De overheid werkt niet samen met dienstverleners of bemiddelaars die discrimineren.’ (D66: p. 136)

‘De overheid organiseert doorlopend campagnes om de impact van (al dan niet bewust) discriminerend gedrag aan de orde te stellen.’ (D66: p. 136)

‘De overheid als afspiegeling van Nederland. D66 wil een overheid die eruitziet als Nederland. Dat geldt voor de politie, het leger en andere overheidsorganisaties. De basis daarvoor zijn diverse teams, op alle niveaus. D66 maakt zich sterk voor het formuleren van concreet beleid en specifieke doelen die inzetten op de werving, instroom en doorstroom van vrouwen, mensen met een biculturele achtergrond en mensen met een arbeidsbeperking. Dat maakt de overheid herkenbaar voor verschillende groepen mensen en zorgt voor een inclusieve samenleving.’ (D66: p. 137)

‘Alle overheidsorganisaties, in het bijzonder de politie en de Belastingdienst, maken diversiteitsbeleid tot prioriteit in alle lagen van de organisatie. Er moet gewerkt worden aan veilige teams, met tijd en aandacht voor sociale veiligheid en omgangsvormen.’ (D66: p. 137)

‘Om discriminatie beter te kunnen aanpakken, moeten er meer aangiftes worden gedaan. Die bereidheid is nu laag, bijvoorbeeld door angst voor de gevolgen. Met de inzet van gespecialiseerde discriminatierechercheurs is de kans groter dat bij aangifte discriminatie wordt herkend. Zo stijgt de kans dat daders veroordeeld worden.’ (D66: p. 137)

‘Beleid tegen risicoprofielen binnen de overheid werkt niet effectief genoeg. Daarom gaan we etnisch geladen risicoprofielen actief bestrijden.’ (D66: p. 137)

‘D66 staat pal voor de vrijheid om te geloven wat je wil en zal altijd opstaan tegen discriminatie. Geloof is iets persoonlijks en de manier waarop je je geloof belijdt hoort een eigen keuze te zijn. Daarbij hoort de overheid niet te bepalen wat iemand om religieuze redenen draagt, ook niet in publieke ruimtes.’ (D66: p. 137)

‘Gelijke kansen op werk en wonen. De arbeidsmarkt en woningmarkt zijn niet kleurloos. Nederlanders met een biculturele achtergrond hebben minder kans op een sollicitatiegesprek dan Nederlanders zonder biculturele achtergrond. Als uitzendbureaus of makelaars de vraag krijgen Nederlanders van kleur buiten de deur te houden, wordt nog vaak aan dat verzoek voldaan. Een jongere met een biculturele achtergrond moet vaak eindeloos solliciteren voor een stage. Deze discriminatie ligt aan de basis voor een leven lang ongelijke kansen. D66 wil daarom een harde aanpak.’ (D66: p. 137)

‘We voeren een boete in oplopend tot €10.000 voor bedrijven die in hun werving en selectie discrimineren. Werkgevers en uitzendbureaus die bij controles door de inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid worden betrapt op duidelijke discriminatie en geen maatregelen hebben getroffen om dit te voorkomen krijgen eveneens een boete.’ (D66: p. 138)

‘De overheid werkt niet met bedrijven die discrimineren. Als uitzendbureaus of mogelijke opdrachtnemers zich schuldig hebben gemaakt aan discriminatie zal de overheid deze bedrijven geen opdrachten verlenen totdat zij waarborgen hebben ingebouwd. Hier moet toezicht op zijn.’ (D66: p. 138)

‘We gaan de discriminerende werking tegen die algoritmes kunnen hebben bij werving en selectie.’ (D66: p. 138)

‘We voeren een meldplicht in voor discriminerende werkgevers en uitzendbureaus en zetten vaker mystery guests in.’ (D66: p. 138)

‘Je hoort erbij vanaf dag één. Mensen die naar Nederland komen en hier blijven, moeten zo snel mogelijk integreren. Dit vraagt inspanning van zowel de nieuwkomer als van de Nederlandse samenleving. De overheid dient hier een proactieve, stimulerende en faciliterende rol in te vervullen. Het leren van de taal en het opbouwen van een Nederlands sociaal netwerk zijn hierin belangrijke eerste stappen. Op deze manier kunnen mensen zo snel mogelijk meedoen. Onderdeel van integreren is het inburgeren. Ook dit kunnen nieuwkomers niet alleen. Met hulp van de overheid en van betrokken burgers gaan zij daarom vanaf het eerste moment aan de slag met een eigen inburgeringsplan. Samen werken we aan het vergroten van draagvlak en de succesvolle inburgering van nieuwkomers. Bij alle keuzes die met of voor inburgeraars worden gemaakt is hun kans op werk of school leidend. D66 wil ook dat Nederland zich ervoor inzet dat dit wordt vastgelegd in EU-wetgeving, zodat overal in Europa nieuwkomers kunnen meedoen.’ (D66: p. 139)

‘Integratie vanaf het begin. In de afgelopen kabinetsperiode is op initiatief van D66 het oude inburgeringsstelsel op de schop gegaan. Fraude en misstanden worden hiermee voorkomen. Nieuwkomers starten hun leven in Nederland niet meer met een hoge schuld. Gemeenten zijn er nu voor verantwoordelijk dat nieuwkomers de Nederlandse taal leren en op hun eigen niveau zo snel mogelijk naar school of aan het werk gaan.’ (D66: p. 139)

‘Nieuwkomers krijgen een persoonlijk inburgeringsplan. Vanaf het eerste moment gaan zij hiermee aan de slag. In dit plan wordt vastgelegd welke cursussen door de nieuwkomer gevolgd worden om te integreren en welke begeleiding daarbij geboden wordt.’ (D66: p. 139)

‘We zorgen dat nieuwkomers medezeggenschap krijgen over lokaal beleid en uitvoering van de inburgeringswet in gemeenten, zoals dat ook gebruikelijk is bij bijvoorbeeld de doelgroep van de Participatiewet. Zo kunnen nieuwkomers volwaardig meepraten over beleid dat hen aangaat en doen zij ervaring op met medezeggenschap.’ (D66: p. 139)

‘Nieuwkomers die het hoogste taalniveau niet halen, krijgen meer aandacht. We sturen daarbij zoveel mogelijk op het zelfstandig kunnen leven, en het leren van de taal. Om de kwaliteit van het taalonderwijs te garanderen, worden de controles voortaan gedaan door de Inspectie van het Onderwijs.’ (D66: p. 139)

‘Wanneer nieuwkomers geplaatst worden in een bepaalde gemeente, wordt voortaan maximaal rekening gehouden met hun kans op geschikte opleiding en werk. Een jongere die een technische studie wil doen komt in de buurt van Delft, Eindhoven of Enschede. Wie ervaring als havenwerker heeft komt eerder in Rotterdam dan in Venlo terecht. Gemeenten organiseren sponsorprogramma’s bij werkgevers of sectoren die nieuwkomers kansen bieden op leren en werken bij een werkgever als onderdeel van hun inburgering.’ (D66: p. 139-140)

‘D66 wil dat Nederlanders, waaronder eerdere generaties nieuwkomers, meer ruimte krijgen om bij te dragen aan snelle integratie. Maatschappelijke initiatieven hiertoe worden meer ondersteund.’ (D66: p. 140)

‘Vrij zijn van ongewenste invloeden. Nieuwkomers in Nederland krijgen dezelfde rechten als alle Nederlanders, maar kunnen die vrijheid soms niet benutten door zware druk van familie of het land van oorsprong. Dat moet worden tegengegaan: onze vrijheden en onze veiligheid zijn er voor iedereen die in Nederland woont. Geen enkele buitenlandse regering mag bepalen hoe mensen die in Nederland wonen leven. Vrouwen en (ook) mannen met een migratieachtergrond die door druk van familie of vrienden niet zichzelf kunnen zijn en onderdrukt worden, verdienen onze bescherming.’ (D66: p. 140)

‘We willen niet dat door buitenlandse overheden gefinancierd onderwijs – zoals het programma voor weekend scholen van de Turkse regering – indruist tegen de waarden van de Nederlandse rechtsstaat. Lesmaterialen moeten openbaar zijn.’ (D66: p. 140)

‘Nederland beschermt nieuwkomers die te maken hebben met intimidatie vanuit hun land van oorsprong. Zo nodig krijgen zij hulp om ervoor te zorgen dat andere overheden hen niet meer kunnen benaderen of over persoonlijke gegevens beschikken.’ (D66: p. 140)

‘We gaan (culturele) onderdrukking en eengerelateerd geweld tegen. Met name vrouwen die niet inburgeringsplichtig zijn en geen uitkering hebben, blijven nu vaak onder de radar. Zij moeten structureel benaderd worden om hen kennis te laten maken met de kansen die ze in Nederland hebben. Wie om culturele of religieuze redenen wil breken met de familie krijgt extra bescherming. Gezinnen waarin onderdrukking voorkomt worden sneller onder toezicht gesteld.’ (D66: p. 140)

‘En nog steeds bepaalt je geslacht of identiteit een flink deel van de kansen die je krijgt op je werk. Voor D66 is dit onacceptabel. Wat je geslacht, gaardheid, overtuiging of huidskleur ook is; niemand heeft het recht de ander op basis van deze kenmerken in de vrijheid te beperken. Vrijheid is een

universeel recht. D66 streeft daarom in wereldwijd verband naar dezelfde rechten voor iedereen.’ (D66: p. 142)

‘Gelijkwaardigheid op de werkvloer. Nog altijd hebben je geslacht, gender, leeftijd en je achtergrond invloed op je kansen op de werkvloer. Dat kan gaan om vertegenwoordiging van vrouwen in topposities, maar ook om gelijke kansen voor mensen met een biculturele achtergrond bij het zoeken naar een baan. We nemen daarom maatregelen die deze verschillen opheffen. De overheid moet daarbij het goede voorbeeld geven.’ (D66: p. 142)

‘Sollicitatiecommissies bij overheden, publieke en semipublieke instellingen hebben een gevarieerde samenstelling wat betreft gender, leeftijd en achtergrond.’ (D66: p. 142)

‘En de crisis maakt duidelijk wie economisch kwetsbaar zijn, zoals seizoenarbeiders, jongeren en vrouwen. Daarom zet D66 in de Europese Unie in op sociale bescherming en goede arbeidsomstandigheden en zal de regering, vooruitlopend op de oprichting van de Europese Arbeidsautoriteit, de Inspectie SZW opdragen wantoestanden tegen te gaan.’ (D66: p. 184)

‘De coronacrisis laat zien dat EU-burgers die in andere lidstaten werken kwetsbaar zijn. Zij konden nergens op terugvallen toen de economie tot stilstand kwam. Daarom pleiten wij voor stevige handhaving van de regels om deze mensen te beschermen, bijvoorbeeld door de Europese Arbeidsmarktautoriteit. Ook zijn we voor nieuwe Europese initiatieven, zoals aanvullende bescherming tegen werkloosheid (“SAFE”) en verlies van inkomsten voor seizoens- en arbeidsmigranten.’ (D66: p. 184)

‘Circulaire migratie. De Nederlandse bevolking vergrijst snel. In de toekomst dragen minder werkende mensen de lasten voor een steeds grotere groep Nederlanders. Dat hoeft geen probleem te zijn: veel mensen uit het buitenland werken graag in Nederland. Daarom willen we het makkelijker maken voor mensen buiten de EU om hier te komen werken. In sommige sectoren kunnen arbeidsmigranten een grote bijdrage leveren aan Nederlandse bedrijven. Als we deze mensen tijdelijk werk en een veilige reis bieden, dragen zij bij aan onze economie. D66 wil legale arbeidsmigratie daarom stimuleren, zoals ook gebeurt in landen als het Verenigd Koninkrijk en Duitsland. Wel zijn er strenge voorwaarden: arbeidsmigratie is tijdelijk en moet in lijn zijn met het internationaal recht. Daarnaast mag arbeidsmigratie nooit een goedkoop alternatief zijn voor Nederlandse werkenden: de voorwaarden waaronder ze werken moeten dezelfde zijn.’ (D66: p. 194)

‘Bij terugkeer van arbeidsmigranten wordt geholpen met re-integratie. Hier opgebouwde pensioen- en AOW-rechten worden uitbetaald in de vorm van een lumpsum in het land van herkomst.’ (D66: p. 194)

‘De overheid helpt werkgevers bij het aannemen van tijdelijke arbeidsmigranten en bij het bieden van onderdak, scholing (zoals een basiscursus Nederlands) en terugkeer.’ (D66: p. 194)

‘Uitbuiting van arbeidsmigranten wordt voorkomen. Tegen misstanden wordt hard opgetreden. Werkgevers en uitzendbureaus die zich hier schuldig aan maken, worden aangepakt door de Inspectie SZW. Er komt een laagdrempelige manier waarop arbeidsmigranten klachten kunnen melden. Een bed is niet langer direct afhankelijk van werk. Ook de zorgverzekering wordt niet door

de werkgever beheerd, maar door de arbeidsmigrant. De adviezen van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten worden zo optimaal mogelijk gevolgd.’ (D66: p. 194-195)

‘We bieden ruimte aan pilots om verschillende varianten van private hervestiging te verkennen, waarin mensen of particuliere organisaties vluchtelingen voordragen voor vestiging in Nederland. Zij kunnen daarvoor de kosten dragen en ondersteunen hervestigde vluchtelingen bij de eerste stappen naar integratie.’ (D66: p. 195)

‘Bij de verdeling van statushouders over Nederland wordt gekeken waar iemand snel aan het werk kan en voor langere tijd kan blijven. We investeren in huisvesting voor deze mensen.’ (D66: p. 197)

‘Meedoen vanaf dag één. In de asielprocedure gaat veel tijd verloren, waarin mensen die mogen blijven al kunnen integreren. Hoe eerder vluchtelingen kunnen meedoen in de Nederlandse samenleving, hoe beter. D66 wil daarom dat nieuwkomers sneller toegang krijgen tot scholing en werk.’ (D66: p. 198)

‘In de asielopvang krijg je vanaf dag een les in de Nederlandse taal. Ook als je asielprocedure nog loopt.’ (D66: p. 198)

‘(Vrijwilligers-) werk wordt voor asielzoekers makkelijker. We zetten diploma’s snel om voor mensen die grote kans hebben om te blijven en verruimen de mogelijkheden om te werken. Hierbij worden werkgevers betrokken.’ (D66: p. 198)

‘Voor kinderen in de asielopvang wordt een vast zomerschoolprogramma ingesteld. Op deze manier verkleinen we leerachterstanden en maken we de ervaring voor kinderen zo positief mogelijk.’ (D66: p. 198)

‘We investeren in het aanleggen van een sociale infrastructuur rondom opvanglocaties. In het bijzonder in initiatieven die het mogelijk maken dat vluchtelingen op basis van gelijkwaardigheid – buiten de vrijwillige en professionele hulprelaties om – in contact kunnen komen met Nederlanders. Hiermee benutten en ontsluiten we het potentieel van de grote bereidheid van Nederlanders om aan dit vraagstuk bij te dragen, leren nieuwkomers Nederland (en Nederlanders) in de praktijk kennen en bouwen ze vanaf dag een aan het opbouwen van een nieuw menswaardig bestaan.’ (D66: p. 198)

‘Meedoen vanaf dag een geldt ook voor gezinsmigranten die zich permanent vestigen in Nederland.’ (D66: p. 198)

DENK

‘We hebben een overheid gecreëerd die tegenover in plaats van naast de burger staat. Een Belastingdienst die beroepsmatig discrimineert. Waar zwarte lijsten circuleren met namen van mensen die oneerlijk worden behandeld. Mensen die op grond van hun afkomst kapot zijn gemaakt. Waarbij de overheid onrechtmatig handelde. Rechtszaken tegenwerkte. Dat kunnen we niet meer toestaan.’ (DENK: p. 4)

‘DENK staat pal voor gelijkwaardigheid. Onze strijd is pas gestreden als iedere Nederlander ongeacht huidskleur, afkomst, geaardheid, geslacht of welk ander kenmerk dan ook gewoon het volle

potentieel uit zijn of haar leven kan halen. Daarom wil DENK korte metten maken met discriminatie.’ (DENK: p. 13)

‘Discriminatie splijt onze samenleving op een genadeloze wijze. Het zorgt ervoor dat de welvaart ongelijk wordt verdeeld en dat groepen Nederlanders oververtegenwoordigd zijn in de onzekere grillen van de arbeidsmarkt. Discriminatie leidt ertoe dat mensen zich onvoldoende kunnen ontwikkelen. Discriminatie is daarmee niet alleen een misdaad tegen onze medemens, maar ook een groot verlies voor de samenleving, die daardoor verstoken blijft van het volle potentieel van de mensen die haar vormen. Voor een rechtvaardige samenleving is de bestrijding van discriminatie essentieel.

Discriminatie kan alleen bestreden worden als erkend wordt dat het systemisch is. De mechanismen van dit systeem worden steeds zichtbaarder. Instuties, zoals de Belastingdienst, discrimineren openlijk. Vooruitgang binnen organisaties is voor veel mensen onbereikbaar, omdat er sprake is van zelfselectie aan de top. Het is als de spreekwoordelijke slager die zijn eigen vlees keurt.

De contouren van dit glazen plafond worden steeds voelbaarder en mensen hebben het gevoel niet mee te kunnen doen, tenzij ze een stuk van hun eigen identiteit inleveren. Voor DENK staat vanaf de oprichting onomstotelijk vast dat er in Nederland sprake is van institutionele vooringenomenheid en institutioneel racisme.

Sinds ons koloniaal verleden, met als dieptepunt de handel in tot slaaf gemaakten, moeten we erkennen dat superioriteitsdenken misschien bij wet is afgeschaft, maar in de praktijk nog dagelijks voorkomt in het beleid en in de praktijk. De talloze personen die door de Belastingdienst gediscrimineerd zijn, het etnisch profileren door de politie, de onder advisering in het onderwijs, de discriminatie op de woningmarkt en de verschillen in straftoekenning in de rechtspraak, maken duidelijk dat discriminatie bewust of onbewust geworteld is in onze instituties. DENK wil brede erkenning voor dit onrecht. DENK stelt daadkrachtige maatregelen voor om het gif van uitsluiting uit te bannen uit onze instituties.’ (DENK: p. 13)

‘Het onderwijs, als de motor achter de maakbare samenleving, heeft bij DENK een centrale rol in het overbrengen en onderwijzen van gelijkwaardigheid. Het onderwijs en de publieke ruimte moeten we dekoloniseren, door aandacht te hebben voor het koloniale verleden en het slavernijverleden van ons land. Burgerschap en antidiscriminatie worden geëxamineerde kerndoelen.’ (DENK: p. 14)

‘Doordat discriminatie in onze instituties zit, ontkomen we er niet aan de bezem door deze instanties te halen. Via de omgekeerde bewijslast, moeten de instituties zelf aantonen dat ze niet discrimineren. Hiertoe wil DENK dat er een Wet Omkering Bewijslast Discriminatie komt. Het glazen plafond in onze instituties laten we barsten door het invoeren van harde en concrete diversiteitsquota.’ (Denk: p. 15)

‘Naast een aanpak gericht op het institutionele karakter van discriminatie en racisme, wil DENK dat er een daadkrachtige aanpak komt van discriminatie als strafbaar feit. DENK wil de strafmaat voor discriminatiedelicten fors verzwaren en werk maken van alternatieve vormen van straf. Van groot belang is het om te werken met een ketenaanpak discriminatie, waarin van permanente bewustwording, monitoring, melding, aangifte en vervolging wordt toegewerkt naar straf.’ (DENK: p. 15)

‘DENK kijkt met grote zorgen naar nieuwe vormen van discriminatie in het digitale domein. Haat op sociale media en discriminerende algoritmes bij de overheid en bedrijven dwingen ons tot het

inrichten van een Taskforce Bestrijding Digitale Discriminatie. Met een Wet Bestrijding Digitale Discriminatie worden discriminerende algoritmes verboden. DENK hecht zeer aan een intersectionele aanpak om discriminatie tegen te gaan en gelijkwaardigheid te bevorderen. Hiermee bedoelen wij dat mensen verschillende identiteiten hebben, die in samenhang met elkaar kunnen bepalen hoe een individu door anderen wordt gepercipieerd.' (DENK: p. 15)

'Afbreken institutioneel racisme. DENK wil op radicale en daadkrachtige wijze een einde maken aan institutionele ongelijkheid. DENK wil hiervoor:

- De bewijslast met betrekking tot discriminatie omkeren met een Wet Omkering Bewijslast Discriminatie. Bedrijven en organisaties gaan aan de voorkant aantonen dat ze niet discrimineren
- Een keiharde eis voor (middel)grote bedrijven en organisaties dat ze beleid maken om discriminatie tegen te gaan. Bij afwezigheid van beleid volgt bestraffing
- Diversiteitsquota invoeren bij de overheid en in het bedrijfsleven. Er zal een percentage van 10% opgelegd worden als diversiteitsquotum. Tevens stellen we quota vast voor vrouwen en mensen met een beperking
- Een verbod invoeren op discriminerende algoritmes. De tijd dat de overheid en bedrijven sluimerdiscriminatie toepassen met ondoorzichtige algoritmes moet voorbij zijn
- Een brede doorlichting van de overheid op institutionele vooringenomenheid. Alle discriminerende mechanismes binnen de overheid worden uitgebannen
- Een verplichte cursus voor alle medewerkers van de overheid om bewustwording over discriminatie en racisme te creëren. Antidiscriminatie komt expliciet in de ambtseed' (DENK: p. 16)

'Daadkrachtige discriminatiebestrijding. DENK wil dat de regering op krachtige wijze optreedt tegen discriminatie door middel van een ketenaanpak die loopt van bewustwording tot straf. DENK wil daarom:

- 1 miljard euro vrijmaken voor discriminatiebestrijding
- Een hogere celstraf en een hogere boete voor discriminatie
- Een wetswijziging om discriminatie effectiever te kunnen bestrijden.
- Hate speech wordt strafbaar en de bestaande discriminatieartikelen worden gemoderniseerd
- Een Educatieve Maatregel Discriminatie, waarmee racisten leren dat hun gedrag echt niet kan
- Racistenlokkers bij de politie, die op internet en in de openbare ruimte racisten uitlokken, opsporen en ter beschikking stellen aan het strafstelsel
- Een racismedetector die op social media scant naar discriminerende content, zodat haatoproepen geautomatiseerd opgespoord kunnen worden
- Een racismeregister, waarin discriminerende personen worden opgenomen. Een vermelding op de lijst zorgt voor het verlies van een mogelijkheid op een baan bij de overheid
- Permanente bewustwordingscampagnes om op te staan tegen racisme en discriminatie, en om melding en aangifte te bevorderen
- De invoering van een Discriminatiepolitie, met gespecialiseerde politiefunctarissen op discriminatiebestrijding
- Een Nationaal Coördinator Discriminatiebestrijding, die met doorzettingsmacht en een team mensen de overheid en het bedrijfsleven aanjaagt om discriminatie te bestrijden
- Een Minister van Inclusiviteit, die als permanente taak heeft inclusiviteit te bevorderen

- Een acceptatiemonitor, waarmee systematisch het acceptatiegehalte in de Nederlandse samenleving wordt gemeten, zodat beleid opgesteld kan worden met meetbare doelstellingen
- Verbetering van de mogelijkheden tot het melden van discriminatie en het doen van aangifte
- Fiks investeren in aanvullende inspectiecapaciteit bij de Inspectie SZW om te inspecteren op discriminerende praktijken bij bedrijven
- Diversiteitschecklists en een Diversiteitshelpdek bij de overheid, om bedrijven te helpen in het inclusiever maken van hun bedrijfsvoering
- Loksolicities uitvoeren bij bedrijven, zodat discriminerende werkgevers tegen de lamp lopen en bestraft kunnen worden
- Een Contacttaakstraf, waarbij mensen die discrimineren in contact worden gebracht met slachtoffers van discriminatie, om te leren wat hun onrecht voor leed veroorzaakt bij andere mensen' (DENK: p. 16-17)

'Gelijk loon voor iedereen. DENK ziet dat nog steeds vrouwen en mensen met een migratieachtergrond voor hetzelfde werk gemiddeld minder loon krijgen. Deze ongelijkheid wil DENK bestrijden. Daarom wil DENK:

- Een doorlichting organiseren binnen de Rijksoverheid op verschillen in beloning, waarna onverklaarbare verschillen worden gelijkgetrokken
- Een overheids campagne om mensen voor te lichten over het bestaan van onderbetaling
- Het oprichten van een Equal Pay Commissie, die bindende uitspraken kan doen in het geval van onderbetaling' (DENK: p. 19)

'Onderwijs is voor DENK ook het middel waarmee wij ons geloof in de maakbare samenleving tot uiting laten komen. Onderwijs dient niet alleen vakinhoudelijke kennis over te dragen, maar ook de waarden en normen die horen bij het staatsburgerschap van Nederland. Deze waarden en normen zijn vastgelegd in onze Grondwet. Voor DENK heeft het onderwijs dan ook een centrale rol in het overbrengen van waarden als gelijkwaardigheid, antiracisme en antidiscriminatie.' (DENK: p. 33)

'Onderwijs, gemeenschap en diversiteit. Onderwijs moet mensen bij elkaar brengen.

Gelijkwaardigheid moet een prominentere plek krijgen op school. Ook moet onderwijs tot verbinding leiden door mensen kennis te laten nemen van elkaars achtergronden. DENK wil daarom:

- Migratieverleden, antidiscriminatie en het koloniale verleden als kerndoelen in het onderwijs
- Versterkt burgerschapsonderwijs als geëxamineerd onderdeel
- Omgaan met diversiteit en antidiscriminatie prominent naar voren laten komen in lerarenopleidingen
- Stereotypes en discriminatie in lesmaterialen hard aanpakken
- Meer diversiteit voor de klas, door diversiteit aan lerarenopleidingen te stimuleren' (DENK: p. 35)

'Uitbuiting van arbeidsmigranten stoppen. DENK kijkt met grote zorgen naar de uitbuiting van arbeidsmigranten en de soms erbarmelijke omstandigheden waarin deze mensen worden gehuisvest. DENK wil daarom:

- Vergunningplicht instellen voor uitzendbureaus om malafide uitzendbureaus die arbeidsmigranten uitbuiten tegen te gaan

- Realiseren dat alle arbeidsmigranten zich direct bij aankomst in Nederland moeten inschrijven bij de gemeente. Met een inschrijving hou je als gemeente zicht op deze kwetsbare groep, voorkom je uitbuiting en overbewoning in vaak kwetsbare wijken waar arbeidsmigranten worden gehuisvest
- Voor tijdelijke arbeidsmigranten (bijv. seizoenswerkers) groepswoonlocaties realiseren
- Bewerkstelligen dat arbeidsmigranten recht hebben op voorzieningen zoals daklozenopvang
- Toewerken naar een keurmerk voor bedrijven waarmee aangetoond kan worden dat producten uitbuitingsvrij zijn gemaakt' (DENK: p. 44)

•

'Naast een rechtvaardigere inkomenspolitiek moet ook de arbeidsmarkt op een rechtvaardigere manier worden vormgegeven. Een groot gedeelte van de Nederlandse bevolking heeft nu onvoldoende zekerheid door flexcontracten en nul uren contracten. Groepen Nederlanders worden ingezet als de klapstoeltjes van de economie. Vaak zijn dit Nederlanders met een migratieachtergrond en dit draagt bij aan een opeenstapeling van institutionele ongelijkheid. DENK wil daarom meer zekerheid op de arbeidsmarkt waarbij meer mensen de zekerheid krijgen van een vast contract.' (DENK: p. 45)

'Wij zijn ervan overtuigd dat ons land de migratiestroom kan benutten om Nederland sterker te maken. Dat gaat echter niet vanzelf. DENK stelt daarom voor om migratiestromen beter te reguleren en meer voorzieningen te treffen voor nieuwkomers. DENK wil kansen creëren om nieuwkomers te faciliteren in hun participatie, zodat ze zo goed en zo snel mogelijk onderdeel zijn van onze prachtige samenleving en uiteindelijk zicht krijgen op het Nederlandschap.' (DENK: p. 59)

'Arbeidsmigratie uit bijvoorbeeld Oost- Europa is een gedeeltelijke oplossing voor de vergrijzing in ons land en biedt daarom kansen voor economische groei. Het is echter van belang om ervoor te zorgen dat excessen, zoals uitbuiting, worden gestopt. DENK ziet het als een verplichting om ervoor te waken dat die gemaakte fouten ten tijde van de komst van arbeidsmigranten uit de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw niet opnieuw worden gemaakt. Dat betekent meer begeleiding en actief inzetten op het leren van Nederlands.' (DENK: p. 59)

'Voor het verkorten van de wettelijke termijn waarna een persoon in een asielprocedure kan werken en studeren' (DENK: p. 60)

'Voor het beschikbaar stellen van meer geld voor zorg en onderwijs van asielzoekerskinderen' (DENK: p. 61)

'Participatie faciliteren. In het kader van gezinshereniging moeten asielzoekers en nieuwkomers vanaf de allereerste dag van hun aankomst in Nederland de kans krijgen om de taal te leren en een bijdrage te leveren aan de Nederlandse samenleving. Inburgeren is het sleutelwoord. Inburgeren is een vorm van onderwijs, die publiek wordt bekostigd en publiek uitgevoerd dient te worden.

Daarom vindt DENK:

- Dat elke nieuwkomer, zowel asielzoekers als migranten, in het kader van gezinshereniging, op basis van vrijwilligheid kosteloos in staat gesteld moet worden om in te burgeren
- Dat er een einde komt aan de marktwerking van het inburgeringsaanbod, zodat het woud aan particuliere bedrijven verdwijnt, we fraude tegengaan en er gestopt wordt met de niet werkende keurmerken

- Dat EU-onderdanen die niet onder de inburgeringsplicht vallen in staat worden gesteld om vrijwillig in te burgeren
- Dat de kansloze missie om Turkse staatsburgers onder de inburgeringsplicht te laten vallen wordt teruggedraaid, voordat de Europese rechter de Nederlandse regering weer op de vingers tikt' (DENK: p. 61)

'DENK vindt daarom [...] Er diversiteitsquota's ingevoerd moeten worden in politieorganisatie. Grote aandacht vraagt het bevorderen van de diversiteit aan de top' (DENK: p. 66)

'DENK vindt daarom [...] Dat er bindende en concrete maatregelen genomen worden om de cultuur binnen de politieorganisatie inclusiever te maken' (DENK: p. 66)

'Diversiteit en inclusie is door corona naar achteren geschoven. Dit punt moet op de agenda blijven staan, vooral in tijden van crisis, om gelijke kansen voor mensen te behouden. In tijden van crisis neemt discriminatie immers toe. Daarom wil DENK een actieplan tegen coronadiscriminatie.' (DENK: p. 84)

FvD

'Waar integratie mislukt, helpen we mensen terugkeren naar hun landen van herkomst.' (FvD: p. 3)

'Nederland kende de afgelopen decennia een stelselmatig veel te hoge instroom van kansarme immigranten en asielzoekers uit niet-Westerse landen. Dat heeft enorme impact op onze samenleving. Het zet onze welvaart onder druk, holt onze verzorgingsstaat uit, leidt tot verloedering van ons onderwijs, tot onveiligheid op straat en het ondermijnt onze culturele identiteit.' (FvD: p. 21)

'Waar integratie niet lukt, is remigratie de oplossing. De bestaande remigratieregeling moet worden uitgebreid en aantrekkelijker gemaakt.' (FvD: p. 21)

'Statushouders die zich momenteel in Nederland bevinden, krijgen hooguit tijdelijke opvang gericht op terugkeer naar het land van herkomst. En dus geen (semi) automatische verblijfsvergunning.' (FvD: p. 21)

'Asielzoekers krijgen geen voorrang meer op sociale huurwoningen. De toegang tot sociale voorzieningen, zoals een uitkering, stopt.' (FvD: p. 21)

'Integratie. Wij willen:

- Volledige gelijkheid voor de wet.
- Geen 'quota' of 'positieve' discriminatie.
- Geen gedwongen 'diversiteit'.
- Misstanden bij islamitische scholen aanpakken.
- Maximale vrijheid van onderwijs mits onderschrijving van vijf fundamentele waarden uit de Wet Bescherming Nederlandse Waarden.' (FvD: p. 22)

'Wij staan voor een samenleving waarin mensen vrij zijn en elkaar met respect behandelen. Discriminatie vanuit de overheid richting burgers is volstrekt ongeoorloofd: alle staatsburgers zijn gelijk voor de wet en dienen in gelijke gevallen gelijk te worden behandeld. Wij zijn dus ook tegen

quota en tegen 'proportionele vertegenwoordiging' in maatschappelijke organen op grond van willekeurige criteria (bijvoorbeeld: 'vrouw' of 'allochtoon'). Dat ondermijnt de gelijkheid en is onverenigbaar met het beginsel van non-discriminatie.' (FvD: p. 22)

'De uitwerking van het non-discriminatie artikel in de grondwet blijft wat ons betreft primair van toepassing op de relatie van de staat met haar burgers. We willen zo min mogelijk ingrijpen in de relatie tussen burgers onderling. Ongemengde studentenverenigingen moeten bijvoorbeeld kunnen blijven bestaan. Ook een sportschool die alleen voor vrouwen toegankelijk is, moet mogelijk zijn. We geloven niet in arbitraire 'groepsidentiteiten' of het 'beledigen' van die veronderstelde 'collectiviteit'.' (FvD: p. 22)

'Identiteitspolitiek. Wij willen:

- Dat in Nederland mensen op individuele kwaliteiten worden beoordeeld - niet op (veronderstelde) groepskenmerken. Dat we niemand a priori zien als hulpbehoevend of achtergesteld. Maar óók dat we niemand afremmen in het persoonlijk succes dat hij of zij zou kunnen bereiken omdat hij of zij zich reeds in een bevoorrechte omgeving bevindt.
- De overheid niet zien als Grote Gelijkmaker die al-dan-niet ingebeeld 'slachtofferschap' moet gaan compenseren of middels quota volledig evenwichtige vertegenwoordiging in alle maatschappelijke gremia moet afdwingen. Juist omdat we willen 'verbinden', zoals dat in linkse kringen wordt genoemd.
- De eenheid van de Nederlandse natie behouden en de neutraliteit van de staat ten opzichte van al die eigenschappen die in artikel 1 van de Grondwet worden genoemd: ras, geslacht, geloof, seksuele geaardheid.
- Geen multiculturele projecten, geen subsidies voor organisaties die een bijzondere "identiteit" vertegenwoordigen, geen verplichte diversiteitsquota en geen speciale LHBTI-convenanten. Wat ons betreft is iedereen gelijkwaardig en wordt iedereen in gelijke gevallen, gelijk behandeld.' (FvD: p. 26)

'Over de hele linie zien we het oprukken: identiteitspolitiek. Het idee, dat de politiek specifieke groepen mensen moet gaan voortrekken (en daarmee anderen - onvermijdelijk - moet benadelen) omdat die groepen een bepaalde etnische of seksuele 'identiteit' zouden bezitten. Een identiteit die 'slachtofferschap' met zich meebrengt. Achterstand. Een buitengewone aanspraak op leed. FvD ziet hierin een grote bedreiging voor onze vrije, open, pluriforme samenleving. Ja, zelfs een bedreiging voor de emancipatie - of dat nu gaat om groepen immigranten, om bepaalde religies of etniciteiten waarover geen grappen zouden mogen worden gemaakt; om vrouwen, om jongeren en ouderen, om lesbiennes of homo's, etc.

Want je reduceert mensen niet alleen tot slachtoffer, maar ook tot representant van hun veronderstelde 'groep'. In de plaats van datgene wat we met elkaar gemeen hebben - namelijk het Nederlanderschap en de gedeelde waarden die daaruit voortvloeien - komt datgene waarin we onherroepelijk van elkaar verschillen. En waarin, erger nog, de ene groep verantwoordelijk zou zijn voor de veronderstelde (en al dan niet in een ver verleden gelegen) "onderdrukking" van de andere groep. Allemaal heel ongezellig en onverkwikkelijk.

Wij zetten dus in op de gedeelde nationaliteit, het Nederlanderschap. Dit staat in principe open voor iedereen, maar dit vereist wel verantwoordelijkheid en inspanning. Tolerantie en democratische inborst. Die waarden moeten veiliggesteld worden.' (FvD: p. 27)

‘Tot slot willen we harder optreden tegen oneerlijke concurrentie op de arbeidsmarkt. Door het vrij verkeer en de open grenzen binnen de EU is er sprake van “social dumping”. Goedkope arbeid die door mensen uit met name Oost-Europa in Nederland wordt uitgevoerd. Een voorbeeld is de bouw en de transportsector. Al het werk in Nederland moet worden uitgevoerd onder dezelfde voorwaarden en dezelfde condities; en onder hetzelfde belastingregime.’ (FvD: p. 53)

‘Daarnaast is de traditionele transportsector voor ons van groot belang, maar de belangen van transporteurs worden al jaren verwaarloosd. De parkeerplaatsen langs onze wegen staan vol met vrachtwagens van Oost-Europese chauffeurs. Via detacheringsconstructies en schimmige uitzendbureaus worden onderbetaalde chauffeurs geronseld en schijnconstructies opgezet om de regels te ontwijken. Door betaling onder de minimumloongrens, in de praktijk niets anders dan uitbuiting, ontstaat oneerlijke concurrentie. Controlerende instanties (zoals de Inspectie Leefomgeving en Transport, ILT) moeten veel beter handhaven op de rij- en rusttijden en de cabotageritten. Er moet worden gehandhaafd op chauffeurs-opleidingen, bijscholingen en minimale talenkennis, zodat ongekwalificeerde Oost-Europese chauffeurs geen gevaar meer vormen op onze wegen.’ (FvD: p. 55)

‘Beperken toegang sociale voorzieningen voor asielzoekers en immigranten.’ (FvD: p. 58)

‘Toegang tot sociale zekerheid voor immigranten moet worden beperkt. Sociale rechten zijn geen kadootje voor wie binnenkomt, maar worden stap-voor-stap opgebouwd. Door bij te dragen, te werken en te integreren. Door duurzaam onderdeel te zijn van Nederland, kan men deze rechten verwerven.’ (FvD: p. 59)

GL

‘We maken een einde aan uitbuiting via zonderlinge contractvormen. Payrolling, contracting en nulurencontracten worden afgeschaft. Er blijven drie contractvormen over: het vaste en het tijdelijke contract voor het reguliere werk, het uitzendcontract voor ziek en piek en het zelfstandigencontract voor zzp’ers. Deze contractvormen worden duidelijk van elkaar gescheiden en er wordt gehandhaafd op het gebruik. Uitzendkrachten krijgen recht op dezelfde arbeidsvoorwaarden als andere werknemers.’ (GL: p. 29)

‘Een eerlijke arbeidsmarkt vraagt om het aanpakken van misstanden. We investeren in de inspectie door Sociale Zaken en Werkgelegenheid en verbeteren de samenwerking tussen inspectie, Belastingdienst, UWV en Kamer van Koophandel. De inspectie krijgt meer ruimte om zelfstandig onderzoek te doen en gaat ook handhaven op de naleving van cao-lonen, beloningsdiscriminatie, werkdruk, discriminatie en sociale veiligheid. Malafide werkgevers krijgen hoge boetes en moeten werknemers financieel compenseren bij misstanden.’ (GL: p. 29)

‘We scherpen de regels voor de uitzendsector aan om een einde te maken aan de misstanden met malafide uitzendbureaus. Er komt een vergunningstelsel zodat niet iedereen zomaar een uitzendbureau kan beginnen, de kwaliteit goed wordt gewaarborgd en het toezicht eenvoudiger wordt.’ (GL: p. 29)

‘Het is daarom niet genoeg om niet racistisch te zijn. Om racisme uit te roeien, moeten we antiracistisch zijn. GroenLinks strijdt tegen organisaties die wit nationalisme uitdragen of een

racistische agenda hebben. Maar minstens zo belangrijk is het bestrijden van het racisme dat voor veel witte mensen onzichtbaar is. De discriminatie bij het vinden van een stage, baan of huis. De segregatie op scholen. De wittemannenbolwerken in de top van het bedrijfsleven, de overheid en maatschappelijke organisaties.’ (GL: p. 34)

‘We pakken institutioneel racisme bij de overheid aan. Etnisch profileren bij de politie, Belastingdienst en andere instanties stopt onmiddellijk. Om bewustwording en gedragsverandering te creëren, komen we met een nationale aanpak voor het bestrijden van discriminatie op de arbeidsmarkt, het onderwijs, de volkshuisvesting en sport. Een nieuwe, onafhankelijke nationaal coördinator anti-discriminatie krijgt tot taak die aanpak kritisch te volgen en het kabinet en overheidsorganisaties te adviseren. We versterken het College voor de Rechten van de Mens, zodat dit vaker onderzoek kan verrichten bij bedrijven en instellingen die verdacht worden van discriminatie. Er komt een meldcode discriminatie voor ambtenaren en we verbeteren de toegankelijkheid van lokale antidiscriminatievoorzieningen. Zwarte Piet wordt bij alle publieke vieringen vervangen door een niet-racistisch alternatief.’ (GL: p. 34)

‘Bedrijven die zijn veroordeeld voor discriminatie worden een aanzienlijke periode uitgesloten van overheidsaanbestedingen en krijgen forse boetes. Bedrijven en instanties die discriminerende verzoeken krijgen, moeten dat voortaan verplicht melden. Er komt een programma voor het versnellen van de in- en doorstroom van vrouwen, mensen met een migratieachtergrond, LHBTIQ+-mensen en mensen met een beperking in het bedrijfsleven en (semi-)publieke organisaties. Voor het verhuren van woningen wordt een vergunning verplicht; deze wordt ingetrokken als blijkt dat een verhuurder discrimineert.’ (GL: p. 35)

‘We dicht de loonkloof: doe je hetzelfde werk, dan krijg je hetzelfde loon. Dit doen we in de eerste plaats bij (semi)-publieke instellingen. Ook bedrijven met meer dan 50 werknemers moeten met een systeem van certificering aantonen dat ze gelijk loon bieden voor gelijk werk. We voeren een quotum in van maximaal zestig procent mensen van hetzelfde gender voor raden van bestuur en toezicht van beursgenoteerde bedrijven en voor de managementlagen van (semi)publieke instellingen. Daarnaast voeren we diversiteitsquota in voor overheidsinstellingen.’ (GL: p. 35)

‘We zorgen voor meer capaciteit bij de politie zodat iedereen laagdrempelig aangifte kan doen van discriminatie en zorgen dat bestaande antidiscriminatiewetgeving beter wordt gehandhaafd. We versterken de samenwerking tussen de politie en organisaties die discriminatie tegengaan, zoals Control Alt Delete en de meldpunten discriminatie. We geven het Openbaar Ministerie meer ruimte om discriminatiezaken te vervolgen. Er komt een hogere strafmaat voor haatmisdrijven, zoals discriminerend geweld, gendergerelateerd geweld, bedreigingen en intimidatie.’ (GL: p. 35)

‘Bij wetwijzigingen en nieuwe wetten komt een verplichte toets op het effect voor de positie van vrouwen, LHBTIQ+-mensen, mensen met een beperking, mensen met een migratieachtergrond, jongeren en toekomstige generaties. Dit is uitgewerkt in de inclusie effectrapportage die een onderdeel wordt van iedere wet. Ook bestaand beleid wordt tegen het licht gehouden. In artikel 1 van de Grondwet over gelijke behandeling wordt expliciet gemaakt dat ook discriminatie op grond van seksuele gerichtheid en handicap niet is toegestaan.’ (GL: p. 35)

‘Belangrijke publieke voorzieningen horen niet op de markt. In de zorg, de volkshuisvesting, de kinderopvang, de schuldhulpverlening, de sociale rechtshulp en het taal- en inburgeringsonderwijs

dringen we de marktwerking terug. We nationaliseren de luchtverkeersleiding, de gerechtsdeurwaarders en het Bureau Krediet Registratie (BKR) vanwege het grote belang van publieke sturing en democratische verantwoording. We leggen de inhuur van externe consultants bij de overheid aan banden en investeren in de eigen expertise van ambtenaren.’ (GL: p. 39)

‘Algoritmen voor gedragsvoorspelling en besluitvorming zijn transparant en worden regelmatig getoetst op de naleving van mensenrechten, inclusief non-discriminatie en de beginselen van behoorlijk bestuur. Dit geldt zowel voor de private als de publieke sector. Het recht op een menselijke blik wordt gewaarborgd. De overheid mag dergelijke technologieën niet toepassen voordat daar een duidelijk wettelijk kader voor is. Automatische verzameling van biometrische gegevens in de openbare ruimte, bijvoorbeeld door gezichtsherkenning, wordt niet toegestaan.’ (GL: p. 40)

‘De politie en boa’s staan voor de veiligheid van iedereen en moeten een afspiegeling zijn van de samenleving. De politie intensiveert de werving van vrouwen, LHBTIQ+-mensen, mensen met een beperking, mensen van kleur, mensen met een migratieachtergrond en heeft speciale aandacht voor het creëren van een veilige, inclusieve werkcultuur. In overleg met de diversiteitsnetwerken garanderen we zo dat een goede afspiegeling ontstaat. De diversiteitsnetwerken binnen de politie (zoals Roze in Blauw, het Moluks-Indisch Netwerk en het Marokkaans netwerk) worden binnen de organisatie beter geborgd zodat deze niet alleen afhankelijk zijn van de inzet van vrijwilligers. Bij de politieopleidingen komt meer bewustwording en training over vooroordelen, discriminatie en racisme en er komen speciale discriminatierechercheurs. De politie werkt aan een veilige, inclusieve werkcultuur en pakt pestgedrag en discriminatie aan. Op pesten en discriminatie binnen de organisatie staan strengere, minder vrijblijvende maatregelen.’ (GL: p. 41)

‘We zorgen voor een snelle en eerlijke asielpcedure en investeren in de integratie om volwaardig deel uit te maken van de samenleving.’ (GL: p. 43)

‘Het grootste deel van de mensen die uit het buitenland naar Nederland komen, bestaat uit arbeidsmigranten. Mensen die op zoek zijn naar werk, nieuwe kansen en een beter leven. Het vrije verkeer voor personen binnen de Europese Unie is een groot goed, maar vraagt om regulering. GroenLinks strijdt voor gelijk loon voor gelijk werk, we pakken werkgevers en uitzendbureaus die zich schuldig maken aan uitbuiting hard aan en we verbieden schijnconstructies die uitbuiting faciliteren. We maken goede afspraken over arbeidsmigratie van buiten de EU.’ (GL: p. 43)

‘Wie zonder documenten in Nederland verblijft, heeft toegang tot eerste levensbehoeften als zorg, onderdak en rechtsbijstand. De pilot met opvangprogramma’s in vijf grote steden voor mensen die zijn uitgeprocedeerd, verdient verlenging en uitbreiding. Daarnaast moeten zij een rol kunnen spelen in de maatschappij, door middel van bijvoorbeeld vrijwilligerswerk. Mensen die buiten eigen schuld niet kunnen terugkeren naar het land van herkomst en langer dan drie jaar zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven, krijgen die vergunning alsnog. Zolang geen uitzetting kan plaatsvinden, mogen jongeren zonder verblijfspapieren hun beroepsopleiding afmaken, wat inhoudt dat ze ook stage moeten kunnen lopen. Daarnaast kunnen mensen die op grond van het generaal pardon in 2007 een status kregen zonder persoonsdocumenten worden genaturaliseerd.’ (GL: p. 44)

‘Tijdens de asielprocedure kunnen mensen taallessen, opleidingen en cursussen volgen. De cursussen zijn ook beschikbaar voor mensen die in de buurt van het azc wonen. Mensen in de procedure krijgen de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te doen of worden voor een tijdelijke baan gematcht met werkgevers die vacatures hebben. Wie een asielstatus krijgt, moet zo snel mogelijk onderdeel uitmaken van de Nederlandse samenleving. Dat betekent geen marktwerking in het taal- en inburgeringsonderwijs, goede en persoonlijke begeleiding naar opleiding of werk en een betere erkenning van diploma’s die in het buitenland zijn behaald.’ (GL: p. 45)

‘Een geslaagd inburgeringstraject maakt van ‘zij’ ‘wij’. Inburgeringsprogramma’s worden gefinancierd en uitgevoerd door de gemeente en worden mede afgestemd op de capaciteit en behoefte van de inburgeraar. Voor marktwerking in het taal- en inburgeringsonderwijs is geen plek. De kwaliteit van het taal- en inburgeringsonderwijs wordt gecontroleerd door de Onderwijsinspectie of een andere daartoe gekwalificeerde instantie. Inburgering omvat ook goede en persoonlijke begeleiding naar opleiding of werk en een betere erkenning van diploma’s die in het buitenland zijn behaald.’ (GL: p. 45)

‘We versterken de positie van arbeidsmigranten door de koppeling van contracten voor werk, huisvesting en vervoer te verbieden en streng te handhaven op fatsoenlijk werkgeverschap. Gemeenten waar arbeidsmigranten werken, hebben de verantwoordelijkheid om voor goede huisvesting te zorgen. Provincies zien daarop toe. We zetten ons ervoor in dat arbeidsmigranten zelf en de organisaties die voor hen opkomen beter worden gehoord.’ (GL: p. 45)

PvdA

‘We willen oneerlijke concurrentie stoppen. Werkgevers mogen verschillen in premies en fiscale regelingen nooit misbruiken als businessmodel ten koste van de bescherming van werkenden. Met een Europees verbod op premieshoppen en aanpassing van fiscale regels (zoals de ET regeling) gaan we sociale dumping tegen. De werkgever toont verplicht aan dat hij/zij dezelfde loonkosten, pensioenpremies en sociale premies betaalt en er dus geen kostenvoordeel mee behaalt.’ (PvdA: p. 11)

‘Bedrijven mogen niet concurreren op arbeidskosten of zekerheden In de wet regelen we gelijke beloning en loonkosten voor alle arbeidsrelaties. Dit kan onder andere via een uitbreiding van de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs WAADI Afwijking van de ze bepalingen via de cao zijn niet meer toegestaan.’ (PvdA: p. 11)

‘Een einde aan malafide uitzendbureaus Om uitbuiting, discriminatie en slechte arbeidsomstandigheden tegen te gaan, komen er aangescherpte wettelijke eisen voor uitzendbureaus. Uitzendbureaus zijn er om mensen aan werk te helpen, niet om sociale verplichtingen te omzeilen. Iedere uitzendkracht krijgt recht op gelijke beloning, scholing en begeleiding. Ieder uitzendbureau betaalt een waarborgsom van minimaal 100.000 euro. Een uitzendovereenkomst duurt maximaal een half jaar zonder mogelijkheid tot verlenging. Uitsluiting van loondoorbetalingsplicht vervalt. Er komt een vergunningenplicht voor uitzendbureaus. Normen waaraan uitzendbureaus moeten voldoen worden vastgelegd in de wet. Overtreding leidt tot boetes en in uiterste gevallen tot een bestuursverbod.’ (PvdA: p. 11-12)

‘Het ‘doorlenen’ van uitzendkrachten aan andere uitzendbureaus wordt verboden. Zo blijft onduidelijk welk werkgever de verplichtingen draagt en waar werknemers hun recht kunnen halen.’ (PvdA: p. 12)

‘We maken een einde aan het misbruik van mensen die grensoverschrijdend gedetacheerd worden. We voorkomen dat uitzendbureaus goochelen met de arbeidsrechten van werkenden. De Europese uitzendrichtlijn moet worden herzien om het kaf van het koren te scheiden in de uitzendsector. Een collega uit de EU is welkom, maar ook als arbeidsmigrant moet je zeker kunnen zijn van fatsoenlijke omstandigheden en goede huisvesting, met gelijk loon voor gelijk werk In alle omstandigheden.’ (PvdA: p. 12)

‘Fatsoenlijke arbeidsomstandigheden voor arbeidsmigranten. De arbeidsmigranten zijn te vaak de speelbal geworden van bedrijven die zo goedkoop mogelijk willen produceren. Bedrijfstakingen als de slachterijen en distributiecentra waar regelmatig geconstateerd wordt dat de recht van arbeidsmigranten niet serieus genomen kunnen net zoals nu in Duitsland verplicht worden alleen te werken met mensen die direct in dienst zijn.’ (PvdA: p. 12)

‘Goede huisvesting arbeidsmigranten Huisvesting van arbeidsmigranten is te vaak slecht te duur en onzeker door de afhankelijkheid van de werkgever Daarom willen we dat er huurrechten komen voor arbeidsmigranten. Zij krijgen een tijdelijk huurcontract dat niet zomaar opgezegd kan worden en er komt een verplichting tot certificering van de huisvesting.’ (PvdA: p. 12)

‘Er komt een Eerlijk Werk Ombudsman die optreedt als door het niet naleven van afspraken een publiek belang wordt getroffen De Inspectie SZW handhaaft alleen de publieke wetten. De vakbonden kunnen de private handhaving niet alleen aan. Kwetsbare werkenden durven of kunnen vaak zelf niet optreden tegen misstanden. De Eerlijk Werk Ombudsman pakt onwenselijke ontwikkelingen op de arbeidsmarkt op en werkt hierbij samen met vakbonden en inspectiediensten.’ (PvdA: p. 12)

‘Garantie voor fatsoenlijke arbeidsomstandigheden en eerlijk werk Om effectief te handhaven krijgen inspectiediensten als Inspectie SZW en Belastingdienst meer mensen en meer bevoegdheden Bij overtreding van de regels treden ze snel, corrigerend en effectief op.’ (PvdA: p. 12)

‘Een eerlijke kans op een baan Discriminatie op de arbeidsmarkt komt nog veel te vaak voor. Dat is onacceptabel. Racisme en discriminatie pakken we keihard aan, met hoge boetes en meer mogelijkheden voor de arbeidsinspectie om hiertegen op te treden.’ (PvdA: p.12)

‘Burgerschap belangrijker maken. Goed onderwijs is veel meer dan alleen maar scholing van cognitieve kennis. De jaren op school vormen ook een periode waarin je je eigen identiteit ontwikkelt in relatie tot anderen. Op school leer je je te ontwikkelen tot wereldburger. Daarom is het noodzakelijk dat het curriculum ook voldoende aandacht schenkt aan wie je bent in relatie tot een ander. Zo worden kinderen weerbaar en voorkom je pestgedrag. Voor het aanpakken van maatschappelijke problemen als racisme, discriminatie en uitsluiting, is het noodzakelijk dat burgerschap belangrijker wordt in het onderwijscurriculum. Ook de fundamenten van onze democratische rechtstaat gebaseerd op vrijheid van meningsuiting zijn onderdeel van het onderwijscurriculum. Burgerschapsonderwijs wordt een belangrijker criterium bij het beoordelen van scholen door de onderwijsinspectie.’ (PvdA: p. 36)

‘Stagegarantie voor middelbaar en hoger beroepsonderwijs. Te vaak lopen studenten vast in hun studie doordat zij geen stageplaats kunnen vinden. Ook zien we dat racisme en discriminatie te vaak een rol spelen bij het niet kunnen vinden van een stageplek. Elke jongere heeft recht op een goede stageplaats en het mag niet zo zijn dat studies door een tekort aan stageplaatsen niet kunnen worden afgerond. Opleidingen zijn verantwoordelijk voor voldoende stageplaatsen en maken daarover goede afspraken met bedrijven. Er moeten meer stageplaatsen voor mbo studenten worden aangeboden bij overheidsinstanties en bedrijven waarmee de overheid samenwerkt.’ (PvdA: p. 39)

‘Stagebemiddeling. Een stagebemiddelingspunt zorgt voor een goede match tussen leerlingen en bedrijven. Elke onderwijsinstelling richt een stagebemiddelingspunt in, een brug tussen scholen en bedrijven Dit houdt t goed zicht op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en in het onderwijs.’ (PvdA: p. 39)

‘Een samenleving waarin iedereen kan meedoen ontstaat niet vanzelf. Dat zien we helaas ook. Nederlanders met een migratieachtergrond vallen nog steeds vaker uit op school dan gemiddeld, zijn vaker werkloos en vaker afhankelijk van een uitkering In ons Nederland bouwt iedereen mee aan een gezamenlijke toekomst. Natuurlijk door zich te houden aan de wetten en de regels. Maar ook door als burger actief mee te doen, de taal te spreken, te leren en te werken. Als niemand aan de kant blijft staan, zorgen we samen voor een sterke en diverse samenleving waar in iedereen tot zijn recht kan komen.’ (PvdA: p. 71)

‘Investeren in gemengde wijken. Integratie heeft de meeste kans van slagen als mensen elkaar ontmoeten in de wijk waar ze wonen, op de school en de sportclub. Daarom gaan wij door met investeren in gemengde wijken met een scala aan woningen voor diverse groepen en in een toegankelijke openbare ruimte waar voor iedereen plek is. We investeren in gemengde en brede scholen, in sport, cultuur en verenigingen en in wijkvoorzieningen zoals bibliotheken.’ (PvdA: p. 71)

‘Schoolvak burgerschap en sociale vaardigheden Met dit vak creëren we nadrukkelijk aandacht voor de onderlinge verschillen en voor het besef van ‘eenheid in verscheidenheid’ iedereen is anders en daardoor is iedereen gelijk. Leraren worden daartoe geschoold. Hierbij hoort onlosmakelijk de ontwikkeling van sociale vaardigheden waarmee leerlingen beter leren de ander te begrijpen, bruggen te slaan en bewust te worden van vooroordelen.’ (PvdA: p. 71)

‘Nieuwkomers leren Nederlands. Voor nieuwe Nederlanders begint integratie met de expliciete keuze voor een bestaan in Nederland. Daarvoor is het leren van de taal een eerste vereiste om mee te kunnen doen. Kennis van de taal maakt zelfstandig, geeft kansen en maakt het mogelijk om elkaar te ontmoeten en te leren kennen. Daarom investeren wij in het leren van de Nederlandse taal, passend bij het niveau dat iemand heeft. Inburgering voor mensen die asiel hebben gekregen wordt gratis. Het is in het belang van ons allemaal dat deze mensen zo snel mogelijk volledig kunnen meedraaien in de samenleving. Daarom willen we al op de azc ’s beginnen met taallessen.’ (PvdA: p. 71)

‘Actief burgerschap bij nieuwkomers. Van nieuwkomers verwachten we wat we van elke Nederlander verwachten: dat je je best doet, dat je je gedraagt en dat je opkomt voor de vrijheden en grondrechten van een ander. We beschermen nieuwkomers tegen groepsdruk.’ (PvdA: p. 71)

‘Werkplekken voor inburgeraars. Samen met bedrijven en organisaties organiseren we werkplekken voor inburgeraars. Werk is de beste kans om snel onderdeel van de samenleving te worden, en de taal te leren. De overheid gaat hierbij voorop.’ (PvdA: p. 71)

‘Erkenning van buitenlandse diploma’s. Veel nieuwkomers zijn echte vakmensen, of hoogopgeleid. Toch erkent Nederland hun diploma niet. We willen voorkomen dat mensen functies krijgen die niet goed bij hen passen, of extra kosten maken voor opleidingen. We willen buitenlandse diploma’s sneller erkennen.’ (PvdA: p. 72)

‘Inburgeringsonderwijs beter aansluiten op regulier onderwijs. De kwaliteit van en het slagingspercentage voor inburgering kan omhoog door het inburgeringsonderwijs beter aan te sluiten op het reguliere onderwijs. Bij voorkeur organiseren we het inburgeringsonderwijs op reguliere onderwijsinstellingen.’ (PvdA: p. 72)

‘Frauderende taalbureaus pakken we aan. Taalbureaus die inburgeraars voor duizenden euro’s oplichten tolereren we niet. Gemeenten werken alleen nog samen met gecertificeerde taalbureaus.’ (PvdA: p. 72)

‘Kinderen behoeden voor onverdraagzaam gedachtegoed. Wij willen actief ideeën en praktijken bestrijden die een open en diverse samenleving bedreigen. Samen met ouders, scholen en gezagdragers vormen we een pedagogische coalitie om kinderen te behoeden voor onverdraagzaam en discriminatoir gedachtegoed.’ (PvdA: p. 72)

‘Vrijwilligerswerk stimuleren. Vrijwilligerswerk is van grote waarde voor de binding in de samenleving en voor persoonlijke ontwikkeling. Via vrijwilligerswerk kijken mensen naar elkaar om, ontmoeten ze anderen, leren ze nieuwe dingen en dragen ze bij aan een betere samenleving. Wij stimuleren vrijwilligerswerk door drempels weg te nemen. Dat kan onder meer door regels te versoepelen voor mensen die nu moeilijker vrijwilligerswerk kunnen doen zoals mensen met een uitkering en asielzoekers.’ (PvdA: p. 72)

‘Geen ruimte voor racisme en discriminatie. Discriminatie, uitsluiting en racisme horen niet in onze samenleving thuis. Toch voelen veel mensen dagelijks de pijn van alledaags racisme, onrecht en uitsluiting. Ook in ons land bestaat discriminatie en racisme. Van ‘in de sportkantine tot giftige teksten van politici. Van een Belastingdienst die discrimineert op basis van afkomst tot werkgevers die afwijzen op basis van achternaam. Het is inspirerend om te zien dat een heel groot deel van de samenleving er genoeg van heeft. De haat moet stoppen. Het is klaar, het is tijd voor een Nederland waar iedereen gelijk is.’ (PvdA: p. 72)

De PvdA staat naast individuen en minderheden die zich uitspreken tegen discriminatie, uitsluiting en racisme. Voor iedereen moet er ruimte zijn om je mening te uiten zonder bedreigingen of verdere uitsluiting, juist ook als de meerderheid het er niet mee eens is. Voor ieder van ons is er de verantwoordelijkheid om je op te treden tegen institutioneel racisme, xenofobie, machtsmisbruik en discriminatie.’ (PvdA: p. 72)

‘Normeren is niet vrijblijvend. Uitzendbureaus zonder serieus antidiscriminatiebeleid krijgen geen overheidsopdrachten. Woningbemiddelingsbureaus die geen serieus antidiscriminatiebeleid voeren verliezen hun vergunning.’ (PvdA: p. 72)

‘Bestrijding van discriminatie en racisme vallen voortaan direct onder de premier. Dit is voortaan de taak van de premier zelf. Omdat het gaat om Artikel 1 van de Grondwet. Omdat het nodig is. Omdat het vrijwel alle andere portefeuilles raakt. Denk aan woondiscriminatie, arbeidsmarktdiscriminatie, discriminatie in het onderwijs en bij justitie en politie.’ (PvdA: p. 73)

‘Er komt een staatscommissie institutioneel racisme. Deze commissie onderzoekt en adviseert over uitsluitingsmechanismes en institutioneel racisme. Ze kijkt naar schooladviezen, neemt sociale en fraudewetgeving onder de loep en bekijkt wat er kan verbeteren bij de politie, jeugdzorg en andere instanties.’ (PvdA: p. 72)

‘Overheid leeft discriminatieverboden internationale verdragen na. Dat klinkt als een open deur, maar is noodzakelijk als je ziet dat de overheid bijvoorbeeld het Verdrag inzake het uitbannen van alle vormen van rassendiscriminatie onvoldoende naleeft. Black Lives Matter heeft weer laten zien dat het belangrijk is dat de overheid scherp toeziet op het discriminatieverbod.’ (PvdA: p. 72)

‘Overheidsregistratie van persoonskenmerken aan banden. Burgers kunnen zelf bepalen hoe zij geregistreerd worden Kenmerken als ‘migratieachtergrond’ en ‘geslacht’ worden alleen bijgehouden als dit een voordeel heeft voor de geregistreerde, zoals in de zorg. Dit geldt ook bij bedrijven en andere organisaties.’ (PvdA: p. 73)

‘Alle werknemers in de publieke sector krijgen een cursus omgaan met vooringenomenheid. In deze cursus ligt de nadruk op het herkennen van eigen vooroordelen en het zorgdragen voor gelijke behandeling in lastige situaties.’ (PvdA: p. 73)

‘Bij politie en OM komt meer aandacht voor discriminatie, racisme antisemitisme en moslimhaat Mensen mogen niet worden gediscrimineerd. Dat betekent: aangiftes serieus nemen, zwaardere straffen voor geweld met een discriminerend motief en harder aanpakken van racisme en antisemitisme rond het voetbal. Ook het strafrecht is hierbij nodig. Voor de bestrijding van discriminatie willen we meer gespecialiseerde agenten en betere handhaving Slachtoffers van discriminatie krijgen betere toegang tot de politie.’ (PvdA: p. 73)

‘Achterstelling dubbele nationaliteit wegnemen. E en dubbele nationaliteit is geen teken dat je niet loyaal bent aan Nederland. Mensen die (soms gedwongen) een dubbele nationaliteit hebben lopen tegen praktische problemen aan Die willen we wegnemen. Tegelijkertijd willen we mensen helpen die van hun dubbele nationaliteit af willen.’ (PvdA: p. 73)

‘Lokale convenanten. De gemeente maakt samen met werkgevers, onderwijs, politie en uitgaansgelegenheden afspraken om discriminatie uit te bannen.’ (PvdA: p. 74)

‘Aanpak discriminatie op internet. Het internet is onze openbare ruimte, waar iedere vorm van discriminatie ontoelaatbaar is.’ (PvdA: p. 74)

‘Burgerschapsonderwijs. Bij burgerschapsonderwijs op scholen krijgen leerlingen voorlichting over alle vormen van discriminatie, moslimhaat en antisemitisme, de schade ervan en de ontoelaatbaarheid ervan.’ (PvdA: p. 74)

‘Laagdrempelige, gespecialiseerde rechtshulp voor slachtoffers discriminatie. Slachtoffers van discriminatie kunnen daardoor makkelijker naar de rechter om te procederen voor straf of schadevergoeding.’ (PvdA: p. 74)

‘Racisme behandelen als hate-crime. Hiermee verhogen we de straffen voor de daders. Politie en het Openbaar Ministerie krijgen meer armslag om daders van racisme en discriminatie op te sporen en te vervolgen.’ (PvdA: p. 74)

‘Stevige handhaving op arbeidsmarktdiscriminatie Of dit nu op leeftijd, geslacht, afkomst, handicap of seksuele geaardheid is De capaciteit van de inspectiediensten gaat omhoog (zie hoofdstuk 1). De aangiftebereidheid vergroten we door inzichtelijk te maken dat het zin heeft om aangifte te doen. Er komt meer bewustwording op vooroordelen bij werkgevers en uitzendbureaus, het kabinet heeft een voortrekkersrol en geeft het goede voorbeeld. Er komt ‘naming and shaming’ van de ergste overtreders.’ (PvdA: p. 74)

‘Instituties als de politie, het UWV, onderwijs en zorginstellingen vormen een afspiegeling van de diversiteit van onze samenleving. Onze gemeenschappelijke instituties zijn transparant over diversiteit.’ (PvdA: p. 74)

‘Meldpunt. Medewerkers van werk en stagebemiddelaars worden verplicht om 1 uitlatingen die neigen naar discriminatie en uitsluiting te melden bij antidiscriminatie 2 voorzieningen van de gemeente.’ (PvdA: p. 75)

‘Aanpakken buitensporig geweld. ‘I can’t breathe.’ De tragische dood van George Floyd in de Verenigde Staten heeft ook in Nederland veel teweeggebracht. Zijn laatste woorden hoorden en zagen we overal en werden een roep om verandering, om een einde te maken aan racisme, onrechtvaardigheid, raciale ongelijkheid en segregatie. Natuurlijk, Nederland is Amerika niet, maar iedereen die denkt dat dit niet ook over ons gaat heeft het mis. Het is makkelijk om racisme in een ander land te veroordelen, maar we moeten ook naar onszelf kijken en institutioneel racisme, xenofobie, machtsmisbruik en discriminatie herkennen en aanpakken.’ (PvdA: p. 75)

‘Geen etnisch profileren. Etnisch profileren ondermijnt het vertrouwen in de rechtsstaat en wordt daarom te allen tijde tegengegaan. Bewustwording en training helpen daarbij.’ (PvdA: p. 75)

‘Bestrijden van discriminatie en racisme is prioriteit. Wij beoordelen mensen op hun daden en niet op hun afkomst.’ (PvdA: p. 75)

‘Transparante digitale overheid. Een overheid die zich hard maakt voor de rechten van individuen op het internet geeft zelf het goede voorbeeld De overheid slaat veel data op van ieder individu, maar het is vaak onduidelijk waarvoor die gebruikt worden en hoe. Dit moet inzichtelijker. Als burger houd je de overheid in de gaten en niet andersom. Schandalen als de toeslagenaffaire mogen nooit meer voorkomen. Daarom gaat de overheid veel transparanter te werk en acteert zij als één digitale overheid met toegankelijke en gebruiksvriendelijke dienstverlening, open algoritmes en open source systemen En ze maakt het burgers gemakkelijker om aanspraak te maken op hun privacy rechten, zoals dataportabiliteit en herleidbaarheid.’ (PvdA: p. 82)

‘Veel beleid voor migratie wordt aan de markt overgelaten, zowel bij hoog als bij laaggeschoolde arbeidsmigratie. Vaak wordt economische noodzaak als doorslaggevend argument aangevoerd. De omstandigheden van veel migranten of hun impact op de samenleving worden op de koop toegenomen. Het zou om iets tijdelijks gaan wat vaak niet waar is. En onverschilligheid viert hoogtij. We mogen niet accepteren dat Europese arbeidsmigranten structureel kwetsbaar zijn in hun werk en huisvesting Dat is onaanvaardbaar De vrijheid om binnen de EU te werken waar je wilt koesteren we deze wordt goed en fatsoenlijk geregeld.’ (PvdA: p. 89)

‘Arbeidsmigratie. Arbeidsmigratie als verdienmodel pakken we aan. Arbeidsmigratie laten we niet aan de markt over Het Europese vrij verkeer van werknemers is het recht van individuen en niet bedoeld als kostenbesparing voor werkgevers. Arbeidsmigratie mag niet ten koste gaan van fatsoenlijke lonen en arbeidsvoorwaarden. Werkgevers mogen verschillen in premies en fiscale regelingen nooit misbruiken als businessmodel ten koste van de bescherming van werkenden. Met een Europees verbod op premieshoppen en aanpassing van fiscale regels (zoals de ET regeling) gaan we sociale dumping tegen. De werkgever toont verplicht aan dat hij/zij dezelfde loonkosten, pensioenpremies en sociale premies betaalt en er dus geen kostenvoordeel mee behaalt. Zie hoofdstuk 1.’ (PvdA: p. 90)

‘Uitzendbureaus mogen niet langer grensoverschrijdend detacheren. Daarmee bestrijden we uitbuiting van buitenlandse arbeidskrachten. Een collega uit de EU is in Nederland welkom via het vrij verkeer van werknemers. Arbeidsmigranten kunnen zeker zijn van fatsoenlijke arbeidsomstandigheden.’ (PvdA: p. 90)

‘Fatsoenlijke arbeidsomstandigheden voor arbeidsmigranten. De arbeidsmigranten zijn te vaak de speelbal geworden van bedrijven die zo goedkoop mogelijk willen produceren. Bedrijfstakingen als de slachterijen en distributiecentra waar regelmatig geconstateerd wordt dat de recht van arbeidsmigranten niet serieus genomen worden, worden aangepakt.’ (PvdA: p. 90)

‘Goede huisvesting arbeidsmigranten. Huisvesting van arbeidsmigranten is te vaak slecht, te duur en onzeker door de afhankelijkheid van de werkgever. Daarom willen we dat er huurrechten komen voor arbeidsmigranten. Zij krijgen een tijdelijk huurcontract dat niet zomaar opgezegd kan worden en er komt een verplichting tot certificering van de huisvesting.’ (PvdA: p. 90)

‘Een effectieve Europese arbeidsinspectie. De pakkans voor ontduiking van sociale wetgeving willen we vergroten door voldoende middelen vrij te maken voor de Europese arbeidsinspectie. Lidstaten zijn gedwongen om mee te werken, anders volgen sancties.’ (PvdA: p. 90)

‘Bij eventuele tekorten op de arbeidsmarkt wordt in eerste instantie gekeken naar omscholing, activering van inwoners van Nederland Bij arbeidsmigranten die van buiten de EU komen via de expats en kenniswerkersregeling blijft UWV toetsing van kracht en dient de werkgever aan te tonen dat er een meerwaarde is. Er komt een einde aan fiscale of andere subsidies om werknemers naar Nederland te halen.’ (PvdA: p. 90)

‘Minimumloon in de hele EU. Er wordt gestreefd naar een fatsoenlijk sociaal minimum en een fatsoenlijk sociaal minimumloon in alle lidstaten van de EU. Met sociale ondergrenzen gaan we sociale dumping tegen.’ (PvdA: p. 90)

‘Legale mogelijkheden voor migratie. Om ongereguleerde migratie vanuit Afrika te voorkomen streven we naar beter reguleren van legale mogelijkheden voor migratie. Dit zal een bijdrage leveren aan ons streven de levensgevaarlijke routes, die nu vaak worden gebruikt te sluiten. We denken aan: tijdelijke werkplekken, stages en studiemogelijkheden. Goed onderzoek naar de lokale omstandigheden vormt hiervoor de basis, zodat de in Nederland opgedane kennis en ervaring van de migrant bruikbaar is in land van herkomst. Zo draagt deze tijdelijke migratie ook op lange termijn bij aan toekomstperspectief in landen van herkomst.’ (PvdA: p. 90)

‘Asielzoekers krijgen snel duidelijkheid De IND krijgt voldoende capaciteit en voorkomt lange wachttijden. IND en COA organiseren zich zo dat menskracht, capaciteit en kennis bewaard blijft, ook in tijden van een lagere instroom. En de integratie van mensen die in ons land mogen blijven, begint zo snel mogelijk Nederlandse taallessen en toegang tot de arbeidsmarkt zijn daarbij van groot belang.’ (PvdA: p. 92)

PvdD

‘Gelijk werk betekent voor ons ook gelijke beloning. Sekse, gender en etniciteit mogen niet tot inkomensverschillen leiden.’ (PvdD: p. 44)

‘Uitzendkrachten krijgen recht op dezelfde arbeidsvoorwaarden als andere werknemers.’ (PvdD: p. 45)

‘Er komen strenge eisen aan onderkomens van arbeidsmigranten. Arbeidsmigranten krijgen in ieder geval recht op een slaapkamer die ze niet hoeven te delen. Ze worden in staat gesteld zich aan de corona-basisregels te houden. Werkgevers zijn verantwoordelijk indien de arbeidsmigranten hierin niet gefaciliteerd worden. Commerciële bedrijven kunnen niet tegelijkertijd werkgever en huisbaas zijn van arbeidsmigranten.’ (PvdD: p. 45)

‘De arbeidsinspectie krijgt een breder mandaat om zelf onderzoek te doen en gaat ook handhaven op de naleving van cao-lonen, discriminatie en sociale veiligheid. De arbeidsinspectie gaat daarbij ook nadrukkelijk in gesprek met medewerkers.’ (PvdD: p. 45)

‘Gelijke behandeling van iedereen is een grondrecht en een voorwaarde voor een samenleving waarin iedereen zich thuis voelt. Ongeacht onze etnische achtergrond, nationaliteit, sociale klasse, godsdienst, opvattingen, sekse, taal, seksuele oriëntatie, genderidentiteit, leeftijd, mentale en fysieke mogelijkheden en beperkingen en gezondheid zijn we gelijkwaardig. De overheid moet discriminatie en uitsluiting krachtig bestrijden.’ (PvdD: p. 87)

‘Helaas zijn vrijheid en gelijkwaardigheid niet vanzelfsprekend. Artikel 1 van de Grondwet – iedereen is gelijk voor de wet - krijgt pas betekenis wanneer de overheid ernaar handelt. Dat is een eeuwenoude strijd, waarvan het bedroevend is dat die nog steeds gevoerd moet worden. De overheid laat steken vallen, en schuift het probleem op het bord van de burger. Een steeds grotere beweging legt tegelijkertijd bloot waar discriminatie en racisme geworteld zitten in onze samenleving. Dat moeten we onder ogen zien, en dat moeten we oplossen, de overheid voorop. De Partij voor de Dieren staat voor een inclusieve samenleving waarin iedereen gelijkwaardig is, gelijke kansen krijgt en zich niet buitenspel voelt staan.’ (PvdD: p. 88)

‘Racisme en discriminatie. De overheid moet inclusief en betrokken zijn. Maar hoewel weinig mensen bewust discrimineren, komen racisme en andere vormen van discriminatie nog steeds voor. Zowel direct en zichtbaar, als bijna onzichtbaar verweven in onze systemen en structuren. Dat de maatschappelijke discussie oplaait is een logisch gevolg van het uitblijven van actie. Het is tijd voor zelfreflectie en een daadkrachtige aanpak vanuit de overheid, die zich niet meer afzijdig mag houden.’ (PvdD: p. 88)

‘De overheid behandelt alle burgers gelijk. In het verleden heeft etnisch profileren geleid tot stigmatisering en grote problemen bij individuele burgers. Daarom mogen in elk geval zijn bij selectiebeslissingen en risicoprofielen. Ook etnisch profileren door de politie wordt tegengegaan door een registratiesysteem waarin vermeld wordt waarom iemand staande is gehouden. Preventief fouilleren werkt etnisch profileren en stigmatiseren in de hand en staan we niet langer toe.’ (PvdD: p. 88)

‘Afkomst, geaardheid, genderidentiteit, geloofsovertuiging of huidskleur mag niemand meer belemmeren om een stageplek, baan of woning te vinden. Ook mensen met een beperking hebben recht op een duurzame baan en eerlijke betaling. Duidelijke wetgeving en daadkrachtige handhaving gaan ervoor zorgen dat discriminatie op de arbeids- en woningmarkt aangepakt wordt.’ (PvdD: p. 88)

‘Iedereen heeft recht op anonieme sollicitatie. De motivatie en eigenschappen van een sollicitant vormen hiermee het uitgangspunt voor het uitnodigen van sollicitanten en voorkomen discriminatie op basis van bijvoorbeeld etniciteit. Iedere sollicitant heeft recht op een eerlijk en transparant proces en (sollicitatie) gesprek, waarbij belangen, gebaseerd op aannames en generalisatie, van een werkgever niet de leidraad vormen.’ (PvdD: p. 88)

‘De overheid treedt met kracht op tegen alle uitingsvormen van discriminatie en komt met een plan om institutioneel racisme uit te bannen. Een nationaal coördinator racisme en discriminatie neemt hierover de leiding en zorgt ook voor meer inclusiviteit bij de overheid. Het ambtenarenapparaat wordt een evenwichtige afspiegeling van de samenstelling van de bevolking.’ (PvdD: p. 89)

‘Zelflerende systemen, waarbij computers besluiten nemen over mensen, zonder menselijke inmenging, worden aan streng ethisch en privacy toezicht onderworpen. Ook wordt er op gelet of deze systemen niet onbewust discriminatoire besluiten nemen. De overheid gebruikt geen ‘black box’ algoritmes.’ (PvdD: p. 89)

‘Investeer in opvang hier. Een heel klein deel van de mensen die hun huis en haard ontvluchten, komt naar Nederland. Naast het wegnemen van de grondoorzaken van migratie, wil de Partij voor de Dieren investeren in de opvang en integratie van vluchtelingen in Nederland, én investeren in de acceptatie van nieuwkomers onder de Nederlandse bevolking. Vrijwel ieder mens heeft van nature de motivatie om mensen in nood te helpen. Maar we zien dat die motivatie op de proef wordt gesteld. Veel mensen zijn huiverig voor grote aantallen mensen die hier komen wonen en aanspraak maken op de Nederlandse voorzieningen en schaarse woningen. Dat is begrijpelijk, want veel jongeren, studenten en gezinnen hebben moeite om een passende woning te vinden. Daarom moeten we meer woningen bouwen, en moet de opvang zorgvuldig plaatsvinden. Wanneer mensen elkaar eenmaal kennen, leert de ervaring dat we vaak begripvol en behulpzaam zijn voor de opgevangen vluchtelingen. De Partij voor de Dieren wil daarom humane opvang met goede

begeleiding en snel duidelijkheid over de status van een asielaanvraag. Zodra mensen een verblijfsvergunning krijgen moeten ze snel en volledig mee kunnen doen in de maatschappij.’ (PvdD: p. 101)

‘We maken een einde aan verveling en uitzichtloosheid in asielzoekerscentra. Mensen die verblijven in een asielzoekerscentrum kunnen zich voortaan ontplooien en hebben recht op goede begeleiding, taalcurssussen, zorg, en minderjarigen op onderwijs. Daarnaast komt er meer aandacht voor psychische hulp, want vluchtelingen hebben vaak een heftige reis achter de rug en/of trauma’s opgelopen in het gebied waaruit ze gevlucht zijn.’ (PvdD: p. 101)

‘De huisvesting van mensen met verblijfsrecht vindt zorgvuldig plaats: we zorgen voor evenredige verdeling over gemeenten, waar het kan op wijkniveau. Daarnaast zetten we in op kleinschalige mengvormen waarbij bijvoorbeeld studenten en nieuwkomers een wooncomplex delen, en projecten waarbij vluchtelingen met een bepaalde beroepsachtergrond worden gekoppeld aan potentiële lokale werkgevers. Hier zorgen we voor voldoende begeleiding zodat dit leidt tot betere integratie en wederzijds begrip in de wijk. Gemeenten moeten in staat gesteld worden hier zoveel mogelijk het voortouw in te nemen.’ (PvdD: p. 101-102)

PVV

‘Dát Nederland wil ik terug. Een land waar mensen de zorg krijgen die ze nodig hebben, waar onze straten weer veilig zijn. Waar ons geld gebruikt wordt voor onze eigen mensen. Een land zonder hoofddoekjes maar met oer-Hollandse gezelligheid en respect voor ouderen. Een land waar buitenlanders niet langer worden voorgetrokken en onze eigen mensen niet meer worden gediscrimineerd.’ (PVV: p. 5)

‘Asielzoekers, gezinsmigranten en andere gelukzoekers weten precies waar ze verblijfsvergunningen, huizen en uitkeringen krijgen. Ons land is verworden tot een migrantenparadijs waar zelfs illegalen nog worden gepamperd.’ (PVV: p. 7)

‘Onze verzorgingsstaat en alles wat onze ouders, grootouders en voorouders hebben opgebouwd, wordt weggegeven.’ (PVV: p. 7)

‘Verbod op het dragen van hoofddoekjes in overheidsgebouwen inclusief de Staten Generaal’ (PVV: p. 8)

‘Bij dubbele nationaliteit geen stemrecht en geen politieke functies’ (PVV: p. 8)

‘Onze geschiedenis wordt uitgewist, onze tradities geridiculiseerd en onze identiteit verkwanseld. Er wordt een samenleving gecreëerd waarin Nederlanders zich moeten aanpassen aan migranten in plaats van andersom. Sterker nog: Nederlanders worden voortdurend zélf achtergesteld en gediscrimineerd. Dat zien we bijvoorbeeld bij sociale huurwoningen die met voorrang naar statushouders gaan of de ‘positieve discriminatie’ op de arbeidsmarkt waardoor autochtone Nederlanders minder kans maken op een baan.’ (PVV: p. 11)

‘We maken een einde aan al het overheidsbeleid dat onze Nederlandse cultuur ondermijnt. Denk aan het wijdverbreide diversiteitsbeleid, alle subsidies voor multikul-clubs en overheidsinformatie in het Arabisch of Turks.’ (PVV: p. 12)

‘Nederlanders houden van dit land en laten dat nooit, maar dan ook nooit, van zich afpakken. De PVV wil met al die trotse Nederlanders voorop gaan in de strijd om onze cultuur en tradities te beschermen. We laten ons geen racisme en discriminatie aanpraten door lieden die Nederland liever nog vandaag dan morgen willen opheffen. Nederland is een prachtig land met een fantastische cultuur die we altijd zullen beschermen.’ (PVV: p. 12)

‘Geen subsidies meer voor multiculti-clubs’ (PVV: p. 13)

‘Geen ‘positieve discriminatie’ en diversiteitsbeleid meer’ (PVV: p. 13)

‘Nederlanders zijn in tien jaar Rutte keihard in de steek gelaten. Het geld gaat ieder jaar met miljarden euro’s naar Brussel en Afrika. De aanval op onze sociale zekerheid is schokkend. Meer dan de helft van de bijstandsuitkeringen gaat naar niet-westerse allochtonen. Dat alleen kost al 3 miljard euro per jaar. En ondanks al dat geld blijven veel niet-westerse allochtonen Nederland belazeren. Er is sprake van massale fraude en misbruik met de bijstand. Zoals een fors aantal Turken en Marokkanen die profiteren van onze uitkeringen en ondertussen volop huizen en appartementen bezitten in het buitenland. Deze fraudeurs komen daar vaak ongestraft mee weg. Verschrikkelijk. Het laat duidelijk zien dat Nederland niet een verzorgingsstaat kan zijn en ook een immigratieland. We moeten kiezen. De PVV kiest 100% voor het beschermen van onze Nederlandse verzorgingsstaat.’ (PVV: p. 24)

‘Geen uitkeringen voor statushouders’ (PVV: p. 25)

‘Want wie géén last hebben van de wooncrisis, zijn asielzoekers. Allemaal willen ze een woning. En die hebben ze gekregen ook – mét voorrang. Terwijl Nederlanders steeds langer op de wachtlijst moeten staan, zijn er in tien jaar Rutte meer dan 110.000 sociale huurwoningen toegewezen aan asielzoekers. In die woningen hadden ook 110.000 Nederlandse gezinnen kunnen wonen! Nederlanders worden in hun eigen land keihard gediscrimineerd ten gunste van gelukzoekers die hier niet thuishoren. Dit moet stoppen. De PVV kiest wél voor Nederlanders: ónze woningen voor ónze mensen!’ (PVV: p. 27)

‘Géén woningen voor statushouders: ónze woningen voor ónze mensen!’ (PVV: p. 29)

‘Ook de miljarden die elk jaar worden verkwanseld aan ontwikkelingshulp, aan immigratie en asielzoekers, aan windturbines, klimaatbeleid en aan subsidies gaan we anders besteden. De PVV stopt de verspilling van al dat belastinggeld.’ (PVV: p. 51)

SGP

‘Burgerschapsonderwijs moet gericht zijn op respectvolle bejegening van alle mensen en erkenning van de democratische rechtsstaat. Het is ontoelaatbaar dat de overheid opvattingen van scholen gaat censureren.’ (SGP: p. 19)

‘De asielprocedure en de opvang van asielzoekers in Nederland wordt sober en zo doelmatig als mogelijk vormgegeven.’ (SGP: p. 69)

‘Direct na aankomst in Nederland wordt zo goed mogelijk ingeschat hoe waarschijnlijk het is dat de asielzoeker aanspraak kan maken op een verblijfsvergunning. Asielzoekers uit veilige landen van wie de aanvraag naar verwachting zal worden afgewezen, worden apart opgevangen. In deze locaties zijn alle activiteiten van meet af aan gericht op terugkeer naar het thuisland.’ (SGP: p. 72)

‘Er worden concrete en langdurige afspraken gemaakt met gemeenten over flexibele, snel op- en afschaalbare en multifunctionele vormen van opvang. Hierdoor komt niemand voor verrassingen te staan en verbetert het draagvlak voor de opvang van asielzoekers.’ (SGP: p. 72)

‘Er wordt ingezet op zo min mogelijk verhuizingen voor de asielzoeker, met name voor kinderen. Er worden maatregelen genomen om de opvang van alleenstaande minderjarige asielzoekers (amv’s) te verbeteren.’ (SGP: p. 72)

‘Bij de opvang van asielzoekers in Nederland wordt de draagkracht en de reële mogelijkheden voor integratie in de bevolking van gemeenten en/of regio’s nadrukkelijk meegewogen.’ (SGP: p. 72)

‘Gelet op de omvang van veel lokale gemeenschappen, moet er ruimte zijn voor kleinschalige opvanglocaties. Tevens moet er rekening mee worden gehouden dat het aantal statushouders in een gemeente niet onevenredig groot is en daardoor al snel tot spanningen leidt.’ (SGP: p. 72)

‘Integratie. Er is veel voor te zeggen dat nieuwe Nederlanders tot op bepaalde hoogte hun eigenheid mogen behouden. Dat is goed. Maar wat in ieder geval van hen gevraagd, zo niet geëist mag worden is dat ze zich er rekenschap van geven in Nederland te zijn en zich constructief en vreedzaam voegen in onze samenleving. De eerste stap daarbij is een goede inburgering. Daarin moeten met name de regels van onze democratische rechtsstaat centraal staan, maar zeker niet de eenzijdig gekleurde, seculiere basiswaarden. Het is belangrijk dat we leren op een vreedzame, respectvolle manier met elkaar om te gaan als medemensen. Dat is iets anders dan alle burgers in een seculier keurslijf persen.’ (SGP: p. 75)

‘In de inburgering moet de eigen verantwoordelijkheid voorop staan, ook financieel. De gemeente zorgt voor begeleiding van inburgeraars die extra ondersteuning nodig hebben, bijvoorbeeld bij de begeleiding naar een vaste baan. Zij die niet aan hun inburgeringsplicht willen voldoen, worden beboet, en als dat kan uitgezet.’ (SGP: p. 75)

‘Inburgering dient in ieder geval te leiden tot een basale beheersing van de Nederlandse taal, en daarnaast kennis van historische gebeurtenissen, nationale symbolen (zoals ons volkslied en koningshuis), ons cultureel erfgoed en de manier waarop wij samen leven. Uitdrukkelijk hoort daar ook bij dat nieuwkomers weten van het lot dat de Nederlandse Joden in de Tweede Wereldoorlog is overkomen.’ (SGP: p. 75)

‘Als gezinsmigranten een gedegen inburgering in het buitenland krijgen, kunnen zij vrijgesteld worden van het participatieverklaringstraject. Zij hoeven alleen de participatieverklaring te ondertekenen.’ (SGP: p. 75)

‘Het worden van vrijwilliger bij organisaties als Stichting Gave wordt door gemeenten gestimuleerd om zo als maatje van vluchtelingen hun opvang en inburgering tot een succes te maken.’ (SGP: p. 75)

‘Kansen op werk. Helaas hebben niet alle werkzoekenden gelijke kansen op de arbeidsmarkt. De overheid kan dat ook niet afdwingen wil zij haar bevoegdheden niet overschrijden, maar zij kan wél kwetsbare groepen extra ondersteunen en misstanden aanpakken. Kwetsbare groepen zijn bijvoorbeeld de werknemers met een beperking, maar ook ouderen komen vaker moeilijk weer aan een baan. Ook gebeurt het dat er sprake is van regelrechte discriminatie, bijvoorbeeld op afkomst, huidskleur of geslacht. Dan moet er opgetreden worden. Bij discriminatie moet wel sprake zijn van ongelijke behandeling van gelijke gevallen.’ (SGP: p. 80-81)

‘Helaas constateren we dat er ook veel oneerlijke concurrentie is, waardoor bijvoorbeeld grote, kwetsbare groepen werkenden schade lijden. Dat is bijvoorbeeld het gevolg door een verkeerde uitwerking van het vrij verkeer van werknemers in de EU. Ook verkeerde fiscale prikkels kunnen stimuleren tot ongezonde vormen van ondernemerschap. Daarnaast zien we te vaak voorbeelden van uitbuiting en ongezonde werkomstandigheden.’ (SGP: p. 81)

‘De EU-regels voor detachering vanuit andere lidstaten moeten ertoe leiden dat de loonkosten in het werkland gelijk zijn voor alle werknemers in een bepaalde sector.’ (SGP: p. 82)

‘De mogelijkheid om een vergoeding in te houden op het loon ten behoeve van huisvesting van werknemers moet blijven bestaan. Controle op de deugdelijkheid van de woonruimte en de daarbij behorende hoogte van de ingehouden vergoeding moet beter.’ (SGP: p. 82)

‘Uitzendbureaus worden verplicht een passende waarborgsom te storten, zodat er genoeg geld is bij eventuele loonvorderingen.’ (SGP: p. 82)

‘Alle overheden richten hun inkoop- en aanbestedingsprocedures zo in dat goede arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden gegarandeerd zijn.’ (SGP: p. 82)

‘Voor het vervullen van topfuncties hanteert de overheid geen quota voor bepaalde doelgroepen. Ook in het bedrijfsleven wordt gewoon de beste kandidaat gekozen.’ (SGP: p. 82)

‘Ook in Nederland wordt een minimumuurloon ingevoerd, zodat werknemers in elke sector op hetzelfde minimumloon kunnen rekenen. Zo wordt uitbuiting of armoede tegengegaan.’ (SGP: p. 83)

‘Bij de ‘export’ van uitkeringen naar andere lidstaten moet Nederland de hoogte ervan neerwaarts kunnen corrigeren naar het prijspeil in het land van bestemming.’ (SGP: p. 83)

SP

‘Wij zeggen dat blijvende ongelijkheid niet eerlijk en ook niet nodig is. Socialisme, dat is strijden tegen de discriminatie, achterstelling en uitbuiting van mensen. En vóór vrijheid, vóór solidariteit en eerlijke kansen voor iedereen. Wij willen mensen niet tegen elkaar uitspelen, op basis van kleur, sekse of klasse, maar juist bij elkaar brengen. Omdat mensen zoveel belangen delen. De economie is er voor de mensen en niet andersom.’ (SP: p. 7)

‘De overheid is er voor de mensen – en niet andersom. Daarom trekken wij onder andere samen op met de slachtoffers van de Belastingdienst, die ten onrechte van fraude zijn beschuldigd. Discriminatie accepteren wij nooit en al helemaal niet door de overheid. Mensen moeten wat ons

betreft altijd het laatste woord hebben en kunnen ingrijpen in de politiek. Daarom hebben we het initiatief genomen voor een bindend referendum, waarin mensen de politiek kunnen terugfluiten en wetten ongedaan kunnen maken. Ook steunen we alle klokkenluiders die misstanden melden.’ (SP: p. 8)

‘Een goede ambtenaar is goud waard. Overheden moeten meer investeren in de eigen kennis en kunde en minder afhankelijk worden van dure consultants en adviseurs. Er komt een wettelijk maximum voor de inhuur van externen bij overheden en alle andere bedrijven en organisaties die publieke diensten uitvoeren (de zgn. ‘Roemer-norm’). Overheden stoppen met mensen discrimineren, zoals is gebeurd bij de Belastingdienst.’ (SP: p. 10)

‘Mensen die gelijk werk doen, hebben ook gelijke rechten. Uitbuiting van werknemers gaan we tegen. We willen voorkomen dat in ons land banen tegen lage lonen worden weggeconcurrerd en werknemers worden uitgebuit. Daarom reguleren we de arbeidsmarkt door het invoeren van (tijdelijke) werkvergunningen. Arbeidsmigranten worden beschermd tegen hun werkgever door niet langer toe te staan dat die ook hun huisbaas is.’ (SP: p. 16)

‘Vrijheid begint met het gunnen van ruimte aan andere mensen. Wij vormen één gemeenschap, gebouwd op onze gedeelde waarden, van menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. We accepteren geen enkele vorm van discriminatie – door niemand. Niet door bedrijven die weigeren om mensen aan te nemen vanwege hun achtergrond; niet door groepen extreme salafisten die kinderen opvoeden in haat tegen onze vrijheid en democratie; niet door politici die mensen tegen elkaar opzetten met een politiek van racisme.’ (SP: p. 25)

‘We accepteren geen enkele vorm van discriminatie – door niemand. Discriminatie bestrijden we, op basis van ras of van seksuele geaardheid, religie of leeftijd, of wat dan ook. Dat geldt ook voor de achterstelling van mensen op basis van klasse. Politie en OM krijgen meer mensen en mogelijkheden om discriminatie van onder meer LHBTI+’ers te onderzoeken en te vervolgen. We maken vaart met de uitvoering van het VN-verdrag inzake de rechten van mensen met een beperking.’ (SP: p. 25)

‘We bestrijden de tweedeling en segregatie op school en in de buurt, bijvoorbeeld door in armere én rijkere wijken huizen van verschillende prijzen te bouwen. Ook in rijkere buurten wordt ruimte gemaakt voor de huisvesting van nieuwkomers. Arbeidsmigranten worden vaak uitgebuit en leven in te kleine woningen, wat kan leiden tot overlast. Om dit te voorkomen gaan we de huisvesting van arbeidsmigranten reguleren.’ (SP: 25)

‘De arbeidsinspectie krijgt meer mogelijkheden en middelen om discriminatie op de arbeidsmarkt aan te pakken. We benoemen en veroordelen bedrijven die discrimineren. Zij verliezen eventuele subsidies en komen niet meer in aanmerking voor overheidsopdrachten. We accepteren niet dat vrouwen hetzelfde werk doen en daarvoor minder verdienen dan mannen. In het onderwijs komt meer aandacht voor racisme en de omgang met andersdenkenden.’ (SP: p. 25)

‘Voor een succesvolle integratie krijgen statushouders en migranten zo snel mogelijk goed onderwijs door de overheid. In taal, voor het werk en de inburgering, met aandacht voor de grondwettelijke rechten en plichten die we in ons land kennen. Een specifiek integratiebeleid komt er voor mensen met grote afstand tot onze samenleving, zodat problemen als taal en werkloosheid, maar ook eergelateerd geweld en genitale verminking worden aangepakt.’ (SP: p. 25)

‘Uitbuiting van werknemers gaan we tegen. Om te voorkomen dat arbeidsmigranten worden uitgebuit reguleren we uitzendbureaus en voeren we (tijdelijke) werkvergunningen in. We maken een einde aan de dubbele pet van werkgever en huisbaas. We gaan uit van gelijk loon voor gelijk werk, de bedrijven betalen alle werknemers volgens de geldende cao-afspraken. Stagediscriminatie door bedrijven gaan we vervolgen.’ (SP: p. 26)

‘We bestrijden mensensmokkel en maken meer werk van de hervestiging van mensen. Alle gemeenten dragen evenredig bij aan de opvang van vluchtelingen.’ (SP: p. 26)

‘Nieuwkomers moeten zo snel mogelijk Nederlands leren en kunnen integreren. Daarbij is belangrijk dat mensen snel aan het werk worden geholpen of op een andere wijze de mogelijkheid krijgen om een bijdrage te leveren aan onze samenleving. Het verblijfsrecht van in ons land gewortelde kinderen gaan we wettelijk regelen. Mensen die geen recht hebben op een verblijf, dienen terug te keren naar hun land van herkomst.’ (SP: p. 26)

VVD

‘Mede daarom is het niet gelukt om alle nieuwkomers goed te laten integreren en te voorkomen dat in ons eigen land, enkele decennia na de ontzuiling, parallelle samenlevingen ontstaan. Als wij willen dat nieuwkomers hun plek vinden in onze samenleving, moeten we ook duidelijk maken waar we voor staan. Dat vraagt om gepaste trots op onze cultuur en een actieve verdediging van onze waarden.

Daarbij hoort ook een krachtige afwijzing van iedere vorm van discriminatie, waar helaas teveel mensen die op een positieve manier wat van hun leven in Nederland proberen te maken, last van hebben. Kleur mag geen achterstand opleveren. Tegen strafbare discriminatie moet streng opgetreden worden, We bieden een luisterend oor als mensen pijn ervaren of discriminatie hen achterstelt. Om er dan samen in redelijkheid uit te komen. Zo slaat de door liberalen omarmde eigen verantwoordelijkheid niet door naar onverschilligheid. Een samenleving gebaseerd op wederkerigheid heeft juist een sterke overheid nodig die normen actief uitdraagt.’ (VVD: p. 6)

‘Arbeidsmigratie. Arbeidsmigranten kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de Nederlandse economie. Specialisten van buiten Europa zijn bijvoorbeeld nodig voor de Nederlandse hightech industrie en voor bedrijven die wereldwijd concurreren. Het is belangrijk dat de Nederlandse wetgeving past bij wat onze economie nodig heeft en tegelijkertijd problemen en misbruik tegengaat. We voorkomen dat arbeidsmigranten alleen naar Nederland komen om te profiteren van Nederlandse sociale voorzieningen en treden op tegen misstanden aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Tegelijkertijd treden we op tegen slechte werk- en leefomstandigheden voor arbeidsmigranten die hier belangrijk werk doen. Ook stimuleren we het aantrekken van toptalenten uit de hele wereld, zoals bijzondere vakmensen, topwetenschappers en briljante ondernemers. De afgelopen jaren is gewerkt aan een speciale kennismigrantenregeling en een startup visum. We blijven het economische migratiebeleid aanpassen om Nederland aantrekkelijk te houden voor talenten die een bijdrage aan Nederland leveren. Daarnaast willen we het leren van de Nederlandse taal bevorderen, zodat mensen meer zelfredzaam zijn, uitsluiting wordt voorkomen en zij mogelijk in de toekomst door hun beheersing van het Nederlands makkelijker internationaal met Nederlandse bedrijven zaken doen.’ (VVD: p. 23-24)

‘Aparte sociale zekerheid voor arbeidsmigranten van buiten de Europese Unie. Zij krijgen een (lagere) individuele sociale verzekering en zijn uitgesloten van het reguliere sociale zekerheidsstelsel. Hier staat tegenover dat zij hun individuele verzekering kunnen meenemen naar hun land van herkomst om terugkeer te bevorderen.’ (VVD: p. 24)

‘Een ingroeimodel voor sociale zekerheid binnen de Europese Unie. Hiermee maakt iemand pas aanspraak op WW of bijstand als diegene een bijdrage geleverd heeft aan Nederland.’ (VVD: p. 24)

‘Aanpakken van uitkeringstoerisme. We bestrijden misbruik van WW-rechten door de vakantieregeling WW aan te passen. Daarbij kennen we vakantie-rechten voortaan toe op basis van opbouw in plaats van per kalenderjaar.’ (VVD: p. 24)

‘Aanpakken van overlast bij huisvesting van arbeidsmigranten. We willen dat verhuurders verantwoordelijk zijn om overlast bij de huisvesting van arbeidsmigranten tegen te gaan. Gemeenten en de Inspectie SZW gaan daar extra op handhaven. Daarnaast komen er wettelijke eisen aan de kwaliteit van huisvesting voor arbeidsmigranten en aan de voorwaarden waaronder de werkgever dit zelf mag organiseren, in plaats van de bestaande convenanten.’ (VVD: p. 24)

‘Gericht woonbeleid in gemeenten met bedrijven waar veel expats en arbeidsmigranten werken. Dit voorkomt dat er verdringing plaatsvindt op de woningmarkt en dat problemen zich verplaatsen naar buurgemeenten. Gemeenten kunnen hierbij ook tijdelijke huisvesting inzetten, die is vrijgesteld van de verhuurderheffing. Het Rijk gaat zo nodig sturen op extra (tijdelijke) woonruimte die gemeenten realiseren.’ (VVD: p. 24)

‘Terugdringen van dubieuze uitzendbureaus met wettelijke kwaliteitseisen. Alle uitzendbureaus zijn dan verplicht een kwaliteitscertificaat te hebben, zoals het SNA-keurmerk. Uitzendbedrijven die arbeidsmigranten onder het minimumloon laten werken, raken hun certificaat kwijt en mogen geen personeel meer uitzenden.’ (VVD: p. 24)

‘Een verbod voor malafide uitzendondernemers om een nieuw uitzendbureau op te richten. De Inspectie SZW krijgt daarvoor de bevoegdheid om een bestuursrechtelijk bestuursverbod op te leggen aan malafide uitzendondernemers die meermaals zijn beboet. Zij kunnen dan geen nieuw bedrijf meer oprichten om boetes en maatregelen te omzeilen.’ (VVD: p. 24)

‘Uiteindelijk willen we in de Grondwet de onderwijsvrijheid ondergeschikt maken aan het discriminatieverbod. De overheid zal dus een actievere rol in het onderwijs gaan spelen.’ (VVD: p. 27)

‘De overheid garandeert de vrije Nederlandse waarden binnen het onderwijs, door actief in te grijpen wanneer antidemocratische groepen de vrijheid van onderwijs misbruiken.’ (VVD: p. 27)

‘Een grondwetswijziging die bepaalt dat de vrijheid van onderwijs (artikel 23) het gelijkheidsbeginsel (artikel 1) niet mag ondermijnen.’ (VVD: p. 27)

‘Sneller ingrijpen als vertegenwoordigers van instellingen zich schuldig maken aan anti-integratieve, discriminatoire of antidemocratische uitlatingen. Zo korten we de procedure in de Wet bescherming namen en graden in Hoger Onderwijs in.’ (VVD: p. 27)

‘De mogelijkheid om schoolbesturen en directies te schorsen of te ontslaan als een school de burgerschapsopdracht niet goed uitvoert.’ (VVD: p. 27)

‘Bij vluchtelingen die wel in Nederland kunnen blijven, hebben we te lang gedacht dat inburgering enkel hun eigen verantwoordelijkheid is. Want iemand uit een onderontwikkeld land is niet direct zelfredzaam in een moderne maatschappij. Hierdoor kunnen er parallelle samenlevingen ontstaan en staan vrijheden waar eeuwenlang voor gevochten is onderdruk. De overheid moet daarom selectiever zijn in wie het binnenlaat, moet integratie een verplichtender karakter geven en moet individuen die vrijheid zoeken actief beschermen tegen repressieve groepsdruk. De volgende uitgangspunten zijn daarbij leidend’ (VVD: p. 55)

‘Geboden opvang in Nederland is geen recht maar een gunst. In ruil daarvoor verwachten we dat nieuwkomers meedoen aan een vrije samenleving. Anders ben je beter af op een ander continent.’ (VVD: p. 55)

‘Integratie is een verplichting. Inburgering en het spreken van Nederlands zijn voorwaarden om deel te nemen aan de vrije samenleving. En in die vrije westerse samenleving is geen plaats voor segregatie, culturele of religieuze onderdrukking.’ (VVD: p. 55)

‘Aanpassing van de Europese asielregels om tijdelijke opvang in Nederland mogelijk te maken. De huidige praktijk waarin na vijf jaar permanent verblijf verkregen kan worden, willen we aanpassen. Uitgenodigde vluchtelingen geven we dan een tijdelijke verblijfsvergunning voor drie jaar. In het vierde jaar keert men direct terug óf naar het land van herkomst als dat weer veilig is óf naar het veilige derde land in de regio van herkomst. Het is ook mogelijk dit vierde jaar te gebruiken voor de behandeling van een aanvraag voor een verblijfsrecht met een ander doel (werk of studie) indien aan alle voorwaarden van die vergunning wordt voldaan, zoals inkomenseisen en taalbeheersing. Alleen mensen die zelfredzaam zijn en de Nederlandse normen en waarden hebben omarmd kunnen hier gebruik van maken.’ (PVV: p. 56)

‘Integratie. Van nieuwkomers verwachten we dat ze in ruil voor de geboden gastvrijheid bijdragen aan de samenleving. Door verdieping in de Nederlandse cultuur en normen en waarden, het leren van de Nederlandse taal en door te werken. De eigen verantwoordelijkheid van migranten is onvoldoende gebleken om snel mee te doen in de Nederlandse samenleving. De afgelopen jaren is om die reden de inburgeringswet sterk verbeterd. Migrantten worden daarom meer begeleid, de vrijblijvendheid verdwijnt en de inburgeringseisen gaan omhoog. De afgelopen jaren is daarbij het behalen van een hoger taalniveau en het opdoen van werkervaring een verplicht onderdeel van de inburgering geworden. Ook worden inburgeraars die niet meedoen voortaan beboet. Ook zal meer aandacht worden besteed aan zelfbeschikking, de gelijkwaardigheid van man en vrouw, LHBTI-rechten, antisemitisme en vrijheid van godsdienst, inclusief de vrijheid om niet te geloven of te stoppen met geloven. Bovendien moeten inburgeraars voortaan een participatieverklaring ondertekenen waarin ze beloven de mensenrechten te eerbiedigen. Daarmee nemen ze afstand van onderdrukking, huwelijksdwang en geweld binnen een relatie. Ook zullen mensen die voorheen niet hoefden in te burgeren aan hun integratie moeten werken, zoals mensen met een Turkse achtergrond. Jonge kinderen van ouders die moeten inburgeren gaan verplicht naar voorschool om achterstanden vroeg aan te pakken. Meedoen en bijdragen aan de samenleving mag geen keuze meer zijn, maar de enige optie.’ (VVD: p. 59)

‘Aanscherping van het huisvestingsbeleid voor statushouders. Statushouders verhuizen na het azc niet automatisch meer door naar een sociale huurwoning en krijgen geen voorrang, maar blijven op speciale integratielocaties waar zij een intensief inburgeringstraject doorlopen. Pas als zij voortvarend bezig zijn met de inburgering, bijvoorbeeld door een opleiding af te ronden of zicht hebben op werk, kunnen zij doorstromen naar een eigen huurwoning.’ (VVD: p. 59)

‘Bijstand in natura zolang nieuwkomers op de integratielocaties wonen. Een statushouder ontvangt alleen leefgeld voor voedsel en kleding, komt niet in aanmerking voor aanvullende toeslagen en volgt een studie of doet vrijwilligerswerk.’ (VVD: p. 59)

‘Verhogen van de taaleis in de bijstand (B1 niveau). Ook kunnen uitkeringsgerechtigden die onvoldoende ingeburgerd zijn – bijvoorbeeld doordat ze in het verleden geen inburgeringsplicht hadden – als tegenprestatie verplicht worden (op onderdelen) te werken aan de inburgering en integratie.’ (VVD: p. 59)

‘Verplichting voor huwelijksmigranten om vóór hun komst naar Nederland succesvol het basisexamen inburgering te doorlopen. Eenmaal in Nederland verwachten we dat zij binnen drie jaar succesvol het inburgeringstraject doorlopen en de Nederlandse taal spreken op B1 niveau.’ (VVD: p. 59)

‘Belonen van statushouders die ingeburgerd zijn en zelfstandig in het eigen inkomen kunnen voorzien. Dit doen we door hen sneller een permanente verblijfsstatus te verlenen dan statushouders die nog afhankelijk zijn van de overheid. Zo gaat het meer lonen om volwaardig mee te doen.’ (VVD: p. 59)

‘Discriminatie. Discriminatie en racisme leidde dit jaar tot veel beroering in Nederland. Politiegeweld in Amerika zorgde ook hier voor demonstraties en sommige mensen staan al een aantal jaren met de koppen tegenover elkaar vanwege de kleur van Piet tijdens het Sinterklaasfeest. Wij voelden aanvankelijk enig ongemak om ons in deze discussie te mengen. Veel activisten verbinden hun terechte verzet tegen racisme aan een uiterst linkse agenda, naïeve standpunten over open grenzen en een identiteitspolitiek waarmee ze vaak zelf mensen in hokjes plaatsen op basis van huidskleur of geslacht.

Deze schroom willen we van ons afwerpen, want racisme verdient geen plaats in de samenleving zoals wij die als liberalen voor ogen hebben. Als mensen discriminatie ondervinden of pijn voelen bij culturele uitingen, dan moeten we daar een serieus gesprek over voeren. En als uitzendbureaus of makelaars mensen afwijzen vanwege hun achternaam, dan moeten zij hard worden aangepakt. Maar wij voelen wel ongemak bij de term institutioneel racisme, omdat dan direct hele overheidsdiensten en bedrijfstakingen vol eerlijke en hardwerkende mensen worden weggezet. Nederland is en blijft een van de meest tolerante landen ter wereld, waar iedereen de kans heeft wat van zijn of haar leven te maken, waar we mensen beoordelen op hun daden en standpunten en niet op hun achternaam, kleur, geloof of op wie zij verliefd worden. Dat betekent niet dat er geen racisme voorkomt, of dat homoseksualiteit overal in Nederland wordt geaccepteerd. En sommige mensen zullen helaas harder moeten knokken voor hun plek in de maatschappij. Dat betekent niet dat we het goedpraten, want we zullen met zijn allen moeten blijven strijden tegen racisme en discriminatie waarbij je als overheid stuurt op gelijke kansen. Maar we zijn ook optimistisch over de kracht van de Nederlandse samenleving om tegenstellingen en vormen van discriminatie achter ons te laten. Net zoals dat gebeurt met katholieken, vrouwenrechten of homoseksuelen.’ (VVD: p. 67)

‘Meer gemeentelijke bevoegdheden om op te treden tegen malafide verhuurders die herhaaldelijk de wet overtreden of huurders intimideren. Gemeenten leggen daarbij hogere boetes op en mogen sneller overgaan tot beheerovername. Er komen landelijke regels om goede huisvesting van arbeidsmigranten die nodig zijn in Nederlandse bedrijven te bevorderen en bestaande overlast terug te dringen.’ (VVD: p. 85)

‘Tijdelijke huisvesting voor migranten met een verblijfsvergunning. Zij verblijven op regionale integratielocaties tot zij zijn ingeburgerd. Daarna kunnen zij zich pas inschrijven voor een sociale huurwoning. Er komt een verbod voor gemeenten om statushouders voorrang te geven bij het toewijzen van sociale huurwoningen.’ (VVD: p. 85)

‘Ook op andere terreinen dreigen besluiten zich te onttrekken aan democratische controle. Computermodellen en grote hoeveelheden data geven de mogelijkheid om beslissingen te nemen die verregaande en soms moeilijk te voorziene gevolgen hebben voor individuen of groepen mensen. De menselijke maat kan verdwijnen als nog maar weinig mensen deze keuzes echt overzien en doorgronden. Het gevaar bestaat dat burgers worden gediscrimineerd en vervolgens nergens kunnen achterhalen waarop het voor hen nadelige besluit dan is gebaseerd.’ (VVD: p. 96)

‘De overheid gaat actiever optreden tegen discriminatie of oneerlijke behandeling. Er komt meer controle op de computermodellen die bedrijven en overheden gebruiken om bijvoorbeeld verzekeringspremies vast te stellen of mogelijke fraudeurs op te sporen.’ (VVD: p. 96)

‘Een toezichthouder voor algoritmen om willekeur en discriminatie te voorkomen. De nieuwe organisatie ziet toe op transparantie van algoritmen in zowel de publieke als private sector, en grijpt in het uiterste geval in wanneer bestaande rechten worden geschonden, bijvoorbeeld in geval van ongelijke behandeling.’ (VVD: p. 97)

Bronnen bij hoofdstuk 5 Langer thuis wonen van ouderen met een zorgbehoefte

50PLUS

‘We zullen ons ook inzetten voor voldoende beschikbare levensloopbestendige woningen en alternatieve woonvormen. Waar bijvoorbeeld ook zorg mogelijk is. Zorg die sowieso altijd bereikbaar en beschikbaar moet blijven, thuis of op een andere veilige plek.’ (50PLUS: p. 2)

‘De kostendelersnorm zoals deze nu wordt gehanteerd wordt afgeschaft zodat deze geen belemmeringen meer oplevert voor het delen van een woning met (mantelzorg behoevende) ouders of dak- en thuisloze familieleden of vrienden.’ (50PLUS: p. 7)

‘Er moeten goede regionale afspraken komen tussen de verschillende zorgaanbieders zodat er een aaneengesloten keten ontstaat van eerstelijnszorg, zorg in de tweedelijns en ondersteuning als mensen (bijvoorbeeld na een ziekenhuisopname) teruggaan naar huis. Dat betekent zorg voor een betere afstemming in de keten van eerstelijnszorgaanbieders samen met ziekenhuizen en zorgorganisaties. Wat 50PLUS betreft moeten we daarbij zoveel mogelijk “de zorg naar de mensen toe brengen”.’ (50PLUS: p. 8)

‘We zien dat er steeds meer oudere mensen op de spoedeisende hulp en in ziekenhuizen terecht komen. Mensen die daar eigenlijk niet horen. Om te zorgen dat die acute zorgvraag beter georganiseerd en gestroomlijnd wordt, is er behoefte aan een uitbreiding van eerstelijns bedden in de wijk. Hiermee kunnen huisartsen en wijkverpleegkundigen veel beter de acute zorg zelf opvangen, ook buiten kantooruren.’ (50PLUS: p. 9)

‘Met behulp van nieuwe technologieën is er veel meer zorg thuis mogelijk. Ook zou veel meer ziekenhuiszorg naar de wijk kunnen, onder meer met poliklinische consulten via de eerstelijnscentra dan wel in kleine klinieken in de wijk en ziekenhuisvervangende zorg thuis. Ook zwaardere verpleegzorg kan gewoon aan huis geleverd worden. Hierbij is het essentieel dat mantelzorgers goed betrokken blijven.’ (50PLUS: p. 9)

‘Het werken met nieuwe technologieën moet worden gestimuleerd om de krapte op de arbeidsmarkt (deels) op te vangen.’ (50PLUS: p. 9)

‘Er komt een verplichte woon leef-visie voor gemeenten met daarin een visie op de demografische ontwikkelingen voor de komende 20 jaar, samen met concrete bouwplannen voor zowel sociale huur, vrije sector-huur en koop in de diverse segmenten.’ (50PLUS: p. 10)

‘Een apart ministerie voor wonen en ruimtelijke ordening met als taak het ontwikkelen, stimuleren en het realiseren van bouwplannen.’ (50PLUS: p. 10)

‘Woningbouwcorporaties moeten ruimte krijgen om o.a. naast sociale huur ook te gaan bouwen in de lage vrije sector. Ook hebben ze samen met gemeenten een rol voor het behoud van groen en leefbaarheid in de wijken. Om de corporaties hierbij te ondersteunen dient:

- De regeling van passend toewijzen moet verruimd;

- Het geld van de verhuurderheffing wordt ingezet om problemen op de woningmarkt op te lossen. Nadrukkelijk wordt ingezet op alternatieve woonvormen (met zorg).’ (50PLUS: p. 10)

‘Binnen gemeenten moet ruimte komen om de mogelijkheden van de eigen woning te gebruiken om (toekomstige) mantelzorgcombinaties mogelijk te maken (kangoeroewoningen (in één pand twee verschillende woningen), mantelzorgwoningen, aanbouwen om groepswonen al dan niet in familieverband gestimuleerd wordt. Dit moet fiscaal gestimuleerd worden.’ (50PLUS: p. 10)

‘We willen voor ouderen met alleen AOW en een klein pensioen, een gratis tablet met een cursus hoe die te gebruiken. 50PLUS pleit voor digitaliseringlessen voor niet-digivaardige mensen. Digitaal contact is vaak laagdrempeliger dan fysiek contact, zeker nu we door corona gedwongen zijn sociaal contact te beperken.’ (50PLUS: p. 12)

CDA

‘Mantelzorg overkomt je. Dat doe je als een naaste je zorg nodig heeft. Wij willen een betere ondersteuning voor mantelzorgers om die zorg ook te kunnen bieden. Wij vergroten het aanbod van respijtzorg en maken de aanvraag eenvoudiger. Wij willen in meer CAO’s afspraken over mantelzorgverlof en willen ook meer mogelijkheden voor scholieren en studenten die naast hun opleiding mantelzorg bieden aan een familielid of buurtgenoot. Ook moet er meer aandacht komen voor mantelzorgers die het mogelijk maken dat ouderen langer thuis blijven wonen.’ (CDA: p. 13)

‘Wij willen meer variatie in het aanbod van woonvormen voor ouderen. Verzorgingshuizen nieuwe stijl, hofjes en kleinschalige appartementencomplexen zijn een aantrekkelijk alternatief voor ouderen die wel op zichzelf willen blijven wonen, maar niet langer de zorg voor een heel huis willen hebben. Denk hierbij ook aan gemengde woonvormen van jongeren en ouderen, zodat de jongere generatie “burenhulp” kan bieden aan de oudere generatie als daar behoefte aan is.’ (CDA: p. 20)

‘Om te garanderen dat goede zorg ook voor iedereen bereikbaar is versterken wij de rol van regioziekenhuizen. We zorgen voor voldoende personeel door het werk aantrekkelijker te maken en meer ruimte te laten voor hun eigen professionaliteit.’ (CDA: p. 23)

‘We worden met elkaar steeds ouder. Dat is iets om dankbaar voor te zijn. Het betekent ook dat de vraag naar zorg flink zal stijgen en dat zet de zorg onder druk. Ook de zorgkosten lopen hierdoor op. De grote opgave voor de komende jaren is om met elkaar te zorgen dat de zorg van hoge kwaliteit blijft, en voor iedereen toegankelijk en betaalbaar. Voor iedere portemonnee. We maken werk van preventie en het voorkomen van zorg. Met innovatie en digitalisering maken we menskracht vrij voor de zorg die alleen door mensen kan worden gedaan. En we gaan de zorg anders en beter organiseren: met minder marktwerking en meer samenwerking en de keuze voor zinnige zorg in het belang van de patiënt.’ (CDA: p. 23)

‘We maken samen met het veld een nieuwe zorgkaart voor heel Nederland, waarmee we de zorg anders en beter organiseren. Op regionaal niveau moet over de grenzen van de zorgdomeinen heen worden samengewerkt, om te zorgen dat het zorgaanbod in iedere regio past bij de zorgvraag en meer samenhang gaat vertonen. Die samenwerking komt niet vanzelf tot stand en vraagt om duidelijke regie en sturing in de regio door samenwerkende gemeenten, zorgkantoren en

zorgverzekeraars, op basis van bewezen gemeenschappelijke interventies die vooral helpen om mensen hun zelfstandige leven te laten behouden (ouderenzorg) of herwinnen (ggz).’ (CDA: p. 25)

‘Voor de ziekenhuiszorg gaan we een duidelijk onderscheid maken tussen **regioziekenhuizen** en gespecialiseerde topcentra. Voor de belangrijkste basiszorg kan iedereen dichtbij in het eigen regioziekenhuis terecht. De acute zorg moet ook in de regio bereikbaar zijn. De gespecialiseerde topcentra – waaronder de universitair medische centra – concentreren zich op hoogspecialistische zorg, onderwijs en onderzoek. Zij laten de basiszorg over aan de regioziekenhuizen.’ (CDA: p. 25)

‘Wij stimuleren voluit de innovatie en digitalisering in de zorg. Nieuwe behandelingen, videoconsults met je arts en het gebruik van data en nieuwe technologie bieden heel veel nieuwe mogelijkheden om de zorg voor patiënten te verbeteren, het werk van professionals te ondersteunen, efficiënter te maken en kosten te besparen. We gaan actief voorkomen dat grote digitale (tech)bedrijven makelaars in persoonlijke medische gegevens worden.’ (CDA: p. 25-26)

‘Goede zorg voor ouderen en mensen met een beperking is een kwestie van beschaving. We breiden het aantal verpleeghuizen uit voor de liefdevolle zorg aan de meest kwetsbare ouderen. Daarnaast zorgen we voor een gevarieerd aanbod van nieuwe vormen van wonen en zorg. Ook in de langdurige zorg kan innovatie het zware werk voor de verzorgenden verlichten, waardoor er meer tijd en aandacht is voor de ouderen en de uitval van personeel wordt beperkt.’ (CDA: p. 26)

‘Gemeenten worden gestimuleerd om meer gebruik te maken van maatwerk rond de kostendelersnorm.’ (CDA: p. 52)

‘In het nieuwe kabinet keert de minister voor Volkshuisvesting terug. Deze krijgt een duidelijke regierol, wijst in overleg met provincie en gemeente nieuwe bouwlocaties aan en maakt met provincies, gemeenten en regio’s bindende afspraken over de kwantiteit en kwaliteit van het aantal te bouwen woningen. Vastgelopen bouwprojecten worden losgetrokken met een aanwijzing van de nieuwe minister.’ (CDA: p. 59)

‘We maken ruimte voor alternatieve woonvormen, zoals hofjes voor ouderen, *tiny houses* voor starters en coöperatieve woonprojecten die door bewoners zelf worden ontwikkeld. Meer variatie houdt ook rekening met verschillende relatievormen, in het bijzonder met gescheiden ouders die voor de kinderen bij elkaar in de buurt willen blijven wonen. Procedures voor het plaatsen van flexibele woningen dienen te worden vergemakkelijkt. Ook zullen er normen moeten worden gesteld die eraan bijdragen dat verschillende partijen met de verplaatsing van de woningen uit de voeten kunnen. Steden worden aangemoedigd voorrangbeleid toe te passen bij de toewijzing van woningen voor leraren, zorgmedewerkers en politieagenten. Ook maken we het makkelijker om wonen en zorg te combineren.’ (CDA: p. 60)

CU

‘We willen daarom dat het zorgstelsel beter aansluit bij de veerkracht van de samenleving, met zorg zo dicht mogelijk bij mensen, meer samenwerking in de wijken en een betere organisatie in regio’s.’ (CU: p. 37)

‘Goede hulp en ondersteuning voor wie dat nodig heeft, is belangrijk. Het maakt dat mensen kunnen blijven deelnemen aan de maatschappij. Dankzij huishoudelijke hulp kun je blijven wonen in een schoon huis. Dankzij hulp met vervoer kun je nog steeds elke week naar het koor. Een traplift maakt dat je in je eigen huis en in de nabijheid van bekenden kunt blijven wonen. En dagbesteding geeft invulling en ritme in je leven. Gemeenten blijven voor dit soort hulp verantwoordelijk en moeten de ruimte houden om te bepalen hoe ze mensen het best kunnen helpen.’ (CU: p. 41)

‘Zelfredzaamheidscheck. Naar Deens voorbeeld wordt een “reablement”-training ingevoerd bij indicatiestelling van Wmo-hulp. Dat betekent dat eerst wordt gekeken naar wat iemand zelf kan, welke hulp er in zijn netwerk beschikbaar is en wat iemand kan leren om zelfstandig te functioneren, voordat een beroep wordt gedaan op structurele professionele hulp. Dit wordt wettelijk verankerd in de Wmo.’ (CU: p. 42)

‘Om ouderen warme zorg en aandacht te kunnen blijven geven, is een andere manier van denken nodig. Die gaat niet alleen over andere ouderenzorg, maar over een andere samenleving. De veerkracht van ouderen zelf wordt belangrijker. Mensen moeten zich tijdig voorbereiden op de oude dag door zich af te vragen: hoe blijf ik (financieel) gezond, wie zorgt straks voor mij en voor wie zorg ik en waar kan ik blijven wonen? We moeten ouderen letterlijk en figuurlijk een waardige plek geven in onze samenleving. Letterlijk door voldoende woningen te realiseren, figuurlijk door als samenleving meer ruimte en mogelijkheden te bieden aan steeds meer zelfstandig wonende ouderen. Ook voor dementerende ouderen, die we tegenkomen in winkels en op straat, moet er oog en oor zijn.’ (CU: p. 43)

‘€ 1 miljard naar ouderenhofjes en generatiewoningen. Er zijn nieuwe woonzorgconcepten nodig om de verpleeghuissector te ontlasten en beter aan te sluiten bij de wensen van ouderen. Bewoners van gemeenschappelijke woonvormen kunnen meer voor elkaar betekenen. Tot 2040 zijn er 250.000 tot 400.000 gemeenschappelijke, aangepaste of nul-tredenwoningen nodig om ouderen langer zelfstandig te laten wonen. De ChristenUnie wil dat er de komende kabinetsperiode 80.000 ouderenwoningen worden gerealiseerd. Daarbij gaat het niet alleen om woonzorgprojecten waar uitsluitend ouderen wonen, maar ook om initiatieven als burgercoöperaties, meergeneratiewoningen, inclusieve wijken en hofjes. We richten een Ouderenbouwfonds op met € 1 miljard om de bouw van dit soort woningen aan te zwengelen. Dat is goed voor ouderen én voor jongeren, omdat dit de doorstroming op de woningmarkt bevordert. Belemmeringen voor collectieve woonvormen voor senioren – krasse knarrenhofjes – en gemengd wonen verdwijnen. We stimuleren levensloopbestendig bouwen waardoor mensen langer in het eigen huis kunnen blijven wonen.’ (CU: p. 43)

‘Gemeenten verplicht om ouderenwoningen te realiseren. Gemeenten krijgen de verplichting om voldoende aangepaste woningen en gemeenschappelijke woonvormen te realiseren. Dit zorgt voor onderling contact, gezelschap en burenhulp en vermindert het beroep op professionele zorg. Als zorg toch nodig is, kan er eenvoudiger professionele (thuis)zorg en verpleegzorg worden georganiseerd. Gemeenten maken hierover prestatieafspraken met woningcorporaties.’ (CU: p. 43)

‘Eén plan voor lokale ouderenzorg. Gemeenten, huisartsen, wijkverpleging, geriatrische deskundigen en verpleeghuizen maken voor elke wijk één plan over de organisatie van ouderenzorg. Per wijk is er één herkenbaar en aanspreekbaar wijkverpleegkundig team. De keuzemogelijkheid voor identiteitsgebonden zorg blijft gewaarborgd.’ (CU: p. 43-44)

‘Voldoende verpleeghuiszorg. Ondanks de nadruk op zorg thuis en gemeenschappelijke woonvormen zijn er de komende 20 jaar meer verpleeghuisplekken nodig. De capaciteit voor gespecialiseerde (medische) verpleeghuiszorg blijft centraal gereguleerd.’ (CU: p. 44)

‘Organisatie van zorg eenvoudiger. In elke gemeente/regio wordt eenduidige coördinatie van zorg ingevoerd, zodat ouderen en mantelzorgers bij acute situaties geen last hebben van overgangen tussen thuis, ziekenhuis en zorginstellingen. Gemeenten, zorgverzekeraars en zorgkantoren maken glasheldere afspraken over de organisatie en bekostiging en informeren burgers en verzekerden hierover.’ (CU: p. 44)

‘Nederland dementievriendelijk. We investeren in dementievriendelijke gemeenten zodat mensen zo lang mogelijk kunnen meedoen aan het openbare leven. We hebben daar allemaal een rol in.’ (CU: p. 44)

‘Slimme technologie beter gebruiken. Slimme technologie die bewezen goed werkt in de thuissituatie wordt onderdeel van het dagelijkse leven en de zorgverlening. Daardoor blijft er in plaats van zorghandelingen tijd over voor menselijke contact. De bekostiging in de zorgwetten wordt hierop aangepast.’ (CU: p. 44, onder de kop ‘Waardig ouder worden’)

‘Ontlasting van mantelzorgers. Vervangende zorg of respijtzorg wordt tijdig, makkelijk en op maat beschikbaar.’ (CU: p. 45)

‘Big data en Artificial Intelligence (AI). Er zijn al algoritmen die beter dan mensen in staat zijn afwijkingen (nieuwvormingen) te detecteren in beelden van menselijk celmateriaal. Zo lang AI bijdraagt aan gepaste zorg en niet interfereert met de goede relatie tussen arts en patiënt, is de ChristenUnie voor de toepassing ervan. Voorwaarde is dat de privacy van patiënten wordt geborgd en commercieel gebruik van data wordt uitgesloten.’ (CU: p. 48)

‘Als de zorgmedewerkers en -bestuurders in een regio elkaar snel weten te vinden en hun patiënten/cliënten goed kennen, geeft dat eigenaarschap, betrokkenheid en verantwoordelijkheidsgevoel. In regio’s met een beperkt aantal financiers (één zorgverzekeraar, één zorgkantoor en een overzichtelijk aantal gemeenten), komen samenwerking en vernieuwing gemakkelijker tot stand. Om deze redenen hebben betere regie en samenwerking tussen zorgpartijen in de regio de toekomst. Meer samenhang in het zorgaanbod leidt tot de juiste zorg op de juiste plek, op het juiste moment én door de juiste persoon. Zorg voor de hele mens met zijn persoonlijke verhaal. Hiervoor is het nodig dat voor heel Nederland een eenduidige regio-indeling wordt gemaakt, dat er eenduidige afspraken komen over welke partijen de regie voeren over welk type zorgaanbod en dat er kan worden geëxperimenteerd met regiobudgetten.’ (CU: p. 51)

‘Digitale zorg is reguliere zorg. De coronacrisis heeft uitgewezen dat digitale zorg een goede vorm van zorg is en tevens tijd en arbeid bespaart. Zolang goede zorg voorop staat en de aandacht voor het menselijk contact niet op de achtergrond raakt, zijn wij voor meer zorg op afstand, met name in de chronische zorg (thuismonitoring). De betaling van reguliere en digitale zorg wordt meer gelijkgetrokken.’ (CU: p. 53)

‘Geen kostendelersnorm. De leeftijd voor de kostendelersnorm gaat omhoog naar 27 jaar. We passen de wet zo aan dat ieder die een naaste in acute (woning)nood onderdak biedt in de eigen woning, hier de mogelijkheid voor krijgt, zonder dat de kostendelersnorm van toepassing is (verlengde van de pilot “Onder de pannen”).’ (CU: p. 59)

‘Versnelling woningbouw: 100.000 per jaar. De woningnood in Nederland vraagt om een groot bouwoffensief. De ChristenUnie wil dat er 100.000 woningen per jaar bijkomen, waarbij een substantieel deel beschikbaar komt voor starters en senioren. Het Rijk, provincies en gemeenten pakken veel meer dan voorheen de regie. Er komt een Ministerie van Ruimtelijke Ordening waar de ruimtelijke vragen rond wonen, natuur, water, landbouw, mobiliteit en energie in onderlinge samenhang en afstemming worden opgepakt (zie par. 4.1). Binnen dit ministerie wordt onvermoeibaar gesleurd aan woningbouw op basis van een gedeelde ontwikkel- en investeringsagenda in samenhang met de andere ruimtelijke opgaven.’ (CU: p. 97)

‘€ 1 miljard extra voor ouderenwoningen. Ons voorstel om fors te investeren in nieuwe woonvormen voor ouderen wordt een centraal onderdeel van het nieuwe volkshuisvestingsbeleid. Afspraken over woonvormen en aantallen woningen voor ouderen zijn een vast onderdeel van de prestatieafspraken met woningcorporaties. Ook voor pensioenfondsen en andere financiers ligt hier een taak en een kans.’ (CU: p. 98)

‘Doorstromen alstublieft. Er komen doorstroommakelaars en doorstroompremies om mensen van een relatief ruim huis naar een meer passende woning te begeleiden. Een vast te stellen percentage van de nieuw te bouwen woningen wordt gereserveerd voor passende woonvormen voor ouderen. Bovendien wordt toegankelijkheid standaard meegenomen bij nieuwbouw, zodat alle nieuwe woningen, of in ieder geval alle nieuwe wijken, levensloopbestendig zijn.’ (CU: p. 98)

D66

‘Wij willen voor 2030 meer dan een miljoen huizen bouwen. Dat is de enige manier om aan de groeiende vraag te voldoen. Vooral voor mensen met een middeninkomen is er een groot tekort aan betaalbare woningen. Nu bouwen we vooral binnen steden en de gemeenten daaromheen, waar al goede aansluitingen op het openbaar vervoer zijn. Maar dit lost niet alle vraag op. Daarom moeten we ook bouwen op nieuwe plekken, zonder schade toe te brengen aan de natuur. Daarom komt er een ministerie van wonen, ruimtelijke ordening en milieu.’ (D66: p. 54)

‘Nieuwe huizen bouwen we zoveel mogelijk binnen de bebouwde kom. Zo slaan we twee vliegen in een klap: we hebben meer ruimte voor groen en werken aan sterkere dorpskernen en binnensteden. Bovendien zijn ze beter bereikbaar met de fiets en openbaar vervoer.’ (D66: p. 54)

‘We bouwen in eerste instantie binnen de bebouwde kom. Daar zijn voorzieningen en openbaar vervoer al aanwezig. Om te zorgen dat dit niet stil komt te liggen als het economisch slechter gaat, komt er een crisisbouwfonds dat de ontwikkeling van bouwlocaties financieel ondersteunt.’ (D66: p. 54)

‘Veel stadswijken en dorpen hebben een tekort aan een- en tweepersoonswoningen voor bijvoorbeeld stellen zonder kinderen, alleenstaande ouders, singles, senioren of mensen met een beperking. Door meer huizen te bouwen voor andere levensfasen en woonbehoeftes, komen er

meer gezinswoningen beschikbaar en bevorderen we de doorstroming. Hier moet ook net buiten de bebouwde kom plaats voor zijn.’ (D66: p. 55)

‘We stimuleren groepswoonvormen en eigen initiatief voor woningen, zoals wooncoöperaties en collectief particulier opdrachtgeverschap. Verschillende gezinsvormen hebben verschillende woonwensen en daar komen we graag in tegemoet. Om een bouwvergunning en hypotheek bereikbaar te maken voor woongroepen biedt de overheid hulp met een garantstelling en kennis over collectief wonen.’ (D66: p. 55)

‘Het is tijd voor een grondige herziening van de fiscale en financiële regelingen voor woningen. Subsidies en belastingvoordelen op koopwoningen drijven de huizenprijzen op, waardoor een nieuwe huizenbubbel dreigt. Daarnaast verdringen ze de bouw van betaalbare huurhuizen en weerhouden ouderen ervan om te verhuizen naar een passende woning.’ (D66: p. 55)

‘Mensen met een beperking of chronische ziekte wonen vaak samen met anderen, die voor hen (mantel)zorgen. Door het samenwonen krijgen mensen minder bijstandsuitkering vanwege de kostendelersnorm. Zij worden financieel gestraft, omdat zij samenwonen vanwege de (mantel)zorg die nodig is. D66 wil daarom de kostendelersnorm afschaffen voor huishoudens waar huisgenoten, partners of familieleden (mantel)zorgen.’ (D66: p. 56)

‘Scheef wonen gaat ook om mensen die klem zitten in een woning die te groot is, of niet aangepast aan een beperking. Woningcorporaties moeten het voor huurders makkelijker maken om een grote woning te verlaten voor een kleinere. Deze huurders krijgen voorrang op woningen, uitzonderingen op de inkomenseis en financiële tegemoetkoming van de corporatie.’ (D66: p. 57)

‘De gezondheidszorg wordt complexer, meer digitaal en steeds meer ondersteund door technologie en het gebruik van data. Dit vraagt om nieuwe opleidingen op het snijvlak van zorg, geneeskunde en (informatie)technologie. Gedeelten van verschillende opleidingen, van dokter tot verpleegkundige, kunnen samen worden gevolgd.

Deze nieuwe opleidingen kunnen ook aantrekkingskracht hebben op een bredere groep jonge mensen. Tegelijkertijd kan technologie ook een belangrijke rol spelen bij het minder arbeidsintensief maken van de zorg, zodat de menselijke aandacht naar die gedeelten van de zorg kan blijven gaan waar deze het meest nodig is.’ (D66: p. 153)

‘Gemeenten moeten bij het verlenen van vergunningen geen onnodige obstakels opwerpen voor mantelzorgwoningen waar kinderen dichtbij hun hulpbehoevende ouders wonen. We moedigen sociale partners aan om in cao’s afspraken te maken over mantelzorg en verlof.’ (D66: p. 155)

‘D66 heeft in de afgelopen jaren gepleit voor een pilot voor logeerszorg als tussenvorm tussen thuis en het verpleeghuis. Op die manier wordt de mantelzorger even ontzien. Deze pilot kan landelijk worden uitgebreid. Gemeenten moeten hier meer ruimte voor bieden.’ (D66: p. 155)

‘De regio Rotterdam vraagt een ander zorgaanbod dan in de regio Drenthe. Dit vraagt om een betere samenwerking en sturing op regioniveau. Wij willen daarom dat verzekeraars met zorgaanbieders, patiëntenorganisaties en gemeenten deze sturing vastleggen in een meerjarig Regionaal Zorgplan. Dit plan bevat de randvoorwaarden en concrete plannen over de benodigde zorg in een regio, en door wie, waar en hoe die zorg moet worden geleverd. Zo kunnen de juiste keuzes worden gemaakt

om de zorg toekomstbestendig te maken, met expliciete afspraken over het voorkomen, verplaatsen en vervangen van zorg. Ook het sociaal domein moet aanhaken bij deze Regionale Zorgplannen. Schotten die samenwerking tegenhouden, zoals in de financiering, moeten worden weggenomen.’ (D66: p. 161)

‘Samen met de eerstelijnszorg houden regionale ziekenhuizen de basiszorg in de omgeving toegankelijk. Deze streekziekenhuizen vormen een belangrijk fundament van onze zorg, zeker voor kwetsbare ouderen die kampen met meerdere aandoeningen. Door in te zetten op meerjarige contracten en een intensievere samenwerking tussen de regionale ziekenhuizen en gespecialiseerde ziekenhuizen en universitaire medische centra, verstevigen we de positie van de regionale ziekenhuizen. De complexe zorg brengen we onder bij gespecialiseerde ziekenhuizen. Als bij een afdeling of ziekenhuis de zorgkwaliteit, financiën en beleid ondermaats zijn, kan dit betekenen dat een ziekenhuis of afdeling moet sluiten. Dit moet altijd gepaard gaan met zorgvuldige afbouw en duidelijke communicatie naar patiënten.’ (D66: p. 162)

‘Eenvoudige zorg moet zo dicht mogelijk in de buurt worden verleend. Nieuwe technologie kan daarbij helpen. De coronacrisis heeft laten zien dat een deel van onze medische zorg, zoals consulten, monitoring en eenvoudige diagnostiek, heel goed online kan.’ (D66: p. 162)

‘Patiënten moeten op een veilige manier, via apps en digitale consulten, zorg op afstand kunnen krijgen. We bevorderen dat zorgaanbieders vaker voor dezelfde (digitale) eHealthtoepassingen kiezen.’ (D66: p. 162)

‘Een goede woning op de goede plek kan het verschil maken tussen met hulp langer thuis wonen of opname in het verpleeghuis.’ (D66: p. 167)

‘D66 wil meer seniorenwoningen. Daarom moet iedere gemeente zorgen voor het toevoegen van seniorenwoningen als verdichting van de bestaande buurten. Daarmee worden huizen gebouwd voor de mensen in de buurt die ouder worden en lokaal willen doorverhuizen.’ (D66: p. 167)

‘D66 vindt dat alle overheden zich maximaal moeten inspannen voor meer woon/zorgcombinaties. Wij willen dat gemeenten en het Rijk stimuleren dat woningcorporaties, zorgorganisatie en welzijnsorganisatie samenwerken. Om te voorkomen dat kleine gemeenten vanwege de aanzuigende werking afzien van de bouw van woonvoorzieningen, worden gemeenten gedwongen om regionaal eerlijke afspraken te maken over de verdeling van de bouwopgave van woonzorgcombinaties.’ (D66: p. 167)

‘D66 vindt het belangrijk dat ouderen zelf regie kunnen houden over hun dagelijks leven. Daarom willen we eigen initiatieven, waarbij ouderen samen met vrijwilligers zorg en samen zijn lokaal organiseren, maximaal faciliteren. Mensen die niet meer zelfstandig thuis kunnen wonen, hoeven niet altijd naar een verpleeghuis. Hulp vanuit hun eigen netwerk kan evenals beschikbare thuiszorg helpen voorkomen dat zwaardere hulp meteen nodig is. Zo houden mensen zelf keuzevrijheid over waar zij oud worden of wie hun huisarts is. Gemeenten moeten hier ruimte voor maken, evenals voor voldoende plekken voor tijdelijke opnames in verzorgingshuizen. Samenwerking met woningcorporaties is essentieel om deze keuzevrijheid voor ouderen met een bescheiden inkomen te verzekeren.’ (D66: p. 167)

‘D66 wil dat zorg buiten het verpleeghuis de toekomst wordt. De financiering van wonen en zorg wordt daarom op de lange termijn steeds verder gescheiden. Iedereen blijft verzekerd van dezelfde kwaliteit zorg, maar in verschillende woonvormen.’ (D66: p. 168)

‘We willen ruimte maken voor nieuwe financieringsmogelijkheden, waarmee de overwaarde op het huis of pensioenvermogen ingezet kan worden voor levensloopbestendige aanpassingen aan woningen.’ (D66: p. 168)

‘Het verpleeghuis blijft een optie voor de groep ouderen die intensieve zorg in een zorginstelling nodig hebben. Gelukkig zijn er steeds meer nieuwe en kwalitatief goede verpleeghuizen. D66 wil een nationaal programma om verouderde verpleeghuizen te moderniseren. Deze hebben vaak lange gangen, veel verdiepingen en slechte ventilatie.’ (D66: p. 168)

‘Steeds meer ouderen kunnen gelukkig overweg met een tablet of een computer. Zorginstellingen moeten ruimte krijgen in hun begrotingen om te investeren in technologische hulpmiddelen. Ook moet er budget zijn voor andere vormen van innovatie en arbeidsbesparende technologie, zoals robotica en domotica. Digitale zorg moet worden vastgelegd in richtlijnen. Waar nodig helpen we ouderen met digitale zorg, thuis of in verpleeghuizen.’ (D66: p. 168)

‘We stimuleren onderzoek naar preventie en onderzoek naar eHealth, door landelijke samenwerking in zogenaamde LivingLabs. Er zijn vele duizenden eHealth apps in omloop, maar slechts weinig zijn onderzocht op effectiviteit. Dit terwijl eHealth een grote rol kan spelen op het gebied van leefstijl en gezondheidsbevordering en tegelijkertijd meer regie bij de gebruiker legt. Toegankelijkheid is belangrijk, zodat ook laaggeletterden of mensen met beperkte digitale vaardigheden hiermee kunnen omgaan.’ (D66: p. 170)

DENK

‘Betaalbaarheid

De kosten voor de zorg zijn in de afgelopen jaren enorm gestegen. Duurdere zorg en soms onbereikbare zorg versterkt de scheidslijn tussen “arm en rijk”. Er is een vicieuze cirkel ontstaan waarbij de zwakkeren op den duur meer zorg nodig hebben, wat vaker duurder is. Zorg kan betaalbaar blijven als we de grootste zorgafnemers preventief behandelen en de drempel voor primaire vroegtijdige zorg verlagen. Het afwentelen van de stijgende zorgkosten op de premiebetaler heeft zijn langste tijd gehad. Daarom stelt DENK voor om:

- Het eigen risico af te schaffen
- De eigen bijdrage voor de gehele zorg per persoon te verlagen
- De zorgverzekeringspremie drastisch te verlagen
- In te zetten op innovatie door e-health en domotica te stimuleren
- Frauderende zorgaanbieders aan te pakken
- Salarissen in de top van de zorg te verlagen.’ (DENK: p. 25)

‘Ouderenzorg

(...) Een groot obstakel in de Nederlandse maatschappij wat betreft ouderenzorg is de beschikbaarheid van personeel. Er is een chronisch tekort aan zorgpersoneel dat verpleging en verzorging levert aan ouderen. DENK wil dat er meer zorg verleend kan worden vanuit de eigen vertrouwde omgeving van de patiënt. Dit kan gedaan worden door familieleden of vrienden, die

bijvoorbeeld zonder werk zitten, bij een zorgbureau om te scholen om zo de benodigde verzorging aan huis te kunnen leveren. Zorg aan huis wordt op basis van indicaties en zorgplannen van de wijkverpleegkundige uitgevoerd. In deze situatie is de wijkverpleegkundige de eindverantwoordelijke voor de zorg en de werkgever.

DENK wil ouderenzorg verbeteren door:

- Focus te leggen op eigen regie van ouderen
- Thuis wonen zolang mogelijk behouden
- Betaalde zorg leveren via familieleden of vrienden beheerd vanuit de wijkverpleegkundige
- Werklozen omscholen om betaalde verzorging te leveren via een zorgbureau
- Samenwerken met zorgprofessionals als wijkverpleegkundigen om hiaten in de zorgvraag te signaleren en op te lossen.’ (DENK: p. 26)

‘Cultuursensitieve zorg

Nederland is een multicultureel land waarin de zorg voor jong en oud nog te veel vanuit één standaard wordt geregeld. Deze standaard past soms niet optimaal bij de achtergrond en cultuur van Nederlanders met een migratieachtergrond. In het nationaal preventiefonds wil DENK een apart hoofdstuk over cultuursensitiviteit. Maar ook in het verlenen van zorg moet er rekening worden gehouden met de achtergrond van de patiënt. Dit betreft zorg in ziekenhuizen, eerstelijnspraktijken, in verpleeg- en verzorgingstehuizen en zorg aan huis in de thuiszorg. DENK wil:

- Dat alle zorg die geleverd wordt in Nederland rekening houdt met de cultuur en achtergrond van de patiënten,
- Zorgaanbieders verplichten tot het opstellen van een cultuursensitief zorgprotocol
- Zorgpersoneel in het leveren van cultuursensitieve zorg en cultuursensitief communiceren trainen
- Zorgverzekeraars en gemeenten verplicht cultuursensitieve zorg laten inkopen
- Ter bevordering van de kwaliteit van de zorgverlening kosteloos tolken aanbieden aan patiënten die de Nederlandse taal niet goed machtig zijn.’ (DENK: p. 27)

‘Volkshuisvesting een kerntaak van de regering maken

DENK wil dat de regering de regie neemt om het woningtekort op te lossen. DENK wil daarom:

- Een Volkshuisvestingsfonds waarin de regering structureel 1 miljard euro reserveert voor de woningbouw. Sinds 2014 zijn hier geen structurele middelen meer voor. DENK voert ze weer in
- Een meerjarige Nationale Volkshuisvestingsagenda. Hierin wordt onder regie van de regering gestuurd op voldoende en betaalbare woningen
- Een Minister van Volkshuisvesting die actief stuurt op voldoende betaalbare woningen.’ (DENK: p. 40)

‘Bijstand

DENK vindt dat de bijstand een vangnet is waar mensen altijd op terug moeten kunnen vallen. DENK wil daarom: (...)

- De kostendelersnorm afschaffen.’ (DENK: p. 47)

FvD

‘Wij willen: (...) Lokale politiebureaus en lokale ziekenhuizen.’ (FvD: p. 10)

‘Wij willen: (...)

- Private bouwprojecten moeten niet gedwongen worden om een verplicht percentage sociale woningbouw te realiseren.’
- Aparte minister voor woningbouw en oplossen woningnood.
- (...)
- Generatiewoningen om sociale cohesie te stimuleren.’ (FvD: p. 56)

‘We zijn voor generatiewoningen om het contact tussen ouderen en jongeren te versterken. Generatiewoningen pakken een aantal prangende maatschappelijke problemen gecombineerd aan: pensioenproblematiek, sociale uitsluiting door huidig ouderenbeleid, huisvesting jonge gezinnen, kinderopvang, toename sociale en effectieve veiligheid, daling van zorgkosten.’ (FvD: p. 57)

‘Wij willen: (...) Kleinschalige medische zorg: maatschappen i.p.v. loondienst, heropenen regionale ziekenhuizen.’ (FvD: p. 82)

‘Wij willen: (...)

- Stimuleren en ondersteunen mantelzorg via innovatie (bijv. generatiewoningen, zie ook: Wonen)
- In stand houden en waar mogelijk uitbreiden van verzorg- en verpleeghuizen.’ (FvD: p. 84)

‘De ouderenzorg is in de afgelopen 7 jaar afgebroken. In 2013 nam het partijkartel wetten aan die erop gericht waren ouderen langer thuis te laten wonen. In theorie een mooie gedachte; veel ouderen geven zelf immers aan zo lang mogelijk thuis te willen blijven wonen. In de praktijk bleek dit echter een bezuiniging. Terwijl maar liefst 800 verzorgingshuizen hun deuren moesten sluiten, werden ook de eisen voor de verpleeghuizen verhoogd. Hierdoor viel een vrijwel niet te overbruggen gat tussen alleen thuis wonen en opname in een verpleeghuis. De ouderen die in dit gat vallen, krijgen met tal van problemen te maken.’ (FvD: p. 85)

‘Wij willen: (...) Stop op fusies en sluiten van regionale ziekenhuizen, om voldoende dekking te behouden.’ (FvD: p. 86)

GL

‘We brengen het ministerie van VROM terug om Nederland mooier en duurzamer in te richten.’ (GL: p. 22)

‘We schaffen de marktwerking in de zorg af. De zorgverzekeraars vormen we om tot publieke zorgfondsen. Samen met lokale burgerinitiatieven, patiëntenorganisaties, mensen met een beperking, zorgaanbieders en beroepsgroepen stellen deze zorgfondsen voortaan in iedere regio één zorgplan op met een bijbehorend zorgbudget. Hierin staan afspraken over de organisatie en kwaliteit van de ouderenzorg, huisartsenzorg, wijkverpleging, ziekenhuiszorg en GGZ en over de afstemming met Jeugdhulp en andere gemeentelijke welzijnsvoorzieningen. Op deze manier hebben zorgprofessionals niet meer te maken met meerdere zorgverzekeraars en zijn zij veel minder tijd kwijt aan administratie. Daarnaast creëert de betere afstemming met gemeenten meer ruimte voor preventie, kortere wachtlijsten, minder geregeld voor mantelzorgers en betere arbeidsvoorwaarden voor thuiszorgmedewerkers. We zorgen dat niemand zorg tekortkomt en geven zorgprofessionals een zwaarwegende stem in het oordeel of iets noodzakelijke zorg is.’ (GL: p. 33)

‘We investeren in goede zorg voor onze ouderen. Er komen extra verpleeghuisplekken, passende seniorenwoningen en meer voorzieningen voor ouderen die tijdelijk niet thuis kunnen wonen. Zo garanderen we een divers en passend woonaanbod waarbij rekening wordt gehouden met culturele en regionale aspecten. Certificering voor inclusieve ouderenzorg, zoals de Roze Loper, verheffen we tot algemeen geldend beleid. Mantelzorgers geven we de ondersteuning die ze verdienen. Thuiszorgmedewerkers en wijkverpleegkundigen krijgen meer ruimte voor samenwerking met de huisarts, het ziekenhuis en sociale hulpverleners. In medische opleidingen en op de werkvloer komt meer aandacht voor persoonlijke ouderenzorg en goede zorg voor ouderen met een ongeneeslijke ziekte.’ (GL: p. 34)

‘Iedereen in Nederland, of je nu in Utrecht woont of in Hoogeveen, moet voor kleine medische ingrepen en spoedzorg dicht bij huis terecht kunnen. We financieren deze ziekenhuiszorg daarom op basis van beschikbaarheid voor inwoners en niet op basis van de hoeveelheid “zorgproductie”. Voor hoogspecialistische zorg gaan ziekenhuizen meer onderling samenwerken en de kennis en expertise bundelen zodat de kwaliteit van zorg verder verbetert.’ (GL: p. 35)

‘We maken werk van een inclusief zorgstelsel. Er komt een einde aan de discriminatie van homo- en biseksuele mannen bij bloeddonatie: seksueel risicogedrag wordt het criterium, niet de vraag met wie je seks hebt. De hiv-preventiepillen PrEP en bijbehorende zorg worden laagdrempelig verstrekt en vergoed. Iedereen in Nederland kan zich laagdrempelig laten testen op soa’s. We pakken discriminatie tegen zorgprofessionals en vooroordelen in de zorg aan in samenwerking met zorgorganisaties en discriminatiemeldpunten. Dit geldt voor bewuste of onbewuste discriminatie naar zowel zorgmedewerkers als patiënten. We investeren in cultuur- en gendersensitieve zorgverlening en in intersectioneel medisch en farmaceutisch onderzoek naar de gezondheid van onder andere vrouwen en mensen van kleur. De lange wachtlijsten in de transgenderzorg werken we weg. Transgenderzorg wordt zoveel mogelijk ook regionaal aangeboden. Er komt een wettelijk verbod op medisch niet-noodzakelijke behandelingen van intersekse personen zonder hun eigen toestemming.’ (GL: p. 37)

‘De overheid gaat weer regie nemen en komt vanuit het volkshuisvestingsfonds met een woningbouwoffensief voor (sociale) huurwoningen en koopwoningen.’ (GL: p. 45)

‘De huidige woningen sluiten niet altijd goed aan op de woonbehoeften van mensen, waardoor bijvoorbeeld veel ouderen vastzitten in een te grote woning. We bouwen daarom meer passende woningen en stimuleren de ontwikkeling van nieuwe, gezamenlijke en duurzame woonvormen voor onder andere alleenstaanden, samengestelde gezinnen, ouderen en mensen met een beperking die zorg nodig hebben. Dit bevordert de doorstroming, waardoor ook meer starterswoningen beschikbaar komen. Alle nieuwbouwwoningen worden goed toegankelijk en levensloopbestendig gebouwd.’ (GL: p. 48)

‘We schaffen de kostendelersnorm af en nemen een kleine spaarpot en het eigen huis niet meer mee bij het bepalen of je recht hebt op een uitkering.’ (GL: p. 60)

PvdA

‘Regierol weg van zorgverzekeraar. Samenwerken levert meer op dan concurrentie. De zogeheten regierol in de zorg halen we daarom weg bij de zorgverzekeraar. De Rijksoverheid stelt een spreidingsplan op en is eindverantwoordelijk voor de universeel toegankelijke basisvoorzieningen. Via de Wet bijzondere medische verrichtingen organiseert het Rijk centraal de hooggespecialiseerde zorg en dure apparaten. Regionaal komen er regisseurs met “doorzettingsmacht”: zij kunnen ingrijpen bij stagnatie of impasse zodat er altijd goede zorg dichtbij is. Gemeenten en regionale samenwerkingsverbanden krijgen een stem bij de spreiding van essentiële zorg. Ook ziekenhuizen, huisartsen, patiënten en gemeenteraden krijgen zeggenschap. Zorgverzekeraars krijgen een meer administratieve rol en mogen geen winst uitkeren.’ (PvdA: p. 27)

‘Een eigen gezondheidscentrum dichtbij. De eerstelijnszorg in Nederland is een groot goed. Wij willen een gezondheidscentrum dichtbij inwoners waar huisarts, fysiotherapeut, wijkverpleging en thuiszorg met elkaar samenwerken om de beste zorg te bieden. Ook medisch specialisten houden er spreekuur. Ook ’s avonds en in het weekend is er zorg dichtbij in de buurt. We passen de Mededingingswet aan zodat alle zorgverleners in de eerstelijns ongehindert kunnen samenwerken. We ontlasten de mantelzorgers alsmede professionele zorgverleners met uitbreiding van dagbesteding, respijtzorg, technologische hulpmiddelen en faciliteiten voor vrijwilligersinitiatieven.’ (PvdA: p. 28)

‘Volksgezondheid voorop bij regionale ziekenhuizen. Regionale ziekenhuizen vervullen een belangrijke rol om toegankelijke zorg te garanderen, te zorgen dat mensen geen zorg uitstellen en het mogelijk te maken dat ook vrienden en familie op bezoek kunnen komen. Regionale ziekenhuizen mogen daarom niet sluiten vanwege uitsluitend financiële redenen. Zorg willen wij zo dichtbij mogelijk en toegankelijk voor iedereen. De Rijksoverheid is daarvoor eindverantwoordelijk.’ (PvdA: p. 29)

‘Cultureel diverse zorg. In de zorg komt meer aandacht voor verschillende culturele achtergronden. Personeelsbestanden worden diverser en zorgaanbieders ontwikkelen cultuursensitieve kennis en vaardigheden. We maken gebruik van tussenpersonen om contact te leggen met moeilijk bereikbare doelgroepen.’ (PvdA: p. 29)

‘Meer geschikte woningen voor ouderen. Veel mensen willen graag zo lang mogelijk thuis blijven wonen. Er komen meer levensbestendige woningen waarin wonen en zorg beter te combineren valt en je met een gerust gevoel ouder kunt worden. Verpleeghuiszorg wordt aan huis geleverd. We ondersteunen kleinschalige beschermde woonvormen voor kwetsbare groepen. Gemeenten, woningbouwcorporaties en sociale projectontwikkelaars maken in samenspraak met ouderen en mensen met beperkingen per wijk of dorp programma’s voor de bouw van levensloopbestendige woningen (huur en koop), woonzorgcombinaties en aanpassing van bestaande woningen, inclusief bijbehorende gemeenschappelijke voorzieningen. De ministers van VWS en Volkshuisvesting zien toe op de uitvoering van deze plannen en ondersteunen dit proces via regelgeving en subsidies. Voorts zorgen gemeenten en woningbouwcorporaties, dat ouderen en mensen met beperkingen via woningtoewijzing en/of financiële subsidies een reële kans krijgen om een passende woning te verkrijgen. Deze woningen en woonzorgcomplexen staan in een veilige en ouderenvriendelijke woonomgeving met dichtbij basisvoorzieningen, zoals eerstelijnsgezondheidszorg, buurtsuper, geldautomaat, ontmoetingsplaatsen en OV-halte.’ (PvdA: p. 29)

‘Investeren in nieuwe technieken. We willen investeren in technologische ontwikkelingen die ons leven makkelijker en gezonder kunnen maken. Zo investeren we in domotica-woningen waar zorgtaken, communicatie, ontspanning en huiselijke taken door elektronica gemakkelijker worden gemaakt. Tegelijkertijd zijn nieuwe technieken geen vervanging voor menselijk contact.’ (PvdA: p. 29-30)

‘Een plek in het verpleeghuis als dat nodig is. De wachtlijsten worden teruggedrongen. Gemeenten, verzekeraars en (verpleeghuis)instellingen brengen per regio de te verwachten vraag naar verpleeghuiszorg in kaart en stellen meerjarige plannen op om de vereiste capaciteit te realiseren en nieuwe vormen van kleinschalige verpleeghuiszorg te ontwikkelen die beter aansluiten bij de behoeften van de huidige ouderen. De minister van VWS neemt de regie op zich, opdat de gemeenten, verzekeraars en instellingen de plannen ook daadwerkelijk realiseren. Als het echt niet langer gaat thuis, is er altijd plek in een verpleeghuis.’ (PvdA: p. 30)

‘Er is sprake van een wooncrisis. Het is weer hoog tijd voor volkshuisvesting. Daarom is er een minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu nodig. Die komt met een nieuwe rijksnota ruimtelijke ordening en investeringen in wijk- en dorpsvernieuwing.’ (PvdA: p. 41)

‘100.000 woningen per jaar en een Ministerie van Volkshuisvesting & Ruimtelijke Ordening en Milieu. Door als overheid zelf te investeren en gemeenten en woningcorporaties meer middelen te geven om te bouwen, kunnen er ook ambitieuzere en bindende afspraken komen tussen Rijk, provincies, gemeenten, marktpartijen en woningcorporaties. Met de Tweede Kamer stelt het Rijk een meerjarig woningbouwprogramma vast van jaarlijks minimaal 100.000 woningen. Dit wordt – per regio uitgesplitst – opgenomen in de Nationale Omgevingsvisie. De Rijksoverheid kan daarbij verder met gemeente afspraken maken over het opnemen van een minimum percentage betaalbare huurwoningen in bestemmingsplannen, analoog aan de prestatieafspraken die gemeenten met corporaties maken over sociale huur.’ (PvdA: p. 43)

‘We willen samenwonen makkelijker maken. Daarom schaffen we de kostendelersnorm in de bijstand af.’ (PvdA: p. 43)

‘Beschermd woonvormen voor kwetsbare groepen. Niet iedereen kan zelfstandig wonen. Daarom ondersteunen we (kleinschalige) beschermd woonvormen voor kwetsbare groepen. We werken samen met woningcorporaties. Het aanbod van woningen waar het eenvoudiger is om wonen, welzijn en zorg te combineren gaat omhoog. We investeren in goede (gemeenschappelijke) ruimtes, bijvoorbeeld om de zorg te verlenen of elkaar te ontmoeten. Gemeenten nemen in hun woonvisies een verplicht aantal ouderenwoningen op. Ook komen er meer mantelzorgwoningen en pre-mantelzorgwoningen; het wordt eenvoudiger om deze samen te kopen, ook als je geen partner van elkaar bent (zie hoofdstuk 2 over zorg). Er komt meer aandacht en ondersteuning voor alternatieve woonvormen voor ouderen. Knarrenhofjes zijn een mooi idee dat stimulant verdient. Gemeenten, woningbouwcorporaties en sociale projectontwikkelaar maken in samenspraak met ouderen en mensen met beperkingen per wijk of dorp programma’s voor de bouw van levensloopbestendige woningen (huur en koop), woonzorgcomplexen en aanpassing van bestaande woningen, inclusief bijbehorende gemeenschappelijke voorzieningen. De ministers van VWS, Volkshuisvesting en de provincie zien toe op de uitvoering van deze plannen en ondersteunen de bouw en aanpassing via regelgeving en subsidies.’ (PvdA: p. 43)

‘Gemengde wijken. Nederland mag trots zijn op onze traditie van gemengde wijken. Toch worden de tegenstellingen groter. Daarom krijgen corporaties meer ruimte om gemengd te bouwen, in maatschappelijk vastgoed te investeren en meer mensen te huisvesten. De marktverkenning (waarbij eerst moest worden gekeken of er door marktpartijen kan worden gebouwd) wordt dus afgeschaft en de norm voor passend toewijzen versoepelt tot 75 procent zodat corporaties meer ruimte krijgen om bredere groepen in aanmerking te laten komen voor hun woningen.’ (PvdA: p. 47)

PvdD

‘Mensen in hetzelfde huishouden hebben recht op een bijstandsuitkering. Dat betekent dat de kostendelersnorm komt te vervallen.’ (PvdD: p. 44)

‘Regionale ziekenhuizen blijven overeind en worden niet meer opgeslokt door fusies. Zo is goede zorg bereikbaar voor iedereen. Elk streekziekenhuis beschikt over een verloskamer, zodat alle aanstaande ouders tijdig een ziekenhuis kunnen bereiken. Alleen complexe zorg wordt ondergebracht bij gespecialiseerde ziekenhuizen.’ (PvdD: p. 68)

‘De overheid garandeert een divers zorgaanbod. De zorg blijft regionaal toegankelijk en lokale ziekenhuizen blijven overeind. De regie bij regionale overheden leggen kan hierbij helpen, maar is eerder een verkapte bezuinigingsoperatie gebleken. Dat wordt teruggedraaid: Gemeenten krijgen genoeg middelen om goede zorg aan te bieden die ook alleen dáárvóór aangewend worden. De kosten, uitvoering en kwaliteit zijn in elke gemeente gelijk.’ (PvdD: p. 69)

‘Meergeneratiewoningen worden fiscaal gestimuleerd en er komt ruimte om woningen voor andere samenlevingsvormen waarbij mensen voor elkaar zorgen te ontwikkelen.’ (PvdD: p. 69)

‘Identiteitsgebonden zorgcentra worden ondersteund. Denk hierbij aan ouderenzorginstellingen die rekening houden met LHBTIQA+-personen en mensen met verschillende culturele achtergronden.’ (PvdD: p. 69)

‘Ouderen kunnen kiezen tussen kwalitatieve en voldoende zorg thuis of een plek in een verpleeghuis. Er is voldoende wijkverpleging beschikbaar. We dringen de lange wachtlijsten voor verpleeghuizen terug door meer en kleinschaligere verpleeghuizen te bouwen, en bieden voldoende faciliteiten voor dagbesteding voor thuiswonende ouderen.’ (PvdD: p. 69)

‘Er is meer behoefte aan woningen voor alleenstaanden, maar ook aan meergeneratiewoningen, waarbij kinderen en (groot)ouders samen wonen en voor elkaar zorgen.’ (PvdD: p. 72)

‘De Partij voor de Dieren wil het woningtekort op een duurzame manier oplossen. We willen dat studenten betaalbaar op kamers kunnen in omgebouwde kantoorpanden en flexwoningen, jonge gezinnen een huur- of koopwoning vinden die bij hun gezinssituatie past, geboren stedelingen niet langer uit de stad worden verdreven en ouderen terechtkunnen in gelijkvloerse seniorenwoningen.’ (PvdD: p. 72)

‘Meergeneratiewonen wordt aangemoedigd en een substantieel onderdeel van de nieuwbouw wordt hiervoor bestemd, net als andere typen woningen waarbij wonen en zorg gecombineerd worden.’ (PvdA: p. 74)

‘Er komt een ministerie voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.’ (PvdD: p. 74)

PVV

‘Het aantal 75-plussers verdubbelt de komende twintig jaar en hun zorgvraag ook. Het is daarom van belang dat we investeren in ziekenhuizen, intensive cares en spoedeisendehulpdiensten. Specialististen die voor zichzelf willen beginnen in een wijk, moeten niet dwarsgezet worden door het ziekenhuis waar ze eerder werkten. Streekziekenhuizen en gespecialiseerde ziekenhuizen moeten niet langer elkaars concurrenten zijn.’ (PVV: p. 15)

‘Daarnaast ligt er een duizelingwekkende bouwopgave. Er zijn tienduizenden nieuwe verpleeghuisplekken nodig en we hebben tienduizenden nieuwe aangepaste woningen nodig voor al die ouderen die thuis blijven wonen en slechtziend of slecht ter been worden. We hebben een minister voor ouderenhuisvesting nodig om ervoor te zorgen dat het niet bij plannen maken blijft. Want uiteindelijk kan niemand zonder een dak boven zijn hoofd en al helemaal niet als je oud en afhankelijk van anderen bent geworden.’ (PVV: p. 15-16)

‘De PVV wil voor u: (...)

- Geen concurrentie meer tussen streekziekenhuizen en gespecialiseerde ziekenhuizen
- (...)
- Tienduizenden nieuwe verpleeghuisplekken
- Tienduizenden nieuwe ouderenwoningen
- Minister voor ouderenhuisvesting die de enorme bouwopgave waarmaakt.’ (PVV: p. 17)

‘Terwijl provincies en gemeenten zijn verzand in bureaucratie, procedures en eindeloze discussies over waar wel en waar niet gebouwd mag worden, moet de regie over de woningbouw weer terug naar het Rijk: er komt een minister van Wonen die de Nederlanders op nummer één zet. Een minister die zorgt voor woningen in plaats van windturbines.’ (PVV: p. 27)

SGP

‘Er is een grote vraag naar zorgverleners, met name verpleegkundigen en verzorgenden. Werken in de zorg moet aantrekkelijker worden. Ook moet er kritisch worden gekeken welke taken van zorgverleners door ander personeel overgenomen kunnen worden of waar de inzet van technologie nuttig kan zijn. Tegelijkertijd lijkt een groter beroep op de inzet van mantelzorgers en vrijwilligers onvermijdelijk. De SGP wil dat iedereen die dat kan zijn steentje bijdraagt, ook jongeren. Bij het bieden van hulp moet worden uitgegaan van wat mensen, samen met hun sociale netwerk nog zelf kunnen. We stellen daarbij mensen in staat om (ook financieel!) eigen keuzes te maken om de tijd te verdelen tussen werk, vrijwilligerswerk, huishoudelijke taken en mantelzorg. Maatschappelijke initiatieven zoals zorgcoöperaties worden actief gefaciliteerd.’ (SGP: p. 29)

‘143. Er wordt nog te weinig gebruik gemaakt van “respijtzorg” om overbelasting van mantelzorgers tegen te gaan. De zorg wordt dan tijdelijk overgenomen, zodat de mantelzorger even rust kan

nemen. Toezichthouders moeten er scherper op letten of gemeenten wettelijke verplichtingen nakomen om – met name overbelaste – mantelzorgers en vrijwilligers te ontlasten.’ (SGP: p. 29)

‘153. Zorg op afstand moet worden bevorderd. Behandelingen die gebruikmaken van eHealth moeten adequaat worden vergoed. Digitale innovaties waarvan nut en noodzaak is bewezen, moeten worden opgeschaald. Er moet daarom een eigen bekostigingsstructuur komen voor bewezen effectieve toepassingen van eHealth.’ (SGP: p. 31)

‘154. Een zorgvuldige registratie en uitwisseling van patiëntgegevens is broodnodig, zodat informatie niet dubbel of onnodig hoeft te worden geregistreerd en medische missers kunnen worden voorkomen. De overheid faciliteert een goede landelijke voorziening voor het uitwisselen van patiëntgegevens. Patiënten krijgen online toegang tot hun medisch dossier, mits de veiligheid en de privacy goed gewaarborgd zijn.’ (SGP: p. 31)

‘155. Digitalisering vraagt tegelijkertijd om realisme. Niet alles kan online en op afstand. Digitale innovaties zijn veelal op het individu gericht, met als risico dat eenzaamheid toeneemt. De overheid moet daarom ook blijven investeren in andere oplossingsrichtingen.’ (SGP: p. 31)

‘156. Mensen die van zorg afhankelijk zijn, moeten kunnen kiezen voor zorgverlening die past bij hun levensovertuiging en wensen. Bij de inkoop van zorg moet dit altijd gewaarborgd blijven. Er moeten in de zorg onderscheiden aanbieders zijn die passen bij de identiteit van een groep zorgvragers. Zorgaanbieders moeten daarom op een wijze en verstandige manier samenwerken, zodat er ruimte blijft bestaan voor een divers zorgaanbod. Dit geldt voor zowel voor maatschappelijke ondersteuning als de langdurige en curatieve zorg.’ (SGP: p. 31)

‘157. Regionale samenwerking wordt in de zorg steeds belangrijker. Op dit moment is “de regio” echter vaak geen eenduidig geheel. Haast iedere zorgwet hanteert een eigen regio-indeling. Er is duidelijkheid nodig over welk type zorg op lokaal, regionaal, bovenregionaal of landelijk niveau moet worden georganiseerd. Ook is het belangrijk dat er democratische controle mogelijk is op (boven)regionale besluitvorming.’ (SGP: p. 31)

‘195. Burgers kunnen kiezen voor hulp en (cliënt)ondersteuning die aansluit bij hun zorginhoudelijke, godsdienstige, levensbeschouwelijke en culturele wensen. Dit moet zo blijven. Waar nodig worden gemeenten aangesproken op de verplichting tot het bieden van een divers en bij de vraag passend zorgaanbod.’ (SGP: p. 36)

‘198. Er zijn meer woonvoorzieningen nodig voor ouderen die kwetsbaarder worden, maar nog geen verpleeghuiszorg nodig hebben. Te denken valt aan geclusterde en collectieve woonvormen, zoals wooncombinaties voor ouderen en jongeren. De Rijksoverheid, gemeenten, woningbouwcorporaties, bewonersorganisaties, verzekeraars en zorgaanbieders moeten hier samen de schouders onder zetten. De Stimuleringsregeling Wonen en Zorg wordt uitgebreid. Er moeten landelijke en meerjarige afspraken worden gemaakt over het realiseren van huisvesting voor zowel ouderen die nog zelfstandig kunnen wonen als verpleeghuisplekken. Op regionaal en lokaal niveau moet er een duidelijke visie op wonen, zorg en welzijn worden ontwikkeld.’ (SGP: p. 36)

‘199. Er is meer aandacht nodig voor “reablement”. Dit betekent dat ouderen moeten worden geholpen om hun fysieke, mentale en sociale functionaliteit te hervinden, wat de kwaliteit van leven

kan verhogen. De SGP juicht het toe als ouderen op een betekenisvolle wijze worden ingeschakeld bij de zorg voor anderen of vrijwilligerswerk (blijven) doen.’ (SGP: p. 36)

‘209. Door de vergrijzing neemt het aantal ouderen toe dat op zoek is naar passende huisvesting in combinatie met meer of minder intensieve zorg. Er moet een gevarieerd woonaanbod komen van passende woonvormen, zoals “kangoeroewoningen” waar ouderen en jongeren samen leven en elkaar ondersteunen.’ (SGP: p. 38)

‘250. Regionale ziekenhuizen hebben een belangrijke en waardevolle functie in ons zorgstelsel. Het is goed dat hier de laatste jaren meer aandacht voor is. Wat de SGP betreft, mogen dergelijke zorginstellingen niet zomaar verdwijnen. Nabijheid van zorg mag de samenleving wat waard zijn. Provinciale en lokale bestuurders en patiëntenorganisaties zouden intensief betrokken moeten zijn bij besluitvorming over de toekomstige inrichting van de medische en acute zorg in hun regio. Door de betrokkenheid van de gemeenschap krijgt de regionale inbedding meer gewicht en kan meer draagvlak ontstaan voor veranderingen in het regionale zorglandschap.’ (SGP: p. 42)

‘252. Verpleegkundige topzorg, waarbij alle wijkverpleegkundigen in een regio gebruik kunnen maken van hoogwaardige verpleegkundige ondersteuning en deskundigheid vanuit een topklinisch of academisch ziekenhuis, leidt tot betere én goedkopere zorg thuis. Technologische innovaties kunnen hier aan bijdragen. Dit concept dient landelijk ingevoerd te worden voor patiënten met complexe wonden, stoma’s, obesitas, incontinentie en oncologische zorg.’ (SGP: p. 42)

‘256. Soms kan het nodig of fijn zijn om tijdelijk ergens anders te kunnen verblijven, bijvoorbeeld om een ziekenhuisopname te voorkomen of om juist na een opname te kunnen revalideren. In het aanbod van voorzieningen voor een tijdelijk verblijf, zoals revalidatiezorg, respijtzorg, Wlz-crisisbedden, worden echter tekorten ervaren. Ook hierover worden regionale afspraken gemaakt en regionale en bekostiging voor de coördinatie geregeld.’ (SGP: p. 43)

‘320. De SGP wil dat de overheid streeft naar een dementievriendelijke samenleving. Gemeenten faciliteren en ondersteunen maatschappelijke initiatieven in de vorm van lokale “dementiecoalities”.’ (SGP: p. 53)

‘321. Gemeenten regelen dat er voor jongere mensen met dementie dagbesteding bestaat die zo veel mogelijk aansluit bij hun behoefte.’ (SGP: p. 52)

‘904. Het Rijk moet, gezamenlijk met de decentrale overheden, erop toezien dat er voldoende huizen beschikbaar zijn of komen in alle segmenten van de woningmarkt. De meeste aandacht moet gaan naar die segmenten waar de nood het hoogst is. Te denken valt aan betaalbare huurwoningen voor lage en middeninkomens, starterswoningen en levensloopbestendige woningen. Ook de bouw van sociale huurwoningen verdient een brede, gezamenlijke aanpak. Bij deze taak van het Rijk hoort ook het beschikbaar stellen van financiële middelen. Met financiële instrumenten kan het Rijk bijdragen om de woningmarkt van het slot te halen.’ (SGP: p. 129)

‘905. Het feit dat het Rijk een belangrijke rol heeft in het aanpakken van de woningnood, zorgt ervoor dat de SGP open staat voor de terugkeer van een Ministerie van Volkshuisvesting.’ (SGP: p. 129)

'911. Er moet meer ruimte komen voor meer flexibele bestemmingsplannen om aan de voortdurend wisselende woningbehoefte te voldoen.' (SGP: p. 130)

SP

'Onze ouderen verdienen een waardige oude dag. Wachtlijsten voor verpleeghuiszorg zijn dan ook uit den boze. We willen dat de ouderen voortaan kunnen kiezen tussen goede zorg thuis, of voor een fijne plek in een kleinschalig Zorgbuurthuis. Daar is bovendien een inloopfunctie voor de hele buurt. Ook de ouderen met een beginnende zorgbehoefte krijgen het recht te kiezen voor de ondersteuning van het Zorgbuurthuis.' (SP: p. 13)

'We voorkomen dat de zorg per gemeente verschilt, door invoering van een gemeentelijk basispakket voor o.a. de huishoudelijke hulp, begeleiding, dagbesteding en ondersteuning voor mantelzorg (respijtzorg). Door gemeenten voldoende middelen te geven voor de zorgtaken wordt de eigen bijdrage overbodig. Geld dat bestemd is voor de zorg gaat ook daadwerkelijk naar zorg, en niet naar allerlei bureaucratie en riant inkomens voor zorgbestuurders.' (SP: p. 14)

'Elke regio in Nederland verdient een volwaardig ziekenhuis, ook voor alle spoedeisende zorg (waaronder acute verloskunde). Er verdwijnen geen ziekenhuizen of afdelingen en daar waar nodig gaan reeds gesloten afdelingen weer open. Ziekenhuizen worden voortaan gefinancierd naar zorgbehoefte en niet meer per aantal verrichte handelingen. Specialisten gaan in loondienst werken. We willen ook overal een huisartsenpost op acceptabele afstand.' (SP: p. 14)

'Ook de "kostendelersnorm", een korting op de uitkering, schaffen we af. Mantelzorgers mogen geen boete krijgen voor de steun die zij verlenen.' (SP: p. 15)

'We willen een einde maken aan de woningnood. Een nieuw ministerie van wonen krijgt de regie over de huisvesting en maakt een nationaal bouwplan, voor de bouw van duurzame en betaalbare woningen voor iedereen.' (SP: p. 19)

VVD

'Investeren in de zorg is een investering in de samenleving. Omdat iedereen daaraan bijdraagt hebben we ook de plicht om de zorg voor iedereen betaalbaar te houden en kritisch te kijken of alle zorg echt passend is. Ook moeten we gebruikmaken van de kansen die digitalisering biedt.' (VVD: p. 36)

'Daarnaast gaat technologie een belangrijke rol spelen. Artsen kunnen bijvoorbeeld op afstand symptomen van patiënten monitoren, slimme horloges helpen bij de tijdige opsporing van ziektes, en via draagbare alarmsystemen kunnen senioren snel hulp inschakelen.' (VVD: p. 37)

'Meer gebruik van door deskundigen (bijvoorbeeld universitaire centra) gevalideerde data door zorgverzekeraars om een ziekteverloop beter te voorspellen en daarmee beter in te zetten op preventie. Het delen van deze data door verzekeren stimuleren we door bijvoorbeeld het gratis aanbieden van wearables. Het gebruik van persoonlijke data mag alleen met toestemming.' (VVD: p. 38)

‘Betere samenwerking en afstemming van het zorg- en ondersteuningsaanbod tussen zorgverzekeraars, zorgkantoren, gemeenten, welzijns- en mantelzorgorganisaties en zorgaanbieders in de regio om zo de patiënt meer centraal te stellen.’ (VVD: p. 39)

‘Zorg die zoveel mogelijk dicht bij huis plaatsvindt, en waar mogelijk zelfs digitaal. Zo kunnen zorgaanbieders de gezondheidstoestand van patiënten op afstand monitoren en kunnen ziekenhuizen zich specialiseren in complexe specialistische behandelingen. Acute zorg dient voor iedereen bereikbaar te zijn, ook in de regio.’ (VVD: p. 39)

‘Een eigen zorgbudget voor cliënten in de langdurige zorg (persoonsvolgende bekostiging). Daarmee kan iedereen zelf kiezen van wie ze zorg krijgen, wanneer dat gebeurt en of dit thuis of in een verpleeghuis plaatsvindt.’ (VVD: p. 40)

‘Investeren in meer toekomstbestendige woningen en kleinschalige woonvormen voor senioren conform lokale woonzorgvisies, waar het mogelijk is om met behulp van zorg te blijven wonen gedurende het ouder worden. Gezamenlijk opdrachtgeverschap kan hierbij bijdragen aan het ontwikkelen van nieuwe woonvormen. In combinatie met meer verpleeghuisplekken kan iedereen kiezen waar hij of zij oud wil worden en komt men niet op een wachtlijst terecht.’ (VVD: p. 40)

‘Meer keuzevrijheid in de ouderenzorg zodat senioren die bijvoorbeeld gespaard hebben, kunnen kiezen voor een grotere kamer. Zo kunnen verschillende woon(zorg)vormen ontstaan, waardoor senioren langer in hun eigen vertrouwde omgeving kunnen blijven wonen en mede daardoor partners langer bij elkaar kunnen blijven wonen.’ (VVD: p. 40)

‘Versterken van de digitale bekwaamheid van zorgpersoneel om zo zorg slimmer te organiseren en uiteindelijk meer tijd vrij te maken voor contact met de patiënt.’ (VVD: p. 40)

‘Tijdige signalering door zorgverleners van het ontstaan van overbelasting bij mantelzorgers, met bijzondere aandacht voor jonge mantelzorgers. Hun wordt actief tijdelijk vervangende zorg aangeboden. Partijen als gemeenten, welzijns- en mantelzorgorganisaties, zorgverleners en zorgkantoren stemmen dit goed onderling af.’ (VVD: p. 41)

‘Door de zorg zelf in kaart gebrachte “beter niet doen”-behandelingen verdwijnen uit het basispakket en maken ruimte voor zorginnovaties en slimme, digitale oplossingen (eHealth, zorg op afstand).’ (VVD: p. 42)

‘Stimuleren van digitale zorg. Zorgverleners kunnen, waar dit niet ten koste gaat van kwaliteit, digitale triage toepassen of zorg digitaal leveren. Hiervoor passen we de bekostiging aan, waarbij we ook digitale zorg bekostigen en de levering hiervan aantrekkelijker wordt. Dat komt de betaalbaarheid van zorg ten goede.’ (VVD: p. 42)

‘Meer woningbouw en meer landelijke sturing. We richten een nationaal bouwfonds op en verlagen de lasten voor bouwers. De verantwoordelijkheid ligt in eerste instantie lokaal, maar er komen strikte prestatieafspraken met provincies en gemeenten om meer woningen te realiseren en het rijk kan zo nodig bijsturen. Regionaal kunnen ook afspraken worden gemaakt over herstructurering van de regionale woningvoorraad. De prioriteit komt te liggen bij betaalbare koop- en huurwoningen

voor middeninkomens. Ook komt er extra aandacht voor seniorenwoningen en voor woningen die geschikt zijn voor mensen met een lichamelijke beperking.’ (VVD: p. 82)

‘Een nationaal bouwfonds dat investeert in betaalbare woningen in heel Nederland, rekening houdend met de regionale verschillen op de woningmarkt. De Rijksoverheid kan met dit fonds meebetalen aan grootschalige vernieuwing van wijken en nieuwbouw om de bouwproductie op peil te houden, bijvoorbeeld in tijden van economische neergang.’ (VVD: p. 82)

‘Ook maken we het makkelijker om met meerdere generaties op hetzelfde perceel te wonen. Bijvoorbeeld via zogeheten kangoeroewoningen, door hier heldere, landelijke regels voor te maken in plaats van afwijkende regels per gemeente.’ (VVD: p. 82)

‘Wegnemen van barrières bij het afsluiten of veranderen van een hypotheek. Voor zzp’ers komen er meer mogelijkheden om via arbeidsmarktscans een hypotheek te krijgen, voor senioren om via verzilverhypotheeken vastzittend vermogen uit het huis op te nemen, en de hypotheekruimte voor mensen met een studieschuld vergroten we door deze minder te laten meetellen, door het te baseren op het bedrag dat oud-studenten daadwerkelijk aflossen.’ (VVD: p. 83)

Bronnen bij hoofdstuk 6 Meedoen aan woningverduurzaming

50PLUS

'50PLUS staat voor een krachtig klimaat-, energie- en milieubeleid en maakt zich sterk voor het behoud en herstel van de biodiversiteit. Daarbij moet getracht worden schade aan de economie te voorkomen en economische groei niet te belemmeren.' (50PLUS: p. 15)

CDA

'Wij betrekken burgers vooraf bij grote besluiten en bieden ruimere regelingen voor investeringen in isolatie en energiebesparing aan je eigen huis.' (CDA: p. 9)

'Veel gezinnen zijn een steeds groter deel van hun inkomen kwijt aan vaste lasten. Dat raakt vooral de middeninkomens die buiten de aanvullende regelingen vallen. Daarom willen wij hen voorrang geven bij lastenverlichting. Ook willen wij maatregelen die de extra uitgaven voor energiebesparing en isolatie in de eigen woning voor burgers betaalbaar houden.' (CDA: p. 12)

'Ook verruimen wij de mogelijkheden voor huishoudens die bij willen dragen aan klimaatverbetering en houden wij een salderingsmethode voor particulieren met zonnepanelen ook na 2021 in stand.' (CDA: p. 47)

'Een stevig draagvlak vraagt ook om een haalbaar en betaalbaar perspectief. Burgers en bedrijven zijn bereid de stap te zetten, zolang zij weten dat de lasten betaalbaar zijn en eerlijk worden verdeeld.' (CDA: p. 68)

'Wij zetten ook in op nieuwe energiebronnen als geothermie, aquathermie en warmtenetten, energiedragers als waterstof en synthetische kerosine of duurzame en schone brandstof.' (CDA: p. 69-70)

'Wij verruimen de regelingen die investeringen in isolatie, verduurzaming of energiebesparing in je eigen huis haalbaar en betaalbaar maken. Alle regelingen worden samengebracht in een online klimaatloket, waar je terecht kunt voor subsidies en advies op maat over de beste en meest rendabele investeringen.' (CDA: p. 70)

'Als gemeenten de regierol krijgen in het verduurzamen van wijken, mogen zij ook kiezen voor behoud en aanleg van gasnetten in de gemeente. Daarbij zou het uitgangspunt in de verduurzaming van de gebouwde omgeving richting 2050 moeten zijn dat aanleg van gasnetten wordt gezien als laatste optie. Een verbod is dan niet nodig.' (CDA: p. 70)

'Wij willen een stimuleringsprogramma voor de introductie van hybride cv-ketels voor de verwarming van woningen die naast de wijkgerichte aanpak kan bestaan en daarmee niet concurreert. We zoeken naar een vorm van normering zodat de hybride ketel een belangrijke rol speelt in de vervangingsmarkt voor nieuwe cv-ketels. We stimuleren de productie van groen gas.' (CDA: p. 70)

‘De verhoging van de energierekening om duurzame doelen te betalen kan niet oneindig doorgaan. Daarom willen wij de mogelijkheden en gevolgen onderzoeken om duurzaamheidsmaatregelen meer uit de algemene middelen te financieren in plaats van via de huidige opslag op de energierekening.’ (CDA: p. 72)

CU

‘Wijken met slecht geïsoleerde huizen en bewoners met lage inkomens moeten niet achteraan, maar vooraan staan bij de energietransitie. Waar aardgas geleidelijk wordt vervangen door duurzame warmte, wordt ook geïnvesteerd in isolatie, zodat de energierekening omlaag gaat. Daardoor blijven de woonlasten bij verduurzaming gelijk (woonlastenneutraal) en worden woningen ook nog eens comfortabeler.’ (CU: p. 100-101)

‘Financieren isolatie en warmtevoorziening. Gebouwgebonden financiering is qua wettelijke grondslag en uitvoering te complex gebleken. Daarom zijn er alternatieven nodig om financiering van isolatie en duurzame warmte aantrekkelijk te maken. Bijvoorbeeld via het Warmtefonds.’ (CU: p. 101)

‘Opwekking van zonne-energie op daken en in gevels is een uitstekende vorm van meervoudig ruimtegebruik.’ (CU: p. 101)

‘In eigen land zetten we ons in voor een voortvarende uitvoering van het Klimaatakkoord (2019). Iedere Nederlander kan daaraan bijdragen: isoleer je huis, ga dichterbij op vakantie, eet meer lokaal en plantaardig voedsel, investeer in zonnepanelen, laat kapotte schoenen repareren en koop minder spullen. De Rijksoverheid blijft mensen stimuleren om gezamenlijk en ieder voor zich de verantwoordelijkheid te nemen voor stappen die iedereen kan zetten om klimaatverandering tegen te gaan. Daar hoort wel een eerlijk verhaal bij. Sommige stappen zullen geld kosten, maar niets doen is op de lange termijn kostbaarder. De ChristenUnie wil zorgdragen voor goede ondersteuning in wat mensen zelf kunnen doen en zorgen voor een evenwichtige lastenverdeling, zodat we de overstap naar klimaatneutraal leven echt met z’n allen kunnen maken.’ (CU: p. 108)

‘Er komen nationale isolatiebrigades die mensen praktisch bijstaan om huizen waar mogelijk snel, effectief en op maat te isoleren, en ook helpen om de subsidiemogelijkheden optimaal te benutten. Op deze manier maken we een grote sprong op het gebied van energiebesparing. Dit onderdeel is ten onrechte het ondergeschoven kindje van het Klimaatakkoord. Doel is de isolatie van 2 miljoen woningen in 2030.’ (CU: p. 109)

‘We willen toe naar een lokaal vormgegeven energiesysteem van volledig hernieuwbare energie, bijvoorbeeld in de vorm van zonnepanelen en warmtepompen.’ (CU: p. 112)

‘Energiecoöperaties brengen de energietransitie dichterbij de burger. Daarom willen we dat coöperaties door het ministerie van EZK voor vol worden aangezien. EZK heeft de focus nu nog vooral op de grote spelers in de energiemarkt. Er komt een ontwikkelfonds om energiecoöperaties te ondersteunen. Daarnaast doen we aan capaciteits- en kennisontwikkeling, ook voor kleine lokale initiatieven, gericht op kleinere maatregelen thuis, zoals isolatie. We stimuleren goede lokale participatie in duurzame energieprojecten, waarbij op lokaal niveau wordt gekeken naar wat nodig en wenselijk is.’ (CU: p. 112)

‘Zonnepanelen bij consumenten dragen bij aan draagvlak voor de transitie. We houden vast aan het uitgangspunt van zeven jaar terugverdientijd via terugleververgoedingen. Eventueel in combinatie met een financiële prikkel voor opslag achter de voordeur om zo bij te dragen aan lagere benodigde investeringen in netcapaciteit.’ (CU: p. 112)

D66

‘Voor een duurzame toekomst moeten we andere keuzes maken: meer openbaar vervoer en elektrisch personenvervoer en onze huizen gaan van het gas af.’ (D66: p. 53)

‘De belasting op aardgas gaat verder omhoog ten opzichte van elektriciteit, zodat de energiebelasting meer in lijn komt met de veroorzaakte klimaat- en milieuschade.’ (D66: p. 61)

‘De energiebronnen van de toekomst bestaan voor Nederland vooral uit zonne- en windenergie, aangevuld met bijvoorbeeld aardwarmte en groen gas. Pieken en dalen vangen we op met innovatieve oplossingen voor opslag, zoals batterijen en groene waterstof. We laten vraag en aanbod van elektriciteit zo goed mogelijk op elkaar aansluiten door het afrekenen van stroom met real time prijzen te stimuleren. Zolang we nog niet genoeg zonne- en windenergie opwekken, benutten we aardgas als transitiebrandstof (met opslag en het liefst ook hergebruik van CO₂) en in beperkte mate biomassa.’ (D66: p. 82)

‘We willen dat mensen grip kunnen hebben op hun energierekening, door schone energieopwekking dichtbij huis te stimuleren. Geen dak blijft onbenut voor zonnepanelen. Zelf thuis zonne-energie opwekken zal nog niet de totale energievraag dekken.’ (D66: p. 82)

‘Nederland staat aan de vooravond van een grote verbouwing. We stoppen met de gaswinning in Groningen. Onze huizen gaan ook van het aardgas af. Dat betekent dat we huizen beter isoleren, en op andere manieren gaan koken en stoken. D66 wil een transparante warmtemarkt waar klanten kunnen kiezen voor schone en betaalbare warmte.’ (D66: p. 87)

‘Duurzame verwarming begint bij goede isolatie. De huishoudens die dat het meest nodig hebben, moeten het eerst profiteren van een lagere energierekening door betere isolatie.’ (D66: p. 87)

‘Gemeenten geven in hun warmteplannen naar bewoners toe duidelijk aan welke schone warmteoplossing (van warmtepomp tot warmtenet) het meest geschikt is en wanneer daartoe wordt overgegaan. Bewoners worden ondersteund met informatie, subsidies en leningen uit het Warmtefonds. Daar staat tegenover dat gemeenten een redelijke einddatum stellen voor wanneer de gaskraan dicht gaat.’ (D66: p. 87-88)

‘We helpen veelbelovende duurzame warmtebronnen met subsidies over de marktdrempel, zodat ze snel betaalbaar worden en zonder staatssteun verder kunnen. Zo kunnen warmtepompen, zonnethermie, restwarmte uit datacenters en andere industriën, geothermie en aquathermie (warmte uit oppervlaktewater) snel tot ontwikkeling komen. Restwarmte moet beschikbaar worden gesteld aan warmtenetten tegen een redelijke vergoeding.’ (D66: p. 88)

‘Alleen voor bepaalde oude stadswijken waar alternatieven onbetaalbaar zijn, staan we toe om over te schakelen op schoon gas of hybride warmtepompen. Gemeenten moeten voor die keuze goedkeuring vragen bij de minister.’ (D66: p. 88)

‘We willen gebouwgebonden financiering, waarmee de financiering van bijvoorbeeld zonnepanelen, een warmtepomp en isolatie gebonden zijn aan gebouwen in plaats van personen. Zo blijf je na verkoop van je woning niet met een restschuld achter en kun je zonnepanelen doorgeven aan de nieuwe bewoner.’ (D66: p. 88)

‘Voor D66 is het duidelijk dat we in de Europese Unie moeten samenwerken aan oplossingen voor de grote crises van deze tijd: de gezondheids crisis, de economische crisis en de klimaatcrisis.’ (D66: p. 184)

DENK

‘DENK wil dat de kosten van het klimaatbeleid eerlijk worden verdeeld tussen burgers en bedrijven, alsmede tussen ontwikkelde landen en ontwikkelende landen. Klimaatarmoede gaan we tegen.

DENK wil daarom:

- Een tarievenverdeling bij de Opslag Duurzame Energie heffing die recht doet aan de mate van vervuiling. Bedrijven gaan bij DENK 80% betalen, burgers 20%
- Een verhoging van de belasting op gas en elektriciteit voor bedrijven die grootgebruiker zijn
- Een verhoging van het verminderingsbedrag in de energiebelasting om burgers te ontzien.’ (DENK: p. 78)

‘Investeren in duurzame energieopwekking, zoals zonne-energie en windenergie.’ (DENK: p. 78)

‘Alternatieve vormen van energievoorziening, zoals warmte, betaalbaarder maken.’ (DENK: p. 78)

FvD

‘Stoppen met onnodige duurzaamheidseisen die de prijzen opdrijven. Ook stoppen met subsidies voor “verduurzaming”, die uiteindelijk alsnog moeten worden opgebracht door de belastingbetaler.’ (FvD: p. 56)

‘De overheid mag huiseigenaren niet dwingen zonnepanelen op hun dak te zetten.’ (FvD: p. 56)

‘Zonder onzinnig klimaat- en energiebeleid worden woningen weer betaalbaar.’ (FvD: p. 57)

‘Wij willen: Opzeggen Parijs-akkoord, klimaat- en energieakkoord. Intrekken klimaatwet.’ (FvD: p. 66)

‘Er is geen sprake van een klimaatcrisis. Het klimaat verandert altijd.’ (FvD: p. 67)

‘Ondanks die opwarming en de mogelijke rol van CO₂ daarbij, heeft dat niet geleid tot een toename van weersextremen zoals orkanen, tornado’s, overstromingen of droogtes.’ (FvD: p. 67)

‘De plannen om onze woningen van het aardgas af te halen zijn peperduur en ridicuul. We hebben het beste en meest fijnmazige aardgasnetwerk ter wereld. Het aardgasverbod moet van tafel.’ (FvD: p. 67)

‘We moeten daarom direct stoppen met het huidige klimaatbeleid en ons richten op adaptatie, zoals dijkenbouw, kustbescherming, rivierbeheer en gewasontwikkeling.’ (FvD: p. 67)

‘Huishoudens en ondernemers mogen niet met stijgende energiekosten worden geconfronteerd vanwege absurde “duurzaamheidseisen”.’ (FvD: p. 68)

GroenLinks

‘De klimaatcrisis vraagt om onmiddellijke actie. Onze generatie staat voor de taak om de samenleving en economie radicaal te verduurzamen. Op een eerlijke manier, waarbij de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen.’ (GL: p. 6)

‘Dat doet GroenLinks door groen te investeren, de grootste vervuilers te laten betalen en de opbrengsten van verduurzaming eerlijk te delen.’ (GL: p. 6)

‘GroenLinks laat de vervuilers betalen en de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. En we delen de opbrengsten van vergroening eerlijk.’ (GL: p. 9)

‘Een groene economie is van ons allemaal. Duurzaamheid en democratie gaan daarom voor GroenLinks hand in hand. Voor een effectieve en inclusieve aanpak van de klimaatcrisis werken de nationale overheid, provincies, gemeenten, maatschappelijke organisaties, bedrijven en bewoners(coöperaties) samen.’ (GL: p. 9)

‘Eerlijk klimaatbeleid betekent dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen.’ (GL: p. 10)

‘Om de urgentie van de klimaatcrisis te benadrukken, roept Nederland de klimaatnoodtoestand uit. Er komt een minister van Klimaat en Energie die verantwoordelijk is voor het klimaatbeleid en de energietransitie. Deze minister krijgt een eigen ministerie en ziet toe op het behalen van de klimaatdoelen. Er komt een Klimaatraad als onafhankelijke rapporteur en adviseur op het gebied van klimaatbeleid. De raad controleert of huidig beleid in lijn is met de klimaatdoelen en kan op basis van de actuele stand van de wetenschap extra maatregelen adviseren om de doelen te behalen.’ (GL: p. 11)

‘We doen er alles aan om de opwarming van de aarde te beperken tot anderhalve graad. We stoten in 2030 60 procent minder CO₂ en andere broeikasgassen uit dan in 1990 en in 2045 is de hele samenleving klimaatneutraal. In 2040 zijn onze elektriciteitsopwekking en de industrie klimaatneutraal. Daarbij gaan de grootste vervuilers de rekening betalen; de rest van de samenleving profiteert. We zetten ons in Europa in voor een ambitieus klimaatbeleid, met een CO₂-reductie van 65 procent in 2030.’ (GL: p. 11)

‘We richten een Klimaatfonds op van 60 miljard euro. Daarmee investeren we in een groene en eerlijke samenleving. In meer betaalbare en duurzame woningen, in groene energie, in het oplossen van de schulden en dakloosheids crisis, in scholing, onderzoek en innovatie, in landbouw, natuur, fietsen en openbaar vervoer. Met het Klimaatfonds bestrijden we klimaatverandering, maken we

Nederland mooier, bouwen we de groene economie van morgen en creëren we banen voor vandaag.’ (GL: p. 11)

‘Nederland heeft te lang vertrouwd op fossiele brandstoffen als kolen, olie en gas en loopt achter in het opwekken van zonne- en windenergie.’ (GL: p. 14)

‘Voor eigenaren van huizen en andere gebouwen maken we het aantrekkelijker om te isoleren, ventileren en een warmtepomp aan te schaffen, onder andere met subsidies en goedkope leningen. (GL: p. 15)

‘We zorgen ervoor dat betrouwbare en praktische informatie over energieneutraal en klimaatbestendig (ver)bouwen breed beschikbaar is.’ (GL: p. 15)

‘Gemeenten werken samen met bewoners en bedrijven aan het aardgasvrij maken van wijken. Ze krijgen hiervoor meer financiële en juridische mogelijkheden. We zetten in op elektriciteit, aardwarmte (geothermie) en warmte uit water (aquathermie) als duurzame bronnen voor de verwarming van gebouwen en industrie. Aanvullend kan restwarmte uit de industrie worden gebruikt om huizen te verwarmen, maar dit mag nooit verduurzaming van de industrie in de weg staan. Waar nodig regelen we financiële compensatie voor mensen die met hun wijk overstappen op alternatieven voor gas. We zorgen voor een gelijk (financieel) speelveld voor collectieve warmteoplossingen.’ (GL: p. 16)

PvdA

‘Wij willen woningen die goed geïsoleerd en goed onderhouden zijn, woningen waar je je veilig kunt voelen.’ (PvdA: p. 47)

‘Duurzaamheid is bestaanszekerheid in de toekomst. We moeten dit probleem oplossen en we hebben haast. Het zal grote investeringen vragen en niet makkelijk zijn. Het kan alleen slagen als iedereen een bijdrage kan leveren en we de rekening eerlijk delen. De afgelopen jaren zagen we iets anders. Normale huishoudens werden met kosten opgezadeld terwijl de industrie en grote vervuilers werden ontzien. Dat is niet duurzaam en niet eerlijk.’ (PvdA: p. 52)

‘Duurzame oplossingen zijn geen statussymbool voor de rijken maar maken het leven van ons allemaal beter.’ (PvdA: p. 52)

‘Groen doen loont. Het is moeilijk om groen te doen als je rood staat. Met een hogere energiebelasting voor grote gebruikers en een hogere korting voor normale huishoudens stimuleren we vergroening en houden tegelijkertijd de kosten voor gewone gezinnen in de hand.’ (PvdA: p. 53)

‘Stimuleren van groene daken, groene gevels en bomen in de straat. We introduceren een hoge norm voor groen in de wijk die bewoners gezamenlijk en op eigen initiatief invullen.’ (PvdA: p. 55)

‘Voortzetten salderingsregeling huiseigenaren. In aangepaste vorm, zodanig dat verduurzaming voldoende gestimuleerd wordt, de kosten beperkt blijven en het elektriciteitsnet niet overmatig belast wordt. Huishoudens die hebben geïnvesteerd in verduurzaming kunnen rekenen op een betrouwbare overheid. De salderingsregeling wordt ook na 2023 voortgezet.’ (PvdA: p. 54)

‘Overheid ondersteunt bij verduurzaming. Huishoudens die hun huizen niet zelf kunnen verduurzamen worden daarvoor niet gestraft, maar geholpen. De overheid neemt de leidende rol in de financiering en uitvoering van de verduurzaming. Niet alleen individuele bewoners, ook burens, straten, VvE’s, buurten en wijken, corporaties en coöperaties, en andere collectieven krijgen hulp om de juiste oplossing voor hun huizen te vinden. Bijvoorbeeld door een ontzorgloket dat ondersteunt bij het isoleren en verduurzamen van hun woning.’ (PvdA: p. 54)

‘We ontzien landbouw- en natuurgronden zoveel mogelijk en stimuleren wind op zee en zon op daken (waaronder de vele platte daken in de industrie).’ (PvdA: p. 55)

PvdD

‘Wereldwijd hebben we te maken met tal van crises: een klimaatcrisis, biodiversiteitscrises, een sociale rechtvaardigheids crisis, en nu ook een gezondheids crisis die de wereld verlamt.’ (PvdD: p. 5)

‘De degressieve energiebelasting ontziet grootverbruikers en wordt afgeschaft. In plaats daarvan wordt de energiebelasting juist progressief. Een progressieve energiebelasting betekent dat hoe meer energie je gebruikt, hoe hoger de belasting gemiddeld wordt.’ (PvdD: p. 43)

‘We hebben een kans om de Aarde leefbaar te houden en gevaarlijke klimaatverandering te voorkomen. De energietransitie die daarvoor nodig is, levert ons nieuwe banen op, een eerlijker verdeling van welvaart, een schonere leefomgeving en een samenleving die niet langer indruist tegen de natuur, maar in balans is met de natuur.’ (PvdD: p. 54)

‘Voor huiseigenaren komen zo snel mogelijk gerichte financieringsinstrumenten, zoals gebouwgebonden financiering. De hogere opbrengsten van de energiebelasting voor producenten en grootverbruikers worden gebruikt voor subsidieverlening om de woningen van mensen met lagere inkomens te isoleren en te verduurzamen.’ (PvdD: p. 54)

‘De onroerendezaakbelasting (ozb) wordt gedifferentieerd naar energieverbruik.’ (PvdD: p. 54)

‘De binnenlandse vraag naar gas daalt door betere isolatie van huizen en andere gebouwen en door alternatieve manieren van verwarming.’ (PvdD: p. 56)

‘Daarnaast ligt er een grote uitdaging in het verduurzamen van onze woningen en het vergroenen van de leefomgeving. Om de klimaatdoelen te halen én om de gevolgen van de klimaatverandering, zoals hogere temperaturen en hevige regenbuien, op te vangen. De afgelopen jaren is hier te weinig aan gedaan: de buitenruimte versteent, bomen worden gekapt en zonnepanelen op woningen zijn helaas nog steeds eerder uitzondering dan regel.’ (PvdD: p. 72)

‘Het is tijd voor een deltaplan verduurzaming met afrekenbare doelen.’ (PvdD: p. 76)

‘We laten daken niet langer onbenut. Zonnepanelen op gebouwen worden de norm.’ (PvdD: p. 77)

‘Isolatie en verduurzaming wordt financieel aantrekkelijker door het verhogen van subsidies en verduurzamingsleningen, die ervoor zorgen dat de maandelijkse lasten gelijk blijven. Daarnaast vallen energierenovaties voortaan onder het lage btw-tarief.’ (PvdD: p. 77)

‘Er komen (fiscaal) goede regelingen voor het opwekken van energie op wijkniveau, en het opslaan hiervan in buurtbatterijen. Hierdoor kunnen hele wijken samen energie opwekken en delen.’ (PvdD: p. 77)

‘We houden vast aan het huidige systeem van saldering voor schone energie. Zelf opgewekte elektriciteit moet je terug kunnen leveren aan het net, voor de prijs die je zelf betaalt voor stroom. Belastingvrij!’ (PvdD: p. 77)

PVV

‘Ons prachtige landschap wordt kapotgemaakt onder het mom van een niet-bestaande “klimaatcrisis”.’ (PVV: p. 35)

‘Alle klimaat- en duurzaamheidssubsidies schaffen we direct af. Geen geld meer voor onzinnige linkse hobby’s, maar méér geld in de portemonnee van onze mensen.’ (PVV: p. 35)

‘Want dóór alle miljardensubsidies die aan de groene terreur worden verspild, gaat de energierekening omhoog en omhoog. Terwijl huishoudens in Duitsland geld toekrijgen als ze een gasaansluiting nemen, wordt gas in Nederland steeds duurder gemaakt. Nu al leven honderdduizenden huishoudens in energiearmoede: zij kunnen de energierekening nauwelijks tot niet meer betalen en zitten vaak letterlijk op de bank te rillen van de kou. Energie is een basisbehoefte, maar door de klimaatwaan is er een peperduur luxeproduct van gemaakt. De PVV kiest voor een fors lagere, betaalbare energierekening: we stoppen met de geldverslindende energietransitie en verlagen de energiebelasting. Woningen worden niet van het gas af gehaald.’ (PVV: p. 36)

‘Klimaatwet intrekken.’ (PVV: p. 37)

‘Klimaatakkoord en Energieakkoord door de shredder halen.’ (PVV: p. 37)

‘Terugtrekken uit het VN-Klimaatakkoord van Parijs.’ (PVV: p. 37)

SGP

‘Het huidige wettelijk vastgelegde streefdoel van 49% CO₂-reductie in 2030 lijkt echter niet haalbaar te zijn dan wel alleen haalbaar tegen hoge kosten. Dat doel moet daarom geen wet van Meden en Perzen worden. Deze reductie moet zeker niet worden opgevoerd naar 55%.’ (SGP: p. 98)

‘De SGP wil de gedetailleerde korte- en langetermijndoelen uit de Klimaatwet schrappen. Die horen in een beleidsnota. Het energie- en klimaatbeleid moet bepaald en zo nodig bijgesteld worden in het parlement en níet in de rechtszaal. Wie denkt: grote stappen, snel thuis, vergist zich. Daarvoor is de verduurzaming van de energievoorziening te complex.’ (SGP: p. 98)

‘Als mensen die weinig te besteden hebben de energierekening steeds verder zien oplopen, terwijl ze niet het geld hebben om veel te investeren in besparende isolatie, zonnepanelen en zuinige auto’s gaat er iets grondig mis.’ (SGP: p. 98-99)

‘De aanleg van zonnepanelen op daken en in bermen in plaats van op weilanden en akkers moet gestimuleerd worden. Bijvoorbeeld door collectieve aanvragen aanspraak te laten maken op SDE++, zodat niet alleen grote bedrijven en projectontwikkelaars er met de subsidie vandoor gaan.’ (SGP: p. 101)

‘Hoe je huizen en gebouwen ook wil verwarmen, altijd is energiebesparing nodig. Werk maken van haalbare isolatie bij bestaande, particuliere woningen (inclusief die van particuliere verhuurders) verdient daarom meer prioriteit.’ (SGP: p. 102)

‘De energievraag moet en kan omlaag door isolatie en door warmteterugwinning uit ventilatielucht en warm water. Er dient meer budget te komen voor investeringsregelingen en voor goedkope leningen. Ook kan gekozen worden voor minder BTW en meer investeringsaftrek.’ (SGP: p. 101)

‘Rijk en gemeenten dienen samen in te zetten op grootschalige isolatieprogramma’s om de kostprijs voor het isoleren van een gebouw naar beneden te brengen.’ (SGP: p. 102)

‘Gebouwgebonden financiering is een harde randvoorwaarde om grote investeringen door woningeigenaren in het verduurzamen van hun huis haalbaar te maken.’ (SGP: p. 102)

‘Voor woningtypes waar dat goed mogelijk is, moet energieneutraliteit de norm zijn.’ (SGP: p. 102)

‘Overall hoor je de kreet “van het gas af”. De SGP wil niet doordraven over de rug van burgers en stelt graag het doel voorop: 20% minder aardgasgebruik in 2030.’ (SGP: p. 102)

‘Veel aandacht gaat uit naar warmtepompen. De veel toegepaste lucht-lucht warmtepomp presteert helaas minder dan de bodem-warmtepomp en maakt ook meer herrie. Om ongewenste en onnodige druk op het elektriciteitsnetwerk te voorkomen is een zorgvuldige aanpak nodig die stuurt op toepassing van de bodem-warmtepomp.’ (SGP: p. 103)

‘Om een faire lastenverdeling te borgen moeten we voor financiering van de duurzame energieproductie af van de aparte ODE-heffing. Laat dit lopen via de algemene middelen.’ (SGP: p. 103)

‘Energiearmoede moet voorkomen worden. Om de energierekening voor armere huishoudens betaalbaar te houden, maar huishoudens wel te stimuleren om werk te maken van isolatie, kan het belastingtarief voor gas omhoog als ook het kortingsbedrag per huishouden omhoog gaan.’ (SGP: p. 103-104)

‘Alle woningbezitters (eigenwoningbezitters, woningcorporaties, particuliere verhuurders, etc.) hebben zo hun eigen af- en overwegingen als het gaat over verduurzaming. Of het nu gaat over het nut en de noodzaak, maar niet minder over de vraag: kunnen we dit wel betalen? Dat is per persoon of verhuurder totaal verschillend. Daarom is het van groot belang dat er zo veel mogelijk per

categorie passende duurzaamheidsmaatregelen genomen worden, waarin maatwerk een belangrijk uitgangspunt is.’ (SGP: p. 132)

‘Extra investeringen in verduurzaming moeten in verhouding staan tot het rendement. De lasten om de laatste stap naar bijvoorbeeld een hoger energielabel te maken, staan soms niet in verhouding tot de extra verduurzaming die het oplevert. De overheid moet daarom niet slechts focussen op labels of theoretische specificaties, maar op daadwerkelijke energiebesparingen.’ (SGP: p. 132)

SP

‘Duurzame energie mag geen luxeproduct worden, maar moet voor ieder huishouden betaalbaar zijn. Wij zetten publieke energievoorzieningen op waarmee we zonnepanelen op zoveel mogelijk geschikte daken gaan leggen.’ (SP: p. 19)

‘We gaan massaal woningen verbeteren en isoleren. Zo krijgen mensen een beter huis, een lagere energierekening, zeggenschap over de energie en bedwingen we de klimaatcrisis.’ (SP: p. 19)

‘De energierekening moet omlaag. Dat kan door woningen beter te isoleren en collectief van zonnepanelen te voorzien. En door beter onderhoud van woningen (zoals aanpak van schimmel). Zo worden energiekosten lager zonder dat de woonlasten stijgen. De energie is een publieke taak, we willen dan ook dat de energievoorziening in publieke handen komt. Zo voorkomen we dat duurzaam een luxeproduct wordt. We helpen eigenaren bij het vervangen van asbestdaken door zonnepanelen.’ (SP: p. 20)

‘De klimaatcrisis en de sociale tweedeling zijn uitwassen van hetzelfde kapitalistische denken.’ (SP: p. 23)

‘We stoppen met het subsidiëren van fossiele bedrijven. Er komt een CO₂-heffing waarmee we gericht de grote vervuilers belasten. De energierekening maken we rechtvaardig door huishoudens en het mkb minder te laten betalen.’ (SP: p. 23)

‘Met een Green New Deal binden we tegelijk de strijd aan met de klimaatcrisis, de wooncrisis, de economische crisis en de sociale ongelijkheid. Het klimaatdoel wordt aangescherpt en we maken de energievoorziening weer publiek zodat we fors meer duurzame energie kunnen opwekken, onder andere met uitbreiding van windparken op zee en zonnepanelen op alle geschikte daken.’ (SP: p. 23)

VVD

‘Maatregelen tegen irreguliere migratie en klimaatverandering zorgen ervoor dat we beter voorbereid zijn op crises op deze terreinen.’ (VVD: p. 4)

‘Het moet betaalbaar blijven voor gewone gezinnen en ondernemers en er moet altijd elektriciteit zijn. Daarom is er naast wind- en zonne-energie ook kernenergie nodig. Dat is CO₂-neutraal en werkt ook op dagen dat de wind niet waait of de zon niet schijnt. Het voorkomt ook dat we het mooie Nederlandse landschap moeten opofferen aan windparken en zonneweides.’ (VVD: p. 74)

‘Daarnaast is er fors geïnvesteerd in duurzame elektriciteitsopwekking door het sluiten van kolencentrales, het bouwen van windparken op zee en via fiscale voordelen voor huishoudens voor het plaatsen van zonnepanelen.’ (VVD: p. 75)

‘Slimme energienetwerken zodat huishoudens overtollige duurzame energie onderling kunnen delen.’ (VVD: p. 76)

‘Het verduurzamen van Nederland mag niet leiden tot lastenverzwaringen voor middeninkomens of mkb.’ (VVD: p. 76-77)

‘Een lagere energiebelasting voor huishoudens en kleinverbruikers, waaronder ook kleine ondernemers. De verhoging van de belastingkorting op de energierekening en de verlaging van de belasting op elektriciteit worden voortgezet.’ (VVD: p. 77)

‘Instandhouding van de een derde/twee derde verdeling bij de opslag duurzame energie (ODE-heffing), waardoor bedrijven en grootverbruikers meer zijn gaan betalen aan de subsidie voor duurzame energie en particulieren minder. We ontzien mkb’ers hierbij.’ (VVD: p. 77)

‘Toegang van het (kleine) mkb tot het warmtefonds dat nu al huiseigenaren financieel ondersteunt om te verduurzamen, zodat hun energierekening omlaag kan.’ (VVD: p. 77)

‘Fiscaal aftrekbaar maken van verduurzaming van de eigen woning via het eigenwoningforfait, zodat de overheid duurzame investeringen die de woningwaarde verhogen niet beboet met een hogere belastingaanslag.’ (VVD: p. 77)

‘De vervuiler betaalt.’ (VVD: p. 77)

‘Woningen en kantoren kunnen duurzamer verwarmd en beter geïsoleerd worden.’ (VVD: p. 78)

‘Tegengaan van hogere woonlasten als gevolg van verduurzaming. Gemeenten maken per wijk eerst een plan voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Samen met bewoners en gebouweigenaren kijken ze vervolgens wat de beste oplossing is, waarbij het principe dat de totale woonlasten niet mogen stijgen leidend is.’ (VVD: p. 78-79)

‘Geen verplichte labelsprongen voor woningeigenaren, zodat de overheid huiseigenaren niet dwingt om hoge kosten te maken voor verduurzaming van de eigen woning.’ (VVD: p. 79)

‘Om huiseigenaren te helpen hun woning te verduurzamen en de energierekening te verlagen, is een warmtefonds opgericht om duurzame investeringen tegen een lage rente te financieren. We zetten bij verduurzaming in op verleiden en belonen, in plaats van bestraffen. Ook willen we dat het onderhouden van een monument aantrekkelijk blijft, zodat dit bijdraagt aan mooie en historische dorpen en steden. Naast deze maatregelen zijn extra stappen nodig om wonen betaalbaar te houden, vooral voor mensen met een middeninkomen.’ (VVD: p. 83)

Literatuur

- 50PLUS (2021). *De kracht van PLUS. Verkiezingsprogramma 2021-2015*. Geraadpleegd 29 maart 2021 via https://50pluspartij.nl/images/2021/Jan_Feb/Publieksversie_programma_50PLUS_versie_13_012021.pdf.
- CDA, Christen-Democratisch Appèl (2021). *Nu doorpakken. Verkiezingsprogramma 2021-2025*. Geraadpleegd 29 maart 2021 via <https://d14uooi7wmc99w.cloudfront.net/CDA/2020/TK2021/CDA-verkiezingsprogramma%5B2021-2025%5D.pdf>.
- CU, ChristenUnie (2021). *Kiezen voor wat écht telt. Verkiezingsprogramma 2021-2025*. Geraadpleegd 29 maart 2021 via <https://www.christenunie.nl/verkiezingsprogramma>.
- D66, Democraten 66 (2021). *Een nieuw begin. Verkiezingsprogramma 2021-2025*. Geraadpleegd 29 maart 2021 via https://d66.nl/wp-content/uploads/2021/01/d66_verkiezingsprogramma_een_nieuw_begin_2021_2025.pdf.
- DENK (2021). *Denk anders. Verkiezingsprogramma DENK 2021-2025*. Geraadpleegd 29 maart 2021 via <https://www.bewegingdenk.nl/verkiezingsprogramma/>.
- FvD, Forum voor Democratie (2021). *Stem Nederland terug. Verkiezingsprogramma 2021-2025*. Geraadpleegd 29 maart 2021 via https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/themes/5fo46e874445ea153fad59bo/attachments/original/1615565627/Verkiezingsprogramma_FVD_2021.pdf?1615565627.
- GL, GroenLinks (2021). *Tijd voor nieuw realisme. Verkiezingsprogramma GroenLinks 2021*. Geraadpleegd 29 maart 2021 via https://groenlinks.nl/sites/groenlinks/files/2021-03/GroenLinks_Verkiezingsprogramma%202021.pdf.
- PvdA, Partij van de Arbeid (2021). *Ons plan voor een eerlijker en fatsoenlijker Nederland. Verkiezingsprogramma PvdA 2021-2025*. Geraadpleegd 29 maart 2021 via <https://www.pvda.nl/wp-content/uploads/2021/02/PvdA-verkiezingsprogramma-2021-2025-Ons-plan-voor-een-eerlijker-en-fatsoenlijker-Nederland.pdf>.
- PvdD, Partij voor de Dieren (2021). *Plan B. Verkiezingsprogramma Partij voor de Dieren Tweede Kamerverkiezingen 2021*. Geraadpleegd 29 maart 2021 via <https://www.partijvoordedieren.nl/uploads/algemeen/Verkiezingsprogramma-Partij-voor-de-Dieren-Tweede-Kamerverkiezingen-2021.pdf>.
- PVV, Partij voor de Vrijheid (2021). *Het gaat om u. Verkiezingsprogramma 2021-2025*. Geraadpleegd 29 maart 2021 via <https://pvv.nl/images/09012020/verkiezingen2020/oacxyuew34z/VerkiezingsProgramma2021-Final.pdf>.
- SGP, Staatkundig Gereformeerde Partij (2021). *In vertrouwen. Verkiezingsprogramma 2021-2025*. Geraadpleegd 29 maart 2021 via <https://sgp.nl/actueel/publicaties/verkiezingsprogramma-2021-2025>.
- SP, Socialistische Partij (2021). *Stel een daad. Verkiezingsprogramma van de SP voor de Tweede Kamerverkiezingen van 17 maart 2021*. Geraadpleegd 29 maart 2021 via https://www.sp.nl/sites/default/files/verkiezingsprogramma_2021-2025.pdf.
- VVD, Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (2021). *Samen aan de slag. Nieuwe keuzes voor een nieuwe tijd. Verkiezingsprogramma 2021-2025*. Geraadpleegd 29 maart 2021 via <https://www.vvd.nl/content/uploads/2021/02/Verkiezingsprogramma-VVD-2021-2025.pdf>.